

PSİKANALİZ SÖZLÜĞÜ

CHARLES RYCROFT

ARA YAYINCILIK: 18
SÖZLÜK DİZİSİ: 1

Kıtabın Özgün Adı:
A Critical Dictionary of Psychoanalysis

Dizgi : SE-SA Reklam - Ankara
Montaj : Erol Söğüt
Baskı : Gülen Ofset
Cilt : Kısmet Ciltevi
Kapak Düzeni : Vedat Çorlu
Kapak Baskı : Kanaat Basımevi Ltd. Şti.
Düzeltili : Şükrü Çorlu

Ara Yayıncılık
İlk Baskı : Temmuz 1989

ARA YAYINCILIK
Ankara Cad.
Konak Han No. 43-8
Çağaloğlu-İST.

PSİKANALİZ SÖZLÜĞÜ

CHARLES RYCROFT

Türkçesi:
Doç.Dr. M. Sağman KAYATEKİN

ARA YAYINCILIK
İSTANBUL

ÇEVİRENİN ÖNSÖZÜ

Charles Rycroft'un bu kitabı, psikanaliz ile ilgilenen kişiler için kavramsal bir rehber olabilecek nitelikte. 1970'lere kadar geliştirilmiş analitik kavramların tanımlamalarını verirken bunların tarihsel evrimi ve kökleri konusunda da okura yardımcı temel bir kaynak olarak kullanılabilir. Özellikle, psikanalitik literatürün klasiklerinin henüz Türkçemize kazandırılmamış olması nedeniyle bu tarz 'çerçeve çizici' bir eserin yararlı olabileceği kanısındayım. Belli kişilerin mensubu oldukları ya da içinden türedikleri ana teorik akım içerisindeki yerleri bilinmeden yalnızca o kişinin eserlerinin okunmasının en azından eksik bilgilenmeye yolaçacağına inanıyorum.

1970'lerde ve 80'lerde psikanaliz içerisinde veya çevresinde geliştirilmiş klinik-teorik-kavramsal görüşlerden en önemlileri kuşkusuz Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 'Özlük Psikolojisi' (Self Psychology) ve Kıta Avrupası'ndaki Lacancı akımdır. Bu konuda bilgi edinmek isteyen okur Amerikan dilindeki ve Fransızcadaki eserlere ilk elden başvurmak durumundadır. Bunların dışında daha çok meslektan kişiler için önemi olan Kısa Dinamik Psikoterapiler ve Kognitif Terapiler gibi değişmeler ve yenilikler vardır.

Bu çeviride karşıma çıkan en önemli zorluk kuşkusuz sözcük ve kavramlara Türkçe karşılıklar bulma denemem oldu. Konuyla ilgili olanların farkedecekleri gibi bu konuda daha önceki denemelerden yararlandığım kadar tamamıyla bana ait olan önerilerim de oldu. Bir noktadaki yeğlememi açıklamak isterim. Genel kullanımda 'inhibition' ve 'frustration' sözcükleri, 'ketlenme' ve 'engellenme' sözcükleri ile çevrilirler. Burada, kanımca engellenme sözcüğü frustration'un içerdiği öznel anlamı vermekte güçsüz kalmaktadır. Oysa çok daha az genel kullanıma girmiş bir sözcük olan ketlenmeye bu tarz öznel bir anlamda yüklenerek, zaman ve kullanım içerisinde frustration'u daha iyi

karşılayan bir sözcük oluşturulabilir kanaatindeyim. Bu yer değiştirmenin yaratacağı güçlükler için özürlerimle birlikte çevirinin okurumuza yararlı olmasını dilerim.

İstanbul

Doç. Dr. M. Sağman Kayatekin

GİRİŞ

Psikanaliz henüz, bu kitabın, psikanalizin eleştirilerinin bir sözlüğü olmayıp, psikanalizin eleştirel bir sözlüğü olduğunun açıkça belirtilmesini gerektirecek kadar tartışmalı bir konu durumundadır. Kitabın amacı, ne nedenle olursa olsun psikanalizi ortadan kaldırmak isteyenlere cephane sağlamak değil, ama konu hakkında bilgi edinmeyi isteyen veya bu gereksinimi duyan kişilere, bunu eleştirel ve akıllıca bir yaklaşımla yapmaları için yardımcı olmaktır. Bu nedenle başlıklar, analitik literatürde kullanılan teknik terimlerin yalnızca formel sözlük tanımlamalarını kapsamamakta, aynı zamanda bu terimlerin kökleri, analitik teoride kullanılan başka terim ve kavramlarla bağlantıları ve bu terimler üstünde analisler arasındaki anlaşmazlıklar konularında da bazı bilgiler vermektedir. Çapraz-atıflar sıkça kullanılmıştır. Bu şekilde, okurun, bir başlığa baktığı zaman onun tüm analitik teori içindeki yerini anlamasında yardımcı olunmak istenmiştir.

Yazar kendisi Freudcu okulda eğitim görmüş bir psikanalist olduğundan ve bu sözlük de kendisinin Freudcu teorisinin çeşitli yönleri karşısında duyduğu şaşkınlıklarını ve kuşkularını kaydettiği bir defterden çıkmış olduğundan dolayı, açıkça aksi belirtilmedikçe 'psikanaliz' terimi Freudcu psikanalize işaret etmektedir. Bu, yazar açısından dar görüşlülük olarak kabul edilmemeli, konuyla uğraşanlar arasında genel kabul görmüş kullanıma uyum olarak alınmalıdır. Onlar için 'psikanaliz' terimi, doğrudan Freud'dan köken alan ve Uluslararası Psikanalitik Birlik'e (International Psycho-Analytical Association) bağlı enstitülerden herhangi birinde eğitim gören öğrencilere öğretilen psikolojik teori ve tedavi yöntemlerine işaret eder. Jungcu, Adlerci ve varoluşçu gibi popüler anlamda psikanalitik olan diğer düşünce okullarının kendi ayırdedici isimleri ve etiketleri vardır. Bu isim ve etiketlerin amacı üyelerinin Freudcular ile karışmasını engellemektir.

Jungcu analistler kendilerine 'analitik psikologlar', teorilerine de 'analitik psikoloji', Adlerciler ise 'bireysel psikologlar' derler. Varoluşçular ise 'varoluşçu psikanaliz'den sözederler. Çeşitli psikoterapi okullarının aralarındaki farklardan çok benzerliklerden etkilenen kamuoyu için bu ayrımlar büyük bir zihinsel karmaşa kaynağıdır. Bu kitaptaki ilgili başlıkların konuyu açıklamada yardımcı olacağı umulmaktadır.

Gene benzer nedenlerle, psikiyatristlerin, psikoterapistlerin, psikanalistlerin ve psikologların farklı işlevlerini açıklayan başlıklar da koydum. Bunlar halk için hatırı sayılır zihinsel karmaşa yaratan terimlerdir. Halk bunları, alanda çalışanları rahatsız edecek şekilde (çoğu meslek erbabı gibi onlar da yanlış adlandırılmaktan hoşlanmazlar) yanlış kullanır.

Ama bu sözlük diğer okullara kıyasla Freudcu kavramların daha geniş bir açıklamasını içermesine rağmen, bütünüyle Freudcu olmaktan uzaktır. Kitabın kapsamı, sözlük şeklinde hazırlanmış bir psikanalize giriş olan Laplanche ve Pontalis'in "Vocabulaire de la Psychanalyse"inden daha geniştir zira şunları içerir:

1) Psikiyatrik terimlerin, özellikle belirtileri tanımlamada ve tanı koymada kullanılan terimlerin tanımlanması. Bunlar iki nedenle kitaba alınmışlardır. İlk elde, çoğu psikanalist doktordur. Tedavi ettikleri ve üzerinde yazdıkları bozukluklar hem genel olarak toplum hem de özel olarak tıp mesleği tarafından "hastalıklar" olarak görülürler ve bu şekilleriyle de fiziksel hastalıklar gibi teknik dille tanımlanma ve tanısal etiketlenme süreçlerine tabi kınırlar. Sonuç olarak da, psikanalistik literatürün büyük kısmı, yazarlarının ve esas olarak hitabettiği okur kitlesinin yakından tanıdığı teknik, tıbbi ve psikiyatrik sözcükler kullanmaktadır. İkinci olarak, bu psikiyatrik terimlerin çoğu son yıllarda genel kullanıma geçmiş, ama, özgün, kesin anlamlarını yitirmişlerdir. Bunu ikincil olarak da 'manik', 'skizofrenik', 'depressif', 'kompulsif', 'ambivalan' gibi sözcüklerin gazetecilikteki ve edebi kullanımları ile tanış olan okurlar, hemen daima özgül klinik fenomenlere işaret ettikleri psikanalistik literatür içinde bu sözcüklerle karşılaşmaları zaman zihinleri karışır. Bundan da kötü bir olasılık, gerçekte anlamadıkları halde bu sözcükleri

anladıklarını zannedebilirler.

Tabii ki aynı durum, genel kullanıma geçmiş özgün psikanalitik terimler için de geçerlidir. Örneğin 'narsisizm'. Bu Havclocck Ellis tarafından bir çeşit cinsel sapmayı tanımlama amacıyla bulunmuş bir sözcüktür. Freud ise, bireyin kendi özü ile ilişkisini ilgilendiren bir dizi fenomeni tanımlama amacıyla bunu ödünç almış ve bu sözcük o zamandan beri genel kullanıma aşağılayıcı bir terim olarak geçmiştir. C.O.D.* bunu: "isim (psikanalitik). Kendine tapınma, kendi kusursuzluklarına boğulma eğilimi" olarak tanımlar. Bu tanıma aklında tutup teknik psikanalitik literatürü okuyan herhangi bir kimse kısa zamanda zorluklarla karşılaşır. Zira, narsisistik yaralanmalar, travmalar, özdeşimler, kayıplar, katkılar vb., ile, (ki bunların kendine tapınma ile çok az ilişkisi vardır), ve birincil- ikincil narsisizm, sağlıklı- savunmaya yönelik narsisizm ayrımlarıyla karşı karşıya gelir, ki bunlar da ahlaki değerlerle ilgisiz kavramlardır.

2) Yukarıdaki nedenlerden dolayı psikanalistlerin açıklama yapmaksızın kullandığı belli bazı tıp terimlerinin tanımları.

3) Jungcu terimlerin tanımları. Yazarın kendisi de, Jung'un yazılarını anlayamama şeklinde, çok cnder rastlanmayan yapısal kusuru taşıdığından, gerek okuyucu kolaylığı gerekse Jung'a saygı bakımından bunları kendisi yamamak yerine E.A. Bennett'in "What Jung Really Said" adlı eserinden almıştır. Bennett Jung'un yakın arkadaşı idi ve kitabı da Jung'un düşüncelerini açık ve basit olarak -gerçekte o denli basit ve açık ki, okur Jung'un neden mistik veya karanlık olarak yorumlandığı konusunda tereddüde kalmaktadır- sergilemektedir.

4) Temel varoluşçu kavramların tanım ve açıklamaları. Bunlar birkaç nedenle kitaba dahil edilmişlerdir. İlk olarak, Sartre, R.D. Laing ve Rollo May'in yazıları son yıllarda hem genel kamuoyunda hem de psikoterapötik meslek içinde önemli düzeyde ilgi ve tartışma doğurmuştur. İkinci olarak, Freudcu saflarda ortaya çıkan, bir dizi temel Freudcu önkabulün gerekliliği konusundaki eleştiri ve kuşkuların çoğu, temelde varoluşçu niteliklidir. Burada özellikle Szasz,

* C.O.D.: Concise Oxford Dictionary

Home, Lomas, kendim ve başkaları tarafından Freudcu 'nedensel-deterministik' kabullerin geçerliliği konusundaki kuşkuları kastediyorum. Yani, insan davranışının, fizik fenomenler anlamında nedenleri olduğunu savunmanın gerçekten mümkün olup olmadığı, veya insan kişiliğinin çocuklukta başından geçmiş olayların bir sonucu olarak gerçekten açıklanıp açıklanamayacağı sorunu. Üçüncü olarak, Freudcu psikanalizin varoluşçu eleştirileri genel olarak iyi bilgilenmiş ve psikoterapötik ilişkinin niteliğini anlayan ve öznel süreçleri ve acıyı ciddiye alan kişilerce yapılmaktadır. Sonuçta da, öğrenme teorisinin sağladığı, psikeyi psikolojiden ayırıp, insan doğasını insandışılaştırarak anlamaya çalışan belli bir teorik konumdan hareket eden Eysenck ve davranış tedavcilerinden daha ciddi bir karşı koyma oluşturmaktadırlar.

5) Freud'un içgüdüler ve evrim üzerine görüşlerini anlamak için gerekli olan bir dizi biyolojik kavramın tanımları.

6) Freud'un bu konudaki spekülatif denemelerini anlamak için gerekli olan bir dizi antropolojik kavramın tanımı.

Bu sözlüğün amaçları ve ilgi alanı konusunda kısa bir bilgi verdikten sonra, şimdi de psikanalizin gerçekten ne hakkında olduğunu bulmayı amaçlayan kişilerin yoluna dikilen tuzaklar ve engellerin bazılarını açıklamam gerekir. Psikanalitik literatürün insanın gözünü yıldıran bir tarafı olduğu ve bu konuyu araştırmaya girişen kişilerin karmaşaya düşüp yollarını (bazen tümüyle) kaybettiği inancımı itiraf etmeliyim. Bunun, öyle inanıyorum ki, üç ana nedeni vardır. Bunları linguistik, anlaşmazlıklar ve kaynaklar başlıkları altında toplayacağım.

Linguistik

Psikanalitik literatüre girişte karşımıza çıkan linguistik engellerden birine daha önce de değinmiştim. Bu, jargondur. Yani psikanalistlerce, kendi aralarındaki iletişim için oluşturulmuş teknik bir dilin varlığıdır. Kimileri, insan deneyimi konusunda teknik terimler kullanmaksızın yazmanın mümkün olduğunu öne sürerek ilke olarak analitik jargona

karşı çıkarlar. Ama bu görüşü benimseyenlerin, bazı anormal mental durumların gündelik deneyimlerden ne kadar uzak olduğunu gerçekten değerlendirip değerlendirmedikleri konusunda kuşkuluyum. Ayrıca, gene bu kişiler bilimlerin gerçekleri sınıflayarak -belirlenmiş sınıflara, tanımlanabilir etiketler yapıştırmayı gerekli kılan bir işlem - ve gene kesin etiketler gerektiren bir işlem olan, görünürde bağlantısız gerçekler arasında gizli bağlantılar kurma yoluyla geliştiğini de dikkate almamaktadırlar. 'Obsessif nevroz', ve 'skizofreni' gibi tanısal terimler ve 'Isakower fenomeni' veya 'depersonalizasyon' gibi betimleyici terimler, gerçekleri sınıflama gereksiniminden doğar. Psikanaliz tarafından, bebeklik gelişim teorilerini formüle etmek için kullanılan teknik deyimler ise çocukluk ve olgunluk arasındaki gizli gelişimsel bağı açıklamada kullanılacak kavramların gerekliliğinden doğar.

Ama jargonun kötü kullanımı dikkatsiz kişiler için güçlükler yaratabilir, nitekim çoğu zaman yaratmaktadır da. Bir güçlük, analistlerin hastanın sunduğu verileri tanımlarken teknik terim kullanma durumunda oldukları gibi, gerçekleri tanımlarken soyut, açıklayıcı kavramlar kullanmaktadır. Vaka öyküleri ideal olarak günlük dilde yazılır, teknik kavramlar ancak vakanın sonundaki tartışmada kullanılır. Ama çoğu zaman bu ideal amaçlanmaz bile, ve okuyucu, belirtilen gerçekleri ancak teorik bir sis perdesinin arkasından görebilir. Sonuçta da okura kendine sunulan gerçeklerin başka bir şekilde açıklanabileceği olasılığını düşünme şansı dahi tanınmamış olur.

Bir diğer nokta, teknik jargonun totolojik teoriler oluşturmada ne denli kolaylıkla kullanılabileceği gerçeğidir. Bu teoriler içrel olarak tutarlı ve entellektüel olarak tatmin edicidirler. Ama bu özellikleri gerçekleri doğru bir şekilde açıklayabildiklerinde değil, kullanılan teknik terimlerin tanımlarının birbirine mükemmelen uymasındandır. Bence, Freud'un ulaştırılmış kavramı olan 'psişik aygıt' konusunda bazı analistlerin gösterdiği tutku, bu kavramın insan aklının işleyişini kusursuz bir şekilde yansıtmamasından değil, içrel olarak tutarlı bir teorinin entellektüel ve estetik çekiciliğinden doğmaktadır. Parçaları mükemmelen biraraya gelmektedir ve anlamsız olduğu kanıtlansa da bu uyum değişmeyecektir.

Gene bir başka güçlük, jargonun kayıtsızlığı örtbas etme amacıyla

kullanılmasıdır. Öğrenilmiş kelimeler, özellikle de eski bir dilden alınmışlarsa gösterişli olabilirler ve bilinçsiz kişiyi etkilemek amacıyla kullanılabilirler. Eski bir tıp geleneğini izleyerek psikiyatristler bu bilinçdışı aldatmacadan analistlere nisbetle daha suçludurlar. Yapılan şey, hile, hastanın yakınmasını Grekçeye çevirmek ve sorunlarının egzotik ve tuhaf isimli bir hastalığa bağlı olduğu konusunda hastayı temin etmektir. Hasta belleğini yitirmekten yakınmaktadır, dolayısıyla hekim ona amneziden muzdarip olduğunu söyler, hasta açık alanlardan korkmaktadır, hekim ise agorafobi olduğunu söyler. Ve tuhaftır, her iki taraf ta bundan dolayı rahatlar. Hekim birşey yaptığından, hasta ise ızdırabına bir etiket, durumu daha az gizemli kılan bir isim, bulmasından dolayı. Freud kendisi isimlerle şaşkınlık eğiliminden uzakta kalmış gibidir. Psikanalizin en az üzerinde durulan başarılarından biri de sözkonusu olan şeyin aklın çeşitli durumları değil, dinamik süreçleri olduğunu sergileyerek, psikiyatriyi tanısız etiketleme ile aşırı ilgilenmekten kurtarmak olmuştur.

Psikanalizi anlamaya azmetmiş okuyucu, jargon tuzağını atladıktan sonra, İngiliz ise, psikanalitik literatürün büyük kısmının Almanca yazılmış ve daha büyük bir kısmının da Almanca düşünülmüş olduğu gerçeğinden doğan karmaşıklıklarla karşılaşır. Ama yalnızca kelime kelime çeviri yoluyla düşünceler bir dilden başka bir dile aktarılamazlar. Başka bir dile aktarıldığı zaman bir düşünce veya teoriye ciddi birşeyler olabileceği olasılığı unutulmamalıdır. Başka bir dilden gelen fikirler de göçmenler gibi ancak zorlukla assimile olabilirler ve naturalize oldukları zaman da muhtemelen artık değişmiş durumdadırlar. 'Cultural Community and Cultural Diversity' adlı denemesinde Geoffrey Gorer, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çok duyduğumuz o dört özgürlüğün -konuşma özgürlüğü, din özgürlüğü, yoksulluktan özgürlük, korkudan özgürlük (freedom of speech, freedom of religion, freedom from want, freedom from fear)- İngilizce'den başka bir dilde anlamını yitirdiğini zira başka hiçbir dilde bizim 'özgürlük' (freedom) ümüze muadil bir sözcük olmadığını belirtmişti. Bu hem 'engellenmiş olmak' hem de 'korunmuş olmak' anlamlarını kapsar. Bir dizi psikanalitik kavram da benzer şekilde iyi geçiş göstermezler ve kendileriyle ikinci elden karşılaşan okurlarda zorluklar yaratabilirler.

Freudcu teörinin temel kavramlarından biri 'Angst'dır. Bunu tüm İngiliz çevirmenler 'Anksiyete' olarak çevirmişlerdir. Hiç kimse bundan daha iyi bir sözcük önerememiştir ama 'Angst' ve 'anksiyete'nin kapsadığı anlamlar eşit değildir. 'Angst' korku, acı, ızdırap fikirleri ile ayrılmaz bir şekilde bağlıdır ama gelecek ile ilgisi yoktur. Oysa 'anksiyete', 'Roget's Thesaurus'ta da belirtildiği gibi, "ileriye yönelik affektlerden" biridir. Hatta haz dolu bekleyiş için dahi kullanılabilir: (I am anxious to see such and such a film): "o filmi anksiyete ile bekliyorum". Almanca ve İngilizce arasındaki bu linguistik ayırmadan dolayı analitik literatürde anksiyete, her zaman, bireyin kaçınmaya veya kurtulmaya çalıştığı ve hiçbir zaman bireyin istekli bir şekilde geleceği beklemesi anlamını kapsamayan, tatsız bir deneyim anlamındadır. Özellikle 'Birincil anksiyete' şeklinde, İngiliz yazarlarının dehşet ve korku olarak tanımlayacağı deneyimler için de kullanılmıştır. anksiyete ve Angst'ın bu eşleşmesinin tuhaf ve talihsiz bir sonucu da, anksiyetenin her zaman nevrotik bir semptom olduğu ve ideal 'sağlıklı', 'uyumlu' kişinin, 'anksiyeteden-ari' olacağı görüşünün yayılması olmuştur. Ama bu düşünce psikanalitik teoriden çok Amerikan türü bir psikiyatrik folklora dayanmaktadır.

Ancak, zorlukları yaratan yalnız tek tük kelimeler değildir. Aynı zamanda linguistik yapı ve onun tarafından oluşturulan ve onda yansıyan düşünce alışkanlıkları da zorluk yaratır. Freud'un yazıları, birbirleriyle çelişki halindeki zıtlar fikriyle doludur. 1920'lere kadar nevroz teorisini, iki grup içgüdü olduğu -cinsel (çoğalmaya yönelik) ve ego (kendini koruyucu) içgüdüler- ve insanın nevroza yatkınlığının, bu iki zıt gücün birbirleriyle çelişkiye girmeleri yönündeki yapısal eğilimden kaynaklandığı düşüncesine dayandırıyordu. Ama Freud'un neden üç veya dört değil de iki grup içgüdüğü kabul ettiğı, ve neden bunların birbirlerini tamamlayıcı değil de zıt olduklarını kabul ettiğı sorulabilir. Bu, gerçekte, klinik gerçeklerin Freud'u bu kabule zorlamasından mı kaynaklanmaktaydı, yoksa onu Hegel ve Marx'ı izlemeye ve kendine doğal gelen ama İngiliz diliyle ve İngiliz ampirisizmiyle yetişenlere yabancı gelen bir diyalektik teori geliştirmeye zorlayan şey, düşüncenin linguistik alışkanlıkları mıydı. İkinci açıklamanın, yani Freud'un zıtlarla uğraşmasının kültürel ve linguistik olarak ön-belirlenmiş (predetermined) olduğu şeklindeki

kuşkunun doğruluğu, Freud'un 1920'lerde bütünüyle yeni bir içgüdüler teorisi önermesiyle birlikte fazlaşır, hatta kesinleşir. Bu yeni teori de gene iki grup içgüdü teorisiydi: yaşam ve ölüm içgüdülere. Bunlar gene yapısal olarak birbirlerine zıt kabul ediliyorlardı. Bu yeni teori de açıkça spekülative bir teoriydi ve şimdi bildiğimiz gibi bütünüyle yanlış saikiydi. Zira, termodinamiğin ikinci yasasını yanlış yorumlama ve organizmanın kendi artıkları ile zehirlendiği şeklindeki gerçekte savunulamayacak çıkarımlara dayanıyordu.

Bu kitabın ana metninin çeşitli noktalarında da değindiğim gibi çağdaş hayvan psikolojisi en az yedi içgüdü (veya yapısal davranış örüntüsü) tanımakta ve herhangi iki grup içgüdü arasında yapısal bir zıtlık kabul etmek için hiçbir neden görmemektedir. Ama, belli koşullar altında herhangi ikisinin (ya da daha fazlasının) birbirleriyle çelişkiye girebileceği de kabul edilmektedir.

Psikanalitik teorinin, bence, temelde Germanik olan bir diğer yönü de davranışı 'cinsellik', 'saldırganlık', 'aşk', 'nefret' gibi bireyi adeta ardından itercesine zorladığı tasarlanan hipotetik güçlerle açıklama alışkanlığıdır. Bu kavramlar, muhtemelen, ilk elde, sevmek, nefret etme, saldırgan olma deneyimlerini genelleme gereksiniminden doğmaktadır. İngilizce'deki gerundif doğaları (yani fiilden türetilmiş isimler olmaları ve şeylere değil süreçlere ve eylemlere işaret etmeleri), önlerinde bir 'article' olmaması ile ortaya çıkar. Ama Almanca'da soyut isimler önlerinde çoğunlukla bir 'article' taşırlar ve gramatik olarak, özellikleri olan şeyler gibi işlem görürler. Yakın zamanda Almanca'ya çevirdiğim bir makaleyi okudum. Bu makalede ben, sözkonusu düşünceleri genel olarak kullanmaktaydım ve belli bir kişinin çocukluğuna veya kozmolojisine atıfta bulunmamaktaydım. Oysa çeviride çocukluk, bilinç, psikanaliz, kozmoloji kavramları sıklıkla kişileşmiş olarak karşıma çıkmaktaydı (the childhood, the conscious vb). Soyut isimlerin bu gramatik reifikasyonunun etkilerinden biri, bana göre, soyutlamaların gerçekten varolmalarına inanmayı ve bunları, açıklayıcı ajanlar, melekleri andıran 'özler' ve 'noumena' olarak tasarlamayı teşvik etmektedir. Bu melekler cansız nesnelerin nasıl hareket edebilecekleri sorununu, onları iten canlı varlıklar olduğunu söyleyerek çözmüştü. Freud oldukça açık bir şekilde, insan egosunu

kendine ait bir enerji veya güçten yoksun, dolayısıyla da ancak kendi dışındaki güçler tarafından etkilendiği zaman devinim yeteneği olan edilgin bir birim olarak almıştı. Bu güçler de ya id (bilinçdışı) yada çevrede yerleşmişlerdi. Ama her bireyin, kendinin bilinçdışı bazı yönlerinin etki ettiği, bir 'Ben'i, bir 'Ego'su olduğu, bir dil hatasıdır. 'Ben'i önce bir isim ve daha sonra da somut bir isim olarak ele almaktan doğar. Gerçekte birşeyler yapmaktayızdır ama, bazan eylemlerimiz amaçladıklarımız değildir. Yani, dil sürçmeleri yaparız veya amaçlarımızın düşündüklerimizden ayrı olduğunu farkederiz.

Psikanalitik literatürün İngiliz okurlarını bekleyen diğer bir zorluk İngilizce'nin, gerçekte iki ayrı kelime haznesi olması nedeniyle, Almanca'dan farklılığıdır. Bunlardan biri sıradan toplumsal ilişkide bir araç olarak kullanılır ve esas olarak Anglo-Sakson kökenlidir, diğeri ise esas olarak Latin ve Grek kökenli olup kavramsal düşüncede kullanılır. Almanca'da kendimizi anlatan sözcük 'Ich', kendimiz fikri hakkındaki kavramsal düşüncede kullanılan sözcük ise 'Das Ich'tir. Ama İngilizce'deki eşdeğerleri ise 'I' ve 'Ego'dur. Sonuç olarak psikanalitik literatürün İngiliz okuru için, kendine çoğu zaman birey-dışı, özellikleri ve karakteristikleri ve hatta zaman zaman şekili de olan bir yapı gibi gösterilen 'Ego'nun, gerçekte kavramsal terimlerle anlatılmış olan kendinden başka birşey olmadığını gözden kaçırmak çok kolaydır.

Bu özel zorluğun klasik örneği, 'kateksis' ismi ve bunun yandaşı 'katekte etmek' ve 'dekatekte etmek' fiilleridir. İngilizce konuşan pek çok psikanaliz öğrencisini mistifiye eden bu sözler, Freud'un İngilizce çevirmenleri tarafından 'Besetzung' kavramını açıklamak için icad edilmişlerdir. Almanca'da 'Besetzung' olağan, gündelik bir kelimedir. 'Setzen' ile ilişkilidir (oturmak, yerleşmek). Ve bir kasabaya yerleşmek, bir gemiye adam almak, bir ata para yatırmak, bir havuzu balıkla doldurmak gibi (bunlar yalnızca bir okul sözlüğünden alınan örneklerdir) çeşitli kullanımları vardır. Ama psikanalitik teoride Freud'un en karmaşık ve güç kavramlarından birini açıklamak için kullanılır. Yani, "bir niceliğin tüm özelliklerini taşıyan (hiçbir şekilde ölçme olanağımız olmasa da), artma, azalma, yerdegişirme ve boşalma yeteneği olan ve düşüncelerin bellekteki yollarından, elektrik akımının

beden yüzeyindeki yayılması gibi, yayılan" - (Freud 1894), bir mental enerji çeşidinin varolduğu hipotezini. Bu hipoteze göre düşünceler, yani akıldaki mental imgeler, belli bir mental enerji çeşidi ile 'Besetzt' dirler, yüklüdürler. İlgilerdeki, bireysel bağılılıklardaki yerdeğiştirmeler gibi psikolojik değişiklikler sözkonusu şey veya kişilere tekabül eden düşüncelerle bağlanmış 'Besetzung'daki değişmelerle elele gider. Bu, kavranması kolay bir kavram değildir. Ama Almanca da okuyucunun güçlükleri, 'Besetzung'un tanıdık bir kelime olması, dolayısıyla da doğan anlamında kavranmasını sağlayan imgeler çağırıştması ile muhtemelen azalmaktadır. Ama beri yanda İngilizce de 'Cathexis' benzeri bir imge yaratmaz, ve teorik kavramı kendine anlam ve yaşam verebilecek metaforlardan etkili bir şekilde ayırır. Aynı zamanda, okuyucuya, makinenin içinde bir yerde kateksis ve dekateksis yapan bir kişi veya ajan olması gerektiğini hatırlatmaktan da uzak kalmaktadır.

İngilizce'ye 1922 de bu neologizmin girmesinden Freud kendisi de hoşnut değildir. Ama daha sonraları kendisi de Almanca'da kullanmaya başladığından bu terime alışmış olması muhtemeldir.

Açıktır ki, ego ve kateksis Almanca'ya göre İngilizce'de daha birey-dışı ve soyut görünen tek psikanalitik terim örnekleri değildir. Gerçekte Brandt'a (1961) göre çoğu psikanalitik terim Almanca'dan İngilizce'ye geçişte bir değişim göstermiştir. Bazan anlamlarının temel yönlerinden birini, bazan da hayati çağırışımsal renklerini kaybetmişlerdir. Brandt'ın bu konuda haklı olup olmadığını söylemeye yetkili değilim ama psikanalizin yalnızca Almanca okunursa anlaşılacağı, İngilizlerle rekabetleri içinde kıta analistleri tarafından ender olmayarak kullanılan gambitlerden biridir. Ama eğer haklıysa henüz ayakları üstünde durmadığı ve zaten de insanlar hakkında olmadığı düşüncesi gibi garip bir izlenimi-ki insan zaman zaman buna kapılır- açıklamada çok yardımcı olur. Bu eserin temel metninde İngiliz ve Alman yorumları arasındaki açık ayrılıklara, farkettiğim zaman dikkati çektim. Şunu da eklemem gerek: James Stratchey'in Freud çevirisinin mükemmel olduğu konusunda herkes hemfikirdir ve bu çalışması da ona 1966 Schlegel-Tieck Ödülü'nü kazandırmıştır.

Ayrılıklar

Psikanalistlerin kendi aralarında anlaşma yeteneklerinin olmadığı ve mesleki örgülerinin de yapısal bir ayrışma eğilimi taşıdığı, hazin ve dile düşmüş bir gerçektir. Bölücü ayrılıklar, tipik olarak, her bilim ve tıp dalında görülen minör, teknik çeşitten değildir. Temel ilkeleri ilgilendiren çeşittendir (toplu olarak bakıldıklarında kişilik ve mizaç çatışmalarını içerdikleri gözlenirse de). Freud Jung ve Adler arasındaki orijinal ayrılıklar şimdi artık tarih olmuştur ve bilenen ve muhtemelen genel olarak da anlaşılmış bir konudur- Freud'un Eros ve Akıl'a, Adler'in Güç ve Kendini Kanıtlama'ya inandığı ve Jung'un ise mistik olduğu temelinde. Ama çağdaş psikanalizi incelemeye girişen bir araştırmacı Freudcu kesim içinde dahi radikal görüş ayrılıkları olduğunu ve bunların psikanalitik enstitülerin yapısına yansılacak kadar ciddi olduğunu farketmezse yolunu şaşırabilir.

Örneğin Büyük Britanya'da, alt-okullar arasındaki teorik farklılıklar, İngiliz Psikanalitik Cemiyeti'nin bölündüğü üç gruptan herhangi biri tarafından ele geçirilmemesi konusundaki bir anlaşma (Cenülmün Anlaşması) oluşturulmasını gerektirmiştir. Eğitim şemalarının bazı kısımları da ikili yoldan ilerler. Bir dizi başka ülkede uyum için gerekli bu ulusal yeteneğin yokluğu nedeniyle tam bir ayrılma ve bunun sonucunda da fraksiyonlardan birinin uluslararası Psikanalitik Birlik'ten atılması ile sonuçlanmıştır.

Bu ayrılmaların tarihi ve psikolojik nedenlerini tartışmanın yeri burası değildir. Ama sözlükteki bir dizi başlık, tartışma konusu teorik noktaları açıklamak için planlanmıştır. Özellikle bakınız: Klasik Analitik Teori, Klasik Analitik Teknik, Ego Psikolojisi, İçgüdü Teorisi ve Nesne Teorisi, Kleinci, Fairbairn'in Gözden Geçirilmiş Psikopatolojisi, Kişilikbilim, Süreç Teorisi. Ancak, bunların varlığı, psikanalitik literatürün müstakbel okurlarını, başka şekilde farkedemeyecekleri bir dizi tehlike konusunda uyarmamı zorunlu kılıyor.

İlk elde, belli bir psikolojik sorun veya hastalığın anlaşılmasında katkı olarak görülen ve genel olarak kabul edilmiş bir görüş açısını ifade edermiş gibi okunan kitap ve makaleler, gerçekte ileri derecede

tartışmaya açık ve yazarın kendi teorik konumunun propagandası olan eserler olabilirler.

İkinci olarak, ağdaş analistler yazılmış makalelerde görülen klasik literatüre atıflarda bulunmak ve Freud'un kendi yazılarından alınular yapmak tutumu, bazen, bir yazarın kaynaklarını açıklamasını gerektiren bilimsel ahlak nedeniyle değil, yazarın 'ortodoks olmamak, saldışılarını uzaklaştırmak veya asaletini onaylatırmak amacıyla otoriteye üstü kapalı başvurular yapma gereksiniminden doğmaktadır. Herhangi bir kişinin bu açıdan sapkın olma gereğini hissetmesi veya sapkın olmayı istemesi iki kaynaktan doğar: Psikanalizin erken tarihi -ki analistte daha önceki, asal, ayrılıklara ait dramatik, klansal anılar bırakmıştır- ve her analistin, eğitim yıllarında kendinden büyük ve kendine göre Freud'a daha yakın bir başka analist tarafından analiz edilmiş olması gerçeği. Psikanalitik eğitimin bu özelliği, Apostolik silsile'ye benzer bir mistiklik doğmasına yolaçmıştır. Bu, ağdaş analistlerin, soylarını kurucu babalardan biri yada diğerine uzatma çabalarına yolaçmaktadır. Analistler genel olarak, tanımadıkları bir meslektaşlarının.. Kim tarafından analiz edildiğini öğrenme konusunda olağanüstü mtecessislerdir ve değerini de kişisel yeteneklerinden ziyade soyağacı ile ölçmeye eğilimlidirler. Psikanalizin gelecekteki tarihçileri, üçüncü-dördüncü kuşak analistlerin analitik soylarını kurmaya çalışırken, muhtemelen soyağaçları yapmak zorunda kalacaklardır.

Çoğu insan psikanalitik literatürün bu yönlerini şaşırtıcı bulduğundan dolayı yeni ama gizli i çatışmalar ve popüler olmayan düşüncelere akademik saygınlık pelerini kazandırmak amacıyla otoritelerin alıntılanmasının, diğer disiplinlerde de bilinmeyen fenomenler olmadığını belirtmek isterim. Akademik öğrenciliğin aile ağaçlarını oluştırmak da zor olmasa gerek.

nc olarak, bu i ayrılıklar ve teorik farklılıklar canlılık belirtileri ve psikanalizin her zaman suçlandığı dogmatizmin esiri olmadığının bir delili de sayılabilir. Ama aynı zamanda, psikanalize yeni başlayanlar için, psikanaliz üzerine hangi kitapların kesin, alanında otorite, ve tutarlı, hangilerininse tartışmaya açık, ortodoks olmayan ve yetersiz olduğunu anlamak zorlaşır. Psikanalizin de çılgın taraftarlarının oluşu ve pek çok ilkesiz yazarın psikanalizin gördüğü

rağbetten yararlanma eğiliminde oluşu, nevrotik sıkıntının sınırlarının belirsizliği, bu zorluğu daha da artırmaktadır. Dolayısıyla bu sözlükte çeşitli kaynaklar verdim. Bunların okuyucuları orijinal kaynakları bulmada veya açık ve güvenilir açıklamalara ulaşmada yardımcı olacağını umuyorum. Çeşitli psikanalitik okullara bir rehber olarak şu notlar yararlı olabilir.

1. Klasik psikanaliz Freud tarafından son eseri olan "An Outline of Psycho-Analysis" de (1940) özetlenmiştir.

2. Ego psikolojisi başlangıcını Freud'un "The Ego and The Id " (1923) inden, almış ve o zamandan beri Anna Freud tarafından "The Ego and The Mechanisms of Defence" (1937), ve Heinz Hartmann tarafından "Ego Psychology and The Problem of Adaptation"(1937) adlı eserlerle geliştirilmiştir.

3. Kleinci psikanaliz: Bayan Klein'ın kendi yazıları yeni başlayanlar için değildir ama görüşleri Hanna Segal tarafından "Introduction to the Work of Melanie Klein"(1964) adlı eserinde iyi bir şekilde özetlenmiştir.

4. Nesne teorisi (nesne ilişkileri teorisi): Yakın zamana kadar bu bütünüyle bir İngiliz düşünce ekolu olmuştur. W.R.D. Fairbairn'in "Psychoanalytic Studies of the Personality" (1952) adlı eseri en berrak açıklamasını oluşturur, H. Guntrip'in "Personality Structure and Human Interaction" (1961) adlı eseri ise en hevesli açıklamasını. D.W. Winnicott'un "Collected Papers"(1958) ve Marjorie Bricley'in "Trends in Psychoanalysis"(1951) adlı eserleri de nesne teorisini ve bu teorinin klasik psikanaliz ve ego psikolojisiyle olan ilişkilerini anlamayı arzulayan herkes için temel eserlerdir.

5. Varoluşçu Psikanaliz: Rollo May'in "Psychology and the Human Dilemma" (1967) adlı eseri Freudcu ve varoluşçu psikanalizi ayıran konuların açık bir sunuluşunu verir. Ama R.D. Laing'in yazıları daha canlı metinlerdir.

6) Jungcu psikanaliz (analitik psikoloji): Daha önce de değindiğim gibi, Jung'un görüş açısı E.A. Bennett tarafından "What Jung Keally Said" (1966) adlı eserinde berrak bir şekilde özetlenmiştir.

Psikanalitik hareket içindeki çeşitli görüş ayrılıkları ve ayrılmalar bu sözlüğün kendinin de belli bir teorik görüşün propagandası olduğu olasılığını ortaya çıkarır tabii ki. Dolayısıyla, kendi konumumu kısaca açıklamam ve bu sözlüğün gösterebileceği tercihlerin yönünü açıkça ortaya koymam gereklidir. İki açıdan bunu zaten yaptım. Önceki paragraflarda kendimi, fiziksel bilimlerden alınmış nedensel-deterministik ilkeleri, bilinçlilikleri ve yaratıcı etkinlikleri olan canlı varlıklara uygulamanın geçerliliği konusunda skeptik olanlarla birarada gördüğümü açıkça ortaya koymuştum. Ve gene, Freud'un içgüdü teorisinin çağdaş biyolojinin içgüdüler hakkındaki görüşleri ile uyuşmasının olanaksız olduğunu da belirtmişim. Burada şunu da eklemeliyim: bu Giriş'in bir sonraki kesiminde daha açık olacak nedenlerden, psikanalitik teorinin giderek bir iletişim teorisi şeklinde yeniden formüle edileceği ve kendi verilerini kavramsal olarak yansıtabileceğine inanmaktayım. Halihazırda psikanaliz, Homo Sapiens türünün izole davranış örneklerinin, bütünüyle tarafsız bir gözlemci tarafından, dışarıdan yapılmış ve nesnel bir incelemesine temellendirilmişcesine formüle edilmektedir. Ama gerçekte, veya en azından bana göre, görüşleri, iki insan psikoterapötik bir ortamda biraraya geldiğinde ortaya çıkan ilişkiden doğmaktadır. Varolan psikanalitik teorilerden kişilerarası iletişimi kaale alma konusunda kuşkusuz nesne ilişkileri teorisi en önde gelir. Ama analistlerin son yetmiş yılda biriktirdikleri veri ve içgörülerin çoğu Freud ve ilk kuşak öğrencileri tarafından bulunmuş bir dille kaydedildiğinden, herhangi bir psikoterapiyi uygulamak isteyen herhangi bir kimse, bu dili öğrenme şeklinde ahlaki bir yükümlülük altında kalmaktadır.

Kaynaklar

Şimdi de psikanalitik literatürün üstesinden gelmek isteyen herhangi bir kimsenin yoluna dikilen son engeli sözkonusu etmek istiyorum. Bu, psikanalitik düşüncelerin kökeni ve kaynağının zor tanımlanabilecek veya imgelemde zor canlandırılacak bir süreçte yattığı gerçeğidir. Bu öylesine büyük bir güçlüktür ki, Freud da dahil olmak üzere pek çok analist, kendisi analiz olmayan biri için psikanalizin kavranamaz olduğunu savunmuşlardır. Bu, ciddiye

alındığında, psikanalizi yalnızca inananların anlayabileceği gizli bir mezhep olarak kabul etmeyi gerektirecek aşırı bir tutumdur. Ama gene de psikanaliz hakkında önemli bir gerçeğe işaret eder: Verileri, gündelik yaşamdaki insan davranışının doğrudan gözlenmesinden değil, Freud tarafından icad edilmiş belli bir terapötik ilişkinin analistçe yaşanması sonucu elde edilmektedir. Freud hastalarını hipnotize etmeyi bırakıp bunun yerine hastalarının baskısız ve engelsiz bir şekilde kendisi ile konuşmasına izin verdiği, ve hatta bunu teşvik ettiği zaman yeni bir insan ilişkisi başlatmış ve psikanalizin açıklamaya çalıştığı, bir dizi bütünüyle beklenmedik süreci harekete geçirmiş oluyordu.

Psikanalitik teorinin terapötik ilişkiye bağımlılığı konusunda bariz bir örnek transferans (aktarım Ç.N.) kavramıdır. Bu kavram özgül bir klinik gözlemi açıklamaya çalışır: yani, konuştukları kişinin gerçek niteliğinin anımsanması ile engellenmeden, düşünceleri serbestçe akan hastaların, onu (terapisti) olduğundan başka biri imiş gibi — tipik olarak da hastaların, ebeveynlerinden biri imiş gibi - gördükleri konusunda kesin deliller verir. Bu gerçeğe açıklama getirmek için Freud aktarım kavramını getirmiştir. Bu kavramla, hastalarının kendini, esas olarak ebeveynleriyle ilişkilerine ait duygular düşünceler ve beklentileri aktardığını söyleyebiliyordu. Ama bu duygu ve beklentiler bir erişkininki değil bir çocuğunki gibi olduğundan ve ayrıca bu aktarım erişkin hastalarının ebeveynleri ile kolayca itiraf edemeyecekleri düzeyde meşgul olduklarını gösterdiğinden, kavramı kaçınılmaz olarak diğer üç ana psikanalitik kavrama götürür: saplanma (fixation), direnç (resistance) ve bilinçdışı mental süreçlerin varlığı. Bu şekilde, transferans, hastanın çocukluğundaki önemli nesnelere bilinçdışı saplanmasının sonucu olarak açıklanır.

Aktarım örneği özellikle çarpıcı bir örnektir. Zira yazılarından bildiğimiz gibi Freud başlangıçta bu fenomeni, o dönemlerde temel analitik süreç olarak gördüğü şeyi - baskılanmış anıları canlandırıp hastanın bunlarla hapsedilmiş duyguları boşaltmasını sağlamak - engelleyen, bozucu bir faktör olarak kabul ediyordu. Gerçekte "sonuç olarak her çatışmayla aktarım alanında mücadele edilmesi gerektiği"ni Freud'un giderek farketmesi, psikanalizi, baskılanmanın patolojik etkileri konusunda yarı-nörolojik bir teoriden kişilerarası ilişkilerin

doğası ve kökeni konusunda bir araştırma haline döndürmesini sağlamıştır.

Gene benzer bir şekilde, bebek cinselliği kavramı, memedeki bebeklerin veya oynayan veya eğitilen bebeklerin doğrudan gözleminden değil, erişkin hastaların serbest çağrışımlarında (spontan konuşmalarında) tekrar tekrar karşılaşılan temaları açıklamak çabası olarak ortaya çıkmıştır. Histerik hastaların fallik düzeyde, obsesyonel hastaların anal düzeyde, melankolik hastaların oral düzeyde, saplanmış oldukları düşüncesi, ileride histerik, obsessif, veya melankolik hastalıklar geliştirmiş kişilerin çocukluk dönemlerinde yapılmış çalışmalardan değil, bu hastalıkları olan erişkin hastaların tekrar tekrar ve obsessif olarak çocukluk anılarına döndükleri gerçeğinden ve bunun da hem haz hem de anksiyete duyarak genital organları ile, barsak işlevleri ile meşgul oldukları dönemlerden geçtiklerini göstermesinden melankolik hastalarda olduğu gibi anımsanamayan bir saadette, nostaljik bir şekilde uğraştıklarından ve garip bir şekilde ağızları ile meşgul olduklarından kaynaklanır.

Ama bu örnek, aktarımdan farklıdır zira, bebek cinselliği kavramı ve yoldaşı olan libidinal gelişimin bebeklik dönemleri kavramı, daha üst düzeyde isüdlal yoğunluğu taşır. Analist kendine baba veya anne figürü olarak muamele eden hastaları o anda yaşamaktadır ve hatta kendisi de kendinde babaca veya annece duyguların uyandığını hissedebilir. Yani aktarım fenomeni doğrudan gözlenebilir. Oysa bebek cinselliği kavramı obsessif anımsamalar, tekrarlayan rüyalar, belirtilerin detayları gibi parça halindeki delillerin, teorik bir patern oluşturmak amacıyla biraraya getirilmesiyle oluşmuştur. Sonuç olarak teori, ilke olarak iki değişik yoldan eleştiriye, yeniden değerlendirmeye ve revizyona açıktır. Çocukların gerçekten de kavramın telkin ettiği şekilde mi davrandığını göstererek ve üzerine inşa edildiği analitik verilerin tek veya en doyurucu değerlendirilmesi olup olmadığı araştırılarak.

Bebeklik cinselliği ve gelişimin bebeklik dönemleri kavramlarının eleştirileri, yeniden değerlendirilmeleri ve revizyonları tabii ki her iki açıdan da sık olarak yapılmıştır. Ama bunlardan bazılarını kısaca gözden geçirmeden önce, bu gelişimsel fikirlerin, tedavi anında

karşılaşılan fenomenlerin, hastanın geçmişinde olageldiği varsayılan olaylara atıfta bulunularak açıklanması amacını güden tarihsel kavramlar olduğu gerçeğine dikkat etmek gerekir. Bu fikirler klinik şimdiki zamanı geriye doğru açarak hastanın hastalığının ve kişiliğinin çeşitli yönlerini yaşam öyküsünün çeşitli noktalarına -kural olarak elde edilebilecek belgesel veya başkalarından gelecek analiz-dışı verilere dayanmaksızın- yerleştirme amacını güder. Bu sürecin bir sonucu erişkinlerden geriye doğru çıkarsamalarla ulaşılan kavramların analitik literatürde büyük önem kazanan 'bebek', 'çocuk' gibi bir teorik yapının ileriye doğru gelişimi terimleri ile formüle edilme eğilimi göstermesidir. Bunu farkedemeyen hazırlıksız okur, sonuçta yolunu şaşırabilir. Zira örneğin, 'çocuğun duygusal gelişimi', başlıklı kesimin çocukların doğrudan gözlenmesinden değil, erişkinlerin psikanalitik tedavisinden çıkmış fikirleri ifade ettiğini veya analistin bebekler ve anneleri arasında süregiden ilişki konusundaki görüşlerinin hem anne ve bebeklerle doğrudan ilişkisinden hem de erişkinlerin psikanalizinde yaşadığı aktarım ve karşıt-aktarım deneyimlerinden kaynaklanabileceğini farketmeyebilir.

Son yıllarda pek çok analistin çocukları gözlemlediği veya psikanalitik tedaviye aldığı doğrudur ama psikanalitik literatür okurları için, klasik psikanalizin bütün temel kavramlarının erişkinlerin tedavisinden çıktığını bilmek ve örneğin Melanie Klein'in ruhsal hastalığın yaşamın ilk yıllarındaki kökenleri konusundaki teorilerini bebeklerle çalışmasından değil skizoid ve depresif erişkinlerin ve konuşmayı öğrenmiş çocukların psikanalitik tedavisinden çıktığını bilmek önemlidir.

Verilerini tedavinin başlangıcından önce meydana gelmiş olaylara atfen açıklama şeklindeki bu psikanalitik alışkanlık, nede olsa doğal bir alışkanlıktır. Tarihsel anlamda hastalıkların, hastanın başına gelmiş bir şeyden (örn. travma ve enfeksiyon) veya bir gelişim bozukluğundan (örn. konjenital hastalık ve beslenme bozukluğu) oluştuğu şeklindeki tıbbi düşünce tarzından gelmektedir. Freud kendisi, nevroza neden olduğunu düşündüğü çocukluk deneyimlerini, psikolojik büyümeyi engelleyen travmalar olarak görmüştür. Bu, olayları medikal şemalara oturtma olanağı tanıyan bir nevroz etiyolojisi görüşüydü. Ama nisbe-

ten yakın zamanlarda, bir dizi analist nevrozların fiziksel hastalıklar gibi hastalıklar olup olmadıkları konusunu sorgulamaya başladılar. Fizik hastalıkların hastanın bedenine veya bedeninin bir kısmına etkimiş şeylerin sonuçları olmalarına karşın, nevrozların bütün kişiliğin başkaları ile ilişkisi temelinde oluşan bozukluklar olduğuna, ikisi arasındaki temel farkın, fizik hastalıklarda hastanın bütünüyle kendi iradesi dışında etki yapan çevresel şartların kurbanı olmasına karşın, nevrozlarda hastanın hiç değilse bir derecede iradi etken olduğu ilişkilerin sonuçlarından muzdarip olduğunu öne sürdüler. Bu görüşe göre insan egosu çevresel ve içgüdüsel güçlerden etkilenen edilgin bir antite olmayıp, davranışı başlatabilen, hatta nevrozlar olarak bildiğimiz, sonuçta kendi kendini yenilgiye uğratan davranışları başlatabilen etkin bir ajandır. Bunun doğru olduğu ortaya çıkarsa analistin bütünüyle mesafeli ama selim bir gözlemci durumunda olduğu analistle hasta arasında olagiden herşeyin, hastanın çocukluğunun karmaşık bir tekrarı olduğunu savunmak olanıksız hale gelir.

Freud'un gelişimsel kavramlarının çeşitli revizyon ve geliştirilmelerinden burada yalnızca ikisini ele almak gerekir. İlki, içgüdü ve erotik hazdan ego ve nesne ilişkilerine olan vurgulama kaymasıdır. Freud'un orijinal formülasyonlarında gelişim, çocuğun sırayla ağız, anüs ve genitallerle ilgili olduğu bir dizi dönem olarak algılanmaktaydı. Bu organlar (erotojen bölgeler) temel olarak haz verici duyguların kaynağı olarak görülüyordu. Son otuzbeş yıl dolayında bütün okullardan Freudcu analistler bu organları çocuğun ebeveynleri ile ilişkilerinin düzenlendiği araçlar olarak görme eğilimine girdiler. Sonuçta, şimdilerde oral dönem, jargona göre ifade edilirse yalnızca bebeklerin oral doyum aradığı bir dönem olarak değil ama anneleri ile olan ilişkilerinin varlıklarının merkezini oluşturduğu ve kendileri ve o'nun ayrı varlıklar olduğu gerçeği ile henüz yüzleşecekleri bir dönem olarak alınmaktadır. Benzer şekilde, anal dönem de yalnızca ufak çocukların anal işlevleri ile meşgul oldukları dönem olarak değil, aynı zamanda bedenlerine hakim olmayı öğrendikleri ve davranışlarını çevrelerindeki erişkinlerce kabul edilebilir kılma sorunu ile yüzleştikleri dönem olarak da ele alınmaktadır. Beri yanda fallik ve oedipal dönemlerde çocuklar, ebeveynleri arasında, kendilerinin bütünüyle dışlandıkları ve kendilerini kıskançlığa sokabilecek ve fiziksel-

emosyonel geriliklerini şiddetle hissettirecek bir ilişkinin ilk imalarını algılamakta olan insanlar olarak da görülmektedirler.

Çağdaş psikanalizin başat iki okulunda - ego psikolojisi ve nesne teorisi - Freudcu içgüdü teorisini bu yönde modifiye etmiş olmasına rağmen, bu amaca ulaşmada tuttukları yolların oldukça farklı olduğu dikkat çekicidir. Ego psikolojisi ego gelişimini ve kendinin farkında olmayı vurgulayarak Freud'ca tanımlanan libidinal gelişim dönemlerinin kimlik duygusunun ortaya çıkması ile ilişkisini kurarak gelişmiştir. Oysa nesne teorisi gelişen çocuğun nesnelerle sürekli ilişkisi ve nesnelere gereksinimini vurgulayarak. Adeta Freud insan psikolojisi için gerekli fiilleri vermiş, ego psikolojisi ve nesne teorisi, her ikisi de cümlelerin eksikliğini hissederek, ilki özneyi, ikincisi ise nesneyi verme çabasında yoğunlaşmışlardır. Tarihi ve hatta coğrafi olarak çok farklı iki düşünce akımının belirgin ortaklıkları, Viyana eğitilmiş Amerikalı analist Erik Erikson ile İngiltere'den Donald W. Winnicott'un yazılarında farkedilebilecek benzerliklerle ömeklenebilir.

Freudcu teorilerin sözkonusu edilmesi gereken ikinci geliştirilmesi, depresyonun merkezi bir analitik kavram olarak giderek belirginleşmesidir. Bu, biraz önce sözü edilene ikincil bir gelişmedir. Zira, bebeklik veya çocuklukta nesnelerden ayrılmanın (örn. ebeveynlerin ölümü) yalnız anksiyete ve yoksunluğa değil, Freud (1917) ve Abraham (1912)'dan beri bütün analistlerin patolojik depresyonun normal analogu olarak gördüğü, yas ve kedere de yol açtığına farkedilmesine temellenmiştir. Burada da gene farklı okullar farklı yollardan aynı sonuçlara ulaşmışlardır. Kleincılar depressif durumların incelenmesinden türetilmiş kavramların normal gelişime uygulanması ile, Bowlby ve Spitz çocuklukta anne ilgisi kayıpları yaşadığı bilinen çocukların izleme çalışmaları ve yetimhane ve hastanelerdeki çocukların doğrudan gözlenmesi ile. Ama okur, analitik literatürde depresyonun önemi ve kökeni konusunda bütünüyle birbirine zıt iki teorisinin olduğunu unutmamalıdır. Kleinci okul depresyona yatkınlığı, yapısal olarak varolan yıkıcı güdülerin, bağımlı olduğu nesneyi (yani anneyi) tahribedeceği korkusuna bağlar, oysa başka okullardan analistler çocuk ve bebeğin anneden gerçek ayrılma deneyimine bağlar.

ABREAKSİYON: Daha önce baskılanmış bir deneyime bağlanmış olan DUYGU'nun BOŞALMASI. (bkz. BASKILANMA). Psikanalizin ilk dönemlerinde, hasta baskılanmış deneyimin önemini kavrasın yada kavramasın, abreaksiyon kendi başına tedavi edici olarak kabul ediliyordu. Bkz. Freud 1895. Bkz. İÇGÖRÜ.

AÇIK VE GİZİL: RÜYA'nın 'açık içeriği' kişinin anlattığı rüya, 'gizil içeriği' ise yorumla anlaşılan anlamıdır. Freud, rüyaların özgün bir metni olduğu görüşünde gibidir. Bu metnin yayınlanması SANSÜR ile karşılaşacak, bu da rüyanın sansürcü tarafından anlaşılamayacak şekilde yeniden yazılmasını gerektirecektir. Özgül metin gizil içeriktir, yeniden yazma ise RÜYA-İŞİ, ve son yayınlanan metin ise açık içerik. Açık ve gizil arasındaki ayırım aynı zamanda bir BELİRTİ ve bunun bilinçdışı ANLAM'ına da uygulanabilir. Ama gizil ve açık eşcinsellik arasındaki ayırım apayrıdır. 'Açık eşcinsellik' açık EŞCİNSEL davranışa, 'gizil eşcinsellik' ise kendilerinden daha güçlü oldukları tasavvur edilen erkeklere karşı nevrotik erkekler tarafından takınılan boyuneğici tutuma (bkz. BOYUNEĞİCİLİK) işaret eder. Açık eşcinsel davranış savunmasal (bkz. SAVUNMA) kabul edildiğinden gizil eşdeğeri de eşcinsellik değil kadın ya da erkeklerden korkudur. Gizil eşcinsellik bir davranışı tanımladığından gizil olamaz. Olan şey, boyuneğiciliğin nedeni hakkında bir hipotezi yani bunun gizil -yani bilinçdışı- eşcinselliğin bir belirtisi olduğu kabulünün, tanım içine kaulmasıdır.

ADLERCİ: 1. Alfred Adler (1870-1937) in izleyicisi. Adler Freud'un ilk tilmizlerindendir. 1911'de ayrılmış ve kendi hareketini kurmuştur. 2. (sıfat) onun tarafından formüle edilmiş düşünceler. Bkz. Aşağılık karmaşası, Erkeksi Protesto.

ADLİ: Mahkemelerde kullanılan. Dolayısıyla, 'adli tıp', 'adli psikiyatri'.

AFANİZİ: Bütün HAZ duyma yeteneğini yitirme korkusunu tanımlamak için Jones (1948) tarafından ortaya atılmış terim.

AFONİ: Ses çıkaramama. PSİKOJEN olduğu zaman HİSTERİK KONVERSİYON belirtisi.

AGAPE: (Grekçe kardeşçe sevgi) Bazan EROS/EROS ile birlikte, altruistik SEVGİ (caritas)ı hazza yönelik sevgiden ayırmada kullanılır.

AGORAFOBİ: Hastanın açık alanlardan kaçındığı ve böyle bir ortamda anksiyeteli olduğu bir FOBİ çeşididir.

AĞRI: Kullanıldığı yere 'ağrı', bildiğimiz fizik hisse, yada içgüdüsel GERİLİM ile birarada olan sıkıntıya işaret eder. HAZ İLKESİ'ne göre bu ikinci durum içgüdüsel eylemin ortadan kaldırmayı amaçladığı duygudur. Freud'un yazılarında fizik ağrı 'Schmerz'dir, gerilime bağlı ağrı ise 'Unlust'dur. Strachey bunu 'HAZ-DİŞİ' olarak çevirmiştir. Ama başka çeviriler her iki Almanca kelime için de ağrıyı kullanmıştır.

AİLE: Psikanalizde sözedilen aile, klan yada kabilenin 'geniş aile'si değil antropologların 'çekirdek aile' dedikleri, anne baba ve çocuklardan oluşan ve bu bireylerin kendilerini ve toplumun da onları temel bir birim olarak gördüğü yapı anlamında kullanılır. Sonuçta da, ÖDİPUS KARMAŞASI ve kardeş rekabeti gibi görüngülerde (bkz. KARDEŞ) amca ve dedelerin babalardan daha az önemli olmadığı yada yeğenler ve kardeşlerin o denli ayrıışmadığı kültürlerde kullanıldığında hiçbir anlamı olmayacak terimlerle anlaılır. Gene sonuçta yeniyetme KİMLİK krizleri gibi temel olarak çekirdek ailelerde oluşan görüngüler de insan doğasının gereği imişçesine algılanırlar. 'Aile terapisi' birey olarak hastayı değil de aileyi terapötik nesne olarak alan PSİKOTERAPİ çeşididir. "Family Process", nevrozların aile içi bozukluklar olduğu varsayımından yola çıkan araştırmaların yayınlandığı bir Amerikan dergisidir. 'Aile romansı' bir çocukluk fantazisidir. Burada çocuk, bilinen ailesinin öz ailesi olmadığını, gerçekte asil veya Hanedandan olduğunu hayal eder.

AKIL: Freud'un Strachey çevirisinde akıl 'Seele'nin, ruh da

'Psyche'nin karşıtıdır. Ama iki terim, 'psişik' ve 'mental'de olduğu gibi eşanlamlıdır. Brierly'nin de işaret ettiği gibi, Freud'un mental görüngüleri bir PSİŞİK AYGIT'a benzetme adetine rağmen psikanaliz akıllı birşey olarak değil bir süreç olarak görür. "En soyut tanımlanmasıyla 'Psikanalizin Genel Teorisi' mental süreçlerin ve bunların örgütlenmesinin bir psikolojisidir. Böyle bir psikoloji için akıl bir şey yada statik bir yapı olma özelliğini yitirmiş ve dinamik bir anıte, bir etkinlikler ağı ve uyumsal tepkiler dizisi haline gelir" Brierly(1951). Psikanaliz aynı zamanda akıllı (mental süreçleri) bir şekilde bedenle (bedensel süreçlerle) bağlantılı görür. Kişiyi, birbirinden ayrı ama birbiriyle ilişkili bir beden ve bir akıldan sözlemeye sevkeden linguistik kolaylıklara uymasına rağmen, psikolojinin fizyoloji ve biyolojiyi bağlayan bir dizi kavramı vardır. Bunların arasında İÇGÜDÜ, İD, BİLİNÇDİŞİ, DUYGULANIM cinsellik (bkz. CİNSİYET), EROTOJENİK BÖLGELER ve SİMGEÇİLİK vardır.

AKIL HASTALIĞI: Bkz. AKIL SAĞLIĞI ve AKIL HASTALIĞI.

AKIL SAĞLIĞI VE AKIL HASTALIĞI: Bunlar PSİKIYATRİST ve PSİKANALİSTLERİN yalnızca Adli ilişkilerinde kullandıkları popüler ve mediko-legal terimlerdir. Akıl sağlığı olan bir kişi 'compos mentis' ve cezai ehliyeti tam olan anlamındadır. Akıl hastalığı olan kişi ise cezai ehliyeti tam olmayan bir kimsedir. Ama, akıl hastalığını PSİKOZ ile eşdeğer kabul etme yönünde genel bir eğilim de vardır.

AKTARIM: 1. Hastanın, yaşamının daha önceki dönemlerindeki figürlerden gelen duygularını, düşüncelerini vb. analiste doğru YER DEĞİŞTİRMEye tabi tutması; analistini yaşamının daha önceki nesnelerinden biriymiş gibi ele alması; daha önceki İÇEATMALARından gelen NESNE TEMSİLCİLERini analiste YANSITMASI; analisti, başka ve genellikle daha eski bir nesnenin nitelikleri ile donatması süreci. 2.(1)'de sözedilen durumun hastanın zihninde yarattığı durum. 3. Genel anlamıyla, hastanın analistine duygusal tutumu.

Psikanalizin ilk dönemlerinde aktarım, baskılanmış anıların açığa çıkmasını engelleyen ve hastanın nesnelliğini bozan istenmeyen bir fenomen olarak ele alınmaktaydı. Ama 1912'de Freud, bunu terapötik sürecin temel kısımlarından biri olarak görececek durumdaydı: 'sonuçta her çatışma aktarım tabanında yenilmeli'. Kişilerin geçmişten kaynaklanan duygularını yalnızca analiste aktardıkları tabii ki düşünülmemektedir, ancak analistin mesafeli tutumu -hastanın önyargılı beklentileri doğrultusunda davranmayı reddetmesi, yada onun beklentileri doğrultusunda tepkiler vermemesi- özgün bir durum yaratmaktadır. Ancak böylesi bir özgün durumda hastanın analist babası, annesi, kardeşi veya diğer bir kişi 'imişçesine' davrandığı rahatlıkla yorumlanabilir.(bkz. YORUMLAMA) Analist tarafından yapılan bu tip açık önermeler 'aktarım yorumlamaları' diye adlandırılır; 'aktarım nevrozu, hastanın terapisti ile oluşan duygusal ilişkisidir. Hastanın analistine babası, annesi vb. 'yoluyla' olan ilişkisi 'aktarım-ilişkisi'dir, bunun zıddı, hasta ile analist arasındaki ilişkinin bütününe kapsayan -ki bunun içinde hastanın analistle aralarındaki ilişki ve anlaşmanın gerçek niteliğini anlaması, analistin gerçek kişiliğini kavraması vardır- 'analitik-ilişki' kavramıdır. 'Aktarım direnci', aktarımı, geçmiş anımsamaya karşı ya da tedavinin sona erip, tedavinin sağladığı (çoğunlukla yanılmalı) güvenlik hissini bırakma olasılığından doğan ANKSİYETE ile yüzleşmekten kaçınmak amacıyla bir DİRENÇ olarak kullanmaktır. Aktarım babaerkil, anaerkil ÖDİPAL, PREÖDİPAL, EDİLGİN, BAĞIMLI, ORAL vb. olabilir. (sözkonusu olan nesneye göre ve yeniden yaşanan GELİŞİM DÖNEMİnin hangisi olduğuna göre). Gene aktarım NESNE aktarımı yada NARSİSİSTİK (ÖZDEŞLEŞME ile niteli) olabilir (hastanın analistini bağımlı olduğu, nefret ettiği, dışsal bir kişi olarak ya da kendinin 'pozitif' veya 'negatif' bir kısmı olarak- selim veya habis- algılamasına göre).

Aktarım konusundaki görüşlerin çoğu hastanın muhtemelen anımsayamayacağı erken NESNE İLİŞKİLERİnin, hastanın aktarım tepkilerinden çıkarsanabileceğini öne sürer. Bebekliğini yada MEMEYE ilişkisini anımsama yerine hasta bu ilişkiyi aktarım içinde 'yeniden yaşar'. Fairbairn, Klein ve Winnicott'un görüşleri, bu analistlerin, hastalarının kendilerine gösterdikleri tepkileri, bebeklikteki

nesne-ilişkileri konusundaki teorilerini temellendirecek en önemli delil olarak kabul ettikleri anlaşılmadan kavranamaz (bkz. FAİRBÄİRNİN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ, KLEİNCİ). Genç çoğu yorum, analizin terapötik etkilerinin, bebeklik ve çocukluktan gelen çatışmalara 'aktarım içinde' çözüm bulma olanağı yaratması nedeniyle olduğunu öne sürer. Bu yorumlarda, analizin özgün niteliklerine-örneğin boğucu olmadan ilgi gösterebilen, hasta konusundaki içgörüsü de muhtemelen ebeveynlerden daha iyi ifade edilmiş ve hatta daha da iyi olan biri ile ilişkide olmak gibi- dikkat göstermezler.

ALGILAMA: Bir şeyin farkına varma süreci. Psikanaliz 'dışsal' ve 'içsel' algılamayı birbirinden ayırır. İlki, duyu organlarından edinilen DUYUMLARA temellenir, ikincisi ise BİLİNÇLİLİKİN içrel mental süreçlerin ayırıcılığına varmasına temellenir. Bu kullanım Freud'un bilinçliliği, iki yöne - ruhsal etkinliğe doğru içeri, ÇEVREye doğru dışarı - yönelebilen bir duyu organı olarak tasarımılamasından doğmuştur. Genel olarak algılama 'duyumsama'dan ayırıldılmalıdır. Duyumsama duyu verilerinin farkına varma sürecidir. Yani dokunma, ısı, ışık, ses vb. gibi duyular doğuran duyu organlarının uyarılması. Algılanan şeyin tanınması ve anımsanması süreci olan 'tamalgı'dan da ayırıldılmalıdır. Keza belli bir süreç boyunca algılanmış nesnelerin ortak yönlerinin de farkedilmesine dayanan genel fikirler (KAVRAMLAR) geliştirmek olan 'kavramlaştırma'da ayrı bir süreçtir.

Psikanalitik SAVUNMA teorisi hem içrel hem de dışsal algılamalar açısından, BİLİNÇDİŞİ algılama varsayımını içerir. Zira, savunmaların İTİLER, ANILAR vb.nin bilinçli hale gelmesini engellemek için geliştiğini belirtir. Bu, savunmayı başlatan yapının, tehdit edici algıyı bilinçli hale gelmeden algılaması gerektiğinin kabulü anlamını taşır. Freud'un 'Bilinçli' sözünün yerine EGO'yu koymasının nedenlerinden biri de budur. Terminolojideki bu değişmeden önce bilincin yasak bir dürtüden bilinçdışı olarak bilinçli olduğunu söylemek gerekiyordu. Ama Ego kısmen bilinçdışı bir şey olarak tanımlanmış ve içrel GERİLİM deki değişmelere otomatik, bilinçdışı uyumlar yapabileceği belirtilmiştir. Ama bir hastanın belli bir şeyin bilinçdışı olarak bilincinde olduğunu belirtme tuzağına düşen psikanalitik yazılar bulmak güç değildir.

ALGOLAGNİ: AĞRI çekmekten hoşlanma.

ALLOPLASTİK VE OTOPLASTİK UYUM: F. Alexander tarafından, ÇEVREyi değiştiren ve kendini değiştiren uyumsal yanıtları birbirinden ayırma amacıyla getirilmiş kavram (1931). I PSİKONEVROZLARda kullanıldığı şekliyle SAVUNMA mekanizmaları otoplastik UYUMun klasik örnekleridir.

AMAÇ: Psikanaliz, rastlantısal gibi görülen çoğu davranışın gerçekte amaçlı olduğunu savunsa da teorik olarak bu kavramı kullanmaz. Bkz. SÜRÇME, İSTEK.

AMBİVALANS: Eugen Bleuler tarafından, aynı nesneye karşı zıt İTİLER ve DUYGULARın aynı anda birarada olması durumunu tanımlamak için getirilmiş terim. Çoğu zaman SEVGİ ve NEFRET in birarada olması anlamındadır. Ambivalansın, biri hakkında karışık duygulara sahip olma durumu ile karıştırılmaması gerekir. Altta yatan, zıt tutumların ortak köken aldığı ve karşılıklı olarak bağımlı oldukları duygusal bir tavıra işaret eder. Oysa karışık duygular nesnenin kusursuzluktan yoksun doğasının gerçekçi bir değerlendirilmesini yansıtabilirler.

Her türlü nevrotik ÇATIŞMA da ortaya çıkmasına karşın en kolay şekilde OBSESSİF NEVROZ da gözlemlenir. Diğer nevrozlarda bir yönü baskılanmasına karşın (bkz. BASKILANMA), burada iki tarafın da BİLİNÇLİLİK de dengelenmesine çalışılır.

AMNEZİ: Anımsama yeteneğini yitirme, "Bebeklik amnezisi" çocukluk ve BEBEKLİK anılarının kaybıdır. 'Histerik amnezi' hastanın çoğu kez, belli bir zaman dilimine ait anılarının kaybindan yakınması durumudur.

ANA KURAL: Bkz. TEMEL KURAL

ANAKLİTİK: Freud (1914) iki tip NESNE SEÇİMİni birbirinden ayırmıştı: narsisistik ve anaklitik. 'Narsisistik nesne seçimi' (bkz. NARSİSİZM) kişinin hayali yada gerçek anlamda kendine benzeyen yönleri olması nedeniyle nesneyi seçmesi durumunda sözkonusudur. 'Anaklitik nesne seçimi'nde ise kendine benzemeyen

birinc çocukluk BAĞIMLILIKı tarzında bir seçim sözkonusudur. Bu formülasyona göre EŞCİNSELLİK narsisistik, HETEROSEKSÜALİTE anaklitik seçimlerdir. Bu tanımlamanın ima etmek istediği, erkeğin anneyi, kadınınsa babayı yeniden keşfimesidir. Bir diğer yorum: Freud, bebecsi bağımlılığı (kendini koruyucu içgüdünün bir belirtisi olarak gördüğünden dolayı, (bkz. KENDİNİ-KORUMA, anaklitik nesne seçiminde cinsel tercih özlük-koruyucu içgüdü tarafından çizilmiş yolu izler. Bkz. az. DEPRESYON, ANAKLİTİK.

ANAL DÖNEM, EVRE: a) İÇGÜDÜ TEORİSİ tarafından ortaya atılmış bebecsi LIBİDİNAL GELİŞİM evresi. Burada anüs (makat) ve dışkılamanın ana tensel haz kaynağı olduğu ve bunların bebeğin KENDİNİN FARKINDA OLMASININ merkezi deneyimini oluşturduğu öne sürülür. b) Bebecsi EGO GELİŞİMİ evresi. Bu evrede bedenin, özellikle de BÜZGEÇLERin üzerinde hakimiyet kurmak ve itilerin toplumsallaştırılması, bebeğin ana ilgi alanlarıdır.

ANAL-EROTİK,-EROTİZM: Anal duyumlardan kaynaklanan hazlara işaret eder.

ANAL KARAKTER: ANAL DÖNEMde SAPLANMA sonucu olduğu kabul edilen KARAKTER nevrozu çeşidi. Terim özellikle KOMPULSİF inatçılık, düzenlilik, cimrilik gibi ANAL EROTİK niteliklere karşı ZİT TEPKİ OLUŞUMUna işaret eder. Ama aynı zamanda bunların tam zıddı olan kompulsif dağınıklık, cömertlik, uysallığa da işaret edebilir. Bkz. OBSESSİF NEVROZ.

ANAL-SADİSTİK,-SADİZM: ANAL DÖNEMden köken alan sadistik fantazilere (bkz. SADİZM) işaret eder.

ANALİZAND: Analiz edilen kişi. Kelime varlığını, öğrencilere hasta denmemesini sağlamasına borçludur.

ANALİZDE YAPIMLAR: Hastanın çocukluğunda olmuş, ancak onun tarafından anımsanmayan, SERBEST ÇAĞRIŞIMLARından yararlanarak yeniden inşa edilen bir olay ile ilgili hipotezler. Freud'un NEVROZun oluşumunda özel olayların (TRAVMALAR) önemi konusundaki inancı, kesin ve inandırıcı

yapımlara büyük teorik ve pratik önem atfetmesine yolaçmıştır. (Anımsanması olanaksız derecede erken olaylar olsa dahi). Anımsama yada başka kaynaklardan edinilen bilgiler yoluyla doğrulanan yapımlarda Freud tarafından psikanalizin tarihi ve bilimsel kesinliği açısından önemli kanıtlar sayılmışlardır. (Bkz. BİLİM).

ANAMNEZ: Muayenede hasta tarafından anlatılan hastalık öyküsüne verilen ubbi ad. Konuyla ilgili geçmişin anımsanması.

ANHEDONİ: Haz alma yeteneğinin olmaması hali.

ANİMA, ANİMUS: Erkekteki bilinçdışı kadın imgesini ve kadındaki bilinçdışı erkek imgesinde tanımlayan JUNGCU terimler.

ANKSİYETE: Anksiyetenin mantuksuz korku şeklindeki yaygın tanımı yalnızca, açıklık yerler 'agorafobik anksiyete' kapalı yerler 'klostrofobik anksiyete', yükseklikler, örümcekler, yılanlar, gökgürültüsü, yolculuk, kalabalıklar, yabancılar, vb., gibi durumlar yada şeylerin ortaya çıkardığı, gerçek tehlikenin ötesinde bir korkunun sözkonusu olduğu 'fobik anksiyete' (bkz. FOBİ) için geçerlidir. Daha doğru bir şekilde şöyle tanımlanabilir: ÇEVRE ya da ÖZLÜK te bilinmeyen bir etkene yanıt olarak ortaya çıkan tepki. Çevresel değişmelerle yada özlük içinde BİLİNÇDİŞİ, baskılanmış güçlerin (bkz. BASKILANMA) altüst oluşu nedeniyle ortaya çıkabilir. Psikanaliz esas olarak ikincilerle ilgilenir. Freud'un üç anksiyete teorisi vardır. İlki baskılanmış LİBİDONun belirtisi olduğu şeklinde, ikincisi doğum deneyiminin tekrarını temsil ettiği şeklindeydi. (Freud 1915). Üçüncüsü ise kesin psikanalitik anksiyete teorisi olarak kabul edilebilir. Bu teoriye göre anksiyetenin iki çeşidi vardır. Birincil anksiyete ve uyarı anksiyetesi. İkisi de artmış içgüdüsel yada duygusal GERİLİME EGONun yanıtıdır (bkz. İÇGÜDÜ ve DUYGU). UYARI ANKSİYETESİ yaklaşan denge bozucu bir tehlikeye karşı egoyu uyarıcı bir mekanizmadır. BİRİNCİL ANKSİYETE ise egonun çözülmesine eşlik eden duygudur. Uyarı anksiyeteyi hiç yaşamamasını sağlamaktır (bkz. SAVUNMA). UYANIKLIKın içe dönük bir çeşidi olarak tanımlanabilir. Birincil anksiyete savunmaların başarısızlığına işaret eder. KABUSLARda olur. Bkz. Freud (1926), Hoch ve Zubin (1950), Rycroft (1968), Rosenberg (1949).

Literatürde tanımlanan diğer anksiyete şekilleri şunlardır: a) 'İğdişlik (kastasyon) anksiyetesi': cinsel işleve yönelik hayali yada gerçek tehditlerle ortaya çıkar. b) 'Ayrılma (separasyon) anksiyetesi': yaşam için gerekli olduğuna inanılan NESNELERden ayrılma tehdidi ile ortaya çıkar. c) 'Depressif anksiyete': 'İYİ nesnelere' karşı saldırganlığımıza duyulan korkudan ortaya çıkar, d) 'Paranoid (zulüm) anksiyetesi': 'KÖTÜ nesneler' tarafından saldırıya uğrama korkusundan ortaya çıkar. e) 'Nesnel anksiyete': gerçek bir dışsal korkudan ortaya çıkar, f) 'Nevrotik anksiyete': (a) ve (b) yi kapsar, oysa (c) ve (d), (g) tarafından kapsanır: g) 'psikotik anksiyete': burada bazen KİMLİKE yönelik tehditler anlatılmak istenir. Aynı zamanda bkz. İĞDİŞLİK, AYRILMA, DEPRESSİF, PARANOİD-SKİZOİD DURUM PSİKOZ.

ANKSİYETE HİSTERİSİ: Şimdilerde genellikle FOBİ veya fobik hastalık denilen durumlara verilen ad.

ANKSİYETE NEVROZU: a) İki GÜNCEL NEVROZdan biri yada b) ANKSİYETENİN başat belirti olduğu herhangi bir PSİKONEVROZ.

ANLAM: Psikanaliz çoğu zaman psikolojik fenomenleri daha önce olan olayların sonuçları şeklinde açıklayan NEDENSEL bir teori olarak tanınsa da, bazı analistler, özellikle Szasz (1961) Home (1966) Rycroft (1966) psikanalizin (veya bazı yönlerinin) gerçekte bir anlam teorisi olduğu ve Freud'un HİSTERİK belirtilerin psikojen olduğu şeklindeki canalıcı gözleminin, gerçekte bu belirtilerin bir anlamları olduğunun keşfi olduğunu -yani İLETİŞİM ve jestler olarak yorumlanabileceklerini- öne sürmüşlerdir. Bu görüşün yandaşları nedensellik teorilerinin yalnız cansız nesnelere uygulanabileceğini ve Freud'un fizik bilimlerden türetilmiş belirlenmecilikleri insan davranışına uyarılma denemesinin, tercihler yapabilme, kararlar verebilme ve yaratıcı olabilme (bkz. YARATICILIK) yeteneğini haiz canlı bir ETMEN olduğu gerçeğini dikkate almadığını savunur. Aynı zamanda Freud'un a) BİLİNÇDİŞİ mental süreçleri ve bunları yönlendiren BİRİNCİL SÜREÇİ buluşunun psişik BELİRLENMECİLİKİ kanıtladığını düşünmekte hatalı olduğunu, b) Bu şekilde düşünmekle -hem BİLİNÇLİ süreçlerin bilinçdışı olanlarca belirlendiğini hemde bilinçdışı süreçleri bilinçli hale sokmakla bireyin

seçme ve eylem özgürlüğünün arttığını söylüyordu- psikanalizi bir çelişkiye soktuğunu da savundular. Eserinin bazı yerlerinde Freud nedenlerle değil anlamlarla uğraştığının açıkça farkındaydı. En ünlü eseri "Rüyaların Nedenleri" değil "Rüyaların Yorumu" olarak isimlendirilmiştir. Keza "Introductory Lectures"larında, belirtiler üzerine olan bölüm 'Belirtilerin Anlamı' olarak adlandırılmıştır.

ANNE: Psikanalitik teori antropologların 'çekirdek aile' dedikleri, anne, baba ve çocuklardan oluşan, yapı temelinde kavramlaştırıldığından, bir çocuğa annelik yapan kimse ile onu doğuranın bir ve aynı kimse olduğunu kabul eder. Dolayısıyla annelik konusundaki formülasyonlar 'anne ile ilişki' temelinde yapılır. Büyük annelerin, teyzelerin, bakıcıların, ablaların, 'au pair' kızların katkıları ile ortaya çıkan gerçek yaşamdaki karmaşıklığı da -eğer ele alırsa-, 'anne-fiğürü' kavramı altında ele alır. (Hatta babalar dahi bu kavram altında alınabilir.)

Çoğu formülasyona göre anne çocuğun PREÖDİPAL dönemleri boyunca yaşamındaki merkezi kişidir. Ama Melanie Klein (bkz. KLEİNCİ) ÖDİPUS KARMAŞASının başlangıcını yaşamın ilk yılına kadar götürür -yani KLASİK TEORİ'nin ORAL DÖNEM ine kadar. Gene tümü olmasa da çoğu formülasyonda anne yaşamın ilk birkaç ayında GEREKSİNİM-GİDERİCİ veya KİSMİ NESNE durumundadır. Yani yalnızca DOYUM sağlama yeteneğinden dolayı 'sevilir'. Ancak daha sonraları, ayrı kişiliği ve gereksinimleri bebek tarafından farkedilen BÜTÜN NESNE haline gelir. 'iyi anne' (bkz. İYİ), ve 'kötü anne' (bkz. KÖTÜ), 'ideal anne', 'zulmedici anne', hepsi de bebek aklında, anne imgesinin 'BÖLÜNMEsi sonucu oluşmuş kavramlara işaret ederler. 'Fallik anne' (bkz. FALLİK KADIN) de tam anlamıyla bebek aklının bir kavramıdır. Ama bu deyim bazen, kişinin aklına böyle bir kavram getiren kadınlar için de kullanılır. 'Reddedici anne', 'aşırı koruyucu anne' ve 'skizofrenojenik anne' kavramları gerçek antitelere tekabül eder. Bunlar psikiyatristler ve analistler tarafından, döllerine patojenik etkileri olan anneleri tanımlamak için kullanılan kavramlardır. (bkz. AŞIRI ve SKİZOFRENOGENİK). 'Olağan adanmış anne' ise Winnicott'un (1958) 'birincil annelik ilgisi' yeteneği olan ve çocuğunun gelişimi için uygun annelik sağlayan anneyi tanımlamada kullanılmıştır. Anne yoksunluğu ve anneden ayrılmanın

etkileri için bkz. YOKSUNLUK, AYRILMA, ANNE-ÇOCUK.

ANOREKSİ: İştahsızlık. Anoreksia nervosa: sağlığı yada yaşamı tehdit edecek derecede şiddetli PSİKOJEN iştahsızlık.

ARKETİP: Kollektif bilinçdışının içeriğini anlatmak için kullanılan JUNGCU terim. Yani yapısal fikirler yada yapısal olarak belirlenmiş davranış paternlerine göre deneyimi yönlendirme eğilimi.

ASAL: İlkel, ilksel, ilk. Çoğu zaman efsanevi ve mit-yaratıcı düşüncelere atfen kullanılır. 'Asal sahne': hastanın (çocuğun) ebeveynlerinin cinsel ilişkisini kavraması. Ancak bu gerçekten algılanmış bir şeyin anımsanması anlamında değilim çevresinde çeşitli FANTAZİler oluşturulmuş bir fikir olarak ele alınır.

'Asal kabile': Darwin'in, büyük maymunların alışkanlıkları üzerine raporlardan ortaya attığı, insan toplumunun özgün yapısına uyduğunu düşündüğü topluluğa Freud tarafından verilen isim. Bu topluluk asal baba, onun kendine ayırdığı bir dizi dişi ve boyunduruğu altında tuttuğu bir dizi erkekten oluşuyordu. Freud bu hipotezi a) DIŞEVLİLİK ve YASAKSEVİ TABUlarının kökenini açıklamada, b) SUÇLULUK'un kökenini açıklamada: Oğullar birleşip babayı katlediyorlar, kadınları paylaşıyorlar ama BABA KATLİ ve yasaksevi işlemi olmaktan dolayı suçluluk duygularını da döllerine aktarıyorlar ve c) totemciliği açıklamada: - TOTEM hayvan katledilen BABAYı simgeleştiriyordu. (bkz. SİMGE) - kullandı. Bkz. ONTOGENİ.

ASAL BABA: Bkz. ASAL

ASAL KABİLE: Bkz. ASAL

AŞAĞILIK KARMAŞASI: Köken olarak Adlerci bir deyim. "Organsal aşağılık duygusu"na tepki olarak ortaya çıkan düşünce ve duygu kümelerini tanımlar. Şimdilerde yetersizlik hissi için kullanılan popüler bir deyimdir.

AŞIRI: Pek çok psikiyatrik belirti insanlığın ortak deneyimlerinin daha ağır yada daha sıkça görülmesi durumu olduğu

için, 'aşırı' eki sadece daha ağır veya daha sık olması nedeniyle patolojik kabul edilen deneyimleri tanımlamada kullanılır. Dolayısıyla FOBİLERin 'aşırı anksiyetesi', OBSESİFLERin 'aşırı vicdanlılığı' çocuklarını bağıllık ve sevgi ile bunaltan annelerin 'aşırı koruyuculuğu' vb. Kavram, ANKSİYETE, vicdanlılık vb.nin normal bir düzeyinin de bulunabileceğini ima eder.

AYGIT, PSİŞİK, MENTAL : Bkz. PSİŞİK AYGIT

AYRILMA ANKSİYETESİ: Yaşamımızı sürdürmek için gerekli olduğuna inanılan birinden ayrılma (yada ayrılma olasılığı)nın yarattığı ANKSİYETE. Ayrılma anksiyetesi bebeklikte veya sakat erişkinlerde olduğu gibi nesnel, veya diğer bir kişinin varlığı başka bir anksiyete çeşidine karşı SAVUNMA olarak kullanıldığı zaman nevrotik olabilir. Her iki durumda da iki etken sözkonusudur: artan içsel GERİLİMDen doğan veya dışarıdan kaynaklanan belirsiz bir tehlike korkusu ve kendimizi koruyucu yada rahatlatıcı olduğuna inanılan bir nesnenin kaybı korkusu. İÇGÜDÜ TEORİSİ ayrılma anksiyetesi ile içgüdüsel gerilim, NESNE TEORİSİ ise ayrılma anksiyetesi ile nesnelerle temasın kaybolması korkusu arasındaki ilişkiyi vurgulama eğilimindedir.

AYRILMA, ANNE-ÇOCUK: Büyük ölçüde Bowlby ve Winnicott'un çalışmalarının sonucu olarak, son yirmi yılda, pek çok psikiyatrik hastalığın, bebeklik ve çocukluk döneminde ANNEden ayrılmaya ikincil olarak geliştiği görüşü önemli bir yaygınlık kazanmıştır. Buradaki varsayım, ayrılık olayının, olay anında gerginlik ve ileride de mutsuzluk yarattığı değil, özgül RUHSAL HASTALIKLARın, özellikle PSİKOPATİ, FOBİ ve DEPRESYONun nedeni olduğudur. Ayrılmanın bu etkileri 'nasıl' yarattığının açıklamaları, içerdikleri gelişmişlik ve karmaşıklık derecelerine göre farklılar: a) Güvensizlik yaratarak, b) Husumet ve AMBİVALANSı artırarak, c) İçeatımsal ve özdeşimsel süreçleri (bkz. İÇEATMA ÖZDEŞLEŞME) bozma yoluyla EGO GELİŞİMİni engelleyerek, d) çocuğu, henüz bunu tamamlayacak olgunlukta olmadığı bir dönemde YAS TUTMA süreçleri ile yüzyüze bırakıp, ÜMİTSİZLİK ve DEPRESYON dönemlerinde onu 'çakılmış' olarak bırakmak yoluyla. (d) hipotezi, ki Bowlby'nindir, diğerlerini de kapsama üstünlüğünü

taşıır.

Bu hipotez, istatistiki işleme tabi kılınabilmesi nedeniyle, ender bulunan psikanalitik hipotezlerdendir: en belirgin anne-çocuk ayrılımlarının nedenleri - anne yada çocuğun hastaneye yatması, annenin ölümü, annenin evi terkmesi vb.- dışarıdan da belirlenebilen gerçeklerdir. Ama istatistiki sonuçların, evrensel genellemeleri destekleyecek derecede açık olmadığı da gözlenmektedir. (Bkz. 'Parental Deprivation and Mental Health: Lancet, 6 August 1966) Ayrılma kavramı ise şu nedenlerden dolayı görüldüğünden daha az kesin bir kavramdır: a) Ancak açık ayrılma anneden YOKSUN KALMA durumundan ayırdedilebilir - bu ikinci durum açıktır ki fiziksel ayrılık olmaksızın da söz konusu olabilir. b) İki değişkenin gözönünde tutulmasını gerektirir - ayrılığın olduğu yaş ve ayrılık süresi. Bkz. AYRILMA ANKSİYETESİ, Bkz. Bowlby (1951, 1961).

BABA: Freud'un kendi yazıları, baba ve ÖDİPUS KARMAŞASI'na merkezi bir önem verse de, hemen hemen bütün çağdaş analitik literatür ANNEye ve gelişimin PRE-ÖDİPAL dönemleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunun sosyal değişimin bir yansıması mı yoksa bilgide gerçek bir ilerleme mi olduğunu saptamak güçtür. 'Baba' hastanın babası yada babanın içrel imgesi (buna 'İÇREL baba' da denir. BÖLÜNME ile iki şekilde olabilir: 'İYİ baba', 'KÖTÜ baba') anlamında kullanılır. ASAL BABA, ASAL SÜRÜNÜN önderidir. Oğulları tarafından katli, temel, kalıtsal SUÇLULUK duygusunun ortaya çıkarıcısıdır. Bkz. TOTEM ve TABU. Buradan 'baba figürü', 'baba karmaşası' türer.

BABA KATLİ: Baba katli. Analitik literatürde, ÖDİPUS KARMAŞASI ve bundan ortaya çıkan babaya yönelik ölüm arzuları konusuyla ilgili olarak veya ASAL KABİLEdeki ASAL BABANIN katli ile ilgili olarak kullanılır. Bkz. aynı zamanda TOTEM.

BAĞIMLILIK: Bağımlılık, bağımlılık durumunun bir belirtisi olarak kabul edilebilirse de, bağımlılık hemen her zaman amaçlıdır (bkz. Fowler).

BAĞIMLILIK BEBEKSİ VE ERİŞKİN: BEBEKSİ

bağımlılık, çocukların çaresiz ve ebeveynlerine bağımlı oldukları gerçeğine veya b) NEVROTİKLERin ebeveynlerine fikse oldukları ve kendilerini onlara bağlı gördüklerine (bkz. SAPLANMA) işaret eder. Gelişmemiş olanın çaresizliği ile gelişmiş olanın yaşayabilme kabiliyetini birbirinden ayırma amacıyla bağımlı ve bağımsız kavramlarının kullanılması (Piaget bunun yerine 'heteronomi' ve 'OTONOMİ' kavramlarını kullanıyordu), sonsuz bir karmaşa ve kılı kırk yarmaya yolaçmıştır: erişkinler de erişkince gereksinimlerini karşılamak için objelere gereksinim duyduklarından onlara bağımlı olarak tanımlamıştı. Bu anlamda bağımsızlık kendine yetmenin değil NARSİSİZMin zıddıdır. 'Oral bağımlılık' ise bebeğin ANNESine bağımlılığıdır (aynı zamanda bkz. ORAL).

BASKILANMA: Kabul edilemeyecek bir İTİ yada düşüncenin BİLİNÇDİŞİ hale getirilme süreci, SAVUNMA mekanizması. Freud 'birincil baskılanma' - içgüdüsel bir itinin ortaya çıkışının en başta engellenmesi - ile 'ikincil baskılanma' -itinin türevleri ve çarpıtılmış belirtilerinin bilinçdışı bırakılması- arasında bir ayırım yapmıştır. 'Baskılanmışın geri dönüşü', birincil itinin kabul edilemeyecek türevlerinin, işlev dışı olarak bilince girmesi durumudur. Birincil baskılanmanın yıkılması anlamına gelmez. Freud'a göre bütün EGO GELİŞİMİ ve ÇEVREYE UYUM birincil baskılanmaya bağlıdır. Bunun yokluğunda itiler hemen varsanısal DİLEK-DOYURUMU ile doyurulur (bkz. VARSANI). Beri yanda, aşırı ikincil baskılanma, bozuk ego gelişimine ve YÜCELEŞTİRMeye değil BELİRTİnin ortaya çıkmasına yolaçar. Baskılanma, baskılayan bir etmen (EGO ya da SÜPEREGO) gerektirir ve aynı zamanda bir UYARIMA -ki bu ANKSİYETE dir- ihtiyaç vardır. Baskılanma sonucunda kişilik iki kısma bölünür. Freud'un erken yazılarında BİLİNÇDİŞİ bazan 'baskılanmış olan' diye de adlandırılır. Baskılanma, ENGELLENMEden iki ENERJİ KUVANTASının varlığını kabul edışı ile ayrılır: Bunlar, baskılanan itiyeye yatırılan ve boşaltılmaya çalışılan, ve baskılayan etmene yatırılan ve baskılamayı devam ettiren KONTR-KATEKTİK enerji kuvantalarıdır. Yani baskılanma, bir nehrin akışını durduran bir baraja engellenme ise düğmenin çevrilerek elektrik akımının kesilmesine benzer.

BASTIRMA: Bastırma, etkinliğin BİLİNÇLİ, istençli

ENGELLENMESidir. Oysa BASKILANMA BİLİNÇDİŞİ ve otomatiktir ve İSTEK ile değil ANKSİYETE ile ortaya çıkar.

BEBEKSi: Davranış, duygular, fantaziler için kullanıldığı zaman çocuksu yada immatür anlamında değil PRE-GENİTAL anlamındadır. 'Bebek cinselliği' LİBİDİNAL GELİŞİMİN bebeklik dönemlerinde normal, kaçınılmaz. Hazır durumda olarak kabul edilen cinsel görüngüleri kapsar. Bu görüngüler ancak şu şartlarda erişkin yaşlarda da devam eder: a) ÖDİPUS KARMAŞASI çözülmemişse, b) YÜCELEŞTİRMELER oluşmamışsa, c) Bu etkinlikler erişkin cinselliğinin ÖN-HAZZI içine eklenmemişse. 'Bebeksi'nin psikanalitik kullanımı-pregenital, PRE-ÖDİPAL, yüceleştirilmemiş anlamında- 4 yada 5 yaş altındaki her çocuğa bebek denmesi ile eşanlamlıdır. Tıbbi ve istatistiki literatürde bebek 1 yaşın altındaki çocuk'tur. Adli anlamda ise 21 yaşın altındaki bireydir.

BEDEN - DURUŞ BİLİMİ: Beden-duruşunun incelenmesi. Psikanalizde kişilik, savunmalar, cinsel tutumlar ve çatışmaların bedensel duruşa ne şekilde yansıdığının incelenmesi. Bkz. Deutsch (1947). Bunun mantıki yandaşı olan jestler-bilimi yoktur.

BEDEN EGOSU, BEDEN İMGESİ, BEDEN ŞEMASI: Beden egosu, dış nesneleri algılayanın aksine, ÖZLÜK'ün kendini algılamalarından çıkan EGO kısmı için Freud'un kullandığı terimdir. "Ego ilk elde ve en önce bir beden egosudur. Yani ego sonuç olarak bedensel algılamalardan, özellikle beden yüzeyinden kaynaklanan algılamalardan köken alır." (Freud 1927). Beden imgesi özlüğün kendi bedenini ne şekilde kavradığını açıklayan psikolojik bir terimdir. Beden şeması ise bedenin beyindeki temsilini ifade eden nörolojik terimdir.

BEKLENEBİLECEK ORTALAMA ÇEVRE: Bkz. ÇEVRE, ORTALAMA BEKLENEBİLECEK

BELİRLENMECİLİK, PSİŞİK: Freud'un mental fenomenlerin de fiziksel olanlar gibi nedenleri olduğu şeklindeki varsayımı. Freud'un nedensellik, determinizm, özgür irade konusunda görüşleri ve bunların zamanımızdaki bilimsel düşünce ile ilişkileri için bkz. Jones (1953-7) vol. 1, ch. XVII. Freud, BİLİNÇDİŞİ mental

süreçlerin varlığının gösterilmesinin, determinizim varsayımını kanıtladığını, zira, bilinçli süreçlerin bilinçdışı süreçlerin sonuçları olduğunu kabul etme olanağı sağladığını düşünmekteydi. Ama bilinçliliği yalnızca bir epifenomen olarak değil, 'mental süreçlerin akışını daha düzenli kontrol ve yönlendirme' yeteneğine sahip bir düzenleyici olarak görmekteydi. -Jones op. cit.. Psişik belirlenmecilik varsayımı, hiç değilse genel kabul gördüğü şekliyle, analitik teoride, eylem veya SAVUNMA ortaya çıkaran bir ÖZLÜK ve ETMENE ve nedensellik dışındaki açıklamalara bir yer bırakmamaktadır.

Çoğu analist, PSİKANALİZİN bilim olma iddialarının, nedenseldeterministik varsayımları kullanmasına temellendiğine inanır. Fiziksel bilimlerden farklı olarak yineleyici kalıpları ortaya koyan dilbilim ve toplumbilim gibi disiplinlerle benzerlikleri olduğu (hiç değilse kısmen teorik yapısının) görüşüyle bağdaşamazlar. Bkz. Szasz (1961), Home (1966), Rycroft (1966), Gorer (1968), Bkz. aynı zamanda ANLAM.

BELİRTİ: Hastanın yakındığı, SAĞLIK durumundan herhangi bir sapma. 'Belirti-Oluşumu' KLASİK TEORİ NEVROTİK belirti oluşumunu rüya-işi (bkz. RÜYA) ile analog olarak görür. Belirti baskılanmış dileklerle baskılamayı yapan yapının buyrukları arasında bir uzlaşma sağlar. Bkz. BULGU, BELİRTİ VE SİMGE.

BELLEK: Bellek, organizmanın şimdiki durumda, geçmiş deneyimlerin ışığında hareket etmesine olanak tanır. Bu şekilde de basit, otomatik, 'içgüdüsel' tepkileri karmaşık, seçilmiş ve öğrenilmiş yanıtlarla değiştirir. Freud'un bellek teorisi gerçekte bir unutma teorisidir. Bütün deneyimlerin, en azından önemli deneyimlerin kaydedildiğini, ama bazılarının BASKILANMA nedeniyle BİLİNÇLİLİKE ulaşamaz hale geldiğini, bu mekanizmanın da ANKSİYETeyi azaltma gereksiniminden olduğunu öne sürer. Bu teori nevrotik ÇATIŞMA ile ilgili unutma durumlarını açıklayabilirse de bebeklik ve erken çocukluk AMNEZİsinin evrensel olması gerçeğinde herhalde başka bazı etkenler de rol oynamaktadır.

BEN: Birinci tekil kişinin nominatifi olarak kullanıldığı zaman 'ben', bir zorluk yaratmaz. Ama bir YAPIYI belirtme amacıyla

kullanıldığı zaman ÖZLÜK ve EGO ile ilişkileri her zaman açık değildir. Gerçekten de Almanca'da ben veya ego aynıdır: 'das Ich'. Ama İngilizce'nin ben ve ego arasında bir seçim yapma olanağı tanınması gerçeğinden yola çıkarak, özlüğümüz deneyimin ÖZNEsi olduğu zaman-yani özlüğümüzün 'benim' diyebilen parçasını vurgulayabilmek için- 'ben'i kullanmak, ve araştırmanın NESNEsi olduğu zaman, kişi yada birey için egoyu kullanmak manuklu gibi görünmektedir.

BEN-SİZ İLİŞKİSİ: Martin Buber tarafından, karşılıklılık deneyimlerini -özlüğün kendini başkaları ile ilişki içinde keşfettiği ortaklaşmış ilişkiler- tanımlamak için kullanılan terim. Ben-siz ilişkisi varoluşçu yazarlar tarafından (bkz. VAROLUŞÇULUK), KLASİK TEORİnin EGoları ayrı birimler olan genital KARAKTERler (bkz. GENİTAL) arasındaki NESNE İLİŞKİLERİni karşılaştırmak için kullanılmaktadır. "Buber'in, dünya ile ilişkileri içindeki bireysel özlükten çok, özlükler arasındaki ilişkileri vurgulaması, Freud'cu psikoloji'den açık bir ayrılmayı oluşturur." Bkz. Martin Buber and Psychoanalysis' - Farber (1966).

BİLİM: Eysenck (1965) gibi eleştirmenleri, psikanalizi, bilimsel olmadığı temlinde reddetüklerinden ve zaman zaman bir psikanalist de (örn. Home 1966) psikanalizin bilim olmayıp 'Humanity' (Beşeri bilim - ÇN) olduğunu savunduğundan dolayı, 'psikanaliz bir bilim değildir' önermesinin bilimin tanımlanmasına göre değiştiğini, doğru yada yanlış olabileceğini vurgulamak gerekir. Eğer bilimin tanımında deney ve ölçümden kaynaklanan bilgiyi temel olarak alırsak, açıktır ki psikanaliz bir bilim değildir. Eğer olaylar arasında nedensel ilişkiler kurma çabası olarak alırsak, o zaman da BİLİNÇLİLİK yeteneği olan organizmalara BELİRLENMECİLİK yasalarının uygulanıp uygulanamayacağına inanma sorunu ortaya çıkar. (Freud buna inanır oysa Home inanmaz). Eğer örneğin C.O.D. gibi 'sistematik ve formüle edilmiş bilgi' olarak alırsak, psikanaliz bir bilimdir ve bu durumda bilimin hangi dalına ait olduğu sorusu ortaya gelir: yani, doğal, biyolojik yada moral bir bilim. Psikanalizin biyolojik bilimler ve 'Humanities' arasında bir köprü olduğu görüşü için bkz. Rycroft (1966), moral bir bilim olduğu görüşü için bkz. Szasz (1951).

BİLİNÇALTI: Psikanalitik yazılarda hiç kullanılmayan,

BİLİNÇDİŞİ deyiminin eşanlamlısı.

BİLİNÇDİŞİ:

1) **Sıfat.** Öznenin farkında olmadığı mental süreçleri niteler. 'Bilinçli süreçlerin kendi içlerinde kesintisiz, tamamlanmış seriler oluşturmadıkları genel olarak kabul edilmiş bir durumdur' Freud (1940). Bu boşlukları dolduran süreçlerin de mental olabileceğini psikanaliz öne sürmüştür. Çoğu teori ise, araya giren süreçlerin fiziksel olabileceğini, bilinçdışı mental süreçler kavramının ise kendi içinde çelişik olduğunu savunur. Başka bir deyimle, Freud mental süreçlerin niteliksel olarak farklılık gösterebileceğini, bazılarının **BİLİNÇLİ**, diğerlerinin ise bilinçdışı olduğunu öne sürmüştür. Bilinçdışı süreçlerin de iki tip olduğunu belirtmiştir: Kolaylıkla bilinçli hale gelebilenler ve **BASKILANMA**ya tabi kılınmış olanlar. İlk çeşit süreçler, 'betimsel olarak bilinçdışı' yada 'bilinçöncesi' olarak tanımlanırlar (bkz. **BİLİNÇÖNCESİ**). İkinci gruptakiler ise 'dinamik olarak bilinçdışı' olarak tanımlanırlar. Gerektiği anda çağrılabilen **ANILAR**, bilgiler, beceriler vb., betimsel olarak bilinçdışıdır. Varlıkları ancak çıkarsama yoluyla anlaşılabilen yada belli bir derecede **DİRENÇ**in ortadan kaldırılması sayesinde bilinçli duruma geçen anılar, **FANTAZİLER**, dilekler vb. ise dinamik olarak bilinçdışı diye adlandırılırlar. Dinamik olarak bilinçdışı süreçler düşünmenin birincil süreçlerine uyar, bilinçöncesi yada bilinçli süreçler ise ikincil süreçlere uyarlar. Bkz. **SÜREÇLER**, **BİRİNCİL** ve **İKİNCİL**.

2) **İsim.** 'Bilinçdışı' veya 'Bilinçdışı Sistem', **BİLİNÇLİ** ile kıyaslandığı zaman, mental süreçlerin dinamik olarak bilinçdışı olduğu akıl kesimidir. 1920'lerde Freud, bilinçdışını **İD**, bilinçlilik de **EGO** diye yeniden adlandırmıştır. Kesin anlamıyla kullanılmadığı zaman bilinçdışı metaforik, neredeyse antropomorfik bir terimdir, **ÖZLÜKÜ** kendi haberi olmadan etkileyen bir varlıktır. Kesin anlamıyla kullanıldığı zaman, özgül özellikleri olan bir yapıdır. 'Özetlersek: Çelişkilerden muaf olmak, birincil süreçler (kateksislerin oynaklığı), zamansızlık, dışsal **GERÇEKLİK**i psişik olanla değiştirmek- bunlar, bilinçdışı sistemde bulacağımız süreçlerin nitelikleridir' Freud (1915).

Freud'un, değişik yasalara göre işleyen (birincil ve ikincil süreçler)

bilinç ve bilinçdışı ayrımı, temel buluşlarından biri olarak kabul edilebilirse de buluş kendini en az iki nedenle kötü kullanıma açık tutar. İlk olarak, bazı başka ayrımları kapatmak için kullanılabilir ve kullanılmaktadır da: Örneğin istençli-istençsiz, bilmeden-bilerek, farkında olmadan -farkında olarak gibi. İkinci olarak, skeptik karmaşa durumları yaratmak amacıyla da kullanılabilir: bir kişi (hasta), bilinçdışı güdülerini olabileceği genel önermesini kabul ederse o zaman kendi hakkında yapılmış belli bir göndermeye karşı kendini savunacak durumda olamaz. Zira, bu göndermenin kendinin bilincinde olduğu hiçbir şeye tekabül etmediğini savunması, kendinin bilincinde olmadığı bir şeye tekabül ediyor olması olasılığını ortadan kaldıramaz. Sonuç olarakta, önermeleri(YORUMLAMALAR) görünüşte kabul ediyor olabilir, oysa gerçekte onları özde benimsememiş ve uymamıştır. Spekülatif yetenekleri olan hastalar, eğer dikkatsiz bir analistleri varsa, bilinçdışı güdülerini konusunda pek çok sayıda varsayım öne sürebilir, hiç birinin de doğruluğu hakkında bir düşünce geliştiremeyebilirler.

BİLİNÇDİŞİ, KOLLEKTİF: ARKETİPLERİ içeren, dolayısıyla da bütün insanlığın ortak özelliği olan bilinçdışı kavramını tanımlamak için JUNGCU terim.

BİLİNÇLİ: Psikanalitik teoriye göre mental etkinlik iki modalitede oluşabilir. İlki bilinçli, ikincisi BİLİNÇDİŞİ. İlkinde 'herhangi bir tanımlama ile daha iyi izah edilemeyen' 'anlık veriler', ikincide ise çıkarım yoluyla elde edilen veriler sözkonusudur. Teori, iki işlev modalitesinin değişik kurallara göre işlediğini, bilinçli ruhsal etkinliğin 'ikincil süreçler' gramerine, bilinçdışı ruhsal etkinliğin ise birincil süreçler gramerine uyduğunu belirtir. (Bkz. SÜREÇ, BİRİNCİL ve İKİNCİL) Bilinç (çoğu zaman Cs. diye kısaltılır) ikincil süreçlere uygun bilinçli ruhsal etkinliklerin oluştuğu yapıdır. Bilince ait düşünceler zaman zaman bilinçdışı olabildiklerinden, ruhsal etkinliğin aynı zamanda hem 'deskriptif olarak bilinçdışı' hem de 'dinamik olarak bilinçli' olması mümkündür. Bu tarz etkinliğe bilinç-öncesi (pre-conscious) adı verilir (bkz. BİLİNÇÖNCESİ). Ters durum, bilinçdışının belirtilerini farkettiğimiz RÜYALARda olur. Bu tarz çelişkiler Freud'un 1920'lerdeki terminoloji değişikliğine yolaçtı;

bilinç EGO haline, bilinçdışı da ID, haline dönüştü.

BİLİNÇLİLİK: 1) Uykuda, komada, veya anestezi altında olmanın aksine, farkında olma hali. 2) Diğer hayvanların aksine, insandaki KENDİNİN FARKINDA OLMA yetisi (2). anlamda kullanıldığı zaman birincil olarak, yani ne yaptığının farkında olmayamı yoksa kendi ruhsal süreçlerine dikkat etmeye mi işaret ettiğini ayırt etmek zordur.

Freud'un METAPSIKOLOJİ üzerine yazıları (1915) arasında bulunması gereken bilinçlilik üzerine yazısı kayıptır. Dolayısıyla konu hakkındaki görüşleri üstüne bilgilerimiz yetersizdir. Gene de a) Bu yapıyı İÇREL ruhsal olayları algılayan ve bunları dışsal ALGILARDAN ayıran bir duyu-organı olarak gördüğünü, biliyoruz. Bilinçliliğin bu işlevine GERÇEKLİĞİ DEĞERLENDİRME adını verdi. b) Bilinçliliğin BİLİNÇDİŞİLİKTEN mekan ve ZAMAN kategorilerini gözönüne alma, çelişiklere tahammül edememe, ve bağlı ENERJİ kullanma (yani imgelere oldukça sabit bir anlam yükleme) özellikleri ile ayrıştığını, c) 'Sözel imgelerle bağlantı oluşturulmasının bilinçdışı düşüncenin bilince getirilmesinde temel bir gereklilik olduğuna inandığını biliyoruz. Bilinçdışı olanı bilinçli yapmanın terapötik değeri ve tedavi üzerine görüşlerinden, bilinçliliğin bütünleyici bir işlevi olduğu görüşüne inandığını da çıkarabiliriz (Bkz. BÜTÜNLEŞME). Bkz. Freud (1915, 1923) Bkz. SÖZCÜK TEMSİLİ

Psikanalizin bilinçliliğe ikincil önem vermesi ve bilinçdışı olanların etkisi sonucu oluştuğu görüşü, bilinçlilik sorunlarının ihmaline yolaçmıştır. Bu ihmal, Freudcu psikanalizin varoluşu (Bkz. VAROLUŞÇULUK) eleştirisinin önemli bir kısmının temelini oluşturur. Bkz. FENOMENOLOJİ, ONTOLOJİ.

BİLİNÇÖNCESİ: Söz konusu anda BİLİNÇDİŞİ olan ama baskılanmamış oluşu nedeniyle BİLİNÇLİ olma yeteneği bulunan (anımsanabilecek) düşünceleri anlatan sıfat.

BİREYLEŞME: Birey olma yada kendinin birey olduğunun farkına varma. Jung'un kullandığı şekliyle yalnızca kendinin

başkalarından ayrı ve farklı olduğunu değil, aynı zamanda kendinin, kendisi olarak bütün ve bölünmez bir kişi olduğunun kavranmasını da içerir. Jung'a göre bireyleşme orta yaşın görevlerinden biridir. Bkz. Bennet (1966).

BİRİNCİL: Teknik bir terimin bir parçası olarak kullanıldığı zaman 'GELİŞİM'in ilk dönemine ait'. 'Birincil süreçler': Freud bunların gelişimin ikincil süreçlere göre daha önceki dönemlerinde ortaya çıktıklarına inandığı için bu adı kullanıyordu. Bkz. SÜREÇLER, BİRİNCİL ve İKİNCİL. 'Birincil veya otomatik anksiyete': gereksinim duyulan bir nesneden AYRILMA yada EGO'nun dağılması deneyiminin (TRAVMA da olduğu gibi dışsal veya gerçek KABUS'ta olduğu gibi içsel) yolaçtığı ANKSİYETE çeşidi. Birincil anksiyete daha sonra oluşan UYARI ANKSİYETESİ'nin koruyucu görevini de taşır.

'Birincil nesne': bebeğin başlangıçta ilişkide olduğu NESNE'dir. Yani MEME ya da ANNE. 'Birincil nesne sevgisi' bebeğin birincil nesnesine duyduğu SEVGİ çeşididir. 'Birincil özdeşleşme' nesnelerin başkalığını farketmeden önce bebeğin annesi ile bir ve tek olma hissidir. 'İkincil özdeşleşme' ise bebek ÖZLÜK ve başkası ayırımını yapmayı öğrendikten sonra oluşur. 'Birincil narsisizm' doğumda olan kendini sevmeye, 'İkincil NARSİSİZM' NESNE ilişkileri oluşuktan sonra ortaya çıkan sevgidir. 'Birincil kazanç' NEVROZ'un gelişimi ile ANKSİYETE VE ÇATIŞMADAN azad olmayı, 'ikincil kazanç' ise nevrozlu olmanın sağlayabileceği avantajları belirtir.

BİSEKSÜEL, BİSEKSÜELLİK: Bu kavramlar cender olarak hem heteroseksüel hem de eşcinsel ilişkiye giren kişiler anlamında kullanılır. Daha çok bir kişide hem ERKEKSİ, hem de KADINSI psikolojik özellik ve tutumların varlığına işaret eder. Psikanalitik teori temel olarak bütün insanların psikoseksüel anlamda biseksüel olduğunu savunmuştur. Freud bu fikri arkadaşı Fliess'tan almıştı ve erkeklerin körelmiş dişi organları taşıdığına (ve vice versa) atfen bu görüş doğrulanmaya çalışılmıştı. Ama çağdaş teori, psikoseksüel biseksüaliteyi çocukların değişik derecelerde her iki ebeveynle de özdeşim kurdukları gerçeğine temellendirme eğilimindedir. (Bkz. ÖZDEŞLEŞME) Biseksüalite teorisi, cinsel olmayan işlevlere de

cinsel bir yük verilebileceğini ve, EDİLGİN, BOYUN EĞİCİ, MAZOKİSTİK sezgisel ve alıcı davranış örüntülerini kadınsı, ETKİN iddiacı, SADİSTİK, entellektüel ve delici davranış örüntülerini erkeksi olarak görmüş ve tutum farklılaşmalarının, cinsel eğilimindeki farklılıklara işaret ettiğini savunmuştur. Biseksüalite sorunu, erkek ve kadın rolleri hakkındaki sosyal önyargılar nedeniyle iyice karışmıştır. Bir toplumdan diğerine farklılık gösterebileceğini destekler mahiyetteki deliller için Margaret Mead'e bkz. (1935, 1949). Biseksüalitenin doyurucu bir analizi şunları gözönünde tutmalıdır: a) Biyolojik ve yapısal etkenler, b) Ebeveynler ve sosyal STEREOTİPLerle özdeşleşme, c) Etkin-Edilgin ve erkek-kadın dikotomileri konusundaki zihinsel karışıklıklar ve d) Sezgisel ve analitik düşünce modalitelerinin (a) ve (b) ile ilişkisi.

BOŞALIM: Kavram daha önce birikmiş yada dolmuş GERİLİM, ENERJİ, DÜRTÜ, veya DUYGUNun varlığını kabul eder. Bunların boşaltılması gerilimi düşürür. ABREAKSİYONun terapötik etkisi baskılanmış duygunun birikiminin içrel bir gerilim durumuna yolaçtığına ve bunun da abreaktif deneyim ile boşaltıldığına dayanılarak açıklanırdı. (bkz. BASKILANMA) İÇGÜDÜ TEORİSİ, içgüdüsel dürtülerin içgüdüsel etkinlik ile boşalan bir gerilim durumuna yolaçtığını varsayar. 'Affektin boşalımı' bir duygu ifade edildiği zaman PSİŞİK AYGITa ne olageldiğinin kişisel olmayan, teorik bir formülasyonudur. Boşalım-duygusu, bir dürtünün boşalımı anında oluşan bir duygu, gerilim-duygusu ise dürtünün engellenmesine eşlik eden duygudur. (Aynı zamanda bkz. DUYGU).

BOYUNEĞME, BOYUNEĞİCİLİK: Başkalarına teslim olma durumu. Analitik literatür boyuneğici davranışı EDİLGİNLİK ve MAZOKİZM başlıkları altında inceler. Etologlara göre (bkz. ETOLOJİ) boyuneğici jestler, aynı türün diğer bireylerinin saldırgan (bkz. SALDIRGANLIK) tehditlerini otomatik olarak durdurur.

BÖLÜNME: Bir mental yapının bütünlüğünü kaybedip, iki yada daha fazla kısmi yapıdan oluşması süreci (SAVUNMA mekanizması). Hem EGONun hem de NESNEnin bölünmesi tanımlanmıştır. Egonun bölünmesinden sonra, oluşan kısmi egolardan yalnızca biri ÖZLÜK olarak yaşanır. Diğer kısım ise çoğunlukla bilinçdışı, 'egonun bölünüp

atılmış kısmı'nı teşkil eder. Bir nesnenin bölünmesinden sonra, iki kısmı yapıya karşı duygusal tutumlar birbirleriyle çelişiktirler. Bir nesne İYİ, (kabul edici, selim vb.), diğeri ise KÖTÜ (reddedici, habis) kabul edilir. Hem ego hem de nesnenin bölünmesi, İNKAR ve YANSITMA ile birarada gelişir. Bu üçlü birarada, özlüğün ve İÇREL NESNELERin bazı kısımlarının kabul edilmeyip çevredeki nesnelere atfedildiği bir SKİZOID savunma oluştururlar. 'Egonun bölünmesi' tabiri dört farklı, kanştırıcı anlamda kullanılmaktadır: a) İki yada çoğul kişilikte olduğu gibi kişiliğin açık bölünmesi b) Özellikle FETİŞİZM durumu olmak üzere, cinsel SAPKINLIKLAR daki EGOyu tanımlamak için, Freud'a göre (1927, 1938) fetiştin egosu, egosunun belli bir kısmının kabul ettiği İĞDİŞLİK ANKSİYETESİni, egosunun diğer kısmının reddedeceği derecede bölünmüştür. c) KENDİNİN FARKINDA OLMAK durumunu tanımlamak için. Sterba (1934)ya göre, psikanalitik tedavi, hastadan, egosunu bölmesini, bir yarısının analistle özdeşim kurarak (bkz. ÖZDEŞLEŞME) diğerinin SERBEST ÇAĞRIŞIMLARını gözleyip üzerinde düşünmesini ister. Bu anlamıyla bölünme patolojik bir fenomen olmak bir yana, kendinin farkında olma durumunun bir belirtisidir. d) Yukarıda tanımlanan gelişimsel ve savunmaya yönelik süreci tanımlamak için.

BULGU, BELİRTİ VE SİMGE: Bir bulgu, bir süreç yada fenomenin varlığına işaret eder. BELİRTİ ve SİMGE den ayırdedilmesi gerekir. Tıpta 'bulgu' muayene eden hekim tarafından gözlenen ve ona, bir patolojik sürecin varlığını kanıtlayan, hastanın şu veya bu hastalığı olduğunu (olmadığını) anlamasını sağlayan bir fenomendir. Oysa 'belirti' ise hastada sıkıntı yaratan ve kurtulmayı arzuladığı bir fenomendir. Bir bulgu hasta tarafından fark edilebilir yada edilmeyebilir, farkedilirse de ona sıkıntı verebilir yada vermeyebilir. Bir belirti aynı zamanda bulgu olabilir yada olmayabilir. KONVERSİYON HİSTERİSİNde hasta fizik belirtilerden yakınabilir oysa hekim bir fizik bulgu saptayamaz. Ancak, eğer şanslıysa, nevrotik hastalık belirtileri saptar. 'Patognomonik bulgu' kendisi tek başına, bir hastalığın varlığına işaret eder.

Psikanalitik teoride bulgu bir şeyin varlığına işaret eder, bir simge kendinden başka bir şeye işaret eder ve önemini de o başka şeyden alır.

Çılgınlık, öğrenilmemiş jestler ve ANKSİYETEnin fizik belirtileri, öznenin yaşadığı şeyin bulgularıdır. Oysa RÜYA-imgeleri, nevrotik ÇATIŞMA belirtileri simgelerdir zira, işaret ettikleri şeyler ancak YORUMLAMA ile anlaşılabilir. Bulgular aynı türün bireylerine anlamlarını açık olarak ortaya koyarlar oysa simgeler çözülmemeyi gerektirirler. Genel kullanıma göre, -ancak, simgeleri özel bir şekilde tanımlayan KLASİK TEORİ bunu kabul etmez (bkz. SİMGEÇİLİK)-sözcükler, ulusal bayraklar ve amblemler kendilerinden başka bir şeyi temsil ettikleri şeklindeki öğrenilmiş bilgiden kaynaklandıkları için simgedirler.

BÜTÜN VE KİSMİ NESNELER: Bir bütün NESNE, öznenin, nesnesinin bir kişi olduğunun bilincinde olduğu bir kişidir. Kısmi nesne ise ya öznenin sadece kendi gereksinimlerini doyurmak için varolduğu şeklinde algıladığı bir beden parçası veyahutta gene sadece öznenin gereksinimlerini doyurmak için bir organ şeklinde davrandığı bir kişidir. MEME en açık şekliyle kısmi nesnedir.

BÜTÜNSELLEŞME: Parçaların bütüne tamamlanma süreci. KLASİK TEORİye göre insan ruhu bütünleşmemiş, düzensiz İD olarak başlar ve EGO GELİŞİMİ sonucu olarak bütünselleşir. NESNE TEORİSİne göre ise bebek yaşama birincil bütünselleşmiş bir halde başlar. 'Çocuğun bozulmamış kişiliği dinamik, üniter bir egodan oluşur' Fairbairn (1952). YÜCELEŞTİRME dışında bütün SAVUNMALAR bütünselleşmenin zararına çalışırlar. Potansiyel olarak bütünleşmiş bir ÖZLÜKün parçalarının BÖLÜNMESİ ve BASKILANMASI pahasına ANKSİYETEden bağımsız olmayı sağlarlar, bkz. analitik tedavi özlüğün kaybolmuş parçalarının yerlerine getirilmesini sağlar, bütünlüğü artırır. Bkz. Fairbairn (1952), Rycroft (1962), Storr (1960).

BÜYÜ: Doğal süreçlerin doğa üstü güçleri etkileyen yada yatıştıran eylemlerle veya 'sempatik büyü' örneğinde olduğu gibi büyücünün ortaya çıkarmak istediğine benzer eylemlerle etkilenebileceği kabulüne dayanan ilkel, itikadi etkinlikler. Bkz. OMNİPOTANS, OBSESSİF NEVROZ, RİTÜEL

BÜZGEÇ: Bir bedensel çıkış deliğini kontrol eden dairesel kas.

'Büzgeç kontrolü'nü kazanmak yada kaybetmek deyimleri ile dışkılama ve işemeyi kontrol eden büzgeçler kastedilir.

CAN SIKINTISI: Bir bireyin bütünüyle meşgul olabileceği ilgi ve etkinlikler bulamadığı durumda ortaya çıkan bir duygu. Dışsal sınırlamalar (hücre hapsi, uyarı yoksunluğu, monoton iş) veya içsel engellemeler sonucu ortaya çıkabilir. Fenichel'e göre (1954) nevrotik can sıkıntısı içgüdüsel amacın kaybolduğu bir içgüdüsel GERİLİM (Bkz. İÇGÜDÜ) durumudur. Dolayısıyla sıkılmış insan "içgüdüsel dürtüleri ile üstünde etkide bulunmak için değil, ama kaybolmuş içgüdüsel amacını bulmada yardımcı olması için" bir nesne arar. Bir şey istediğini bilir ama bunun ne olduğunu bilmez. Dolayısıyla huzursuzluk ve aşırı hassasiyet can sıkıntısının ayrılmaz özellikleridir. Oysa DONUKLUKta bu duygular bulunmazlar.

CİNSEL SOĞUKLUK: Bazı yazarlar cinsel soğukluk kelimesini, vajinal ORGAZMLARA ulaşabilmek de içinde olmak üzere, kadınlardaki bütün cinsel engellenmeleri tanımlamak için kullanırsa da, en doğru kullanımı, herhangi bir şekilde cinsel uyanma olmama durumunu tanımlamak için olmalıdır. Pek çok kadın cinsel ilişkiden hoşlanmalarına rağmen orgazm olamazlar. Bu nedenle daha geniş tanımlar cinsel olarak uyanabilen kadınları da soğuk olarak tanımlamaları nedeniyle saçma olmaktadır. Bkz. 'Medica' (1955), Gorer (1966). Soğukluk ancak şu şartlarda nevrotik bir belirti olarak görülebilir: a) sürekli ise b) en uygun şartlarda dahi oluşuyorsa. Aksi halde deneyimsizlik, sadakatsizlik (kadından veya eşinden) nedeniyledir.

CİNSELLİK: Bkz. CİNSİYET

CİNSELLİK, BEBEK: Bu terim yalnızca bebeklerde oluşan açık CİNSEL davranışı değil, aynı zamanda EROTOJENİK BÖLGELERden kaynaklanan bütün hazları ve KİSMİ İÇGÜDÜLERİN bütün belirtilerini de kapsar.

CİNSİYET, CİNSEL: 1) Biyolojik anlamda -en basit ve ilkel örnekleri dışında, bütün canlılar iki tipte(cinsiyette) varolurlar: erkek ve dişi. Türün yeni üyeleri, biri erkek, diğeri de dişi tarafından oluşturulan iki cinsiyet hücresinin kaynaşması ile oluşurlar.

Dolayısıyla 'cinsel üreme', 'cinsel birleşme', 'cinsel organlar', tümü de yeni bireylerin yaratılmasında gerekli işlev ve yapılara işaret eder. 'Cinsel karakteristikler' cinsiyeti tanımada yardımcı olanlardır. Doğrudan üremeye ilgili 'birincil' yada cinsiyetle ilgisi olup üremeye ilgisi olmayan 'ikincil' cinsel karakterler olabilir. 2) Psikolojik olarak 'cinsel', üreme etkinliği ile içrele bağlantısı olduğu, yada haz kaynağı olarak cinsel organla birlikte kullanıldığı gözlenen yada çıkarsanan dürtüler, davranış örüntüleri, duygular ve duyumlara atfen kullanılır. 3) Psikanaliz şu nedenlerle geleneksel cinsellik kavramlarını altüst etmiştir:

a) Erişkin cinsel davranışın BEBEKSİ öncüllerinin -BEBEK CİNSELLİĞİ, ORAL ve ANAL erotizm (bkz. EROTİK), KİSMİ İÇGÜDÜLERİN vb.- olduğu ve bunların yalnız erişkin cinsel içgüdülerin değıl, kişiliğın bir bütün olarak gelişiminde de rol oynadığını öne sürmesi b) Bebeksi ve erişkin cinsel dürtülerin cinsel olmayan davranışlara da etkileri olduğu ve bu etkilerin SİMGELEŞTİRME ve YÜCELEŞTİRME yoluyla olduğu görüşü. Sonuç olarak psikanalitık literatür 'cinsiyet', 'cinsel', 'cinsellik' kavramlarını görünüşte cinsel olmayan ama temel olarak cinsel fenomenlerin analogları veya türevleri olan fenomenlere atıfta kullanır. Bkz. AÇIK ve GİZİL. Ernest Jones 'cinsiyet' kavramının bu genişletilmesinden dolayı ortaya çıkan karmaşanın 'cinsiyet'i dar anlamıyla ve 'cinsellik'i de fenomenin geniş anlamıyla kullanarak çözebileceğimizi öne sürer.

Dolayısıyla, kullanılma yerine göre 'cinsel', 'erkek-dişı ayırımı ile ilgili' yada 'üreme davranışı, içgüdüleri ve organları ile ilgili' yada 'erotik, haz verici' anlamındadır.

CİSİMLEŞMİŞ VE CİSİMLEŞMEMİŞ: Laing (1960) tarafından iki varoluş durumunu tanımlamak için kullanılan terimler. 'Cisimleşmiş' durumda kişilerde birincil ontolojik güven (bkz. ONTOLOJİ) vardır. Bunlar "bedenleri başladığında kendilerinin başladığını ve bedenleri öldüğü zaman sona ereceklerini duyumsarlar. "Cisimleşmemiş" durumda kişilerin birincil ontolojik güveni yoktur ve bedenlerinden kendilerini ayırmış olarak duyumsarlar.

COŞKU: Tipik olarak başarıdan sonra ortaya çıkan, zafer ve canlilik hisleri. Patolojik anlamda, MANİye eşlik eden duygu. Patolojik coşku, çoğunlukla DEPRESYONdaki EGO ve SÜPEREGO ilişkisinin tersine dönmesi olarak yorumlanır. Bu tersine dönmelerin sonucu olarak ego, süperegoya galebe çaldığını (yada onunla kaynaştığını) hisseder. Ezilmiş ve yabancılaşmış hissedeceğine, özgürleşmiş ve dünya ile birleşmiş gibi hisseder. Coşkunun psikopatolojisi ve ekstaz ve hoşnutlukla ilişkisi için bkz. Lewin (1951).

ÇATIŞMA: Görünürde veya temelde birbirleriyle uyuşamayacak kuvvetlerin arasındaki zıtlık. İçrel veya psikolojik çatışma içgüdüsel İTİler (örn. LIBİDİNAL ve SALDIRGAN, bkz. aynı zamanda İÇGÜDÜ) veya YAPILAR (örn. EGO ve ID) arasında olabilir. Bütün ruhsal çatışmaların NEVROTİK olduğu görüşü psikanalitik teoriye ait değildir. Çatışmalar eğer bir tarafı bilinçdışı ise ve/veya YÜCELEŞTİRME dışındaki SAVUNMALAR kullanılarak çözümlenirlerse nevroitik addedilirler.

ÇEKİRDEK: C.O.D.'ye göre 'Çevresinde başkalarının toplandığı merkezi bölge veya şey' 'daha sonra ilaveler yapılabilecek başlangıç'. Glover (1939)a göre EGO bir dizi ayrı çekirdek halinde gelişmeye başlar, bunlar GELİŞİM sürecinde birleşir. Yani öznel olarak ÖZLÜK deneyimi, ilk başlarda parçalı ve süreklilikten uzaktır. Kendinin farkında olma adacıkları giderek sürekli bir KİMLİK hissine dönüşebilirler. Nesnel olarak da bütünleşmiş davranış örnekleri ilk başlarda ancak kısmen vardır. Ve ancak giderek bütünleşmiş kişiyi oluşturmak üzere kaynaşırlar. Bu fikir KLASİK TEORİ ve EGO PSİKOLOJİSİ tarafından kullanılır ve açıkça en azından NESNE TEORİSİNİN parçalanabilen birim egosu ile çelişir. Bkz. FAIRBAIRNİN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ.

Ender rastlanan 'çekirdek karmaşa' kavramı, çocuklukta başlayan, ebeveynlerle ilgili düşünce ve duygulara işaret eder. Bunlar öznenin PSİKOPATOLOJİSİNİN temelini oluşturur. Bkz. ÖDİPUS KARMAŞASI.

ÇEVRE: O anda sözkonusu olan bireyin ve organizmanın dışında

olan. Özellikle bebekleri ve hayvanların psikolojileri sözkonusu olunca, gözlemcinin algılayabildiği total çevre ile gözlenen öznenin 'Merkwelt' (algısal çevre)si arasında bir ayırım yapmak gerekir. Bu ikincisi, çevrenin yalnızca özne tarafından algılanabilen ve onun için önemli olan yönlerini kapsar. Bu ayırımı farkedememe, antropomorfik ve erişkinbiçimcil yanlışlara yolaçar. Psikanalitik literatürde 'dışsal GERÇEKLİK' ve 'dışsal DÜNYA' çevre ile eşanlamlı olarak kullanılır. Psikanaliz kendini çevrenin yalnızca insani yönleri ile sınırlama eğilimindedir. Ancak bkz. Searles (1960).

ÇEVRE, ORTALAMA BEKLENİLEBİLECEK: Bebeğin yapısal olarak belirlenmiş beklentileri olduğu ve olgunlaşma süreçlerinin buna uyum sağladığı çevreyi tanımlamak için Harumann (1958) tarafından kullanılan terim. Bazı yönleri ile Winnicott'un daha az soyut OLAĞAN ADANMIŞ ANNEsine tekabül eder. Bu kavram, Freud'un, bebeğin yaşama bütünüyle uyumsuz olarak başladığı görüşünden bir ayrılmayı simgeler. Ve bebeğin, belli sayıda, yapısal tepki ve davranış örüntüleri ile doğduğunu ve gelişimin 'Ortalama beklenebilecek uyarılara güvенеbileceğini (çevresel ortaya çıkarıcılar)" öne sürer.

ÇEVRELİLİK: Çoğu hayvan türünde, bireylerin kendi türdeşlerinin, sınırlarından içeri girmemeleri için mücadele ettikleri alanlar oluşturdıkları gerçeğine işaret eden etolojik kavram (bkz. ETOLOJİ). Bu davranış örüntüsünün iki işlevi yerine getirdiği öne sürülür: Eldeki çevreye tür üyelerinin yayılması ve aynı türün bireyleri arasında kavga şansının azaltılması (tür-içi SALDIRGANLIKın kontrolü).Psikanalitik düşünceinsan erkeklerinin, taruşmalı bir şekilde, çevreli kabul edilebilecek davranışlarının kökünde CİNSEL ve ÖDİPAL olduğunu savunur.

ÇOCUK ANALİZİ: Çocukların psikanalizi SERBEST ÇAĞRIŞIMın yerini OYUNun alması bakımından teknik olarak erişkin analizinden farklıdır. Teorik olarak da ebeveynlerin veya eşdeğerlerinin hastanın hayatında hala gerçek, dış figürler olmaları ve onlara BAĞIMLILIKın nevrotik bir semptom olmayıp, toplumsal ve biyolojik bir gerçek olması farklılığı sözkonusudur. Analist-hasta ilişkisi de ahlaki bakımdan farklıdır. Ortada birbirleriyle anlaşmış iki

erişkin yoktur ve tedavi görme kararı da hasta tarafından değil ebeveynlerince alınmıştır. Anna Freud'a göre çocuğun ebeveynlerine gerçek bağımlılığı, teknikte değişiklikler gerektirir Melanie Klein'a göre gerektirmez. Bkz. A. Freud (1962). Klein (1932).

ÇOKYÖNLÜ SAPKINLIK: KLASİK TEORİYE göre bebek çokyönlü sapkındır. Yani BEBEKSİ cinsel arzuları herhangi bir yönde kanalize olmamıştır ve çeşitli EROTOJEN BÖLGELER birbirleriyle yerdeğiştirebilir olarak görülmektedir. Bu kavramın bazı yorumlarına göre LİBİDİNAL GELİŞİMİn belli bir çok yönlü sapkın dönemi vardır ama bunun bebek gelişiminin kronolojisinde nereye yerleştirilebileceği konusu pek açık değildir.

ÇÖZÜM-İŞİ: Özgün Anlamı: Analizde hastanın, parça parça ve uzun bir zaman süresinde, bazı YORUM ve İÇGÖRÜlerin tam anlamını kavraması durumu. Dolayısıyla buradan hareketle, yeni bir duruma alışmak veya bir kaybın yada acılı bir deneyimin üstesinden gelmek. Bu genişletilmiş anlamda, YAS TUTMA bir çözüm işi çeşididir. Zira kaybedilmiş nesnenin yavaş yavaş, daha önce görülmeye alışkın olduğumuz durumlarda yokluğunu farkederek artık varolmadığının kabulü anlamındadır.

DAVRANIŞ BOZUKLUĞU: Ortak BELİRTİLERİ olarak, toplumun ve (kendi hakkında düşüncibildiği zaman 'hasta'nın) onaylamadığı davranışlar olan PSİKOPATİ, SAPKINLIKLAR ve madde bağımlılıklarını kapsayan psikiyatrik tanı terimi. Davranış bozuklukları, akut şekillerinde, RUH HASTALIĞının doğası konusunda sorun yaratırlar. Zira, hiç değilse yüzeysel olarak belirtiler, toplumun bütününün ve özellikle de hukukun hastayı sorumlu kıldığı iradi davranışlardır. Dolayısıyla da psikiyatrlar mahkemelere uzman tanıklar olarak çağrıldıkları zaman çoğunlukla iletişim eksiklikleri çıkar. Teorik olarak NEVROZLARın zıddı kabul edilebilirler, zira, ENGELLENMENİN fazlalığı değil azlığı ayırdedici özellikleridir. Genellikle psikanalitik olarak izah edilebilirler ama psikanalitik olarak tedavi edilemezler.

DAVRANIŞ TEDAVİSİ: ÖĞRENME TEORİSİNE temellenen PSİKOTERAPİ çeşidi. Belirtilerin yanlış öğrenme ve

şartlanmaya ikincil olduğunu kabul eder ve şartlanmayı bozmaya ve yeni şartlama yöntemleri ile düzeltmeye çalışır. Teorik temelde, belirtilerin, altta yatan bir hastalık sürecinin yalnızca yüzeysel belirtileri olduğu düşüncesini redderek psikanalizden keskin bir ayrılık gösterir. Aksine, semptomların hastalığın kendisi olduğunu savunur. Davranışçı tedavi için söylenen başarıların çoğu FOBİLER ve DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI gibi terapötik müdahalenin hedefi olarak özel bir belirtinin gösterilebildiği durumlardır. Teorik olarak birey-dışı bir teknik olmasına rağmen yakın zamanlarda davranış tedavisinde AKTARIMın rolü üstüne yazılar çıkmaya başlamıştır. (örn. Crisp 1966). Psikanalizden farklı olarak isteksiz hastalara da uygulanabilir. Bkz. Eysenck and Rahman (1965).

DEAGRESSİFİKASYON: BEBEKSİ agresif ENERJİNİN (bkz. SALDIRGANLIK) bağlı olduğu İTİLER YÜCELEŞTİRMEde görev aldığı zaman, ilkel, saldırgan niteliğini yitirmesi süreci. Bkz. YANSIZLAŞTIRMA, EGONUN OTONOM İŞLEVLERİ.

DEJA VU: O anda yaşanan yeni bir deneyimin daha önce yaşanmış olduğu şeklindeki öznel his. Bkz. Freud (1914).

DEMANS, SENİL VE PRESENİL: Sürekli, ilerleyici mental yıkılma ile karakterize organik beyin hastalıkları.

DEMENTIA PARANOİDES: Paranoid SKİZOFRENİ ve PARANOYA için kullanılan eskimiş terim.

DEMENTIA PREKOKS: Şimdilerde SKİZOFRENİ diye adlandırılan şeye ~~te~~kabül eden eskimiş psikiyatrik terim. Bu terim, modern psikiyatrinin babası Kraepelin tarafından konmuştu ve tedavisi imkansız, devamlı kötüleşen bunamaya yolaçan ve yeni yetme dönemde başlayan bir hastalık olduğu imasını taşıyordu.

DEPERSONALİZASYON: Hastanın kendini gerçek dışı hissetmesi yakınmasına yolaçan belirtiyi tanımlayan psikiyatri terimi.

DEPRESSİF: Bir kişi veya KARAKTERİ ve/veya mizacı sözkonusu olduğunda, o kişinin ya DEPRESYONa eğilimli olduğu veya analiz edildiği zaman, depresyon konusunda incelendiği tarzda (bkz. yukarıya) bir PSİKOPATOLOJİsi olduğunu düşündürecek bir

mizacı olduğuna işaret eder."Defressif anksiyete'de kişinin başkalarına veya kendi İÇREL NESNELERine yönelik SALDIRGANLIKının etkisinden dolayı çıkan anksiyete sözkonusudur. 'Depresif hastalık', tanısal anlamda depresyonla eşanlamlıdır.

DEPRESSİF KONUM: KLEİNCİ bir kavram. Kleinci şemada bebeğin (veya analiz edilen hastanın) hem SEVGİ hemde NEFRETinin aynı nesneye ANNEYe - yönelmiş olduğunu, AMBİVALANSını, farkedip, onu nefretinden koruma ve öfkesinin ne tür bir hasar oluşturduğunu düşlemliyorsa, onu ONARMA çabası ile nitelik dönemidir. Klein'in sistemi, ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ ve anneye doğuştan saldırganlık ve HASETİ de kapsadığından, bu krizin, gördüğü anneliğin niteliğine bakmaksızın her bebeğin gelişiminde temel bir rol oynadığı ve sonucunun da tüm sonraki gelişmeyi belirlediği kabul edilir. Sağlıklı ve nevrotik kişilerin depressif durumu geçmiş oldukları, depressif sorunları olan insanların ise bu noktada saplanmış oldukları oysa, SKİZOİD ve PARANOİD sorunları olan kişilerin bu döneme ulaşamadıkları kabul edilir. Bkz. PARANOİD-SKİZOİD KONUM. Bkz. Segal (1964).

DEPRESYON: Bu bir DUYGU yada bir TANI ya işaret eder. Duygu kastedildiğinde karamsar, çökkün anlamındadır, tanı kastedildiğinde ise 'depresyon' duygusunun bir parçası olduğu bir SENDROM anlamındadır. Zamanımızda PSİKIYATRİ depresyon tanısını, hastanın çökkünlük, düşünce ve hareketlerin YAVAŞLAMASI ve sanrısız KENDİNİ KÖTÜLEMELERden (aynı zamanda bkz. SANRI) muzdarip olduğu, eskiden MELANKOLİ denen durumu tanımlamak için kullanılmaktadır. Bozukluk MİZAÇda olduğundan dolayı bu duyguların bozukluklarından birini teşkil eder. (bkz. DUYGULANIM BOZUKLUĞU, PSİKOZ) Diğer affektif bozukluk ise MANİdir. Depresyon ve mani arasında oynamalar gösteren kişiler MANİK DEPRESSİF PSİKOZlu olarak kabul edilir, ikinci ise zorlayıcı bir olaya, anlaşılabilir ama aşırı bir tepkidir (bkz. İÇKAYNAKLI VE DIŞKAYNAKLI).

'Yaşadönümü depresyonu' ise hayatın ikinci yarısında ortaya çıkan bir depresyondur: Bu kullanımı yapısal bir eğilim olduğu inancını ortaya koyar.

Psikanalitik literatür, melankolik depresyonu, kaybedilen nesnenin gerçek bir kişi değil İÇREL NESNE olduğu patolojik bir YAS TUTMA şekli olarak görmede hemfikirdir. Bu nesneye ambivalan bir yatırım vardır (bkz. AMBİVALANS), öyleki, depresyondaki kişi, azçok saldırgan olduğu bir nesneye kendini bağımlı hissetmiştir. Depresyonda, bu nesneyi yokettiğini hayal eder, buradan kendini suçlamalar çıkar, ama onsuz yaşayamaz, buradan da depresyon çıkar. Melankolik depresyonda bu bakış tarzı, bu tür kişilerin, sağlıklı durumlarda dahi hassas bir dengede olduklarını, zira içrel dengelerini ambivalan bir ilişki üzerine temellendiğini kabul eder. Abraham (1927)a göre depresyon OBSESSİF SAVUNMALAR kullananlarda ortaya çıkar ve erişkin yaşamda depresyon görülmesi için gerekli BEBEKSİ şartlar da a) MEMEYE saplanma ve ambivalans, (bunun İÇEATMAYA uğraması içsel nesneyi doğurur) ve b) Memeden kesilme döneminden sonraki dönemde çocuğun KENDİNE SAYGISININ ağır bir darbeye maruz kalması (bunun sonunda da hasta kendine ıstınlık kazanamaz ve memeye ambivalan-bağımlı ilişkisine geri döner) gerekir. Bkz. aynı zamanda Freud (1917). Abraham'ın depresyon üzerine görüşleri Melanie Klein'in (bkz. KLEİNCİ) DEPRESSİF KONUM ve bunun normal GELİŞİM üzerine görüşlerine temel oluşturur.

'Nevrotik depresyon' çoğu nevrozün yakındığı bir belirtidir. Bazen yukarıda tartışılan oluşumun hafif bir şeklidir, bazen de ANKSİYETE, SUÇLULUK ve bir ENGELLENME hissinin karışımına işaret eder.

DEPRESYON ANAKLİTİK: Bebeklerin ANNELERinden ayrıldıkları zaman içine düştükleri için Spitz (1946) tarafından kullanılan terim. 'Anaklitik', ayrılmanın ve buna ikincil oluşan depresyonun, bebeğin nesnel olarak hala anneye bağımlı olduğu bir yaşta ortaya çıktığına işaret eder. Bkz. aynı zamanda ANAKLİTİK.

DEREALİZASYON: Hastanın dünyayı gerçekdışı gibi algılamasına yolaçan belirti için kullanılan psikiyatrik terim.

DERİN VE YÜZEYEL: MATERİYEL veya YORUMLARIN nitelikleri. İlki sözkonusu olduğu zaman, "derin", hastanın getirdiği materyalin (yani hakkında konuştuğu şeyin), ya hayatın erken

döneminden veyahutda kişiliğin represe edilmiş (bkz. BASKILANMA) yönlerinden kaynaklandığına işaret eder. "Yüzeyel" ise 'yakın geçmişte' veya 'kolaylıkla ulaşılabilecek'i tanımlar. İkincisi sözkonusu olduğu zaman "derin" yorumun eski olaylara veya kuvvetle direnilen fikirlere (bkz. DİRENÇ) yönelik olduğu anlaşılır. Bu kullanım ulaşılabilirlik ve dirençteki farklılıkları tanımlamak için jeolojik metaforlar kullanılmasından doğmaktadır. Metafor, erken olayların yenilerinden daha güç ulaşılabilir ve büyük önem olduğunu varsayar.

DERİNLİK PSİKOLOJİSİ: BİLİNÇDİŞİNİN psikolojisi, PSİKANALİZ için modası geçmiş deyim.

DESEKSÜALİZASYON: Bağlandığı PREGENİTAL dürtüler, YÜCELEŞTİRME ve EGO GELİŞİMİNDE görev aldığı zaman BEBEKSİ libidinal ENERJİNİN ilkel ve EROTİK niteliklerini kaybetmesi süreci. Bkz. LİBİDİNAL GELİŞİM-BEBEKSİ, YANSIZLAŞTIRMA, EGONUN OTONOM İŞLEVLERİ.

DESTRUDO: ÖLÜM İÇGÜDÜSÜNÜN ENERJİSİNİ tanımlamada nadiren kullanılan bir terim. Dolayısıyla YAŞAM İÇGÜDÜSÜNÜN LİBİDOSUNUN analogu.

DIŞEVLİLİK: Evliliğin aşiret yada TOTEM gurubu dışında biriyle olmasını öngören adet yada yasa. Bkz. aynı zamanda

DIŞKAYNAKLI: Dışarıdan gelen. Bkz. DEPRESYON.

DIŞADÖNÜKLÜK - İÇEDÖNÜKLÜK: 1) Jung'un kullanımı paralelinde dışsal algılamalara ve içsel fikirlere verdiği öneme göre farklılaşan kişilik çeşitleri. 2) Eysenck'in kullanımı paralelinde bütün insanların içedönüklük-dışadönüklük çizelgesinde bir noktaya yerleştirilebileceği bir karakter boyutu. Eysenck (1965)e göre dışadönüklük Galen'in kolerik ve sangüin mizaçlarına, içedönüklük ise melankolik ve flegmatik mizaçlarına karşılık gelir. Aynı zamanda yaygın kullanımı paralelinde, dışa dönüklüğü sıcakkanlılık ile, içe dönüklüğü içgözlem yeteneği olan ile eşanlamlı kullanılır. Ama 'içedönük' ile 'kabuğuna çekilmiş' ve SKİZOİDİ eşitleme yönünde bir eğilim de vardır. Eysenck'in bulgularına göre 'psikopatlar' ve 'histerikler' dışadönüktürler 'fobik' ve 'obsessifler' içedönük.

DIŞSALLAŞTIRMA: Bir mental imgenin ÖZLÜKün dışında olduğunun düşünülmesi, 'içrel bir NESNE'nin (bkz. aynı zamanda İÇREL) dış dünyada bir kişiye 'yansıtılması' süreci. Bu anlamda YANSITMA ile eşanlamlıdır. İÇRELLEŞTİRMENİN değil İÇE ATMANIN zıddıdır. Ancak Fairbairn dışsallaştırma ve içselleştirme daha bireysel bir tarzda, gelişimin geçiş döneminde, nesnelerin özlük içinde yada dışında olması durumunu tanımlamak için kullanır. Bkz. FAIRBAIRN'IN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ, TEKNİK, SÖZDE-BAĞIMSIZLIK.

DİKİZCİLİK: Öznenin yeğlediği cinsel etkinliğin başkalarının cinsel organlarına veya başkalarının cinsel etkinliklerine bakmak olduğu cinsel SAPKINLIK. KLASİK TEORİ'ye göre dikizcilik bebeksi SKOPOFİLİNİN bir türevidir (bebeksi KİSMİ İÇGÜDÜLERDEN biri bkz. BEBEKSİ). Dikizcilik ve SERGİLEMECİLİKİN de birbirlerinin karşıtları olduklarını savunur. İki ikincisinin ETKİN çeşidi, ikincisi ise ilkinin EDİLGİN çeşididir. NESNE TEORİSİ, bakılan nesne üzerinde kontrol sahibi olmayı, gözetlenen ilişkiden dışarıda tutulmanın yadsınması FANTAZİSİNİ vurgular.

DİL SÜRÇMELERİ: Bkz. SÜRÇMELER.

DİLEK-DOYURUMU: Freud'un RÜYALARIN dilek-doyurumu teorisi (Freud 1900, 1912) rüyaların dilekleri doyurulmuş olarak gösterdiğini belirtir. 'İstek belirten bir düşünce şimdiki zamanda bir temsil haline dönüşmüştür' Teori şunları öngörür: a) Rüyaların psikolojik ANLAMı vardır -bu 1900'de devrimci bir düşünce idi. b) rüyaların VARSANİsal karakteri, rüya görenin başka şekilde uyanmasına neden olacak dileklerinin doyurulmuş olduğu inancını yaratır. c) Açıklanan dilekler genel olarak uyuyan kişinin uyanık ÖZLÜKÜ için kabul edilemez şeylerdir -ya değerleri ile uyuşamaz oldukları için (en yakınları ve sevdiklerine karşı ölüm istekleri) veyahut da BEBEKSİ olmaları nedeniyle çarpıtılmış, bozulmuş şekillerde belirtildikleri için. (c) kabulü, ancak çok az sayıda rüyanın açık olarak dilek doyurucu nitelikte olmasından dolayı gereklidir. KABUSLAR ve ANKSİYETE rüyaları, normal olarak kabul edilemez nitelikteki GİZİL rüya-dileğini, 'zararsız' AÇIK rüyaya çeviren rüya-işi sürecinin yetersiz kaldığı durumlara örnektir. Travmatik rüyalar (bkz.

TRAVMA) -ki bunlarda travmatik deneyim sadece yinlenir- teorisinin istisnaları olarak kabul edilirler.

Açıkça dilek-doyurucu rüyalar azınlık oluşturdıkları için (verilen örnekler genellikle çocukların rüyaları ve 'rahatlama rüyaları'dır: yani açık olarak cinsel gerilim, mesanenin dolması gibi bedensel rahatsızlıklardan doğan rüyalar) Freud'un teori üzerinde ısrarı, kişinin aklını karıştırabilir. Ama unutmamak gerekir ki Freud rüyalarla ilgisi rüya fenomeni nedeniyle değil, dilek-doyurucu düşünme yönündeki genel psişik eğilime bir örnek teşkil ettiklerinden dolayıdır. Başka bir deyimle, iki çeşit mental etkinlik olduğunu savunuyordu: Birincil ve ikincil SÜREÇLER. İlki BİLİNÇDİŞİ ve dilek-doyurucu, ikincisi ise BİLİNÇLİ ve gerçekçi nitelikteydi. Rüyalar da birincil süreçlerin belirgin hale geldiği, herkesin tanıdığı olduğu normal fenomenlerdi. Gerçekte, birincil, dilek-doyurucu süreçler ile ikincil, gerçekçi süreçler arasındaki ayırım nevrotik BELİRTİLERİN incelenmesine temellenmişti ve ancak daha sonra rüyaların YORUMLANMAYA uğramış olandan gelen, çarpıtıcı rüya-işi de aklın baskılayıcı kısımlarından kaynaklanan UZLAŞMA OLUŞUMLARI olmaları nedeniyle belirtileri andırmaktadır.

Bir açıdan, Freud'un formülasyonu açık olarak yanlıştır. Yakın zamandaki fizyolojik araştırmalar UYKUYU korumak için rüya gördüğümüzü değil, aksine rüya görmek için uyuduğumuzu göstermektedir.

DİN: Dinsel düşüncelerin 'yanılsamalar, insanoğlunun en eski, en güçlü ve en ivedi dileklerinin doyurumları' olduğu şeklindeki Freud'un görüşü için bkz. 'The Future of an Illusion'(1927). Bu kitapta Freud Tanrı inancını, insanın çaresizliğini farketmesine bir tepki olarak yorumlar: 'Çocukluktaki dehşet verici ve çaresizlik algısı, korunma gereksinimini doğurur: Sevgi yoluyla korunma ki, bunu baba sağlar. Gene bu çaresizliğin yaşam boyu sürdüğünün algılanması da bir babaya ama bu kez daha güçlü bir babaya yapışma gereksinimini yaratmıştır'. Dinsel duyguların' daha eski bir EGO duygusu dönemine GERİLEME olarak yorumlaması konusunda bkz. 'Civilization and its Discontents' (1930). Protestan bir psikanalist-rahibin Freud'un din konusundaki tutumu üzerine görüşleri için bkz. 'Psychoanalysis and

Faith' (Sigmund Freud ve Oskar Pfister'in mektupları). Freud'un döneminden bu yana psikanaliz giderek ANNE yönelimli olmaya başlamıştır. Çağdaş dinbilimciler de 'orada, ötede'ki Tanrı düşüncesini kaldırmak için uğraştıklarından Freud'un yazdıkları çağımızdaki dinselilik için ne ölçüde geçerlidir, bunu saptamak zordur. Bkz. aynı zamanda OKYANUSSAL DUYGU.

Dinsel ve obsessif RİTÜELLER arasındaki paralellikler için (bkz. aynı zamanda OBSESYON) bkz. Freud'un 'Obsessive Actions and Religious Practices' (1907). Burada Freud, 'Bu benzerlik ve analogilere bakarak obsessif nevrozu bireysel bir dinselilik, dini de evrensel bir obsessif nevroz olarak görmeyi düşünebiliriz' demiştir. Bkz. OBSESSİF NEVROZ.

DİNAMİK: SÜREÇ, İÇGÜDÜ, GELİŞME kavramları devinin ima ettiği, psikanaliz 'dinamik' bir psikolojidir. Aksine, statik psikolojiler (örn. melekeler psikolojisi) aklın özelliklerini liste haline getirir ve tanımlarlar.

DİREKT ANALİZ: Rosen (1953) tarafından savunulan PSİKOTERAPİ şekli. Burada terapist AKTARIM fenomeninin 'sanki' niteliğini gözardı ederek hastanın babası annesi, vb. olduğunu vurgular. İlk olarak psikozların psikoterapisi için öne sürülmüştür.

DİRENÇ: Teknik bir terim olarak kullanıldığı zaman, psikanalitik tedavide, BİLİNÇDİŞİ süreçleri BİLİNÇLİ yapma işleminde karşılaşılan karşı çıkma. Hastalar, analistin YORUMLAMALARına karşı çıkmaları halinde, direnç içindedirler denir. Kendilerini anlaması konusunda analiste olanak tanımayı kolay yada zor bulmalarına göre zayıf yada güçlü direnç söz konusudur. Direnç bir SAVUNMA belirtisidir. 'Bilinçdışının direnci' olan YİNELEME ZORUNTUSU bunun istisnasıdır.

DİSSOSİYASYON: 1) İki yada daha fazla mental sürecin ilişkiye girmeksizin ve birleşmeksizin birarada olma hali (bkz. BÜTÜNLEŞME). 2) 1. maddeye yolaçan savunma süreci. Dissosiyasyon ve BÖLÜNME arasında kesin ve katı bir ayırım yapmak zordur. Ama ilkinin süreçler, ikincisini ise YAPILAR

söz konusu olduğunda kullanma eğilimi vardır. Histerik FÜGler (bkz. aynı zamanda HİSTERİ) yada çift kişilikler söz konusu olduğunda BİLİNÇin dissosiyasyonu denir ama EGOnun bölünmesi söz konusudur.

DOĞUM TRAVMASI: Doğumun travmatik bir deneyim olduğu ilk kez Otto Rank tarafından öne sürülmüştür (bkz. TRAVMA). Bu düşünce belli bir dönem yaygın kabul görmüş ve kullanılmıştır. Örneğin Freud ANKSİYETEye olan insani eğilimi açıklamak amacıyla bu fikri kullanmıştır. Bu anda yalnızca tarihi önemi vardır. Anksiyetenin doğum travmasının tekrarı olduğu teorisinin cazibesi, evrensel insani bir deneyim olan anksiyeteyi, gene başka bir evrensel insani deneyim ile açıklaması, dolayısıyla da PSIKONEVROZLARı TRAVMATİK NEVROZun özel bir çeşidi olarak görebilmeyi sağlamasından gelmekteydi.

DONUKLUK: Hiçbir DUYGUNun olmaması durumu. Ümidin kaybı olan ÜMİTSİZLİKten ve dışsal yada nevrotik nedenlerle yaratıcı etkinliğin engellenmesi olan CANSIKINTISından ayırdedilmelidir. Greenson (1949)a göre zor durumlarda apati, zihni nötral durumda tutarak gereksiz ümitlerin sonucunda ortaya çıkabilecek bıkkınlık ve tükenmeyi engellemesi bakımından yaşamı kurtarıcı bir savunma olabilir. Bkz. a.z. Fenichel (1954).

DOYUM: Bir amaca ulaşmaya eşlik eden duygulanım. İçgüdüsel doyum: İçgüdüsel bir İTnin boşalmasına eşlik eden duygu. Klasik İÇGÜDÜ TEORİSİ (bkz. aynı zamanda KLASİK TEORİ) HAZ İLKEİne bağlılığı nedeniyle doyumı içgüdüsel gerilimlerin kaybolması şeklinde açıklar. Bkz. İÇGÜDÜ, ÖN-HAZ SONUÇ-HAZ.

DUYGU: Hem aklın hem de bedenin, haz yada acı verici olan ama hiçbir zaman yansız olmayan, tanımlayıcı davranış yada postürün ve fizyolojik değişmelerin de eşlik ettiği öznel his durumu. Psikanalitik teori duyguların DUYGULANIMLAR olduğunu kabul eder. Yani fikirlere bağlanmış ENERJİ KUANTALARI olduğunu, varlıklarının psişik dengede bir bozulmaya işaret ettiğini, ve UYUMu bozduklarını düşünür. "Nevrozların psikolojisi açısından, duygulanımsal eylem, -mantıki eylem idealinin zıddına olarak-

normalden bir sapma ve, ilkel mental durumların acınacak bir birikintisi olarak görülür.

Gene de pek çok ego işlevinin kolaylaştırılması ve örgütlenmesinde duygulanımın yaşamsal önemini biliriz. Freud (1937), analizin kişiye bütün tutkularından kurtaramayacağını söylediği zaman bunu belirtmek istiyordu" Hartmann (1958). 'Mantiki eylem teorik idcali'nin yarattığı komplikasyonlar ve çelişkilerden bazıları ve duyguların ilkel ve manuk dışı olduğu varsayımı için bkz. Rycroft (1962). Psikanaliz, McDougall'ın (1908), birincil duygular (örn. korku, öfke, şefkat), karmaşık duygular (örn. özenme, kıskanma) ve hisler (örn. aşk, sevgi, saygı) ayırımını çok az kullanmış ve dolayısıyla da basit duyguların, karmaşık olamların bir belirtisi görme eğilimini taşımıştır: ÖFKE NEFRET'in, belirtisi gibi, yada yaşamın başlangıcında karmaşık duyguların olabileceğini -örn. yenidoğanda HASET- savunur. Ama buna kısmi bir istisna olarak bkz. Brierly (1951).

DUYGU - UYUMU: Söz konusu ilişki olmaksızın, psikanalitik tedavinin olanaksız olduğu, analist ve hasta arasındaki 'o gizemli duygusal ilişki'. Duygu-uyumunun gizemli birşey olarak ortaya çıkması, olasılıkla, psikanalizin entellektüel eğiliminden dolayıdır. Kavram, bir insanın diğerine doğal tavrının, onun adeta bir 'şey'mişçesine uzakta tutarak gözlemlenmek olduğunu ve iletişim kurmaları için gizemli başka bir sürecin gerekli olduğunu savunur. (bkz. İLETİŞİM). Ama belki de gerçek bunun tam tersidir ve baskılanmaya uğramazsa duygu-uyumu doğal olarak oluşmaktadır (bkz. BASKILANMA). Baskılanma, ortaklaşa SİMGELERin olmaması, taraflardan birinde yada ikisinde kuşku olması veya terapistin İMGELEMİNİN olmaması gibi etkenlerle oluşur. Bkz. DUYGULANIM, EŞDUYUM.

DUYGULANIM: DUYGULAR ve hisler için kullanılan genel terim. Genel kabul görmüş bir psikanalitik duygulanım teorisi yoktur. Ama bir dürtünün ifadesine eşlik eden "boşalım duygulanımları" ve bir dürtünün birikimine eşlik eden "gerilim duygulanımları" ayırımı yapılır. Duygulanımların düşüncelere bağlı olduğu (ve bunu tersinin doğru olmadığı) kabul edilir. Duygulanım ve duygu kavramları, ilkinin düşüncelere bağlanmış olması, ikincininse bağımsız deneyimlerden

oluşması farkı ile ayırdedilir. Bkz. Glover E. (1939), Brierly (1951), Rapaport (1953).

DUYGULANIM BOZUKLUĞU, PSİKOZ: MİZAÇ bozuklukları ile niteli psikozlar için kullanılan psikiyatrik tanı terimi. Bkz. MANİK DEPRESSİF PSİKOZ, DEPRESYON, MANİ.

DUYUM: ALGILAMA ve kavramlaştırmanın türetildiği, deneyimimizin daha alt düzeye indirgenemeyecek elemanları. Örn. ışık, ses, koku, dokunma, tad, ağrı, sıcaklık, soğukluk, Duyumlar uyaran nesneye değil uyaran organa bağlıdır.

DÜNYA: Birbirine zıt kavramlar olarak içrel (iç) ve dışsal (dış) dünyalar kavramları kullanıldığı zaman, 'içrel dünya' içrel GERÇEKLİK ile psişik gerçeklik ile eşanlamlıdır. 'Dışsal dünya' ise ÇEVRE, dışsal gerçeklik ile eşanlamlıdır. 'Dünya katastrofu' dünyanın sonunun geldiği yada dünyanın yıkıldığı şeklinde, çoğunlukla skizofrenik SANRILARın bir parçası olan bir düşüncedir. (bkz. SKİZOFRENİ).

DÜNYA GÖRÜŞÜ: (Almanca: Weltanschauung). Gerçeklik kavramı, yaşam felsefesi.

DÜRTÜ: İÇGÜDÜ ve dürtüyü ayırmanın yararlı hiçbir amacı yoktur. Freud "Trieb" sözünü kullanırdı. "İçgüdü"nü "dürtü"ye yeğlemesinin nedenleri için, Strachey'in Freud'un Standard Edition'ına yazdığı gencl önsöze bkz.

DÜŞÜNME: 1) Düşüncelerin sözkonusu olduğu herhangi bir mental etkinlik. 2) Daha özgül anlamda, sorunların çözümü ile ilgili mental etkinlik. Düşünme psikolojisine psikanalizin temel katkısı Freud'un (1900, 1911, 1917) BİRİNCİL VE İKİNCİL SÜREÇLER arasındaki ayırımıdır. İlki BİLİNÇDİŞİ (İD) düşünme (mental işleyiş)in, ikincisi ise BİLİNÇLİLİK (EGO)nun karakteristikleridir.

'Otistik düşünme', dilek-doyurucudur (Bkz. DİLEK-DOYURUMU), ego santriktir, ve ZAMAN ve mekan kategorilerine ilgisizdir. 'Obsessif düşünme' (bkz. OBSESYON) AMBİVALANS ile kararsızlık içindedir, dolayısıyla çelişik düşünceleri birbirleriyle uzlaştırmak ve

açık olarak belli bir tarafı tutmaktan kaçınmak çabaları dikkat çekicidir. Kendini konuşma ve yazıda 'ama', 'eğer' gibi deyimlerin sık kullanımı ile gösterir. 'Skizofrenik düşünme' (bkz. SKİZOFRENİ) birincil süreç ve otistik düşünme örneklerinin araya girmeleriyle ikincil süreç düşünmenin açık bozulmalarını gösterir. Bu nedenle elliptik düşünme, neologismler, sentaksın bozulması, konudan garip kaymalar-tipik olarak 'at' hareketi (satrançtaki at ÇN) gözlenir. Örneğin, dinleyici konuların birbirleriyle bağlantılı olduklarını hisseder ama ne şekilde olduğunu anlayamaz. Muhtemelen bütün NEVROZLAR ve PSİKOZLAR karakteristik gramatik ve sentaktik kullanımlarla giden özgün düşünme bozuklukları gösterirler ama genellikle yalnız yukarıda sözedilen patolojik düşünme çeşitlerine dikkat çekilmiştir. Bkz. Lorenz ve Cobb (1953), Lorenz (1953) Bkz. aynı zamanda SİMGE.

EDİLGİN: 'Eylemden muzdarip, eyleme maruz kalmış' - C.O.D. Bir kişiye uygulandığı zaman: eyleme başlamadan isteksiz, başka birine bağımlı olmaya eğilimli (bkz. BAĞIMLILIK), 'edilgin-alıcı' yada 'edilgin-bağımlı' olabileceği ilişkiler arayan. Cinsel davranışa uygulandığı zaman: diğerinin etkinliğine bağımlı roller: edilgin EŞCİNSELLİK, kadın HETEROSEKSÜELLİK, veya öznenin kendi etkin içgüdülerinin KARŞITINA DÖNMELERİ olarak kabul edilen roller - örn. MAZOKİZM veya SERGİLEMECİLİK. Her ikisi de KLASİK TEORİYE göre öznenin kendi SADİZM ve DİKİZCİLİKinin edilgin formlarıdır. Etkin ve edilgin kavramlarının klasik analiz tarafından kullanım tarzları için bkz. ETKİN VE EDİLGİN.

EGO: PSİŞİK AYGITın örgütlenmiş kısımlarına işaret eden YAPISAL ve TOPOGRAFİK kavram. IDin dağınık hali bunun zıddıdır. "Ego, idin, dış dünya'nın etkisi ile değişime uğramış kısmıdır. Ego, akıl ve sağduyu denebilecek şeyleri temsil eder. İd ise tutkuları kapsar. İd ile ilişkisinde, at sırtında bir adama benzetilebilir. Bu adam, atın kendinden üstün olan kuvvetini kontrol etme durumundadır. Şu farkla ki, sürücü bunu kendi kuvvetiyle yapmasına rağmen, ego yalnızca ödünç alınmış kuvvetlerle yapma durumundadır." (Freud 1923). İçinden egonun geliştiği, ayrışmamış bir id kavramına bağlanmayan analistler için ego ya a) bütün Psike'dir: "Çocuğun ilkel kişiliği tek bir birleşik, dinamik egodan oluşur" - (Fairbairn 1952) veya

b) Kişiliğin nesnelerle ilişkide olan ve/veya nesnelerin ile oluşan kısmıdır veya c) kişiliğin kendiliği olarak hissedilen kısmı, kişinin "Ben" olarak fettiği kısmıdır.

Ego ve ÖZLÜK çoğu zaman karışır. Muhtemelen ayrı bakış açılarının kavramlarıdır. Ego, kişiliğin bir yapı olarak algılandığı NESNEL bir açıya tekabül eder. Özlük ise kişiliğin bir deneyim olarak kabul edildiği fenomenolojik bir açıya tekabül eder. (Bkz. FENOMENOLOJİ).

EGO BEDEN: Bkz. BEDEN EGOSU

EGO BÜTÜNSELLİĞİ: Erikson'un sekiz İNSANIN DÖNEMLERİ'nden sonuncusu, ego bütünselliği veya ÜMİTSİZLİK'tir. Erikson bu deyiimi kullanmasa da, "ego bütünselliği", "ileri yaşın sakinliği" ve kişinin, ölümünü, doğal ve eşyanın düzeninin doğal bir basamağı olarak kabul etmesini belirtir.

EGO İÇGÜDÜSÜ: Freud'un 1920'den önceki formülasyonlarında iki gurup İÇGÜDÜ vardı: kendini korumaya yönelik yada ego içgüdüleri, (bkz. KENDİNİ KORUMA), ve üremeye yönelik yada cinsel içgüdüler. (bkz. CİNSELLİK)

EGO İDEALİ: ÖZLÜKün nasıl olmayı arzuladığını anlayışıdır. Bazan SÜPEREGO ile eşanlamlı olarak kullanılır. Ama çoğunlukla arada şöyle bir ayırım vardır: Süperego ile çatışma halindeki davranış SUÇLULUK, ego-ideali ile çatışmalı davranış UTANÇ doğurur.

EGO İLE UYUMLU: Davranış ve arzular, öznenin idealleri ve kendini algılayışı ile uyumlu iseler, ego-sentonik olarak tanımlanırlar.

EGO İLE UYUMSUZ: Davranış ve arzular kişinin idealleri ya da kendini kavrayışı ile uyumsuz ise ego ile uyumsuz olarak kabul edilirler. Yani öznenin kendi tarafından yapılan bir değer yapısına işaret ederler.

EGO İŞLEVİ: Psikanaliz bütün işlevleri EGOya atfettiğinden, öznenin yapabileceği herşey bir ego işlevidir.

EGO KUSURU: Bir EGO İŞLEVİ'nin eksikliği durumu.

EGO LİBİDOSU: EGOya yatırılmış LİBİDO. bunun, EGO İŞLEVLERİni mi, yoksa KENDİNİ SEVMEye ait bir enerjimi olduğu her zaman açık değildir.

EGO PSİKOLOJİSİ: 'Ego'nun psikolojisi' veya daha sıklıkla, Freud'un "Ego ve İd" (1923) ve Anna Freud'un "Ego ve Savunma Mekanizmaları" (1936) adlı eserlerinden geliştirilmiş Psikanalitik teori türü anlamında kullanılır. Bu ikinci anlamında, kendinden önceki İÇGÜDÜ TEORİSİ ve aynı zamanlarda gelişmiş olan NESNE TEORİSİ arasında açık yada kapalı bir karşıtlık vardır. Psikanalitik Ego Psikolojisi'nin anahtar kavramları "EGONUN OTONOM İŞLEVLERİ", "EGONUN ÇATIŞMA DIŞI ALANI", "DESEKSÜALİZASYON", ve "DEAGRESSİFİKASYON"dur. Tanımlayıcı bir açıklama için bkz. Hartmann (1958).

EGO GELİŞİMİ: Psikanalizin, Psike'nin İD ve EGOya bölünebileceği varsayımı, libidinal ve ego gelişimi arasında bir ayırımı yapmayı zorunlu kılar. İlkinde çeşitli dönemlerden geçme sözkonusudur. Bu dönemlerde cinsel hazzın kaynakları ve şekilleri değişim gösterir. (bkz. LİBİDO). İkincisi ise bireyin, giderek artan bir şekilde kendi DÜRTÜLERine hakim olabilme, ebeveyn figürlerinden bağımsız olarak davranabilme ve ÇEVRESİNİ kontrol edebilmesini sağlayan büyümesi ve yeni işlevler edinmesidir. Libidinal ve ego gelişimi dönemlerinin ilişkisini kurma denemeleri olmuştur. ORAL ego (anneye bağımlı ve bütünüyle haz peşinde olan), ANAL ego (dürtülere hakimiyet ile ilgilenen) vb. tanımları yapılmıştır. Bunların en iddialısı Erikson'un İNSANIN DÖNEMLERİdir. Burada bütün yaşam, doğumdan ölüme kadar sekiz ego gelişimi dönemine ayrılmıştır.

Ego gelişimi aynı zamanda egonun idden ayrışma sürecine de denebilir. Glover (1939)a göre bu, esasta birbirinden ayrı durumda olan bir dizi 'ego-çekirdiği'nin kaynaşması ile oluşur. Beri yanda Fairbairn'e göre (1952) bebek yaşama üniter dinamik bir ego ile başlar. Bu ego, ENGELLENMEye tepki olarak üç kısma BÖLÜNMEye uğrar: 'merkezi ego', 'libidinal ego', 'antilibidinal ego'.(veya İÇREL SABOTÖR). İlki kabaca Freud'un egosuna, ikincisi ide, üçüncüsü de SÜPEREGOya muadildir. Bkz. FAİRBİRNİN GÖZDEN

GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ. Klein'a göre ego gelişimi nesnelerin İÇEATIMI sürecidir. (bkz. KLEINCI).

EGO SINIRI: ÖZLÜK ve özlük-olmayan ayırımını yaptığı tahayyül edilen TOPOGRAFİK kavram. Bir hasta başkaları ile kolayca özdeşim kuruyorsa, (Bkz. ÖZDEŞLEŞME) ve bunu kendi KİMLİK duygusunun zararına olarak yapıyorsa, ego sınırları yoktur denir. BEBEKin ANNE ile primer bir özdeşim içinde olduğunu savunan analistler, ego sınırlarının giderek belirdiğini, yani, nesnelerin özlükün parçası olmadığının keşfedildiğini öne sürerler.

EGOLAŞTIRMA: Mental bir süreç ya da işlevin, ÖZLÜKün bir kısmı haline gelmesi strükture, deagressifiye ve dieseksüalize olması.

EGONUN ÇATIŞMA DIŞI ALANI: Egoda belli bir kesimi oluşturan, "nevrotik ÇATIŞMAdan etkilenmeyen işlevler" şeklindeki TOPOGRAFİK formülasyon. Bkz. OTONOMİ, EGO, EGO PSİKOLOJİSİ.

EGONUN OTONOM İŞLEVLERİ: Bunlar, İÇGÜDÜLERin türevleri olup, onlar tarafından doğrudan etkilenmeyen, dolayısıyla da ÇATIŞMALARın etkili olamayacağı işlevlerdir. Sağlıklı insanlarda konuşma, soluma, yürüme EGO'nun otonom işlevleridir ve çatışma, kekemelik, astım ve bacaklarda felç yapamaz. İşlevsel olarak otonom olan etkinlikler başarılı EGO GELİŞİMİNİN ve YÜCELEŞTİRMENİN örnekleridir, ve deagressifiye ve deseksüalize enerji kullanırlar. Bkz. DEAGRESSİFİKASYON ve DESEKSÜALİZASYON). TOPOGRAFİK formülasyonlarda otonom işlevler EGONUN ÇATIŞMA DIŞI ALANLARINI kaplar. Bkz. Hartmann (1958).

EĞİTİM ANALİZİ: Psikanalist olmak için eğitimden geçen kişilerin psikanalitik tedavisi. Bunun karşısı hastaların terapötik analizidir.

EKONOMİK: Teknik bir terim olarak kullanıldığı zaman

'ekonomik', ENERJİ ismine tekabül eder. Sıfattır. Ekonomik kavramlar ve formülasyonlar, enerji, LİBİDO ve KATEKSİSİN PSİŞİK AYGIT içindeki dağılımına işaret ederler.

ELEKTRA KARMAŞASI: Kadınların ÖDİPUS KARMAŞASI için seyrek kullanılan terim.

ELÜZYON: Laing (1961) tarafından, kişinin kendisi ve başkaları ile yüzyüze gelmekten kaçınmak amacıyla, kendini kişiliksizleştirilmesi ve kendine verilen rolü oynamasını tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Sartre'ın garsonu ve Flaubert'in Madame Bovary'sini elüzyon örnekleri olarak verir. "Gerçeği, iki yönlü bir hile ile taklit eder", Yani, FANTAZİNİN GERÇEK, sonrada gerçeğin fantazi olduğunu kabul edercesine davranır.

EMPOTANS: Bir belirtiyi tanımlama amacıyla kullanıldığı zaman daima erkeğin cinsel güçsüzlüğü anlaşılır. Cinsel empotans fizik veya psikolojik nedenlere bağlıdır. Psikanaliz yalnızca ikincisi ile ilgilidir. Ruhsal kökenli empotans, sürekli ise hastanın bilinçli isteklerine rağmen ve en uygun şartlar altında dahi oluyorsa, ancak o zaman nevrotik bir belirti olarak alınabilir. Aksi halde deneyimsizliğin yada sadakatsizliğin sonucudur.

ENERJİ: "Enerji bedenden gelir ve tek yaşam çeşididir. Akılda enerjinin sınırı ve çerçevesidir" - William Blake. "Diğer doğal bilimlerin bize öğrettiği gibi, biz de mental yaşamda bir enerji çeşidinin iş gördüğünü varsaymaktayız. Ama diğer enerji çeşitlerine kıyasla ne tip bir enerji ile uğraştığımıza dair bilgilere ulaşabilecek verilerimiz yoktur. Sinirsel yada psişik enerjinin iki şekilde var olduğunu kabul etmekteyiz. Biri özgürce hareketli, diğeri ise aksine, bağlı." Freud (1940). Hareketli enerji İDin karakteristiği, bağlı enerji ise EGOnun karakteristiğidir.

Freud'un psişik enerji kavramı ruhsal yorgunluk, canlılık farkları gibi fenomenleri açıklamak için değil, bir nesne yada etkinliği gösterilen dikkat, ilgi ve bağlılığın değişimleri ile ilgili sorunları aydınlatmak için geliştirilmiştir. Bunlar, NESNELERİN TEMSİLİNDE enerji KUANTALARININ yatırıldığı ve bu kuantaların hareketliliklerinin

farklı olduğu varsayımı ile açıklanır. 'Bağlı enerji' nisbeten hareketsizdir ve PSİŞİK AYGITIN yapılanmış kısımlarının özelliğidir - öm. egonun, İKİNCİL SÜREÇLERİN. Oysa 'Oynak enerjiyle' yatırım yapılmış olma psişik aygıtın yapılaşmamış kısımlarını karakterize eder. - öm. id ve BİRİNCİL SÜREÇLER. Başka bir deyimle, birincil süreç düşüncesinde (öm. RÜYA GÖRME), fikirler ve görüntüler, yerdeğıştirmeye eğilimlidirler. Dolayısıyla bir fikir yada imge kolaylıkla diğerini simgeleyebilir (bkz. SİMGE). Mantıki, bilinçli düşüncenin, ikincil süreç düşünce örneğinde ise, görüntüler, düşünceler ve sözcükler sabit anlam ve değere sahiptirler. Freud'un bağlı ve oynak enerji teorisinin, 'diğer doğal bilimler' tarafından kullanılan enerji kavramı ile çok az ilgisi olup, daha ziyade gizli bir ANLAM teorisi olduğu sonucuna ulaşmamak çok zordur. Freud'un düşünmeyi enerji hareketleri ile açıklamak çabasının nedenleri "Project for a Scientific Psychology" (1895)den kaynaklanır. Bu eserde psişik süreçleri bir NÖRONdan diğerine geçen enerji kuantaları ile açıklamaya çalışmıştı.

Enerjiye tekabül eden sıfat EKONOMİktir. Belirli mental temsilciliklere bağlanmış olan enerji kuantalarına KATEKSİS denir. Sonuç olarak enerjinin bağlanmış olduğu temsilciliklere 'katekte' olmuş, geri çekilmiş olduğu temsilcilikler ise "dekatekte" olmuş olarak tanımlanırlar.

Psikanalizi uğraştıran bir sorun da, farklı İÇGÜDÜLER veya YAPILARın farklı enerji tipleri kullanıp kullanmadıklarıdır. Freud iki gurup içgüdü olduğunu savunduğu zaman (cinsel-bkz. CİNSİYET- ve EGO İÇGÜDÜLERİ) cinsel içgüdülerin enerji olarak LIBİDO'yu öne sürmüş, ama ego içgüdülerinin de libido mu yoksa başka bir çeşit enerji mi kullandığı konusunda açık bir görüşe varamamıştır. Benzer şekilde, iki içgüdü tipinin YAŞAM ve ÖLÜM İÇGÜDÜLERİ olduğunu söylediği zaman da libidonun yaşam içgüdülerinin enerjisi olduğunu belirtmiş ama ölüm içgüdüünün enerjisi için hiçbir zaman bir terim söylememiştir. EGO PSİKOLOGLARİna göre id cinsel ve saldırgan enerji ile doludur. Oysa ego, idden ödünç alınmış ve DESEKSÜALİZE ve DEAGRESSİFİYE edilmiş enerji kullanır.

ENGELLEME: Eğer bir süreç yada işlev başka bir süreç yada

işlevin işleyişi ile bir duraklama durumuna giriyorsa, engellenme durumundadır denir. NÖROLOJİde eğer bir refleks işlevin işleyişi başka birinin işleyişi olanağını ortadan kaldırıyorsa o refleks diğerini engelliyor denir. Korkunun iştah, cinsel istek vb.yi engellediği söylenebilir. Kavramın özü kontrol altında tutmadır. Psikanalizde, engellenmenin bir belirti olarak görülebileceği, -engelleyen etken genel olarak EGO yada SÜPEREGOdur ve engellenen süreç ise bir İÇGÜDÜSEL İTİ yada onun yücelleştirilmiş bir (bkz. YÜCELEŞTİRME) türüdür- durumlardan sözedilir. Ama bazı bağlamlarda engellenme BELİRTİ ile karşılaştırılır. İlki bir işlevin kaybına, ikincisi ise bozulmasına işaret eder. Bkz. Freud'un "Symptoms, Inhibitions and Anxiety" (1926) adlı eseri. Engellenme ve baskılanma ilkinin, birşeyin devredışı bırakıldığı, ikincisinin ise birşeyin saklı tutulduğu anlamına gelmesi ile birbirinden ayrılır.

ENÜREZİS: İdrar tutamama. Gece işemeleri, kelimenin tam anlamıyla, 'enüresis nocturna'dır.

EPİNOSİK: Yalnızca 'epinosik kazanç' kavramında kullanılır. Burada da 'ikincil kazanç' ile eşanlamlıdır. Bkz. KAZANÇ, BİRİNCİL VE İKİNCİL.

EPISTEMOFİLİ: Bilgi edinmeden haz alma. Bilgi açlığını SKOPOFİLİNİN, yani cinsel merakın bir uzantısı veya ORAL dürtülerin YÜCELEŞTİRİLMESİ olarak görme eğilimi vardır.

EREK-ENGELLENMESİ: Özne NESNEye bilinçli EROTİK ilgi duymuyorsa, ilişki erek-engellenmiş diye nitelenir. Bilinen örnekler, arkadaşlıklar, platonik sevgi, akrabalar arasındaki sevgi ilişkileridir. Kavram, engellenme eksikliğinde, arkadaşlıkların açık EŞCİNSEL ilişkilere, dönüşeceğini platonik aşkın ikmal edileceğini, ve YASAKSEVİNİN oluşacağını varsayar.

ERİŞKİNBİÇİMSEL: Erişkin merkezci safsata, bebeklere ve küçük çocuklara, benzeri koşullar altındaki bir erişkinin sahip olacağı duygu ve düşünceleri affetmektir. Burada sözkonusu olan, GELİŞİM dönemleri dikkate alınmadan bebeklerin psikolojisi hakkında geliştirilmiş olan teorilerdir.

ERKEKSİ, ERKEKSİLİK: Erkeğin psikolojik ikincil cinsel nitelikleri (bkz. CİNSEL) kabul edilen davranış, tutum vb. örüntülerine işaret eder. KLASİK TEORİ erkeksiliğin etkinlik, saldırganlık (bkz. SALDIRGANLIK), SADİZM ve rekabetçilik ile içsel bir ilişkisi olduğunu ve ayrıca bütün bu eğilimlerin de cinsiyet ile ilgisi olduğunu kabul etme eğilimindedir. Örneğin saldırganlık ve rekabetçilik ÇEVRELİLİK gibi cinsel olmayan bir içgüdüden ziyade ÖDİPUS KARMAŞASİna bağlanır. Hangi davranış şekilleri ve hangi ruhsal niteliklerin doğuştan erkeksilik ile ilişkisi olduğu şu nedenlerle karıştırılır. a) Bütün niteliklerinin erkeksi ya da kadınsı olması gerektiği kabulü, b) Herhangi bir bireyin toplumsal STEREOTİPLERce etkilenmeden OLGUNLUK'a ulaşmasının mümkün olduğu insan topluluklarının olmayışı ve c) Konuyu yansız olarak ele alabilecek yansız-cinsiyetsizlerin varolmayışı. Bkz. ETKİN VE EDİLGİN, KADINSI, BİSEKSÜEL.

ERKEKSİ PROTESTO: Kendilerini aşağı bir cinsiyetten olarak hisseden kadınlarda görülen tepkisel davranış için ADLERCİ terim. Bkz. HASET, PENİS HASEDİ.

EROS: Grek cinsel aşk tanrısı. Freud tarafından YAŞAM gücünü ve cinsel içgüdüleri kişileştirmek için kullanılmıştır. Daha sonraki yazılarında eros ile TANATOS'u (ölüm tanrısı), ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ'nün kişileştirilmesi karşılaştırmıştır. Freud'un Eros'u kullanımı bilimden çok şairane bir metafordur. Metaforun uygunluğu şunlardan köken alır: a) Eros'un PSİKENİN gizli sevgilisi olması, b) Görevinin evreni oluşturan elemanları koordine etmek olması, "Kaosa uyum ve düzen getiren ve yaşamın gelişmesine olanak sağlayan odur. Bu ilkel Tanrı kozmik gücün yarı soyut bir kişileştirilmesi... " 'Larousse Encyclopaedia of Mythology.'

EROTİK: Cinsel, libidinal, haz verici (bkz. CİNSİYET, LİBİDO) psikanalize göre bilincin ulaşabildiği bütün bedensel işlevler erotik haz kaynağı olabilir, erotojenik bölgelerle ilgili olanlar ise geleneksel olarak haz kaynağıdır. (bkz. EROTOJEN BÖLGE) Dolayısıyla ORAL, ANAL, ÜRETRAL, FALLİK; GENİTAL vb. erotizm. Normalde erotik haz kaynağı olmayan bedensel işlevler,

yerdeğiştirme yoluyla erotikleşebilirler. Bu olursa, erotikleşmiş organ, NEVROTİK yada PSİKOSOMATİK belirtilerin merkezi olabilir, zira, iki efendiye hizmet verme durumunda kalabilir. Psikanalizin 'erotik' kavramını 'cinsel' ve 'haz verici' kavramlarını birleştirme amacıyla kullanması karmaşaya yolaçabilir. Ancak, kullandığı bağlam içinde, 'erotik'in cinsel nitelikli yada cinsellikle ilişkisi olduğu dūřünölen bir haza işaret ettiği anlaşılabilir.

EROTOJEN BÖLGE: EROTİK hislerin ortaya çıkabildiği herhangi bir beden bölgesi. Tipik olarak cinsel organlar yada bedensel çıkış deliklerini kapsayan müköz zarlar.

ESKİ HALİNE ĖGETİRMĖ: 1) AMBİVALAN olarak yatırım yapılmış bir nesneye, ondan özür dileyerek SUÇLULUK unu azaltma amaçlı savunmaya yönelik süreç (bkz. SAVUNMA). 2) SKİZOFRENİK yada PARANOİD bir hastanın kendine yeniden bir önemlilik hissi veren SANRILAR oluşturma süreci. Freud (1911)a göre paranoid içsel bir katastrof (yıkımlay) yaşar. Bu yıkımlay çoğu zaman DÜNYA-KATASTROFU ile simgeleşmiştir. Bunun sonucunda kendine herşey ve herkes önemsiz gelir. Ardından dünyaya yeniden anlam kazandırma sanrıları geliştirir: 'Bizim patolojik bir ürün olarak aldığımız sanrısız yapı, gerçekte bir iyileşme çabası, bir yeniden-inşa sürecidir'.

EŞCİNSEL: 1) Sıfat. Kişinin nesnesinin aynı cinsten biri olduğu cinsel davranışa işaret eder. Freud (1914)a göre eşcinsel aşk heteroseksöel aşktan narsisistik oluşu ile ayrılır (bkz. NARSİSİZM), zira, nesne, özneye, şimidiki zamanda benzerliği, geçmişteki benzerliği, ya da ileride olmayı ümidettiği haliyle benzerliği nedeniyle sevilir. Heteroseksöel sevgide nesne öznenin kendisinin olamadığı şeyi sağlar, bu bakımdan ANAKLİTİKtir. 2) Geniş anlamda, aynı cinsiyetten kişilere yönelmiş bütün tutumlar duygular vb.ye işaret eder. Dolayısıyla, erkek, kadın (sevici), ETKİN (burada özne erkek gibi, nesnesi ise kadın gibi davranır), EDİLGİN (burada özne kadın gibi, nesnesi ise erkek gibi davranır), AÇIK, GİZİL EREK-ENGELLENMESİne ve YÜCELEŞTİRMEye uğramış eşcinsellik kavramları vardır. Son üç deyim halkın eşcinsellik olarak

nitelemeyeceği fenomenler için kullanılır. Bunlardan 'gizil eşcinsellik' en garip olanıdır zira, psikanalitik tedavide açık hale gelen baskılanmış eşcinsel duygulara (bkz. BASKILANMA) değil, daha güçlü erkeklerle karşı takınılan savunucu, boyuneğici tutumlara işaret eder. (bkz. SAVUNMA, BOYUNEĞME) Kavramın temeli savunmanın gerileyici (bkz. GERİLEME) oluşu, negatif ödipal dönemde (bkz. NEGATİF ÖDİPAL DÖNEM) BABAYA karşı duyulan edilgin KADINSI dileklerin yeniden uyanması şeklindeki teorik öngöründen kaynaklanır. Gizil eşcinsellik, PARANOİD ANKSİYETEYE karşı bir savunma olarak da alınabilir: Kendi türdeşleri tarafından saldırıya uğradıklarında hayvanların takındığı boyun eğici, yatıştırıcı, sinmiş tutuma benzer bir şekilde. Bkz. Tinbergen (1951) ve Lorenz (1966).

Eşcinsellikteki (Homoseksüalite) 'homo' 'aynı' anlamındadır. Yunan 'Homos'undan köken alır. Latin 'insan' anlamındaki 'homo' kelimesinden değil. Dolayısıyla kadınlara olduğu kadar erkeklerle de uygulanabilir.

EŞDUYUM (Einfühlung): "Kişinin kendi kişiliğini başkasına yansıtarak, dolayısıyla, onu bütünüyle anlaması durumu "C.O.D. Kendini başkalarının ayakkabılarına koyabilme durumu. Kavram kişinin hem başkasının yerinde hem de başka bir kişi olarak kimliğinin farkında oluşunu öngörür. Bu kelime gereklidir zira, sempati yalnızca tarafsız deneyimlerin paylaşılmasına işaret eder ve sempati duyan kişinin nesnelliğini koruması gerekliliğini vurgulamaz. Eşduyum yapma yeteneği, Psikanalitik terapi yapmanın temel bir ön koşuludur. Ender olarak o şekilde gösterilmesine karşın, yansıtılma ÖZDEŞİME bir örnek teşkil eder.

EŞİK EŞİKSEL: Eşikaltı, eşiküstü. Bkz. EŞİKDEĞER.

EŞİK: Fizyoloji ve psikolojide, yanıt ortaya çıkarabilen, bir DUYUM yaratabilen uyarım şiddeti. Bunun altındaki uyarım şiddetleri 'eşikaltı', üstündeki uyarım şiddetleri "eşiküstü" olarak adlandırılırlar. Psikanalitik İÇGÜDÜ, ANKSİYETE, KETLENME vb. teorileri (açıkça olmasa da) eşik fikrini kullanırlar -örneğin içgüdüsel GERİLİM HAZ-DİŞİLİK yaratır, bu da HAZ İLKESİ yada GERÇEKLİK

İLKEŞİne göre boşaltılır, ama ancak gerilim belli bir eşik değerini aşuktan sonra. Ketlenme, ancak belli bir yoğunluğun üzerinde ise yada belli bir süreden uzun sürüyorsa anksiyete ve SALDIRGANLIK yaratır. Ancak belli bir eşik değerin üstündeki anksiyete SAVUNMA mekanizmalarının harekete geçmesine yolaçar.

ETİYOLOJİ VE PATOLOJİ: Bu ikisi çoğu zaman karıştırılır. "Etiyoloji" hastalığın nedenlerine, "patoloji" ise ortadaki belirtilerin altında yattığı düşünülen anormal süreçlere işaret eder. Örneğin AYRILMA ANKSİYETESİ ve ORAL SAPLANMA bir hastanın patolojisini oluştururken, oral dönemde ANNeden AYRILMA etiyolojisini oluşturur.

ETKİN VE EDİLGİN: Freud etkinlik ve edilginlik arasında bir kutuplaşma olduğu görüşünü çok sık kullanmıştır. ERKEKSİLİK, SALDIRGANLIK, SADİZM ve DİKİZCİLİKİ etkin, KADINSILIK, BOYUN EĞİCİLİK, MAZOKİZM ve SERGİLEMECİLİKİ edilgin olarak değerlendirilmiştir. Sonuçta KLASİK TEORİ de, etkinle erkeksiye ve edilginle kadınsılığı eşitleme, erkeksiliği etkin rol üstlenebilme, kadınsılığı da edilgin rol üstlenebilme, sadizmi erkeksi, mazokizmi ise kadınsı bir yatkınlık olarak ele alma eğilimi ortaya çıkmıştır. Ama içgüdülerin KARŞITINA DÖNME olanağının kabulü ile durum karmaşıklaşır - özellikle de etkin içgüdülerin edilgin hale dönüşebileceğinin kabulü ile. Sadizm ve dikizcilik karşıtına dönme sürecine uğrayabilen içgüdülere örnek olarak gösterilir.

Freud'un edilgin ve kadınsı denklemi özellikle kadın analistler tarafından çok eleştirilmiştir -Horney (1926). Klein (1948), Payne (1935). Bu, Jones'un Freud'un FALLOSENTRİK görüşü dediği şeye bir örnektir. Yalnızca Hermann (1935) etkin-erkeksi denklemini sorgulamıştır. Heteroseksüel ilişkileri erkeklerin etkinliği ve kadınların edilginliği kavramları ile tanımlamaya çalışmak, Deutsch'un (1946) 'edilgin amaçların etkin olarak aranması' durumunu kadınsı bir özellik olarak tanımlamak gibi saçma boyutlara ulaşabilir. Hem emme hem de emzirme olaylarının etkinlik içermesine karşın bu ilişkide anneleri etkin, bebekleri ise edilgin olarak görme şeklinde bir eğilim de sözkonusudur. Her iki örnekte de etkin ve edilgin durumların

formülasyonu, ilişkileri interaksionlar olarak değil karşı karşıya gelmek olarak almak ve etkinliği eylemin başlatılması ile, edilginliği ise yanıt vericilik, alıcılık özellikleri ile karıştırmak tutumunda doğmaktadır.

ETMEN: Psikanalitik teorinin pek çok şaşırtıcı yönü, insanların, karar verebilen ve kendi davranışlarından sorumlu "etmen"ler olabileceği olasılığını reddeden bir temel öncülden; PSİŞİK BELİRLENMECİLİKten kaynaklanır. Sonuçta, yalnızca insan davranışının nedenselci teorileri (bkz. NEDENSELLİK) ile ahlaki ve hukuki kavramlar arasında kargaşalıklar ortaya çıkmış olmakla kalmaz, aynı zamanda bazı özel psikanalitik kargaşalıklar da doğar: a) Eğer karar verme, seçim yapma gibi eylemler de BİLİNÇDİŞİ güçler tarafından belirleniyorlarsa ne gibi bir önemleri kalır. b) Bir SAVUNMAYı kim yada ne başlatmaktadır. c) Eğer EGO İÇEATMA ile inşa ediliyorsa, ilk içeatiıkları ne yada kim içe atmaktadır? Fizik veya kimyanın nedenselci teorilerinin BİLİNÇLİLİK yeteneği olan canlıların davranışlarına uygulanmasından doğan bazı zorluklar için bkz. Szasz (1961), Home (1966), Rycroft (1966), Aynı zamanda bkz. YARATICILIK, ANLAM.

ETOLOJİ: Şimdilerde bazı sözlüklerde yazdığı şekliyle karakter oluşumu bilimi değildir. Doğal koşullardaki hayvan davranışını inceleyen bilimdir. Etolojinin psikanalize olan ilişkisi a) İnsan-Dış türlerin gözlemlenmesi yoluyla psikanalize bir İÇGÜDÜLER teorisi sağlayabileceği olasılığından b) bazı tekniklerinin bebeklerin ve çocukların incelenmesinde faydalı olması olasılığında (dolayısıyla bebek GELİŞİMİ hakkındaki psikanalitik varsayımların direkt gözlemlerle sınanmasına olanak sağlayacaktır) yatar. Çalışmalarını terapötik ilişkiden çok bebeklerin doğrudan gözlemlenmesine dayandıran Spitz (1959) gibi bazı psikanalitik yazarlar, psikanalist olmaktan çok insan etologları olarak tanımlanabilirler. Psikanaliz ve etoloji arasındaki bazı ortak noktalar için bkz. Lorenz 'On Aggression' (1966).

EYLEME VURMA: Eğer bir hasta geçmiş olayları anımsamak yerine bunlar eşdeğeri olarak yorumlanabilecek eylemlere girişiyorsa

eyleme vuruyor denir. Kavramın özü eylemin düşünce ile yer değiştirmesidir ve şunları anlatır: a) eyleme vurulan İTİ hiçbir zaman sözel temsil olanağı bulamamıştır veya b) iti sözlerle boşalamayacak denli yoğundur, c) Hastanın ENGELLENME yeteneği yoktur. Psikanaliz, düşünme durumunda yürütülen bir "konuşma tedavisi" olduğundan dolayı, eyleme vurma antiterapötiktir. Eyleme vurma, PSİKOPATİ ve DAVRANIŞ BOZUKLUKLARının özelliğidir ve bu durumların psikanalize yatkınlığını azaltır.

FAIRBAIRN'İN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ: 'Revised psychopathology of the Psychoses and Psychoneuroses' adlı eserinde Fairbairn (1941), mental GELİŞİMİ NESNE İLİŞKİLERİ terimleri ile tanımlar. Çeşitli PSİKOZLAR ve NEVROZLARın KLASİK PSİKANALİTİK TEORİNİN savunduğu gibi LİBİDİNAL GELİŞİMİN değişik evrelerine GERİLEME nedeniyle değil kendisinin anladığı anlamıyla gelişimin ikinci evresinde (Geçiş Dönemi, SÖZDE BAĞIMSIZLIK dönemi) farklı teknik kullanılmasından ortaya çıktığını savunur. İlk döneminde (BEBEKSİ BAĞIMLILIK dönemi) bebek nesnel olarak ANNE (MEME)ye bütünüyle bağımlıdır. Bu bağımlılık başlangıçta non-ambivalan (bkz. AMBİVALANS) bir ilişkidir. Anne elinde kaçınılmaz olarak yaşadığı KETLENME ve reddedilme deneyimleri SKİZOİD KONUMA yolaçar. Burada bebeğin EGOsu üçe bölünür. İki parçası 'libidinal ego' ve 'anti-libidinal' ego (İÇREL SABOTACI) memenin birbirine zıt iki şekilde kavranmasına bağlıdır. sırayla, kabul edilmiş, heyecan verici nesne ve reddedilmiş reddedici nesne. Bebeğin egosunun üçüncü kısmı 'merkezi ego'ya dönüşür. Bu da klasik analizin egosuna eşdeğerdir. Libidinal ego İDE, antilibidinal ego kısmen SÜPEREGOya tekabül eder. Fairbairn'in görüşüne göre SKİZOFRENİ ve DEPRESYON etiyolojik olarak (bkz. ETİYOLOJİ) Bebeksi Bağımlılık Dönemindeki bozukluklarla ilgilidir. Diğer nevrozlar ise sonraki dönemde -Geçiş dönemi- veya Sözde Bağımsızlık Dönemi- **değişik tekniklerin işleyişine işaret eder.** Bu durumda bebek, skizoid konumda yaratılmış olan, kabul edilen ve reddedilen nesnelerin kullanılmasıyla anneden kısmi bağımsızlık kazanır. OBSESYONEL TEKNİKte her ikisinin de içinde olduğunu kabul eder, dolayısıyla 'kötü' bir İÇREL NESNEYi kontrol altında tutma durumunda

kalmasına karşılık belli bir bağımsızlığa kavuşur. Histerik savunmada ise (bkz. HİSTERİ), kabul edilmiş nesneyi kendi dışında, reddedilmiş nesneyi ise içinde algılar. Fobikte (bkz. FOBİ), hem reddedilmiş hemde kabul edilmiş nesneleri kendi dışında görür. PARANOİDde kabul edilmiş içinde, reddedilmiş ise dışında olarak algılanır. Fairbairn'in üçüncü ve son dönemi OLGUN BAĞIMSIZLIK DÖNEMİdir. Bkz. aynı zamanda YARARSIZLIK HİSSİ.

FALLİK: Bkz. PENİS VE FALLUS.

'Fallik karakter': FALLİK DÖNEME özgü KOMPÜLSİF karakter eğilimleri sergileyen kişi. Daha özgül olarak cinsel davranışı güç göstergesi olarak alan kişi. Oysa GENİTAL KARAKTER cinsel ilişkiyi karşılıklı katılım olarak görür.

'Fallik dönem': Çocuğun PENİS ile, penisin görevleri ile ve genel olarak güçlülük fikirleri ile meşgul olduğu bebek LİBİDİNAL GELİŞİM dönemi. Bkz. aynı zamanda BEBEKSİ). Öncesinde ANAL, sonrasında ÖDİPAL dönem vardır.

'Fallik Kadın': 1) Fallik eğilimleri olan bir kadın düşüncesi. Çoğu zaman PREGENİTAL LİBİDİNAL GELİŞİM dönemlerde ANNENİN BEBEKSİ açıdan kavranışı yada kadınlara tepkisi, mazokistik, boyuneğici tutumları olan erkeklerde (bkz. MAZOKİZM-BOYUNEĞME) bulunan nevrotik kadın kavrayışı. Kavram aynı zamanda ilkel dinlerde, mitolojide ve folklorde karşımıza çıkar. 2) Başkalarınca yada kendince böyle bir fikrin cisimleşmesi olarak algılanan kadın. Her iki kullanımda da erkeksi mi yoksa hermafrodit olarak mı algılanması gerektiği belirsizdir.

FALLO-SENTRİK: Jones tarafından, KLASİK TEORİNİN PENİSe aşırı önem verme ve kadın psikolojisini, kadınların penis sahibi olmadıklarını keşfetmelerinden doğan tepkilerine bağlama eğilimlerini tanımlamak için kullanılan terim. Bkz. ETKİN VE EDİLGİN, İĞDİŞLİK, HASET, PENİS HASEDİ.

FANTEZİ VE FANTAZİ: OED*'ye göre "Çağdaş anlamı ile

* O.E.D: Oxford English Dictionary,

fantezi ve fantazi ses ve temel etimolojik köken benzerliklerine karşın ayrı sözler olarak kavranırlar. İlkinin esas anlamı 'kapris, saçma dilek, hayalperest yaratı' şeklindedir. İkincisinin esas anlamı ise 'hayal, imgelemsel sanı' şeklindedir. Psikanalitik kavram, saçma dilekten çok İMGELEME yakın olduğundan, İngiliz psikanalitik yazarlar her zaman 'fantazi'yi kullanırlar. Ama bu eğilimlerini hiç denemese de çok az sayıda Amerikalı yazar izlemiştir.

FANTAZİ: Psikanalitik fantazi kavramı kelimenin gündelik kullanımındaki belirsizliği paylaşır. Bir anlamda, fantazi ile, -uyuma yönelik düşünce ve davranışın zıddına olarak- hayal kurma, gündüz rüyası görme, düş kurma kastedilir. Bu anlamda nevrotik gündüz-rüyası ile eşanlamlıdır. Diğer bir anlamda ise bütün düşünce ve duyguların altında yatan yaratıcı etkinliğe işaret eder. Teorik yazılarda bu ikinci anlam kastedilir. Bu kullanım nedeniyle Amerikan yazarlarının hepsince olmasa da İngiliz yazarları tarafından benimsenen 'fantazi' terimi çıkar. (Bkz. FANTEZİ). Bütün okullar, bilinçli ruhsal etkinliğin, çocuklukta başlayan, esas olarak (kökende) biyolojik süreçler ve ilişkilerle alakalı olan ve simgesel gelişmeye uğrayan (bkz. SİMGİ) BİLİNÇDİŞİ fantazi ile birarada olduğunu, bilinçli ruhsal etkinliğin fantazi tarafından desteklendiğini, idame ettirildiğini, canlandırıldığını ve etkilendiğini kabul eder. Ama bilinçdışı fantaziye dayanan YORUMLAMALAR yapmanın pratik değeri konusunda önemli görüş ayrılıkları vardır. KLEİNCİlar tek başına bu tarz yorumların etkili olduğunu savunurlar. Ego psikologları (bkz. EGO PSİKOLOJİSİ) ise bu yorumlamanın 'vahşi' olacağını -yani örneğin MEME yada PENİS'e saldırma dilekleri gibi dramatik ama erişkin hastanın EGOSu için çok az anlam ifade eden sözler- savunurlar. Kleinci teori 'bilinçdışı fantazi'yi İÇGÜDÜ ve düşünce arasında bir köprü, kavram olarak kullanır. 'Burada geliştirilen görüşlerde a) Fantaziler bilinçdışı mental süreçlerin temel içerikleridir b) bilinçdışı fantaziler temel olarak beden üzerinedir ve nesnelere yönelik içgüdüsel amaçları temsil ederler c) bu fantaziler ilk elde, libidinal ve yıkıcı içgüdülerin psişik temsilcileridir... j) GERÇEKLİK UYUM ve gerçekçi düşünce, ikisi de aynı anda bilinçdışı fantazilerin desteğine gereksinim duyar' Susan Isaacs (1952). Klasik Teori fantaziye İDE yerleştirerek hemen hemen aynı tutumu takınır.

Fantaziler DERİN yada YÜZEYEL, ORAL, ANAL, FALLİK, GENİTAL, BİLİNÇLİ, yada BİLİNÇDİŞİ, LİBİDİNAL yada SALDIRGAN, BEBEKSİ yada erişkin, sadistik yada mazokistik (bkz. SADİZM ve MAZOKİZM), YARATICI yada NEVROTİK, HİSTERİK, OBSESSİF, DEPRESSİF, SKİZOID, PARANOİD vb. olabilir. Bkz. aynı zamanda İMGELEM, SİMGEÇİLİK.

FEÇES: Dışkı, kaka. ANAL DÖNEM, LİBİDİNAL GELİŞİMde döncmelerin ikincisi olduğundan, ve BÜZGEÇ (barsak) kontrolü da buna paralel EGO GELİŞİMİ olduğundan feçes ve dışkılama kelimeleri bütün psikanalitik vaka öykülerinde sıkça görülür. Dışkı ve dışkılamanın mental yaşantımızda gerçekten literatürün iddia ettiği kadar önemli rol oynayıp oynamadığı konusunda şüpheli davranan birisinin, argo içinde dışkı ile ilgili deyimlerin kötü kullanım, hor görme, küçük görme anlamında kullanımını anımsaması gerekir.

FENOMENOLOJİ: Deneyimin incelenmesi. Fenomenolojik çalışmalar a) Kendini bilinçli deneyimlerle sınırlar- bunların alına yatan süreçlerin belirtileri olduklarını kabul etmeden duyumlarımızın bilgi sahibi olmadığı bazı öz-varlıkların, ilkelerin, noumena'ların belirtileri olduklarını kabul etmeden. b) verilerini ÖZNE'nin bakış açısına göre formüle eder.

Fenomenolojik bakış açısını kabul eden felsefeciler ve psikoterapistler genellikle BİLİNÇDİŞİ fikrini ve psikanalitik teorisinin, öznenin dışından gözlenebilecek şekilde -yani gözlemcinin özne ile özdeşleşmeden- formüle edildiği METAPSİKOLOJİ gibi kısımlarını reddederler. Bkz. ÖZDEŞLEŞME. Bkz. aynı zamanda VAROLUŞÇULUK, ÖZCÜLÜK, ONTOLOJİ, KİŞİLİKBİLİMİ.

FETİŞ: 1) İlkeler tarafından, büyüsel güçleri olduğu yada bir ruhu içinde barındırdığı inancıyla tapınılan cansız nesne. Dolayısıyla, 2) Bir fetişistin cinsel önem atfettiği ve eksikliğinde de cinsel heyecan duyamadığı bir nesne. Bir cinsel fetiş ya cansız bir nesnedir yada bir bireyin cinsellik dışı bir kısmıdır. Cansız olanlar çoğunlukla kumaş, ayakkabı, süs eşyaları, canlı olanlar da tipik olarak saç ve ayaktır. Fetişistlerin de fetişlerinin içinde bir ruh barındığına inandıkları söylenebilir, zira, kendisi bir kişi olmasa da fetiş açık olarak bir kişi

ile ilintilidir ve 'büyüsel güçleri' vardır zira, varlığı, o kişinin, aksi halde olamayacağı bir güce ulaşmasını sağlar. Fetişizm, davranışı etkileyen birincil süreç düşüncesinin tipik bir örneğidir. Zira a) Fetişin başka nesnelerden YOĞUNLAŞTIRMA, YERDEĞİŞTİRME, ve SİMGELEŞTİRME yoluyla türeyen birçok anlamı vardır. b) Fetişist gerçekte fetiş bu nesneler imişçesine davranır ve düş gören kişinin düş gördüğü andaki tutarsızlığından fazla bir tutarsızlığı da yoktur. (bkz. RÜYA). Bkz. SÜREÇLER, BİRİNCİL VE İKİNCİL, BÖLÜNME.

FİLOGENETİK: Türlerin evrimi ile ilgili. Bkz. ONTOGENİ VE FİLOGENİ.

FOBİ: 1) Belli bir durumda yada belli bir nesnenin varlığı karşısında gereksiz yada fazla ANKSİYETE hissetme belirtisi. 'Agorafobi' açık alanlarda anksiyete (bkz. AGORAFOBİ), 'klostrofobi' kapalı yerlerde anksiyete (bkz. KLOSTROFOBİ) hissetmektir. Ayrıca örümcek, yılan vb. fobileri vardır. 2) Birinci anlamda fobinin ana belirtisi olduğu NEVROZ. Bu anlamda 'fobik hastalık' ve ANKSİYETE HİSTERİSİ eşdeğer kavramlardır.

'Fobik anksiyete' bir dış nesne yada durum karşısında gerçek tehlikeye oranısız derecede anksiyetenin ortaya çıkması. Bkz. FOBİK SAVUNMA.

'Fobik karakter' ANKSİYETE yada ÇATIŞMA yaratacak durumlarda tipik olarak onlardan kaçınma davranışı gösteren kişi. Bu kişiler tipik olarak yaşamlarını kısıtlı hale sokarlar ve ideal, koruyucu bir ebeveyn yada ebeveyn-figüründen ayrılmaya da karşı koyarlar. 'Kontr fobik karakter' yaşama karşı kontr fobik bir tutum takınan kişi: 'Normal' kişilerde anksiyete yaratacak tehlikeli etkinliklerden haz alan birey. Kontr fobik tutum genellikle bir MANİK SAVUNMA çeşidi olarak görülür. Doyumları anksiyetenin başarılı her şekilde altedilmesi ile oluşan zafer hissi ve OMNİPOTANS hissinden oluşur.

'Fobik savunma' fobik anksiyeteye yolaçan nesne ve durumlardan kaçınma şeklindeki savunma mekanizması (bkz. SAVUNMA). Bütün okullar 'fobik nesne (durum)'un kendi özelliğinden dolayı değil ama başka bir şeyin SİMGEsi olduğundan dolayı anksiyete doğduğundan

hemfikirlerdir. Yani bu nesne (durum) nin hastanın yüzleyemediği bir iti, arzu, İÇREL NESNE yada ÖZLÜKünün bir parçasını temsil etmesinden dolayı. KLASİK TEORİ fobik hastalığı bir HİSTERİ çeşidi olarak kabul eder. Eşanlamlısı olan 'anksiyete histerisi' deyimî de buradan türer. Ama çağdaş psikiyatri kitapları OBSESSİF NEVROZ ile bağlantı kurarlar. Davranışçı terapistler (bkz. DAVRANIŞ TEDAVİSİ) belirtinin hastanın kişiliğine bakmaksızın tedavi edilebilecek izole bir fenomen olması görüşünden hareketle bu durumu şartlamayı-bozma için uygun bir sorun olarak görürler.

FOBİK TEKNİK: FAIRBAIRNİN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİNDE tanımlanan dört teknikten biri. Bu teknikler öznenin BEBEKSİden erişkin BAĞIMLILIKa geçişini sağlamada kullanılır. Fairbairn'e göre bebek başlangıçta bütünüyle bağımlı olduğu ANNE (MEME)nin iki imgesini kurar. Bunlardan biri İYİ, doyurucu bir nesne olarak, diğeri ise KÖTÜ KETLEYİCİ nesne olarak geliştirilir. Dört teknik öznenin bu iki nesneyi 'nereye' yerleşirdiğine göre değişir. Fobik teknikte her ikisini de kendi dışına koyar. Fairbairnin terminolojisine göre, hem red hemde kabul ettiği nesneyi DIŞSALLAŞTIRMAYA tabi tutar. Kendinin iyi nesne(ler) tarafından korunduğunu, ama kötü nesneler tarafından saldırıya maruz kalabileceğini hayal eder. Sonuç olarak FOBİK ANKSİYETE sahibi olma pahasına bir güven duygusu edinir. Bu teknikle olgunlaşma yönündeki ilerlemeci eğilim arasındaki ÇATIŞMA, iyi nesnenin boğucu koruyuculuğundan kaçınma dilekleri ile (KLOSTROFOBİ) kötü nesnelerle dolu olarak tasarımlanan bir dünyadan ona geri kaçma dilekleri arasında (AGORAFOBİ) sürekli gel-gitler yaratır. Bkz. Fairbairn (1957) Bkz. aynı zamanda İÇGÜDÜ TEORİSİ VE NESNE TEORİSİ.

FUROR TERAPÖTİKUS: Terapötik işkiyaki tanımlamak için kullanılan aşağılayıcı terim. Freud'a göre terapötik ateşlilik analizdeki hastaların uzun vadeli çıkarlarına aykırıdır. Ama kısa süreli terapide dahi değeri için bkz. Malan (1963).

FÜG: Bir kişinin, nerede yada kim olduğunu bilmeden ortalıkta gezindiği süreçler için kullanılan psikiyatrik terim. Fügler genellikle

HİSTERİK olarak sınıflandırılırlar ve bilincin DİSSOSİYASYONuna bir örnek olarak verilirler. Ender bir durumdur, psikiyatri kitaplarında anlatılan kişiler, yatılı okul çocukları ve kontrol edemedikleri ortamlarda sıkışıp kalmış askerlerde gözlenmiştir.

GEÇİCİ NESNE: Bkz. NESNE, GEÇİCİ.

GELİŞİM: Psikanaliz, insan davranışının gelişimsel olarak anlaşılabilirliğini savunur. Yani erişkin davranış BEBEKSİ davranışın gelişmiş ve tekamül etmiş bir şekli olarak, ve karmaşık 'yukarı' davranışlar basit, ilkel davranış kalıplarının ve dürtülerinin gelişmiş şekilleri olarak yorumlanabilir. Gelişimsel süreç bütün olarak iki etkenin sonucu şeklinde gösterilebilir: Yapısal gelişimsel süreçlerin açılımı ve deneyimlerin bu süreçlere etkisi. TRAVMALAR gelişimi durduran veya saptıran deneyimlerdir. SAPLANMA NOKTALARI gelişimin adacıklar halindeki ENGELLENMELERdir. Gelişmeyi hızlandıran, yani erken olgunlaşma oluşturan, veya gelişimi tamamen ortadan kaldıran negatif deneyimler (UYARIM-yoksunluğu) için uygun terimler yoktur. KLASİK ANALİTİK TEORİ, PSİKENİN EGO ve İD diye bölünmesi fikrinden yana olduğundan dolayı EGO GELİŞİMİ ve LİBİDİNAL GELİŞİM olmak üzere iki paralel gelişme şekli görür. EGO GELİŞİMİ, OTONOMİyi arttıran EGO İŞLEVLERİNİN kazanılmasını içerir. İkincisi ise PREGENİTAL cinsel ve saldırgan dürtülerin (bkz. CİNSELLİK ve SALDIRGANLIK) erişkin cinsel ve yüceleştirilmiş etkinliklere (bkz. YÜCELEŞTİRME) dönüşümünü kapsar.

GENETİK: Psikanalitik literatürde bu her zaman ONTOGENETİK anlamındadır. Yani bireyin gelişimi ile ilgilidir, 'filogenetik' değildir, türün gelişimine ilişkin değildir. Dolayısıyla kelimenin 'genetik' ve 'genler' ile ilişkisi dikkate alınmamalıdır, ve 'gelişimsel' ile eşanlamlı kabul edilmelidir.

GENİTAL KARAKTER: Bütünüyle analiz edilmiş, ÖDİPUS KARMAŞASINI bütünüyle çözmüş, 'pregenital' ambivalansının 'çözüm işlemi'ni tamamlamış (bkz. ÇÖZÜM İŞLEMİ) ve post-ambivalan, PSİKOSEKSÜEL gelişimin GENİTAL DÜZEYine (bkz. aynı zamanda AMBİVALAN) ulaşmış varsayımsal ve ideal

karakter. Eğer öyle bir kişi yaşasaydı, genital bir karakter, BEBEKSİ BAĞIMLILIKtan bütünöyle özgür olurdu. FALLİK KARAKTER dende, kendinin olduğu kadar nesnenin doyumuna da eşit önem veriş ile ayrılırdı. Nesnenin doyumuna kendininkinden daha fazla önem vermesi onu mazokist (bkz. MAZOKİZM), konumuna sokardı. Patolojiden kaynaklanmış bir dille sağlıklı fenomenleri tanımlama sürecinde ortaya çıkan zorlukları bütün canlılığıyla ortaya koyan bu kavramın saçma bir yanı varsa da, olgunluğun İÇGÜDÜ TEORİSİNE göre tanımlanabilir olmasında ısrar eden herhangi bir kimse için manuki bir gerekliliktir. Evans (1949) İngilizlerin 'centilmen' ideali ile analitik genital karakter ideali arasındaki yakın benzerliklere dikkati çekmiştir. Bkz. aynı zamanda GENİTALİTE.

GENİTALİTE: Psikanaliz bazan toplum için evrensel bir tedavi olarak genitalite üzerine olan vurgusunda çok ileri gitmiş ve bu yolla öğrettiklerini o şekilde yorumlamak isteyen pek çok kişi için yeni bir bağımlılık ve yeni bir meta haline gelmişse de, gerçekte genitalitenin bütün amaçlarının ne anlama geldiği ve gelmesi gerektiği konusunda yeterli açıklık göstermemiştir. Kalıcı bir sosyal önemi olması için genitalite ütopyası şunları içermelidir:

- 1) Başka bir cinsten,
- 2) Kişinin karşılıklı güven hissini paylaşabilmeyi istediği ve paylaşabildiği.
- 3) Ve aşağıdaki siklusları düzenlemeyi istediği ve başarabildiği
 - a- İş
 - b- Üreme
 - c- Eğlence
- 4) Bu şekilde evlatlarını da aynı şekilde doyurucu bir gelişimin bütün dönemlerine hazırlayabildiği
- 5) Sevilen bir eşle
- 6) Orgazmın birlikteliği. Erikson (1963).

GENİTAL DÜZEY: KLASİK TEORİye göre LİBİDİNAL GELİŞİMİN son dönemi. Birey PREGENİTAL gelişim dönemlerinden geçerek yada tırmanarak ve gizlilik döneminden geçerek genital düzeye ulaşır veya erişir. Bu muhtemelen daha ileri bir yükselmenin olamayacağı bir platodur. Ama Erikson (1963) GENİTALİTEYİ kendi İNSANIN DÖNEMLERİ (sekiz dönem) içinde altıncı dönem, yani YAKINLIK v. YALITIM (genç erişkin) ile bağlantılı olarak tartışır. OLGUNLUKU kendi sekizinci dönemine -yaşlılığa- bırakır. Bkz. GENİTAL KARAKTER, EGO BÜTÜNSELLİĞİ.

GERÇEK, GERÇEKLİK: Psikanaliz, 'gerçek' 'gerçekten mevcut' dışsal fenomenler ile öznel imgeler olan mental fenomenler arasında, sağ duyu ve doğal bilimlerin bakış açısına uygun olarak yapılan ayırımı uyum gösterir. Ama bununla birlikte mental fenomenlerin dinamik sonuçları olduğunu, dolayısıyla bir anlamda bunların da gerçek olduğunu kabul eder. Bundan dolayı 'gerçek' kavramını nesnel olarak varolan yada öznel olarak önemli olan için kullanır. Gene psikanaliz bütün nesnel fenomenlerin öznenin dışında -'dışsal gerçeklik' yada daha seyrek olarak 'nesnel gerçeklik' denen bir mekan kapladığını, imgelerin, düşüncelerin, FANTAZİLERİN, duyguların vb., ise öznenin içinde -'içrel gerçeklik' yada 'psşik gerçeklik' denen bir mekan kapladığını savunur. İçrel ve dışsal gerçeklik, her ikisi de şeylerin varolduğu ve süreçlerin oluştuğu alanlardır psikanalize göre. Gerçekliğin içrel bir alanı olduğu kabulü bir KURGU dur zira mental süreçler hiçbir şekilde birbirlerine mekan içinde bağlantılı olarak kabul edilemezler, ilişkileri zamansaldır. Bu kurgunun kullanımı genel kullanıma uygun düşsede -hepimiz duyu ve düşüncelerimizi kendi içimize yerleştiririz- psikanalize, 'anamlı' ile 'gerçek'i eşanamlı kullanıp anlam sorunlarını gözardı etmek ve insan-ürünü düşüncelerle dışsal fenomenler arasındaki farkları gözardı etmek olanağını tanır: her ikisini de mekanda varolan nesneler gibi alarak. -Bu da psikanalize moral değil doğal bir BİLİM olduğunu savlama olanağı tanır.

Dolayısıyla psikanaliz iki gerçeklik alanı olduğu iddiasında bulunur: dış (nesnel) gerçeklik ve iç (psşik, öznel) gerçeklik. 'Gerçeklik değerlendirmesi' 'gerçekliğe uyum' ve 'gerçeklik ilkesi'

terimlerinde 'gerçek' 'dış gerçek' anlamındadır. Ama 'derealizasyon' psişik gerçekliğe işaret eder, zira, bu belirtisi olan hastalar, dış dünyayı doğru algıladıkları halde, bunun artık kendilerine bir anlam ifade etmediğinden 'gerçekdışı' görüldüğünden yakınırırlar (bkz. DEREALİZASYON).

İÇRELLEŞTİRME, İÇEATMA, İÇEALMA süreçleri çoğu zaman nesnelerin dışlan iç gerçeğe aktarılabilceğini ima eder bir tarzda tanımlanır. YANSITMA ve DIŞSALLAŞTIRMA ise bunun zıt yönünde bir hareketi gösterir. Gerçekte ise bu deyimler, dış nesneler (ALGILAR) ile mental imgelere (KAVRAMLAR) verilen önemin derecelerindeki değişmeye işaret eder.

Bkz. NESNEL VE ÖZNEL, İÇREL, ANLAM, NÖROLOJİ, UYUM ve hemen aşağıya.

GERÇEKDİŞİLİK DUYGULARI: B k z .
DEREALİZASYON, DEPERSONALİZASYON.

GERÇEKLİK-UYUMU: Dış ÇEVREye uyum sağlama süreci. Bu kavramdaki ayraç, KLASİK TEORİnin bebeğin bütünüyle uyumsuz ve dış GERÇEKLİKİ dikkate almaksızın HAZ İLKESİne uygun davrandığı şeklindeki görüşünden dolayıdır. Bunun için bkz. UYUM.

GERÇEKLİK İLKESİ: Freud'a göre mental etkinlik iki ilke tarafından yönlendirilir: HAZ İLKESİ ve gerçeklik ilkesi. İlki varsanısal DİLEK-DOYURUMU ile içgüdüsel GERİLİMİn giderilmesine (bkz. VARSANI), ikincisi ise DÜNYAda varolan nesnelerle ve dış dünyanın gerçeklerine uyum sağlayarak içgüdüsel gerilimin giderilmesine yolaçar. Freud'un özgün formülasyonlarına göre, gerçeklik ilkesi GELİŞME sürecinde edinilir ve öğrenilir. Haz ilkesi ise yapısal ve ilkeldir.

GERÇEKLİĞİ DEĞERLENDİRME: Mental imgeler ve dış ALGILARI; FANTAZİ ve dış GERÇEKLİKİ birbirinden ayırabilme yeteneği. DIŞ verilere dayanarak öznel kanaatleri düzeltebilmek yeteneği. KLASİK TEORİye göre bebek gerçeklik değerlendirmesi yeteneğinden yoksundur. PSİKOZLARda oluşan SANRİ ve

VARSANILAR gerçeklik-değerlendirmesinde bozulmalar olarak tanımlanırlar. Bkz. HAZ İLKESİ

GEREKSİNİM GİDERİCİ NESNE: Nesnenin kendi kişiliği ve gereksinimleri dikkate alınmadan, yalnızca öznenin içgüdüsel gereksinimlerini doyurabilme yeteneği nedeniyle sevilen NESNE.

GERİLEME: Genel olarak daha önceki bir işleyiş tarzına veya durumuna geri dönmek. Özel olarak öznenin LİBİDİNAL ve EGO GELİŞİMİNİN daha önceki bir dönemine (kısmen yada bütünüyle) gerilemesi yoluyla, ANKSİYETEDEN kaçınmaya çalıştığı bir savunma süreci. Gerilenen dönem. SAPLANMA NOKTALARININ varlığı tarafından belirlenir. Gerileme teorisi ideal durumlar dışında, BEBEKSİ gelişme dönemlerinin bütünüyle aşılamadığını, dolayısıyla erken davranış örüntülerinin bir işlev görme seçeneği olarak her zaman elde olduğunu savunur. Ama gerilemenin çoğu zaman tutarlı ve etkin bir savunma süreci olduğu savunulamaz. Aksine çoğu zaman yağmurdan kaçarken doluya tutulma (İngilizce deyimim tam çevirisi: tavadan atlayıp ateşe düşme-ÇN) gibi bir durum sözkonusudur. Zira gerileme, bireyi, gerilediği döneme uygun anksiyeteyi de yaşamaya zorlar. Örneğin İGİDİŞLİK ANKSİYETESİNE karşı bir savunma olarak FALLİK yada ÖDİPAL dönemde ORAL döneme gerileme, hastanın AYRILMA ANKSİYETESİNİ yaşaması sorunu ile yüzyüze bırakır. Sonuçta EGOyu sonuçlarından korumak için bir dizi savunma önlemi daha ortaya çıkar.

YÜCELEŞTİRMELER de gerileyebilirler. Yani bebeksi öncüllerine geri dönebilirler: boyama sıvaştırmaya, entellektüel tecessüs DİKİZCİLİKE yada açgözlülüğe dönüşebilir.

Terapötik gerileme'lerin -yani gerilemenin tedavi sürecinde ve tedavi süreci nedeniyle olması ve beraberinde tipik olarak analiste giderek artan BAĞIMLILIK ve gerilemiş davranışlar bulunması-faydası tartışmalı bir konudur. Bir yandan analistin, gelişimin daha önceki dönemlerine ve düzeylerine ulaşmasına ve kişiliğin yeni bir örüntü içinde yeniden örgütlenmesine yardımcı olmasına olanak tanıdığı savunulur. Diğer yandan analiste, geri dönülemeyecek bir bağımlılık çıkardığı ve bebeksi eğilimlerin SÖZELLEŞTİRME ve

yüceleştirilmesine zarar verdiği savunulur. KLASİK TEORİye göre divan üzerindeki gevşemiş durum ve SERBEST ÇAĞRIŞIM olanakları PSİKONEVROZLARın tedavisi için gerekli düzeyde gerileme sağlamaktadır. KARAKTER bozuklukları ve SINIR hastaların tedavisinde gerileme lehindeki yorumlar için bkz. Balint (1952) ve Winnicott (1958). Bkz. TEMEL YANLIŞ, YENİ BAŞLANGIÇ, HAKİKİ VE SAHTE ÖZLÜK.'Gerileme' daha özel anlamda, varsanısal fenomenler oldukları gerçeğini açıklamak için RÜYALAR teorisinde de kullanılır. Teori, uyanıklık yaşantımızda kas sistemine gidip devinim halinde boşalacak ENERJİNİN UYKUDA işleyen ENGELLENMELER nedeniyle duyum-organlarına 'gerileyip' VARSANILARI uyardığını belirtir. Bunun altında yatan kabul, psikenin, psişik itülerin normal olarak duyuşal uçtan motor uca doğru gittiğini ve yalnızca uykuda bunun zıddı, gerilemiş bir yönde (bir refleks arki şeklinde) gitmek zorunda kaldığı bir şekilde yapılanmış olduğudur.

GERİLİM: 'Gerilim duygulanımları' için bkz. DUYGULANIM, ÖN-HAZ.

'Gerilim durumu' dışsal stres yada içrel ÇATIŞMA nedeniyle hastanın gergin, baskı altında vb. olduğu durumu tanımlamada kullanılan psikiyatrik deyimdir. Freud'un SABİTLİK İLKESİ ve HAZ İLKESİ kavramları, 'içgüdüsel gerilim'i bütün davranışların temel güdüleyicisi olarak görür.

GETİRGEN: (Sıfat); İTİleri, mesajları merkeze doğru ileten sinirler. Zıddı: GÖTÜRGEN: bunları merkezden çevreye iletken sinirler.

GİZİL: Bkz. AÇIK VE GİZİL.

GİZİLLİK DÖNEMİ: Psikanaliz tarafından postüle edilen, psikoseksüel olgunlaşmanın başlamasının karakterize ettiği gelişim dönemi. ÖDİPAL dönemden sonra gelir ve buluşda sona erer. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinin karmaşaları ve dramları arasında duyuşal bir sükunet dönemidir. Gizil dönemin insan gelişimini karakterize eden uzamış biyolojik immatüritenin yolaçtığı yapısal, evrensel bir görüngü mü yoksa BEBEKSİ ve immatür cinsel

davranışın baskı altında tutulduğu baskılayıcı (bkz. BASKILANMA) kültürlerle özgü bir dönem mi olduğu kesin değildir. Gizlilik dönemi Erikson'un İNSANIN DÖNEMLERİnin dördüncüsüne tekabül eder. Bu dönemi YETENEKLENME, AŞAĞILIK DUYGUSU olarak niteleyen bu formülasyonda bu dönemde becerilerin kazanılması üzerinde durulur.

GLOBUS HİSTERİKUS: Ele gelen herhangi bir kitle olmadığı halde boğazda öznel bir kitle hissi.

GÖTÜRGEN: Sıfat. Uyarıları merkezden çevreye taşıyan sinirleri tanımlamada kullanılır. Bunun zıddı GETİRGENdir. Çevreden merkeze uyarım taşıyan sinirler anlamındadır.

GRUP: Belli bir amaç etrafında toplanmış yada ortak ilgileri, beklentileri, işlevleri veya korkuları olan, bu şekilde hem kendileri hemde başkaları tarafından ayrı bir toplumsal birim olarak farkedildikleri kabul edilen bir dizi kişi.

'Grup psikolojisi': Grupların davranışları ve gruplara üyeliğin psikolojisi ile uğraşan psikoloji dalı. Muhtemelen sosyal psikoloji ve 'Massenpsychologie'den ayırımı imkansızdır. Psikanalitik formülasyonlar, üyelerin kendi aralarındaki ÖZDEŞLEŞMEyi, üyelerin öncü ile özdeşimini ve ortak düşmana olan ilişkiyi vurgularlar. Bu üç faktör de üyeler arasındaki rekabetin yıkıcı etkisini ortadan kaldırma önemli bir rol oynarlar.

'Grup Psikoterapisi': İkidenden daha fazla hastanın sözkonusu olduğu her PSİKOTERAPİ çeşidi. Grup psikoterapilerinin çoğu tipinde grup, başlangıçta, psikoterapistin grup üyelerini seçmesi ile oluşmuş suni bir durumsa da, terapistin karşı ortak ilişki gerçek bir grup durumunun doğmasına yolaçacaktır diye düşünülür. 'Doğal' grupların -örn. bütün bir AİLE-, grup psikoterapisi enderi nadirattandır.

'Grup analizi': Terapistin etkinliğini, grubun dinamiklerini YORUMLAMA ya indirgediği grup psikoterapisi. Bkz. Foulkes ve Anthony (1958).

GÜDÜ: Bir kişiyi bir amaca yada sonuca yönelten şey. Kavram

içgüdüler gibi 'içrel' ve ödüllendirilme gibi 'dışsal' etkenleri birbirinden ayırmaz.

GÜNCEL NEVROZ: Freud ilk yazılarında PSİKONEVROZLAR ile güncel nevrozları ayırmıştı. İlk grupta geçmiş olaylar ve psikolojik ÇATIŞMALAR neden oluyor, ikinci grup o anki cinsel işlev bozukluklarından ortaya çıkıyordu. Bunlara ek olarak iki güncel nevroz tipi ayırdetti: Cinsel ilişki fazlalığı sonucu olan "nevrazeni", doyuma ulaşamamış cinsel uyarı sonucu olan "anksiyete nevrozu". Bkz. Freud (1894). Aynı zamanda bkz. NEVRAZENİ ve ANKSİYETE NEVROZU.

GÜVEN v. TEMEL GÜVENSİZLİK: Erikson'un sekiz İNSANIN DÖNEMLERİnden ilki. KLASİK TEORİnin ORAL dönemine tekabül eder. Bu dönemde bebek ya dünyada kendini evindeymiş gibi hissetmeyi öğrenir ve hem kendinde hem de başkalarında iyilik denen niteliğin olduğuna inanç kazanır, veyahut da 'kötülük ve habaset' hisleri kazanır. 'Anneler, kendi kültürel stillerinin çerçevesi içinde bebeğin bireysel gereksinimlerinin hassas bir şekilde karşılanması ve kişisel değerlilik hissinin yerleştirilmesine yönelik tutumları ile çocuklarında bir güven duygusu yaratırlar' Erikson (1953).

GÜZEL KAYITSIZLIK: HİSTERİK hastaların, aslında çok sıkıntı vermesi gereken belirtilerine, çoğu zaman gösterdikleri kayıtsızlıklarını tanımlayan tanısal terim.

HAKİKİ VE SAHTE: Winnicott (1958) hakiki ve sahte özlük arasında bir ayırım yapar. İkincisi, bebekliğin oluşumu yıllarında kendi 'hakiki' özlüğü ile yüzleşmemiş, çevreye 'sahte' bir UYUM sağlamış, SAVUNMASAL bir yapıdır. Psikanalitik tedavide, sahte özlüklü hastalar analiste BAĞIMLI oldukları bir ilişkiye gerilemek durumundadırlar. Bu süreç içinde analist ortaya çıkan hakiki özlüğe gerekli uyarıları verebilir. Balint'in oldukça benzer bir kavramı için bkz. YENİ BAŞLANGIÇ ve TEMEL HATA.

HALK ANALİSTİ: Tıp mensubu olmayan bir PSİKANALİST. İngiltere dışındaki çoğu ülkede psikanaliz yalnız tıp mensuplarının

ayrıcılığı ise de psikanalizin tıptan bağımsız bir meslek, 'ruhları tedavi eden, doktor olması gerekmeyen, rahip olmaması gereken halk sağaltıcılarının mesleği' olması Freud'un düşüncesi idi. Bu alıntı 'halk'ın anlamının 'tıp dışı' değil, 'din-dışı' olarak alınması bakımından ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

HANS, KÜÇÜK: Freud'un 'Beş yaşındaki bir oğlan çocuğunda görülen fobinin analizi' (1909) adlı eserinde tanımlanan hasta (Analysis of a Phobia in a Five-Year-Old Boy).

HAPTİK: Dokunmayla ilgili.

HASET: 'Daha şanslı kişilere hakkında kin dolu düşünceler' COD. Mc Dougall'a göre (1931) "negatif kendilik-hissi ve öfkeden oluşan ikili bir bileşim". Freud'a göre 'penis hasedi' kadınların psikolojisinde temel bir yer tutar. (bkz. PENİS HASEDİ) Oysa Melanie Klein'a göre ANNE MEMESİ ve onun YARATICILIKına duyulan yapısal HASET bütün ruhsal bozuklukların temel nedenidir. (bkz. KLEINCI). Her iki öneri de çözdüklerinden daha fazla sorun yaratılır. İlkinde, eksiği olmayan bir bedende, eksiklik hislerinin nasıl oluşabileceği sorusu belirir- yani kızların BEDEN İMGESİ konusunda sorular ortaya çıkar. İkincide ise bir DUYGUNUN ve karmaşık bir duygunun doğuştan itibaren, yapısal olarak nasıl varolabileceği sorusu. Freud'un penis hasedi hakkındaki görüşleri onun kadınlar üzerine FALLOSENTRİK görüşlerine bir örnektir ve, onun, vajinal hislerin (bkz. VAJİNA) dişilerde ergenliğe kadar ortaya çıkmadığı konusundaki kesin kanaatından kaynaklanır. Bkz. İGDIŞLIK.

HASTALIĞA KAÇIŞ: Çatışmadan kaçma amacıyla belirtiler geliştirmeyi anlatan terim,

HAZ-DİŞİ: Bu kelime, Coleridge tarafından 1814'te kullanıldığından dolayı bir neologizm değildir, ve Almanca 'Unlust' (İçgüdüsel GERİLİMDen doğan ACI yada rahatsızlığı tanımlar) ile 'Schmerz' (acı duyumu) ayırımlarını çevirebilmek için yapılmıştır. HAZ İLKESİnin doğru söylenişi haz-hazdışı ilkesidir. Bkz. aynı zamanda SABİTLİK İLKESİ.

HAZ İLKESİ: Freud'a göre (1911), 1917) psike, başlangıçta

yalnızca haz veya haz-ilkesi ile çalışır. Bu onu içgüdüsel GERİLİM'de artmanın yolaçtığı AĞRI ve HAZ-OLMAYANDan uzaklaşmaya ve gerilimi giderecek DOYUM'u varsanılamak (bkz. VARSANI) yoluyla olur. ancak daha sonraları, EGO geliştikten sonra haz ilkesi GERÇEKLİK İLKESİ ile yerdeğıştirir. Bu ilke de varsanısal DİLEK-DOYURUMUnun uyumsal davranış ile (bkz. UYUM) ile yerdeğışirmesine yolaçar.

Çoğu zaman kullanılan haz-ilkesi deyiimi, hazzın pozitif olarak arandığını değıil yalnızca haz verici olmayandan kaçınmayı ima ettiğı için, yanlış bir kullanımdır. Bu kavram Canon'un HOMEOSTAZına eşanıamlı olarak kabul edilebilir. Zira içgüdüsel gerilimi optimal yada minimal bir düzeyde tutma yönünde yapısal bir eğilime işaret eder. (Freud bazan 'minimal'i kasteder şekilde yazmıştır ama kavramın çağdaş yorumları için 'optimal' daha uygundur.).

Haz ve gerçeklik ilkelerinin her zaman birbirlerinin zıddı olduğı yada, haz ilkesinin yalnız çocuklukta işlediğini varsaymanın yarattığı güçlüklerin bir özeti için bkz. Rycroft (1962).

HEBEFRENİ: İçe kapanma, garip manyerizmler, kişiliğın inkarı ile niteli bir SKİZOFRENİ çeşidi.

HETERONOMİ: Bkz. OTONOMİ ve HETERONOMİ.

HİPNAGOJİK: Sıfat. Uykuya dalmadan önceki ağırlık basmış durumu (bkz. UYKU) ve bu dönemde oluşan VARSANILAR gibi deneyimleri niteler.

HİPNOANALİZ: Hastanın, terapötik seansta önce uyuşturularak uykulu hale getirildiğı PSİKOTERAPİ çeşidi. Bu tarz bir tedavinin manüğü, hastanın uykulu durumunun, DİRENCİ azalttığı ve terapistin YORUMLAMALAR ve telkinlerine daha yatkın hale getirdiğı varsayımına dayanır.

HİPNOİD: Uyku-benzeri. "Histeri Üzerine Çalışmalar" da Freud'un çalışma arkadaşı olan Breuer'e göre, hipnoid durumlar, bütün dikkatlerini veremedikleri ev işleri gibi işlerle uğraşan kadınlarda ortaya çıkar ve onları HİSTERİye yatkın kılar.

HİPNOPOMPİK: Sıfat. UYKUDan uyanırkenki ağırlık basmış durumu ve bu dönemdeki VARSANILAR gibi deneyimleri niteler.

HİPNOTİZM: Bir kişiyi, uyanık olduğu, ancak eleştirel melekisinin zayıfladığı, ve 'hipnotik eğindirim'e yatkın kılındığı bir TRANS durumuna sokma süreci. Frenczi'ye göre (1909), hipnotik durum, hipnotistin geçici olarak bir ebeveynin otoritesini aldığı bir AKTARIM fenomenidir. Bazı teknikleri ataerkildir -Örn. otoriter, buyurgan ses tonu- bazıları anaerkildir -örn. alnı ovuşturmak, yumuşak ses tonu-. Hipnotizm, PSİKANALİZ tarihinde önemli bir rol oynamıştır. Freud'un bu teknikten duyduğu tatminsizlik, SERBEST ÇAĞRIŞIM tekniğini bulmasına yolaçmıştır. İstekli yada isteksiz özneler üzerinde uygulanabilecek olanlar da dahil olmak üzere, hipnotik teknikler için bkz. Hartland (1966).

HİPOKONDRIAK: Sıfat. Fizik bir hastalıktan muzdarip olduğunu hayal eden kimse. Yada böyle bir kişinin SANRILARI ve FANTAZİLERİne işaret eder. Dolayısıyla 'hipokondriazis', hastanın ana belirtisinin tedavisi olanak dışı bir hastalığı olduğu inancı olan bir PSİKOZdur.

HİPOMANİ: MANİnin PSİKOMOTOR İVMELENME ve COŞKUSunu orta derecede gösteren kişiler için kullanılan psikiyatrik terim. Hipomaninin coşkulu ve kolay kolay yorulmayan hayatiyetten ayrılmasında, hastanın DEPRESYONa karşı MANİK SAVUNMALAR kullandığının gösterilmesi gerekir.

HİS: 'Belli bir nesne düşüncesi etrafında kümelenmiş, organize bir duygusal eğilimler sistemi' Mc. Dougall (1908). Mc Dougall'a göre üç his vardır: sevgi, nefret, kendine saygı. Sevgi ve nefretin 'organize bir duygusal eğilimler sistemi' olmayıp, içgüdüler olduğu şeklindeki psikanalitik varsayımın sonuçları için bakınız SEVGİ, NEFRET, DUYGU.

HİSTERİ: 1) a) Fizik BELİRTİLERin varlığı, b) Fizik BULGULARın yada fiziksel patolojinin yokluğu c) Belirtilerin belli bir psikolojik işlevi olduğunu düşündürecek davranışlarla niteli hastalıklar için kullanılan tıbbi tanı terimi. HİSTERİ görüşü eski

Greklerden gelir. Grekler bu terimi RAHİM (hysteron) in bozukluğundan kaynaklandığına inandıkları kadın hastalıkları için kullanıyorlardı. Bir teoriye göre, rahim beden içinde serbestçe dolaşabilen ve diğer organlara baskı yapabilen bir organdı. Diğer bir teoriye göre ise cinsel yoksunluk 'rahmin açlığı'na yada kullanılmayan hayvansal ruhların bedende birikmesine ve rahimden dışarı çıkarak diğer organlardaki bozukluğa yolaçmaktaydı. Psikanalizin etkilerinden biri, histerinin oluşumunda rahimsel teorileri atmış ama CİNSELLİK ile bir şekilde ilişkili olduğu düşüncesini saklamış olmasıdır. Histerinin tıbbi kavram olarak tarihi için bkz. Veith (1965).

2) KLASİK TEORİ iki tip histeriyi birbirinden ayırır: 'konversiyon' (bu tıbbi bir kavrama karşılıktır) ve 'anksiyete histerisi' (buda genel olarak FOBİ diye bilinir). Histeri, Freud ve Breuer'in "Histeri Üzerine Çalışmalar"ının yayını (1895) ile başlayan PSİKANALİZ tarihinde önemli bir yer tutar. Bu çalışmada histerik belirtiler baskılanmış (bkz. BASKILANMA) anılara ve düşüncelerin fizik belirtilere KONVERSİYONuna temellencerek açıklanmıştır.

Psikanalitik teoride her iki kavram da yaşıyor olmasına rağmen hiçbir çağdaş analist, histerinin yeterli bir açıklamasını verebileceğini söyleyemez. Wisdom (1961)'ın dikkat çektiği garip bir gerçek, Freud'un histeri üzerine görüşlerini hiçbir zaman kesin olarak formüle etmediği ve histerinin klasik teorisinin ne olduğunu anlamanın son derecede zor olduğudur. Arpa histerik SAPLANMA NOKTALARının oedipal dönemde (bkz. ÖDİPUS KARMAŞASI) olduğu ve tipik SAVUNMA mekanizmalarının da BASKILANMA ve DİSSOSİYASYON olduğunu kabul ettiği yönünde genel bir eğilim vardır. Melanie Klein da histeri konusu üzerinde suskun kalmıştır. Konuyla ilgilenen tek nesne-teorisyeni Fairbairn'dir. (1953). Fairbairn, savunmaya yönelik TEKNİKLERinden birini 'histerik' olarak adlandırmış, ve histerinin kökeninin SKİZOİD konumda (bkz. PARANOİD-SKİZOİD KONUM) olduğunu savunmuştur. Veith (1965)'e göre histeri hemen tamamen kaybolmuş bir hastalıktır, yalnızca, psikanalitik fikirlerin yayılmasında etkilenmemiş 'aşağı sosyal tabakaların eğitimsiz kişileri' arasında gözlenebilen bir tablodur. (Muayenehanesi olan psikanalistler gene de histeri ile tanışıklırlar).

HİSTERİK: 1) Bir belirti sözkonusu ise (bkz. HİSTERİ) kullanılır. 2) Bir kişilik için kullanıldığı zaman ise, ya **KONVERSİYON BELİRTİLERİ** oluşturmaya bir eğilime, yada hastanın davranışının histrionik niteliğine atıf vardır. Her iki durumdada belirtilmek istenen gözlenen fenomenlerin oldukları gibi ele alınmaması gerektiği, ilgi çekmek yada ilgiyi uzaklaştırmak için yapıldıklarının imasıdır.

3) **SAVUNMALAR** için kullanıldığı zaman ise, ya konversiyon belirtileri yaratma eğilimine, yada **DİSSOSİYASYON (BÖLÜNME)**un yada eşzamanlı olarak **İDEALİZASYON** ve **BASKILANMANIN** kullanıldığına işaret eder. Fairbairn'e göre (1952) histerik teknik, **İYİ NESNE**nin **DİŞSALLAŞTIRMA** ve **KÖTÜ NESNE**nin **İÇRELLEŞTİRME**ye tabi kılınmasından oluşur. Sonuçta da histerik kişi belli bir dış nesneyi ideal olarak iyi, kendi itilerini ise kötü olarak görür.

HOMEOSTAZ: Organizmaların kendilerini sabit bir durumda tutma eğilimleri. Deyimi koyan Cannon (1932)a göre "En ileri derecede kararsızlık ve değişkenlikle niteli materyalden oluşan organizmalar, oldukça bozucu olabilecek koşullara karşın, her nasılsa kararlı ve sabit kalmayı öğrenmişlerdir." Freud'un kendi **HAZ-ACI İLKESİ**ni ve Fechner'in **SABİTLİK İLKESİ**ni kullanımı fizyolojik homeostaz kavramına analog psikolojik kavramlar olarak kabul edilir. Yani beden kendi kan kimyasını ısısını vb. sabit tutması gibi, psikolojik **GERİLİMİ** sabit, optimal bir düzeyde tutmasını sağlayan, yapısal bir eğilim olduğunu ima eder.

HÜZÜN: Mc Dougall (1968) tarafından kullanılışına göre hüznün 'Bir tür dev duyudur, geriye yönelik dilek duygularından biridir. Kısaca, belli bir pişmanlık şeklidir. Özellikle de aşk duygusundan kaynaklanan, dolayısıyla da müşfik bir pişmanlık şeklidir.' Bkz. **ÜZÜNTÜ, YAS, YAS TUTMA.**

İÇEALMA: Bazan **İÇRELLEŞTİRME** ve **İÇEATMA** ile eşanlamlı olarak kullanılırsa da, içealım yalnızca bir **FANTAZİ**ye işaret eder. İçealım fantazileri tipik olarak **ORAL**dirler: yani özne nesneyi yutmuştur. Ama göz ve kulak gibi dış dünyaya açılan delikler

olarak düşünölebilecek organlar da dahil olmak üzere bedeninin dışı açılan başka deliklerine de yönelebilirler. İçeatiim ile karışması içeatiimin yapısal süreçlerinin içealim fantazileri ile birlikte olabileceğinden doğar. Teknik bir terim olarak kullanıldığı zaman içealim hiçbir zaman, birşeyi daha önce varolan bir yapıya özümsemek yada parçaların daha büyük bir yapı veya beden oluşumu için birleşmesini ifade etmek için kullanılmaz. İçealim fantazileri ilk olarak içeatiimleri (ÖZDEŞLEŞMELERİ) LİBİDİNAL GELİŞİMİN oral döneminde oluşmuş, ve yamyamca fantazilerle birarada olan melankoliklerde (bkz. DEPRESSİF) görülür. Bkz. Freud (1917), Abraham (1927).

İÇEATMA: Bir DIŞSAL NESNENİN işlevlerinin, mental TEMSİLLER tarafından devralınması sürecidir. Bu şekilde 'orada, dışıanda' duran bir nesne ile olan ilişki 'içeride' olduğu imgelenen bir nesne ile yerdeğıştirir. Oluşan mental yapı çeşitli şekillerde adlandırılabilir: 'içeauk' 'içeauk nesne', 'içrel nesne'. İçeatiim öncesinde İÇRELLEŞTİRME vardır. Yanısıra İKİNCİL ÖZDEŞLEŞME gelebilir. SÜPEREGO ebeveyn figürlerinin içrelleştirilmesinden oluşur ve bir dizi bileşen içeatiık'a analiz edilebilir. (İYİ KÖTÜ) İÇREL BABA (ANNE). İçeatiim hem normal bir gelişimsel süreç hem de bir SAVUNMADIR. Savunmadır zira, AYRILMA ANKSİYETESİNİ azalır, gelişimsel bir süreçtir zira özneyi artan bir şekilde OTONOM kılar.

İÇEDÖNÜKLÜK İÇEDÖNÜK: Bkz. DIŞADÖNÜKLÜK VE İÇEDÖNÜKLÜK.

İÇEVLİLİK: Evliliğin kabile yada TOTEM grubu içinde olması gerektiğini belirten adet yada yasa.

İÇGÖZLEM: İçe bakış, kişinin kendi düşünce ve duygularını incelemesi. Bazen KENDİNİ-GÖZLEMLEMEDEN içgözlemin narsisistik yada endişeli bir tarzda kendiyile ilgili olmayı (bkz. NARSİSİZM), kendini gözlemlemenin ise nesnel bir kendini incelemeyi tanımlaması ile ayrılır. Bu ayrıma göre psikanalitik tedavinin amaçlarından biri içgözlemi azaltmak ve kendini gözlemleme kapasitesini arttırmaktır.

İÇGÖRÜ: 1) PSİKIYATRİde kişinin düşünce ve duygulanım bozukluklarının öznel ve geçersiz olduğunu ayırtetme yeteneği. İçgörünün kaybı PSİKOZu, korunuyor olması NEVROZu karakterize eder. 2) PSİKANALİZde: kişinin kendi GÜDÜLERİNİ anlama yeteneği, kendi PSİKODİNAMİKLERini ayırtetme yeteneği simgesel davranışın (bkz. SİMGE), ANLAMını ayırdına varma yeteneği. Analistler 'entellektüel içgörü' -kişinin kendi PSİKOPATOLOJİ ve dinamiklerini formüle etme yeteneği- ile 'duygusal içgörü' -BİLİNÇDİŞİNİN ve simgesel belirtilerin önemini bütünüyle kavramak ve hissetmek-kavramlarını birbirlerinden ayırırlar. Entellektüel içgörü çoğu zaman OBSESSİF SAVUNMA olarak sınıflandırılır zira, öznenin kendi kişiliğini yabancılaşmış kaldığı (bkz. YABANCILAŞMA) bazı yönlerini anlaması ve kontrol etmesinin sağlar. Beri yanda duygusal içgörü ise yabancılaşmadan özgür olmanın ve 'bilinçdışı ile ilişkide olmanın' işaretidir. 1. Anlamda içgörü sahibi olup 2. Anlamda içgörüden yoksun olmak, yani aklen salim genede delilsiz olmak, mümkündür. İlk anlamıyla içgörü KENDİNİN FARKINDA OLMA ve kendini- bilebilmeye işaret ederse de, aynı zamanda başkalarını anlama yeteneğine de işaret eder. İçgörü psikanaliz pratiği için gerekli bir melekedir.

Bazen psikanalitik tedavinin amacı içgörü sağlamak olarak tanımlanır. Freud kendisi bu formulasyonu kullanmamış, BİLİNÇDİŞİ olanın BİLİNÇLİ hale getirilmesi tanımlamasını yeğlemiştir. Her iki tanım da bilinçliliğin bütünleyici bir işlevi olduğuna ima eder. Bkz. BÜTÜNSELLEŞME.

İÇGÜDÜ: Yapısal biyolojik olarak belirlenmiş eylem dürtüsü. KLASİK TEORİye göre, bir içgüdünün a) Biyolojik bir kaynağı, b) Bu kaynaktan sağlanan bir ENERJİ rezervi, c) Bir ereği -yani içgüdüye özgü davranışı yapmak, bu yolla 'içgüdüsel doyuma'a ulaşmak (bkz. DOYUM) ve bağlanmış enerjinin BOŞALMASINI sağlamak-, d) Bir NESNESİ -amaca ulaşmada yardımcı olan, kullanılan vardır. Bir nesne bulamama ve içgüdüsel amaca ulaşamama durumunda, 'içgüdüsel GERİLİMde artma olur. Artmış gerilim ACI olarak hissedilir. HAZ İLKESİne göre bu acıya rahatlama amacıyla hareketlerde artmaya yada gerilimin azalması için SAVUNMA mekanizmalarının devreye

girmesine yolaçar. EGO EŞİKinin üstünde ve ötesinde bir içgüdüsel gerilim ihtidinc ANKSİYETE (bkz. UYARI ANKSİYETESİ) ile yanıt verir. Bu, egonun savunma tedbirlerini başlatması için kullandığı UYARIMdır. Freud'a göre (1915) bir içgüdü dört çeşit gerilim gösterebilir: a) KAŞITINA DÖNME-tipik olarak etkin bir rolü edilgin bir rolle değıştirmek. b) KENDİNE KARŞI DÖNME -tipik olarak kendini içgüdüsel bir nesne olarak kullanma, c) BASKILANMA -1915'te bütün savunma mekanizmalarını kapsayan bir terimdi. (daha sonra anlatılacak) ve d) YÜCELEŞTİRME -bunun sonucunda içgüdüsel enerji, birincil içgüdüsel erikle yalnızca simgesel bir benzerliğı olan (bkz. SİMGE) cylemlerle boşaltılır. İçgüdünün bu tarz kavranması, makul ölçüler içinde ancak cinsel ve saldırgan dürtüler için (bkz. CİNSELLİK ve SALDIRGANLIK) kullanılabilir. Başka davranış örüntüleri -örn. uyku ve beslenme- konusunda uygulanmak istendiğı zaman belirgin ve açık saçmalıklara yolaçar. Gerçekte histeriklerin cinsel bozuklukları düşünülerek (Bkz. HİSTERİ) geliştirilmiştir. Oysa uyarı-anksiyetesinin içgüdüsel gerilim ile ilişkisi OBSESSİF NEVROZ da, saldırganlığa karşı oluşan savunmaların incelenmesi ile ortaya aulmuştur.

Freud her zaman ikili içgüdü teorisinin savunucusu olmuştur. İçgüdülerin iki gruba ayrılabilceğini, bunların birbiri ile zıt olmaya eğilimli olduğunu ve bu iki grup arasındaki çatışmaların nevrozlardan sorumlu olduğunu savunuyordu. Ama iki grup içgüdünün ne olduğu konusunda tutarlı değildi. Erken 1920'lere kadar bunlar, biyolojinin, kendini koruyucu ve üremeye yönelik içgüdülerine tekabül eden (bkz. KENDİNİ-KORUYUCU) ego içgüdülerini (bkz. EGO-İÇGÜDÜSÜ) ve cinsel içgüdüler olarak kabul ediliyordu. Ama daha sonraki spekülative yazılarında YAŞAM VE ÖLÜM İÇGÜDÜLERİ olarak ortaya kondular. Yukarıda özetlenen şema, ego-içgüdülerini için hiç düşünülmemişti ve ölüm-içgüdüsi için düşünülüp düşünülmediğı de açık değildir. Ama analistler arasında saldırgan diye adlandırılan bir içgüdü ve bir enerji şekli olduğu ve şemanın buna uygulanabileceğı yönünde yaygın bir eğilim vardır. Çoğu analist ÇATIŞMA kavramının en az iki içgüdüylü kabul ettiğini belirtmekteyse de çatışmanın kaçınılmaz olarak ikili bir içgüdü teorisini, üçlü yada çoğul bir içgüdü teorisine yeğlemenin belli bir nedeni olmadığını da kabul eder. Çağdaş

hayvan psikolojisi (ETOLOJİ) en az yedi içgüdü yada yapısal davranış örüntüsü olduğunu öne sürer: beslenme, CİNSELLİK, döğüşme, ebeveynlik, UYKU, ÇEVRELİLİK ve kendine bakım. Son ikisinin psikanalitik teoride eşdeğeri yoktur.

İÇGÜDÜ, BİLEŞEN: KLASİK TEORİYE göre erişkin cinsel içgüdü 'belirli EROTOJEN BÖLGELERİ temsil eden bir dizi bileşen içgüdünün katkısından yavaş yavaş gelişir' Freud (1940).

İÇGÜDÜ TEORİSİ VE NESNE TEORİSİ: Bu terimler, İÇGÜDÜLER ve gelişimleriyle ilgilenen formülasyonlarla bireyin NESNELERİ ile ilgilenen formülasyonları birbirinden ayırmak için kullanılır. Formel olarak bu sözde bir ayırımdır zira içgüdüler nesnelere yöneliktir ve nesneler de yalnızca bireyin onlarla ilişkide olabileceği bir dürtüsü varsa önemli olabilir. Ama pratikte gerçek bir ayırımdır zira bireyin GELİŞİMİN belirli safhasında nesnelerle bağlantı kurma yeteneğine kavuştuğunu savunan teorilerle bir nesneye (ANNE) ilişkili olarak doğduğunu kabul eden teorileri ayırır. UYUMUN isteksizce öğrenilmiş bir süreç olduğunu savunanlarla bebeğin uyumlu doğduğunu savunanları ayırır. Nesnelerin değerinin içgüdüsel haz verme yeteneklerinde yattığını savunanlarla hazzın değerinin ilişkileri zenginleştirme yeteneğinde yattığını savunanları ayırır. İçgüdü teorisi psikanaliz biyoloji ile bir bağ sağlar, nesne teorisi ise sosyal bilimlerle. Klasik psikanaliz bir içgüdü teorisidir. KLEİNCİ ve Fairbairnci (bkz. FAIRBAIRNIN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ) sistemler nesne teorileridir. Hartmann'ın EGO PSİKOLOJİSİ her ikisinden de bazı yönler taşır. Bkz. Klein (1948), Fairbairn (1952), Hartmann (1958).

İÇKAYNAKLI: İçten ortaya çıkan. Bkz. DEPRESYON

İÇREL: Bu, mental süreçlerin bir iç mekanda yaşadığı kabulünden dolayı 'psişik' ve 'mental' ile eşanlamlı olarak kullanılır. Dolayısıyla, bütünü de 'dışsal' eşdeğerlerine göre kavranıp tanımlanan 'iç gerçeklik' 'içrel çatışma', 'iç nesne' (bkz. aynı zamanda GERÇEKLİK, ÇATIŞMA, NESNE) kavramları ortaya çıkar.

İÇRELLEŞTİRME: Bazen İÇEATMA ile eşanlamlı olarak kullanılsa da en doğru kullanımı dış dünyadaki nesnelerin sürekli

mental TEMSİL kazanma sürecini tanımlamak için olmalıdır. Yani ALGILARın ruhsal yapımızın ve döşememizin parçalarını oluşturan imgelere dönüşme süreci.

İÇ SABOTAJCI: Fairbairn (1952) tarafından özgün, 'üniter, dinamik ego'nun bölündüğü üç parçadan birini tanımlamak için kullanılan terim. İç sabotajcı anti-libidinaldır. İÇREL 'reddedici nesne'ye bağlıdır ve Freud'un SÜPEREGOsunun öncülüdür.

İD: Freud'un çevirmenlerince 'das Es'ini çevirme amacıyla kullandıkları Latince 'o' kelimesi. Freud 'das Es'i Groddeck'ten almış ve PSİŞİK AYGIT'ın organize olmamış parçalarını tanımlamak için kullanmıştır. Groddeck'in çevirmenleri 'O' kavramını yeğlerler. Tarihsel anlamda nasıl EGO, BİLİNÇLİNin ardılı ise, id de BİLİNÇDİŞİNin ardılıdır. KLASİK TEORİye göre id gelişimsel olarak egonun öncesindedir. Yani PSİŞİK AYGIT ayrışmamış id olarak başlar, bunun bir kısmı düzenli bir egoya dönüşür. İd, 'doğumda varolan herşeyi, yapıda yerleşmiş herşeyi dolayısıyla da herşeyden çok içgüdüleri kapsar. İçgüdüler bedensel örgütlenmeden doğarlar ve ilk psişik anlatımlarını idde bulurlar' - Freud (1940). 'O, kişiliğimizin karanlık, ulaşılmaz kısmıdır. Az da olsa hakkında bildiklerimizi, rüya -işini ve nevrotik belirtileri inceleyerek bulduk. Bu bulduklarımızın çoğu da negatif özelliktedir ve egoyla karşılaştırılarak tanımlanabilir. İde analogiler yoluyla yaklaşıyoruz: ona kaos deriz, uyarılmalarla dolu kaynayan bir kazan deriz... İçgüdülerden gelen enerji ile doludur ama örgütlenmesi yoktur, ortak bir istek yaratmaz, yalnızca haz ilkesinin emrinde olan içgüdülerin doyumu arzusunu taşır..' Freud (1939). Kavram Freud'un mental görüngeleri, birbirine karşıt güçlerin çatışması olarak açıklama tutkusuna bir örnektir. İd ilkeldir, ego uygarlaşmış; id örgütlenmemiş, ego örgütlü; id HAZ İLKESİni izler, ego GERÇEKLİK İLKESİni; id duygusaldır, ego rasyonel; id farkları gözardı eder, çelişkilerin, zaman ve mekanın ayırıcılığı olmayan BİRİNCİL SÜREÇe, ego ise analitik, çelişkilerle, zaman ve mekana dikkat eden İKİNCİL SÜREÇe uyar. Mental yaşamı böyle, karşıtlarla kavramanın aleyhinde olan görüşlerin ve psikenin en baştan itibaren bir yapısı olduğunu kabul eden görüşlerin bir özeti için bkz. Rycroft (1962).

İDEALİZASYON: Ambivalan olarak ele alınan (bkz. AMBİVALANS) bir İÇREL NESNENİN ikiye bölünmesi (bkz. BÖLÜNME) ne yolaçan savunma süreci. (bkz. SAVUNMA). Bunun sonunda biri ideal İYİ, diğeri tamamen KÖTÜ olarak kabul edilen iki nesne ortaya çıkar. Kavram iki görüşü içerir; ideal, kusursuz bir nesnenin yaratılması ve bir fikrin REİFİKASYON u. Geniş ve teknik olmayan anlamıyla idealizasyon (bir kişiyi kusursuz ve muhteşem olarak görmek), aynı zamanda YANSITMAYI da içerir. İdealizasyon beğeniden şu nedenlerle ayrılır: a) İdealize eden kişi kusursuz bir insanın varlığına gereksinim duyar, idealize ettiği kişinin kafasındaki imgesine uymayan yönlerini ise gözardı eder (inkar eder- bkz. İNKAR) b) İdealize edilmiş kişiyi, taklit ve ona benzemeye çalışmaya değil BAĞIMLILIKa ve ona hizmet etmeye yolaçar. İdealizasyon, ambivalansı farketmenin sonuçlarına karşı bir savunmadır. KENDİNE-SAYGISından yitirmek pahasına SUÇLULUK ve DEPRESYONDAN bağımsız olmayı sağlar. Savunmanın başarısızlığı hayal kırıklığı ve depresyona yolaçar. Bkz. Rycroft (1955).

İĞDİŞ EDİCİ: Analistlerce konuşma içinde sıklıkla, teorik formülasyonlarda ise ender olarak kullanılan bir sözcük. Alışkanlık halinde, devamlı olarak başkalarının kendine-güvenini zayıflatan kişileri belirtir. İlk elde PENİS HASEDİ'nden muzdarip olup erkeklerle yarışan, onları küçük düşürmeye çalışan kadınlar için kullanılan bir terimdir. İkinci olarak, oğullarını küçülten babalar için geçerlidir. Ama genişletilmiş anlamda, mutad olarak kadınların kendilerini gösterişsiz ve çocukları konusunda yetersiz hissetmelerine yolaçar erkekler için de kullanılır.

İĞDİŞLİK, İĞDİŞLİK ANKSİYETESİ: KLASİK TEORİYE göre bütün erkekler ve erkek çocukları iğdişlik anksiyetesine maruz kalabilirler. Bu korkunun kesin niteliği hem tartışma hem de detaylı inceleme konusu olmuştur. Kavram cerrahi, anatomik anlamda iğdişliğe (yani yumurtalıkların çıkarılması), çok ender olarak işaret eder. Çoğu zaman a) Masturbasyon yaparken yakalanan çocukları caydırmak amacıyla yapılan 'iğdiş etme tehditleri' gibi PENİS kaybına, b) EROTİK haz alma yeteneğinin kaybına veya c) ERKEKSİ rolü açısından demoralize olma anlamında kullanılır.

Aşkar nedenlerden, kadınların birincil anlamda iğdişlik anksiyetesi hissedemeyecekleri ortadayken, klasik teori onların da 'iğdişlik karmaşaları' olduğunu savunur. Bunun sonucunda kadınlar ya kendilerini iğdiş edilmiş hissedip penis yerine geçebilecek uygun simgesel bir eşdeğere sahip olduklarını kanıtlama dürtüsü duyarlar, veyahut da anksiyeteye kendileri için penis eşdeğeri haline gelmiş organ veya etkinlik konusunda hissederler (Bkz. SİMGESSEL). Freud'un kadınların iğdişlik karmaşaları konusundaki yazıları, buluş dönemine kadar vaginal duyumları olmadığını ortaya atmaktadır (Bkz. VAGİNA), dolayısıyla, kızların kendi anatomilerini penis noksanlığı olarak algıladıkları şeklindeki kesin yargı ile kaplıdır. Kızların kendi kadınlıklarını çok erken farkedebildikleri ve kızların penis konusunda olduğu kadar, oğlanların da annelerinin doğurma güçleri konusunda kıskançlık duyabildiklerini ortaya koymak kadın analistlerce başarılmış bir iştir. Bkz. KADINSI, PENİS KISKANÇLIĞI, olduğu sorusunu doğurur. Yani bu durumun erkek veya kadın tarafından mı ortaya çıkarıldığı, içreleştirilip, içreleştirilmediği (yani dışsal veya içre NESNELER tarafından uyarıldığı) sorularını (Bkz. İÇRELEŞTİRME). NESNE TEORİSİ iğdişlik anksiyetesini ZULÜM ANKSİYETESİnin bir çeşidi olarak görür.

İKİLİ ÇIKMAZ: Bateson ve arkadaşlarına göre (Towards a Theory of Schizophrenia 1956), müstakbel skizofreniklerin çocukluğu tipik olarak ANNEleri tarafından, tekrar tekrar ikili çıkmaz deneyimine tabi kılınmaları ile nitelenebilir. Burada, çocuğun, kaçma olanağının bulunmadığı uzlaşmaz, çelişik duygusal beklentilerin nesnesi olduğu bir durum sözkonusudur. Ailenin hiçbir bireyi de annenin bu davranışını çocuğa açıklayacak ya da bu beklentiye karşı çıkabilecek, annenin davranışını dengeleyebilecek bir davranışta bulunarak çocuğu bu çıkmazdan kurtarmaz. Skizofreniğin ikili çıkmaza yanıtı, düşüncelerin mantıki niteliğini ayırtma yeteneğini kaybetme şeklinde olur. Başka bir deyimle, konfüzyona karşı ve kendi ve annesinin AMBİVALANSına karşı SAVUNMASI insanın amaçlara karşı içgörü sahibi olmasını sağlayacak ufak ayrıntıları ayırtma yeteneğinin kaybına ve açık ve gizli anlamlar arasındaki uyumsuzluğu farkedememesine yolaçar. Gündelik dille, ikili çıkmaz "imkansız" bir durumdur. İkili çıkmaz tam anlamıyla psikanalitik bir kavram

değildir. Zira içrel bir ÇATIŞMAYA yada gelişimsel bir sürece değil KİŞİLERARASI bir duruma işaret eder. Aslında bir skizofreni teorisi olarak formüle edilmesine rağmen nevrotik davranışı açıklamada da kullanılmıştır. Bir analistin bir hastayı da ikili çıkmaza sokma olasılığı da düşünülmüştür. Bkz. Family Process (Amerikan dergisi), Laing (1961), Lidz (1964).

İKİLİ İÇGÜDÜ TEORİSİ: Bkz. İÇGÜDÜ.

İKİNCİL GELİŞTİRME: Bir RÜYAnın, rüya gören kişinin ona daha fazla tutarlılık ve iç bütünlük verme gereksinimi nedeniyle daha fazla değişime uğraması süreci. İkincil süreçlerin rüya metnine katkılarını temsil eder. Bkz. SÜREÇLER, BİRİNCİL VE İKİNCİL.

İKİNCİL KAZANÇ: Bkz. 'KAZANÇ, BİRİNCİL VE İKİNCİL.

İKİNCİL SÜREÇLER: Bkz. SÜREÇLER BİRİNCİL VE İKİNCİL.

İLETİŞİM: Szasz'ın güçlü bir şekilde belirttiği gibi, psikanalitik teorinin büyük bir kısmı bireylerin işlevleri ve işlevsel bozuklukları terimleri yerine iletişim ve iletişimde aksama terimleri ile açıklanabilir ve açıklanmalıdır. Ama bu eleştiri NESNE TEORİSİ'nden çok İÇGÜDÜ teorisine yöneliktir. ZİRA, ilkinin NESNE İLİŞKİLERİ konusundaki vurgusu bireyin iletişimi aradığı ve nevrozların da bunu başaramaması durumu olduğu kavramını içinde taşır. Bkz. İÇGÜDÜ TEORİSİ VE NESNE TEORİSİ, ANLAM, SEMANTİK, NEDEN, PSİŞİK BELİRLENMECİLİK, KİŞİLİKBİLİM, KONVERSİYON.

İLİŞKİ: 'Nesne-ilişkisi' için bkz. NESNE. 'Kişilerarası ilişkiler' için bkz. KİŞİLERARASI. 'Analitik ilişki' -hastanın analiste AKTARIM ve analistin hastaya KARŞIT-AKTARIM içinde olduğu ilişkinin aksine- hasta ve analist 'arasındaki' ilişkiye işaret eder. 'Doktor hasta ilişkisi' 'Anne çocuk ilişkisi' vb., iki taraf arasındaki transaksionlara işaret eder. Konum yada akrabalık ilişkilerine değil. Yani buralarda sözcük toplumbilimsel anlamda değil psikolojik

anlamda kullanılmaktadır.

İMAGO: Freud tarafından bilinçdışı NESNE TEMSİLLERİni tanımlamak amacıyla kullanılan terim. Son metamorfozuna uğramış bir böcek ile karıştırmamak lazımdır.

İMGELEM: Gerçekten olmayan nesnelerin, olayların vb. MÜMESSİLLERini algılama süreci yada melkesi. Bu süreç şu sonuçları doğurur: a) 'İmgesel' yani gerçek dışı, uydurma vb. anlamında b) 'yaratıcı'- daha önce hiç çözülmemiş sorunlara çözüm önerebilen, yada sanatta, deneyimi yaratan veya zenginleştiren şeyler yaratan anlamında - sonuçlar doğurur. Psikanalitik literatür imgelemgücünü FANTAZİ başlığı altında alma eğilimindedir. Bu nedenle de fantazinin kaçış için yada yaratıcı; savunmaya yada uyuma yönelik olup olmadığını, oluyorsa ne zaman olduğunu çözmede sanatlar ile aynı sorunları yaşar. (Bkz. YARATICILIK SAVUNMA ve UYUM). Ancak yaratıcı imgelemgücünün bilinçdışı non-verbal fantaziye de içerdiği genel olarak kabul edilmektedir. Bkz. Rycroft. (1950), Beres (1955).

İNİSİYATİF v. SUÇLULUK: Erikson'un İNSANIN DÖNEMLERİnden üçüncüsü. KLASİK TEORİnin ödipal dönemini (bkz. ÖDİPUS KARMAŞASI) tekabül eder. İnisiyatif, inter alia, kendini 'daha önce gelmiş olanlarla beklenti içinde bir rekabet' olarak gösterir. Bu rekabet 'Anne ile ilişkide arzulanan bir konuma ulaşmak için son bir yarışma halinde zirveye ulaşır, kaçınılmaz yenilgi ise teslimiyete suçluluk duygusuna ve anksiyeteye yolaçar' Erikson (1953).

İNKAR: a) Acı verici bir deneyimin veya b) ÖZLÜKün bir yönü veya bir dürtünün inkar edildiği SAVUNMA mekanizması. (a) ve (b) aynı süreçler değildir. Freud'a göre acı verici ALGILARın inkarı, HAZ-İLKESENİN gencl bir belirtisidir. (Burada inkar, varsanısal DİLEK-DOYURUMUnun bir kısmını oluşturur). Sonuçta tüm acı verici algıların haz ilkesinin direncini aşmaları gerekir. Özlük'ün bazı yönlerinin inkarı ise daha karmaşık bir şeydir, zira, Klein'a göre, bunu BÖLÜNME ve YANSITMA izler, sonuçta da hasta böyle duygulara kendinin değil başka birinin sahip olduğunu öne sürer (bkz. KLEİNİ). 'Psşik gerçekliğin inkarı' MANİK SAVUNMANın bir

belirtisidir: dencyimlerin, özellikle de depresif duyguların içrel öneminin inkarı sözkonusudur (bkz. GERÇEKLİK). İnkâr, NEGASYONdan ayırdedilmelidir. Negasyonda tatsız bir algılama, zıddının belirtilmesi ile haber verilir: örn. başağrısının ilk işaretinin "Bu kadar uzun zamandan beri baş ağrım olmadı ne kadar şanslıyım" düşüncesi olması gibi.

İNSANIN DÖNEMLERİ: Erikson'a (1963) göre insanın sekiz dönemi vardır. Bunların her birinde birey 'ego-nitelikleri': bircyin belli bir dönemde organizmanın zaman çizelgesini sosyal kurumlara uyumlu hale getirecek derecede EGOsunun güçlü olduğunu gösteren kriterler' olduğunu (yada olmadığını) sergiler. Bu sekiz dönem: TEMEL GÜVEN v. GÜVENSİZLİK - KLASİK TEORİnin ORAL dönemine tekabül eder, OTONOMİ v. UTANÇ VE KUŞKU - klasik teorinin ANAL dönemine tekabül eder, İNİSİYATİF v. SUÇLULUK - klasik teorinin FALLİK ve ÖDİPAL dönemlerine tekabül eder, YETENEKLİLİK ve. AŞAĞILIK DUYGUSU - klasik teorinin GİZİLLİK dönemine tekabül eder, KİMLİK ve. ROL DAĞILMASI - ergenlik ve erken erişkinlik dönemine tekabül eder, YAKINLIK vb. YALITLANMA - 'yaşamın baharı'na tekabül eder, ÜRETKENLİK v. DURAGANLAŞMA - orta yaşa tekabül eder, EGO BÜTÜNSELLİĞİ v. ÜMİTSİZLİK - yaşlılığa tekabül eder.

İNTAHAR: 1) Kendini, isteyerek öldüren kimse (İngilizce kullanımı -ÇN). 2) Bu kişinin sözkonusu eylemi Stengel'e göre (1964) intahar edenlerin ortalama olarak 1/3 ü bir NEVROZ, PSİKOZ yada KİŞİLİK BOZUKLUĞU'ndan rahatsızdır. DEPRESSİF hastalık ve MELANKOLİ en yüksek intahar riski olan ruhsal bozukluklardır. Kendini yok etmenin tek yada ana amaç olduğu 'intahar', başka güdülerin de sözkonusu olduğu 'intahar denemesi'nden ayrılır. İntaharın öncesinde kişi bazı uyarılarda mutlaka bulunmuştur. İntaharı deneyenler, bu eylemle başkalarına yaklaşmayı veya onlara yakın olmayı denemişlerdir. "İntahar denemeleri alarm işaretleridir ve bilinçli olmasa da yardım talebi anlamını taşırlar." İntahar denemesinin başarılı intahardan altı yada sekiz kat daha fazla olduğu sanılmaktadır. İntaharın psikanalitik teorileri, kendini yıkma isteğinin ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ'nün bir türevi olduğunu veyahutta içcatık nesneye bir

saldırı olduğunu öne sürerler. Bkz. DEPRESYON ve İÇEATMA.

İNTRAPSIŞİK: Aklın içinde oluşan süreçlere işaret eden sıfat. 'İntrapsişik çatışma' kişiler arasındakinin zıddına aynı aklın iki kısmı arasında oluşan ÇATIŞMAYA işaret eder.

İSAKOWER FENOMENİ: İlk olarak İsakower tarafından tanımlanmış (1932) HİPNAGOJİK deneyim. Burada özne yumuşak , hamur gibi kitlelerin yüzüne doğru geldiğini hayal eder. İsakower bu fenomeni bebeğin MEME de olduğu deneyiminin yeniden canlanması olarak yorumlamıştı. Bunun RÜYA EKRANI ile ilişkisi için bkz. Lewin (1946) ve UYKU PSİKOLOJİSİ.

İSTEK: Freud'un erken yazıları istek ve karşı-istek kavramlarına atıflar taşırsa da (özellikle HİSTERİ ile ilgili olarak) istek kavramı psikanalitik teoride hiç bir yer tutmaz. Zira psişik BELİRLENMECİLİK ile ve RUHSAL HASTALIKLARın, istek kavramının uygulanamayacağı bir bilinçdışı süreçler tarafından oluştuğu fikrine uygulanamaz. Gene de PROGNOZLAR, 'iyileşme isteği' kavramı üzerinden yapılır. Çoğunlukla da bu gerçek, 'yüksek güdülenme' gibi kavramlar arkasında gizlenir. İstek konusunda genel psikiyatrik ve psikanalitik tutum şu deyişte özetlenmiştir: 'Hasta yapamadığını söyler, yakınları yapmadığını, ama psikiyatrist isteyemediğini.'

Ama istek kavramı bütünüyle ortadan kaldırılması için çok fazla temel insani bir kavramdır ve en azından üç noktada psikanalitik teori içinde boy verir. a) NEGATİVİZM kavramı, istekliliği tanımlamak için kullanılır. Yani başkalarını izlemeyi yada onlarla işbirliğine girmeyi reddederek (nispet olsun diye kendi burnunu kesmeyece kadar) isteklilik durumuna bir örnek teşkil eder. Negativistik davranış, başkaları ile anlaşma ve işbirliğini kendi KİMLİKlerine tehdit olarak algılayan kişilerde, bir çeşit 'istek' ifade tarzı olarak görülebilir.

b) ETKİN terimi yalnızca eylemlerde bulunma yeteneğini tanımlamak için değil, eylemi başlatma isteği içinde kullanılır. Edilgin ise yalnızca eylemsizliği değil aynı zamanda başkasının isteğini

boyuneğme isteğini de tanımlar. Freud (1937) gerektiği zaman edilgin bir konumu kabul edebilmenin bir sağlıklılık kriteri olduğundan sözettiği zaman, kimlik hissinin zedelendiğini hissetmeden, kendi isteğinin başkalarinkine teslim edilmesini anlatmak istiyordu. c)Güdülenme kavramı (bkz. GÜDÜ) istek fikri ile dürtü (İÇGÜDÜ) arasındaki boşluğu köprülemek amacıyla kullanılabilir. Eğer bir kişi belli bir doğrultuda yüksek güdülenme gösteriyor şeklinde tanımlanıyorsa, bu ereğine ulaşmada zaman ve enerji harcamaya hazır olduğu anlamına gelir. Ama bunun, içgüdülerinin kendini güçlü bir şekilde o yöne ittiğinden mi yoksa istek-gücünün derecesinden mi olduğu formülasyon içinde pek açık değildir. Bkz. Leslie Farber'in 'The Ways of Will' (1966) adlı eseri. Burada istek durumunun genel bir tartışması ve isteğin patolojisi ve cinsel tepki alabilme yönünde çabaların saçma sonuçlarının bir tartışması vardır. Bkz. ETKİN ve EDİLGİN.

İŞ: Çoğunlukla OYUN yada SEVGİ ile karşılaştırılan ciddi etkinlik. Psikanalizin erken dönemlerinde sevmeye ve çalışma yeteneğinin yeniden elde edilmesi başarılı analitik tedavinin kriteri olarak kabul ediliyordu.

İTİ: Bu sözcüğün psikanalitik kullanımı NÖROLOJİden gelir. Orada, bir sinir lifi boyunca yayılan bir elektrik akımına işaret eder. KLASİK TEORİde de, benzer şekilde, içgüdüsel itilerin İD den EGOya uzanan kanallarda yayıldığı düşünülür. Oradaysa, a) Eylem halinde boşalırlar, (bkz. BOŞALMA), b)Engellenirler (bkz. ENGELLENME), c) SAVUNMA mekanizmalarının işlemesi ile saptırılırlar yada d) İçgüdü dışı kanallara yüceleştirilirler (bkz. YÜCELEŞTİRME) Doğru kullanıldığı zaman EKONOMİK bir kavramdır. PSİŞİK AYGITın içinde PSİŞİK ENERJİNİN hareketlerini tanımlamak için kullanılır. Ama çoğu zaman tümü de öznel deneyimlere işaret eden istek, arzu veya dürtü için eşanlamlı olarak kullanılır.

İYİ: Teknik olarak kullanıldığında 'iyi' belli bir İÇREL NESNE sınıfına, özneye karşı iyi davrananlar sınıfına, işaret eder. Bunun zıddı olan KÖTÜ nesnelerin kişiye karşı kötü eğilimleri olduğu hayal edilir. İyi ve kötü, iki nesne tipi, birincil veya özgün içe atılmış nesnenin (bkz. İÇE ATMA) BÖLÜNMEsi sonucudur. Yani özne MEME,

ANNE, BABA, PENİS vb. kavramlarını ikiye ayırır: İyi ve kötü meme vb. Bu şekilde aynı nesneye hem SEVGİ hemde NEFRET, aynı nesneden hem DOYUM hemde KETLENME hisleri yaşadığının farkına varmasının yolaçacağı AMBIVALANSa karşı kendini korur. Bu kullanım, geniş kabulünü Klein ve Fairbairn'in yazılarına borçluyorsa da kökenleri Freud Abraham ve Rado'nun melankoli üzerine çalışmalarında bulunabilir. Bkz. aynı zamanda İDEALİZASYON DEPRESSİF KONUM, PARANOİD-SKİZİOİD KONUM, KLEİNCİ, FAİRBİRNİN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ.

İYİMSERLİK VE KÖTÜMSERLİK: Frieda Goldman Eisler (1935)e göre (Carstairs'in 1963 Reith Konferanslarında alıntılanmıştı) iyimserlik uzamış meme emme ile, kötümserlik ise memeden erken kesme ile ilgilidir. Klinik olarak, engelleri küçümseme anlamında iyimserlik, manik bir eğilim olarak alınır. (bkz. MANİK DEPRESSİF PSİKOZ). Engelleri gözde büyütme anlamında kötümserlik, depressif bir eğilim kabul edilir. (bkz. DEPRESYON).

JUNGCU: 1) İsim C.G.Jung (1875-1961)un izleyicisi. Jung 1907-1913 yılları arasında Freud'un bir tilmizi idi. Ama daha sonra kendi okulunu ve PSİKOPATOLOJİ sistemini kurdu. Jungcu psikoterapistler doğru olarak psikanalist değil 'analitik psikolog' olarak tanımlanırlar. Ancak bu gencl bir kullanım olmaktan uzaktır. 2) Sıfat-Jung tarafından ortaya konan fikirlere atfen. Jung'un düşüncelerinin anlaşılabilir bir özeti için bkz. Bennett (1966).

KABUS: 1) Dişi bir canavarın kişinin üstüne oturup kişiyi boğmaya çalıştığı şeklindeki RÜYA. 2) Dişi canavarın kendisi-karabasan. 3) Genel anlamda korkutucu rüya. Kabuslar içsel güçlere karşı SAVUNMALARın bütünüyle dağılmasına bir örnektir. Bu dağılmadan dolayı rüyayı gören ANKSİYETE değil dehşet yaşar. Kabuslar çocuklukta daha sıkırlar. Boğmaya çalışan canavar, KÖTÜ iç NESNEYe güzel bir örnektir. (bkz. aynı zamanda NESNE, KÖTÜ; NESNE, İÇSEL). Zira bu nesne, rüyayı gören kişinin EGOsunun gerçek bir kişi imişçesine davrandığı mental bir TEMSİLCİ, bir hayali şey (FANTAZİ imge)dir.

KADINSI-KADINSILIK: Kadının psikolojik ikincil cinsel

karakterleri olarak kabul edilen davranış ve tutum örüntüleri kastedilir. KLASİK TEORİ kadınsılığın EDİLGİNLİK ve MAZOKİZM ile temel bir bağı olduğunu varsayma eğilimindedir. Kadın psikolojisinin de bu güçsüz konumda yeralma durumundan ortaya çıkan zorluklar etrafında odaklandığını savunur. Jargona göre erkeklerin 'erkek rolünü benimsemelerine' karşın kadınlar 'kadın rolünü kabul ederler' -çoğu zaman isteksizce ve ancak 'PENİSi reddettikten sonra.' Jones'un da işaret ettiği gibi, kadınsılığın bu tarz ele alınışı Freud'un FALLOSENTRİK eğiliminin bir örneğidir ve hepsi tarafından olmasa da çoğu kadın analist tarafından değiştirilmiştir. Alıcılık fikrine temellendirilmiş bir kadınsılık kavramı için bkz. Payne (1935). Hangi mental niteliklerin doğuştan erkeksi, hangilerinin kadınsı olduğunu saptamada karşımıza çıkan zorluklar için bkz. ERKEKSİ, aynı zamanda bkz. ETKİN VE EDİLGİN, BİSEKSÜEL, İĞDİŞLİK.

KAÇIŞ: İçgüdüsel, doğumsal davranış örüntüsü olarak kaçış psikanalitik teoride yervalmaz. Bkz. KORKU, ANKSİYETE, İÇGÜDÜ.

KARAKTER: Analitik yazılarda genel olarak karakter, kişinin başlı başına birey olarak en tipik kişisel özellikleri anlamında değil, onu bir dizi karakter tiplerinden birine sokabilecek özellikleri anlamında kullanılır. Bu, belli 'karakter eğilimleri'nin a) LİBİDİNAL ve EGO GELİŞİMİNİN özel dönemlerinin türcevi olarak, a) BELİRTİLERİN analogu, yani savunmaya yönelik süreçler olarak yorumlanabilmesi gerçeğinden doğar. (a) dan 'oral', 'anal', 'fallik', 'genital' karakterler çıkar, (b) den 'histerik', 'fobik', 'skizoid', 'obsessif' karakterler. Dolayısıyla buradan da 'karakter nevrozu', 'karakter bozukluğu', 'karakter analizi' kavramları türer. Bkz. a.z. ORAL ANAL FALLİK HİSTERİK SKİZOİD OBSESSİF.

KARAKTER KATLİ: Leslie Farber (1966) tarafından, karakterleri kötülemek ve güdülerini yalanlamak amacıyla psikanalitik teorisinin kötü kullanımını tanımlamada kullanılmıştır. Bu ya a) davranış, YÜCELEŞTİRME, eğitim, gelişme gibi etkenlerin yaptığı değişimlere bakmaksızın BEBEKSİ motiflerle açıklamaya çalışmakla ya da b) karakter eğilimlerinin, karikatürize bir şekilde de olsa, hangi psikiyatrik durum içinde gözlemlendiklerine bakılarak yapılabilir.

İlk teknik tipik olarak, kişinin İTİlcrinin karşısına SAVUNMA geliştirerek onlara egemen olmasını kaale almaksızın, özenilen (Bkz. HASET) davranışı bir savunma olarak yorumlamaktır. Bu, nezaketi, şcşkati, hürmeti SADİZM karşısında ZIT TEPKİ KURMA olarak görmeyi ve etkinlik, düzenlilik ve temizliği de anallik (Bkz. ANAL) karşısında zıt tepkiler kurma olarak yorumlamayı sağlar. İkinci teknik bir önceki cümledeki bütün nitelikleri obsesyonel (Bkz. OBSESYON) olarak, canlılık ve hareketliliği MANİK olarak, nesnellik ve tarafsızlığı SKİZÖİD olarak, gözlemciliği PARANOİD olarak, kendiliğindenlik ve duygusallığı HİSTERİK olarak nitclemcmize yolaçar. Psikanalizin bu kötüye kullanımının altında yatan motifler kıskançlık, nefret ve garezdir. Ama psikanalizin genel psikoloji olma iddiasına rağmen (insan doğasının bütün yönlerini açıklayabilecek bir genel psikoloji) verilerinin patolojiden gelmesi de bu kullanıma olanak sağlar. Bu çelişkinin sonucu olarak, tedavi odasına ait kavramlar ve sınıflama sistemleri, kolaylıkla ve hiçbir değişikliğc uğramadan bu ortamın dışında da kullanırlar. 'Karakter Katli'nden kaçınmanın zorlukları, sanatçı ve tarihi kişiliklerin psikanalitik incelemcilerinde oldukça açıktır. Öm. Freud ve Bullitt tarafından yapılmış Wilson incelemesi (1967). Bkz. PATOBİYOĞRAFI.

KARDEŞ: Akrafa ve hısım için kullanılan eski İngilizce terim. Psikolog ve Sosyologlar tarafından öznenin erkek ve kızkardeşlerinin cinsiyetini belirleme zorunluluğunu ortadan kaldırmak için yeniden ortaya çıkarılmıştır. Dolayısıyla 'kardeş rekabeti': erkek ve/veya kız kardeşlerle rekabet. 'Kardeşlik' ise erkek ve/veya kız kardeşler kümesidir.

KARMAŞA: Davranış üzerinde dinamik etkisi olan, birbirleriyle ilişkili bir grup bilinçli ve bilinçdışı düşünce ve duygular. Freud'cu psikanalizde bu şekilde adlandırılan yalnızca ÖDİPUS ve İÇDİŞLİK karmaşalarıdır. Üstünlük ve AŞAĞILIK karmaşaları ADLERCİdir.

KARŞIT-AKTARIM: 1) Analistin hastasına AKTARIM. Buradaki, doğru anlamıyla karşıt aktarım, tedavide bozucu, çarpıtıcı bir etkidir. 2) Genelleme ile, analistin hastasına karşı duygusal tutumu (hastanın bazı özel davranışlarına gösterdiği tutum da buna dahildir). Heimann (1950), Little (1951), Gitelson (1952) ve başkalarına göre,

analist bu ikinci tip karşıt aktarımını klinik delil olarak kullanabilir: yani, kendi duygusal yanıtının hastanın gerçek niyet ve anlamının doğru yorumuna dayandığını kabul edebilir.

KARŞIT-İSTEK: Bkz. İSTEK ve NEGATİVİZM.

KARŞITINA DÖNME: 1) Bir içgüdüsel değişim. KLASİK TEORİYE göre içgüdüler karşıtına dönme yeteneğindedirler. Şöyle ki, SADİZM MAZOKİZME, DİKLİZCİLİK SERGİLEMECİLİKE, vb., dönüşebilir. Karşıtına dönme her zaman değilse de çoğu zaman ETKİNDEN EDİLGİNE doğrudur. 2) 1. anlamda karşıtına dönme olasılığını kullanan SAVUNMA mekanizması. Anna Freud'a göre ZİT TEPKİ OLUŞUMU 'egonun, içgüdü'nün karşıtına dönme yeteneğinin yararlandığı bir savunmadır'. Anna Freud (1937).

KAS EROTİZMİ: Bedensel etkinlikten haz alma.

KATARSİS: Burada kastedilen ABREAKSİYONun terapötik etkisidir. Trajedideki sanattaki anlamıyla kullanılmaz.

KATATONİ: Çılgınlık ve hareketsizlik dönemleri ile karakterize bir SKİZOFRENİ çeşidi.

KATEKSİS: Freud'un herhangi bir mental yapı veya NESNE TEMSİLCİSİNE bağlanmış ENERJİ NİCELİKİNİ tanımlamak için kullandığı Almanca 'Besetzung' (sözcük anlamı: yatırım) sözcüğüne karşılık olarak Freud'u İngilizceye çevirenler tarafından icad edilen NEOLOGİZM. Kateksis, bağlı olduğu durumlar dışında, bir yapıdan diğerine yerdeğiştirebilen elektrik yüküne veya bir noktadan diğerine nakledilen askeri birliklere benzetilebilir. 'Katekt', 'dekatekt', 'hiperkatekt' sözcükleri buradan türer. Sonuncusu başka bir sürecin BASKILANMASINI kolaylaştırmak için bir sürece yatırım şeklindeki savunucu manevra anlamındadır (Bkz. SAVUNMA). Dolayısıyla, dekateksis için kullanılan 'kateksisin geri çekilmesi' kavramı da buradan türer. 'Nesne kateksisi' özlükün aksine dış nesnelere yatırılan enerjiyi tanımlar. 'Ego' ve 'id kateksisleri' muğlak kavramlardır: EGO, ve İD tarafından veya bunların üzerine kateksis anlamında kullanılır. Genç buradan 'kontr-kateksis' ve 'anti-kateksis' kavramları türer: katekte süreçlerin baskılanmasının idamesini sağlamak için gerekli

enerji. Katexsis sözcüğünü kullanan çoğu ifadeler, 'ilgi', ANLAM, ve GERÇEKLİK tecrimleri ile yeniden yazılabilir.

KATMAN: Anıların, GELİŞİM dönemlerinin, erken ANILARın daha sonra gelenlerden daha derinlerde olacak şekilde üstüste yerleştiği şeklindeki jeolojik metafor. Metafor, erken MATERYALin, daha sonrakine göre daha zor ulaşılabilir olduğunu, ve ağır, tedavisi mümkün olmayan hastalıkların da köken olarak hafif hastalıklara göre daha derinlerde yattığını ima eder. Bazan görülebileceği gibi, erken 'materyal'e daha kolay ulaşılabilirdi zaman da genç bir jeolojik metafor olan 'faulting' kullanılır.

KAVRAM: Psikanalitik teoride kullanılan kavramlar gerçekleri teorik formülasyon halinde organize etmede kullanılan KURGULAR, veya faraziyelere göre sınıflandırılabilirler. Örneğin:

1)'İlke Kavramları': mental yaşamın karşıt güçler yada ilkeler arasındaki ÇATIŞMALAR tarafından harekete getirildiğini (Örn. EROS ve TANATOS, YAŞAM ve ÖLÜM İÇGÜDÜLERİ, CİNSELLİK ve SALDIRGANLIK, GERÇEKLİK ve HAZ İLKELERİ)

2)'Yapısal Kavramlar': Bunlar mental süreçlerin birbirleriyle ilişkili kısımlardan oluşmuş bir aygıt veya organizmanın işlevleri olduğunu varsayarlar (Yani PSİŞİK AYGIT ve parçaları İD, EGO ve SÜPEREGO).

3)'Topografik Kavramlar': Bunlar mental süreçlerin bir şekil üzerinde gösterilebileceğini varsayarlar. Örn. id, ego ve süperego, EGO-SİNİRİ, ANILAR, İTİLER, FANTAZİLERin yüzeyden değişik uzaklıkları olduğunu düşünen, mental içeriğin katmanlar veya TABAKALAR halinde olduğu görüşü. Bu durumda BİLİNÇDİŞİ fenomenlerin BİLİNÇe ulaşılabilirdiğİ konusundaki varsayımlar, bilinçdışı fenomenlerin bilince uzaklığı açısından formüle edilmekte, uzak geçmişte kalan şeyler daha derinde olarak tasarlanmaktadır.

4)'Ekonomik kavramlar': bunlar, KUANTALARI YAPILARA bağlanabilen (bağlı enerji) veya bir yapıdan diğerine geçebilen (serbest enerji) veya eylem halinde boşaltulabilen (Bkz. BOŞALMA) bir çeşit mental ENERJİNİN varolduğunu varsayarlar. Örn. LİBİDO,

SALDIRGANLIK, DESTRUDO, KATEKSİS, kontr-kateksis.

5)'Dinamik Kavramlar': Mental etkinliği süreç, dürtü ve gelişme terimleri ile açıklayan kavramlar. Örn. İÇGÜDÜ DÜRTÜ İTİ YÜCELEŞTİRME

6)'Meleke Kavramları': Bunlar Freud öncesi psikolojiden artakalan kavramlardır. Örn. BELLEK İÇGÖRÜ: her ikisi de yapılmamasına rağmen dinamik terimlerle yerdeğiştirebilirler: hatırlama, unutma ve (belki) İÇGÖZLEM.

Bu altı tip kavramın hepsi de insan deneyimini doğrudan doğruya FENOMENOLOJİsinden türememiş MODELLERe göre formüle ettikleri için gerçekleri tahrif ederler. Yani öznel verilerin nesnel olarak gösterilebilen, bireye özgün olmayan güçlerce ortaya çıktığını kanıtlanabileceğini veya lokalize edilemeyecek, zaman içinde düzenlenmiş olayların, hayal ürünü, yer işgal eden bir yapı olarak açıklanabileceğini varsayarlar. Ama geçmişin şimdiki deneyim üzerindeki etkisinin ve BEBEKSİ tiplerinden erişkin davranış örüntülerinin nasıl çıktığının yapısal, dinamik ve ekonomik yönleri ele alınmadan açıklanabileceği de düşünülmesi zor bir olasılıktır.

KAVRAMLAŞTIRMA: Gözlemlerden kavramlar oluşturma, genel tanımlar formüle etme süreci. Üstün tarafı, kullananı, formüle etme, genelleme, soyutlama ve düşünce arasında seçim yapma zorluğundan kurtarmak olan muğlak bir kelime.

KAYNAŞMA VE AYRIŞMA: Freud'un daha sonraki spekülatif yazılarında, İÇGÜDÜLER yalnızca ÇATIŞMA içinde olmayıp, aynı zamanda kaynaşma ve ayrışma yeteneğine de haizdirler. 'Hiç bir zaman saf YAŞAM İÇGÜDÜSÜ ve ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ ile uğraşmayız. Her zaman bu ikisinin değişik derecelerdeki biresimleri ile uğraşırız. İçgüdülerin kaynaşması karşısında, bazı şartlar altında ayrışmaları da sözkonusudur,' Freud (1920). Bunu kabul eden analistler, sağlıklı, yaşam ve ölüm içgüdülerinin, yaşam içgüdüleri baskın olmak üzere, kaynaşmış durumda olduğunu, sadistik (bkz. SADİZM) ve mazokistik (bkz. MAZOKİZM) sapkınlıklarda, ölüm içgüdüleri baskın olmak üzere kaynaşmış durumda olduğunu, OBSESSİF NEVROZDA

ise ayrışmanın olduğunu ve hastanın yaşam içgüdüsünün ölüm içgüdüsünün nesnesi haline dönüştüğünü savunurlar.

KAZANÇ, BİRİNCİL VE İKİNCİL (PARANOSİK VE EPİNOSİK): Bir BELİRTİNİN birincil (paranosik) kazancı, oluşması ile ANKSİYETE ve ÇATIŞMADAN kurtulmadır. İkincil (epinosik) kazancı ise, belirtiyi, başkalarını etkileme yada manipüle etme amacıyla kullanarak elde edilen pratik avantajlardan oluşur. Örneğin AGORAFOBİNİN birincil kazancı, evden ayrılamama sayesinde ebeveyn figürlerine karşı AMBİVALANSTAN doğan anksiyete ve çatışmadan kurtulmadır. İkincil kazancı ise belirtiyi tatsız zorunluluklardan kaçınmak yada başkalarını kendine yol arkadaşı olarak gelmeye zorlama eyleminde gözlenir. Hastanın akrabaları genellikle, nevrozun ikincil kazançlarının açıkça farkında ama birincil kazançlarından habersiz olma eğilimindedirler.

KENDİNE KARŞI DÖNME: Freud (1915) tarafından tanımlanan dört İÇGÜDÜSEL gelişimden biri. Diğer üçü KARŞITINA DÖNME, BASKILANMA ve YÜCELEŞTİRME'dir. Bunlar Anna Freud (1937) tarafından SAVUNMA mekanizmaları olarak sıralanmışlardır. Bu kavram yalnızca MORAL MAZOKİZMİ açıklamak için kullanılmaktadır. (hastanın SADİZMİNİ kendine çevirdiği, en açık olarak OBSESSİF NEVROZ'da gözlemlenen fenomen). 'İşkence yapma arzusu, Kendine-İşkenceye ve kendini-cezalandırmaya dönmüştür' Freud (1913).

KETLENME: Şaşırmış, afillanmış olma, düşkünlüğüne uğrama hali. Çoğu zaman ketlenme ve YOKSUN KALMA birbirlerini karıştırılır. Ama, tam anlamıyla ketlenme, bir dürtünün doyurulamamasının yada bir amaca ulaşamamasının etkilerine, yoksun bırakılma ise doyum için gerekli madde yada olanak yoksunluğuna işaret eder. Nevrozların ketlenme ve yoksun bırakılma teorileri her halükarda eşdeğer gibidirler zira, yoksun kalma ketlenmeye yolaçar, ketlenme SALDIRGANLIKA yolaçar, saldırganlık ANKSİYETE'ye, anksiyete de SAVUNMALARLA...

Psikanalizin ketlenmeyi zararlı gördüğü popüler bir varsayımda olsa, bu hikayenin bütünü değildir, zira, aynı zamanda GELİŞİMİN de

ketlenme ile başladığını savunur. Gerçekte nevrozun ketlenme teorileri, belli bir eşik değerin üstündeki ketlenme ve yoksun kalmanın patojen olduğunu savunurlar. (bkz. EŞİK).

KISKANÇLIK: HASET'ten üç kişisi olması ile ayrılır: ÖZNE, öznenin sevdiği bir NESNE, ve ikinci kişinin duygusal yakınlığının ayrıcalığına sahip olup olmadığı konusunda özne ANKSİYETE uyandıran bir üçüncü kişi. Oysa haset iki kişi arasında olur: özne, ve öznenin, şansını yada sahip olduklarını özenme ile izlediği bir nesne. Kıskançlık bir diğerine sahip olma ile ilgilidir. Haset ise kendini bir başkası ile karşılaştırmayla. Mc Dougall'a göre kıskançlık, SEVGİ duygusunun varlığını ortaya koyan karmaşık bir duygulanımdır. Tipik olarak ödipal üçgenle ortaya çıkar ve ÖDİPUS KARMAŞASININ bir kısmını oluşturur. Patolojik kıskançlık yani sürekli, temelsiz, sanrısız kıskançlığın (bkz. SANRI) EŞCİNSELLİK ve PARANOYA ile içreel bir bağlantısı olması olasıdır. Freud'a göre (1911) kıskançlık ve paranoya eşcinselliğe karşı savunmalardır. Ama çağdaş eğilim paranoyayı triadın birincil bir üyesi sayma yönündedir.

KİSMİ İÇGÜDÜ: Bkz. İÇGÜDÜ, BİLEŞEN.

KİSMİ NESNE: Bkz. NESNE: BÜTÜN VE KİSMİ NESNE.

KIŞKIRMIŞ: Kışkırmış DEPRESYON ve MELANKOLİ, hem ağır depresyonlu hem de gergin, huzursuz, anksiyeteli hastalar için kullanılan PSİKİYATRİK tanı terimleridir.

KİMLİK: Kişinin, bir sürekliliği olan varlığını, başka herkesten ayrı bir birim olanak duyumsaması. Erikson (1953)a göre, EGO GELİŞİMİNİN pek çok yönü kimlik duygusunun gelişimi açısından formüle edilebilir. Az yada çok şiddetli bir 'kimlik bunalımı' geç ergenlik ve erken ergenlik döneminin karakteristik özelliğidir. Kimlik hissi FÜGLERDE kaybolur. Skizofrenik kimlik SANRILARINDA ise çarpıtılır. (bkz. aynı zamanda SKİZOFRENİ). Burada tipik olarak, altta yatan bir kimliksizlik hissi büyüklük sanrıları ile giderilmeye çalışılır. Kimlik ile ilgili pek çok sorun, kimliğin gelişmesi yada kaybolması yönünde, ÖZDEŞLEŞMElerin etrafında odaklanır. Çocuklukta ebeveynlerle, özellikle kişinin kendi cinsiyetinden olan ebeveynle

özdeşim yapamama, kimlik hissinin kaybolmasına yolaçar. Ama onlarla ergenlikte özdeşleşme yapamama da benzer etkiler yaratır. Kimlik hissi olasılıkla, KENDİNİN FARKINDA OLMA ile eşdeğerdir ve psikanalitik teorisinin nesnel bağlamda kullanma eğiliminde olduğu EGO kavramının öznel eşdeğeridir. Pek çok Amerikan yazarını uğraştıran 'bir kimlik arayışı'nın bir rol arama, yada, güçlendirilmiş bir kendinin farkında olma durumunu arama olduğu pek açık değıldir. Bkz. Erikson (1953), Wheelis (1958), Bkz. aynı zamanda ÖZLÜK, KİMLİK v. ROL DAĞILMASI.

KİMLİK ARAYIŞI: Bkz. KİMLİK.

KİMLİK v. ROL DAĞILMASI: Erikson'un İNSANIN DÖNEMLERİnin beşincisi. Ergenlik ve erken erginliğe tekabül eder. Erikson'a göre bu dönemde birey, özellikle büyüyerek uzaklaşmakta olduğu ebeveynlerine ve içine büyümekte olduğu topluma göre kendi kimliğini yeniden tanımlama durumundadır. 'Rol dağılması' 'kendi kimliğinin bütünüyle kaybına yolaçacak derecede kliklerin kahramanları ve kitlelerle aşırı-özdeşleşme' yönündeki ergenlik eğilimine işaret eder. Erikson (1958).

KİŞİLERARASI: 1) 'Kişilerarası teoriler' ve kavramlar, tekil bireylerin nasıl geliştiğı ve davrandığı ile ilgilenen KLASİK TEORİNİN kişi-içi teorilerinin aksine kişilerin birbirleri üzerinde nasıl etki ettikleri ile ilgilenir. 2) 'Kişilerarası ilişkiler' kişilerin arasında oluşan ilişkilerdir. Eğer kişinin parçaları arasında karşılaştırma yapılmazsa, "arası" kavramı ağıdalı kalır. Bir insanın patronuyla ilişkisi kişilerarasıdır, SÜPEREGO'suyla ilişkisi kişi-içidir.

KİŞİLİK BOZUKLUKLARI: Bkz. DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI.

KİŞİLİK TİPLERİ: Kişilik tipleri konusunda Jung'un ve Eysenck'in görüşleri için bkz. DIŞADÖNÜK ve İÇEDÖNÜK. Psikanalitik literatür kişilik tiplendirmesini KARAKTER başlığı altında inceler ve sınıflandırmada iki sistem kullanır. Klinik ve gelişimsel. Klinik karakter tipleri eşdeğer oldukları, en çok andırdıkları klinik psikiyatrik duruma atfen isimlendirilirler: HİSTERİK

OBSESSİF, FOBİK, SKİZOİD, DEPRESSİF, MANİK. Gelişimsel karakter tipleri niteliklerinin türediği LİBİDİNAL GELİŞİM dönemlerine atfen adlandırılırlar: ORAL ANAL FALLİK GENİTAL karakterler.

KİŞİLİKBİLİM: Marjorie Brierly'nin General Smuts'dan ödünç aldığı bir terim. Kişiliğin 'bir soyutlanma yada bir soyutlamalar kümesi olarak değil, yaşayan bir organizma olarak, tam olarak olduğu şekliyle, yani organik psişik bir bütün olarak' (Smuts) incelenmesi. Brierly bu terimi, kişilik bilimini METAPSİKOLOJİden ayırmak için kullanmıştır. Kişilikbilimde kişi ve deneyimi korunmuştur. Metapsikolojide ise deneyimin yerinde, kişi-dışı yapıların karşılıklı ilişkileri sözkonusudur.

KLASİK ANALİTİK TEKNİK: Bir analist şu şartları yerine getiriyorsa klasik teknik kullanıyor demektir. a) Hastalarını hergün görüyorsa, b) onları sedire yatırıyor, c) Öneride bulunma, ilaç yazma, hayatlarını çizmede yol gösterme gibi davranışlardan kaçınıyorsa, d) kendi konuşmalarını YORUMLarla kısıtlıyorsa ve e) hastalarına SERBEST ÇAĞRIŞIM TEMEL KURALına uyma talimatı veriyorsa. KLASİK TEORİye uymadan da klasik teknik kullanılabilir, zira, teori analistin hangi ortamda söylediğini değil neyi söylediğini belirler. Ama klasik teorinin bazı izleyicileri klasik tekniğin ayrılmaz bir parçası olarak f) bilinçdışı FANTAZİden önce SAVUNMaların yorumunu da bu listeye katarlar. KLEİNCİ analistler (a) ve (e) arasına katılır ama (f) ye katılmazlar.

Klasik teknik erişkin psikonevrotiklerin tedavisi için geliştirilmiştir. Çocukların, adolesanların, ve psikotiklerin analizinde klasik tekniğin modifiye edilmesi gerekliliği ve gerekli ise nasıl modifiye edileceği konusunda anlaşmazlıklar vardır. Klasik teknikten planlı ayrılmalara bazan PARAMETRELER de denir. Klasik tekniğin bir sunumu için bkz. Fenichel (1941).

KLASİK (ANALİTİK) TEORİ: Literatürde bu kavramla sık karşılaşılmamasına rağmen, yazarın teorik konumu bilinmeksizin tam olarak ne kastedildiği anlaşılamayacak bir kavramdır. Kavram, teorik bir 'norm'un var olduğunu ve diğer teorik tutumların bununla bir sapma

veya ilerleme tarzında ilişkilendirilebileceğini ima eder. Sonuçta kavram ya "Freud'un temel öngörülleri ile uyumlu teori" veya "dokuzyüzyırmilerde kalmış eski moda Viyanalı analistlerin anladığı teori" anlamında, tarafsız olarak kullanılır. Ama klasik teorinin KLASİK ANALİTİK TEKNİK ile kesin bir ilişkisi vardır ve şu kavramları içerir: a) METAPSİKOLOJİNİN YAPISAL TOPOGRAFIK ve EKONOMİK formülasyonları, b) EGO ve bebeklik LİBİDİNAL GELİŞİM dönemleri kavramı ve dönemlerin özel EROTOJENİK BÖLGELERİN kontrolü altında olması ve c) NEVROZLARIN hastanın bebeklik SAPLANMA NOKTALARINA gerilediği, GERİLEYİCİ fenomenler olduğu düşüncesi. İNGİLTERE'de Anna Freud ve ABD'de Heinz Hartmann klasik teorinin mirasçı veya izleyicileridir.

KLEİNCİ: 1) İsim. Melanie Klein'in (1882-1960) izleyicisi. Klein ÇOCUK ANALİZİNİN DEPRESSİF ve SKİZOID konumların öncü araştırmacıydı. 2) Sıfat. Melanie Klein tarafından formüle edilen düşünce ve kuramlara atfen. 'Kleinci psikanaliz okulu' Freudcu akım içerisinde kalsa da kuramları çeşitli açılardan KLASİK TEORİDEN farklılık gösterir. Ana farklar şunlardır: a) ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ klinik bir kavram olarak ciddiyetle ele alınır. Doğuştan AMBİVALANS kabul edilir. Ambivalansın yıkıcı bileşeni yapısal kendini-yıkıcı içgüdünün savunmasal olarak (bkz. SAVUNMA) dışa YANSITMAYA uğraması olarak kabul edilir. b) EGO GELİŞİMİ nesnelerin sürekli İÇEATMA ve YANSITMAYA uğraması olarak görülür, özlüğün çeşitli savunmalar kullandığı bir dizi dönemden geçerek gelişmesi olarak görülmez. c) NEVROZun kökeni yaşamın ilk birkaç yılında değil ilk bir yılında olarak kabul edilir. Nevrozu oluşturan da, 'depressif konum'dan geçişte görülen başarısızlıklar olarak kabul edilir; Çocuklukta çeşitli dönemlerde SAPLANMA (SAPLANMA NOKTALARI) olarak görülmez. Sonuç olarak klasik teorideki ÖDİPUS KARMAŞASININ yerini Kleinci teoride depressif konum almıştır. d) Kleinci teori ANNE ve MEMEYE karşı ambivalansın çözülmesine temel önem verdiğinden ve ego gelişimini birincil olarak anne ve/veya memenin içeatımı temelinde yerleştirdiğinden dolayı bir İÇGÜDÜ TEORİSİ değil bir NESNE TEORİSİdir. Ama Fairbairn (bkz. FAIRBAIRNIN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ) ve Winnicott' nesne teorilerinden bebeğin yaşadığı gerçek annelik

deneyimine çok az önem vermesi nedeniyle ayrılır. Kleinci görüşe göre bu gerçek deneyim bebeğin memeye karşı doğuşsal ambivalansını yenmesindeki güçlükleri nedeniyle gölgelenir. Memeye yapısal olarak hem HASET duyma hemde onu kendi yansıtılmış ölüm içgüdüsünün alıcısı olarak kullanma gereksinimi nedeniyle bebek memeden korku ve kuşkusunun çözüm-işini tamamlamak durumundadır. (PARANOİD-SKİZOID KONUM). e) Bebeğin klasik teorinin düşündüğünden çok daha canlı ve vahşi bir FANTAZİ yaşamı olduğunu kabul eder. Analizin ana görevinin de bilinçdışı dürtülere karşı SAVUNMALARı yorumlamaktan çok bilinçdışı fantazileri yorumlamak olduğunu savunur. Ama fantaziler libidinal ve yıkıcı içgüdülerin psişik temsilcileri olarak görülür ve savunmaların fantazilere karşı oluştuğu belirtilir.

Özet olarak Kleinci analiz ikili içgüdü teorisine bağlı olması nedeniyle klasik analize benzer ve gerçekte ölüm içgüdüsünün kullanımı açısından freudculardan daha da Freudcudur. Ancak gelişme dönemleri ve saplanma noktaları kavramına 'konumlar' kavramını yeğlemesi ile de ondan ayrılır. Kleinci teorinin bir açıklanması için bkz. Segal (1964). Klasik açıdan keskin bir eleştirisi için bkz. Glover (1945).

KLOSTROFOBİ: Kapalı yeryer korkusu. **ANKSİYETE HİSTERİSİ** veya **FOBİnin** bir belirtisi.

KOİTUS: Cinsel birleşme. Dolayısıyla, 'koitus interruptus': erkeğin boşalmadan önce kendini geri çekmesi, 'koitus prolongatus': erkek ORGAZMının gecikmesi 'koitus reservatus': erkek orgazmindan kaçınma durumu.

KOLLEKTİF BİLİNÇDİŞİ: Bkz. **ARKETİP**.

KONTRFOBİK: Bkz. **FOBİK KARAKTER**.

KONTR KATEKSİS: Bkz. **KATEKSİS**.

KONVERSİYON: Teknik bir terim olarak kullanıldığında, düşünceler, dilekler ve duygulardan oluşan bir psikolojik karmaşanın, fiziksel bir belirti ile yerdeğiştirilmesi sürecini anlatır. Freud'a göre (1893) fiziksel sürece dönüşen şey, 'düşünsel karmaşa'nın kendisi değil,

'düşünsel karmaşa'ya bağlanmış olan DUYGULANIMdır. Freud'un fiziksel HİSTERİK belirtilerin PSİKOJEN olduğunu bulması, PSİKANALİZİ doğuran yaratıcı bir gözlemdir. Ama konversiyon hipotezi, ruhsaldan fizikle 'esrarlı sıçrama' diye de adlandırılan olayı açıklamadığından, yetersizdir. Histerik belirtiler 'jestler' olarak kabul edildikleri zaman bu esrar ortadan kalkar. Bkz. Home (1966), Szasz (1961).

KONVERSİYON HİSTERİSİ: Belirtilerin fiziksel yakınmalar olduğu psikonevroz türü. Konversiyon belirtileri fiziksel belirtilerden a) İşlev kaybının anatomik ve fizyolojik gerçeklerden çok hastanın kendi bedeninin nasıl çalıştığı konusundaki fikirlerine dayanması (örn., diyelim ki elin histerik anestezisi, el sinirlerinin kapladığı alanlara göre değil, 'el' kavramının kapsadığı (yani eldivenin örttüğü alanlar) ele göre oluşur, b) belirtinin hastanın yaşamında bir işlevinin oluşu, c) hastanın belirtiyeye karşı garip bir tutumu oluşu-tipik olarak ya histrionik yada kayıtsızlık tarzında- ile farklılık gösterir.

KOPRO: Dışkı ile ilgili: örn. 'koprofaji'-gaita yemek. SKİZOFRENİde ve hasta, uyarısız kalmış çocuklarda ortaya çıkan bir belirti. 'Koprofili'- dışkıya dokunmaktan, yemekten yada bakmaktan zevk alma.

KOMPÜLSİF: Kişinin kendini düşünmek yada yapmak zorunda hissettiği ve engel olamadığı, yada hiç değilse yapılmaması halinde ANKSİYETE ortaya çıkan BİLİNÇLİ düşünce ve davranışları ifade eden sıfat. Kompulsif belirtiler OBSESSİF NEVROZun karakteristiğidir. Ya baskılanmış olanın geri dönüşünün belirtileridir, yani hastanın özlük imgesi ile bağdaştıramayıp dışladığı dilek ve düşüncelere tekabül ederler, veyahut da böylece yasaklanmış düşünceleri zihinden dışarıda tutmaya yararlar. Kompulsif fenomenler BASKILANMANIN yetersizliğine yada YABANCILAŞMAYA delildirler, zira, içerdikleri 'dürtü' özelliği ile kendini ifade peşinde belli bir güç olduğuna, beri yanda 'irade dışılık' özelliği de kişinin bunların kendisinin bir parçası olduğu gerçeğinin farkında olamayışına işaret ederler. Kompulsifin karşıtları 'özgür', 'kendiliğinden', ve EGO İLE UYUMLUDUR.

KONUM: KLEİNCİ teori tarafından bireyin GELİŞİM sürecinde içinden geçtiği belirli NESNE İLİŞKİLERİ ve LİBİDO dağılımı şekillerini tanımlamada kullanılan terim. Kleinci teoride genel kabul görmüş iki konum PARANOİD-SKİZOİD ve DEPRESSİF konumlardır. Ama bir MANİK konuma da atıflar vardır. Kavramın LİBİDİNAL GELİŞİM dönemi kavramı ile yakınlığı vardır ama belli bir nesne ve EROTOJEN BÖLGEye bağlanmadan ziyade karmaşık bir FANTAZİ ve nesne ilişkisi örüntülerine işaret eder. Her iki konum da yaşamın ilk yılı içinde, yani KLASİK TEORİ'nin ORAL döneminde olur.

KORKU: Yaklaşan tehlike nedeniyle ortaya çıkan ve kaçma isteğinin eşlik ettiği temel DUYGU. Korku temel insani deneyimlerden olmasına ve kaçma da kuşkusuz temel biyolojik yanıtlardan olmasına karşın psikanalizin korku hakkında çok az söyleyecek şeyi vardır. Bunun iki nedeni vardır. İlk olarak, temel ilgi alanı patoloji iledir. Dolayısıyla korku ANKSİYETE tarafından gölgelenmiştir. Bazan anksiyete mantıksız korku, korku da nesnel anksiyete olarak da tanımlanır. İkinci olarak Freud'un ikili içgüdü teorisi konusundaki ısrarı (bkz. İÇGÜDÜ) üçüncü bir temel içgüdüye yer bırakmamıştı. Bundan dolayı da SEVGİ ve NEFRET birbirleriyle nasıl ÇATIŞMA halinde olabileceği birbirlerini nasıl ve bazan da nasıl güçlendirebileceği (bkz. SADİZM) hakkında söyleyecek çok şeyi olmasına karşın korkunun sevgi ve nefretle nasıl etkileneceği hakkında söyleyecekleri çok azdır. Freud'un antitezler ve zıtlar konusundaki tutkusu açısından korkunun hem sevginin hemde nefretin zıddı olduğu savunulabilir.

KÖTÜ: NESNE, MEME, PENİS, ANNE, BABAYı nitçilediği zaman İÇRELLEŞTİRİLMİŞ (nesne, meme vb.)nin BÖLÜNMEŞİ sonucu oluşan iki imge veya NESNE TEMSİLCİLERinden biri. Bu bağlamda kötü, engelleyici, nefret edilen, korkutucu, hain, baskıcı anlamlarını kapsar. Bazan 'kötü' şeklinde turnak içinde de yazılır.

KÖTÜ HUYLU: Tıpta tümöral gelişimlerden kanseröz olanlar 'kötü huylu', kanseröz olmayanlar 'iyi huylu' olarak adlandırılırlar. Bazan ağır histeriye de 'kötü huylu histeri' denir. Muhtemelen bilinçdışı garezin varlığından dolayı.

KURGU: Psikanalitik KAVRAMLARın bütünü değilse de bazıları kurgudurlar. Yani mental fenomenleri başka bir fenomenmişçesine formüle ederler. KLASİK TEORİNİN merkezi kurgusu PSİŞİK AYGITtır. Bu kurgu, mental süreçlerin hipotetik bir şey yada YAPInın işlevleri olarak görülmesini sağlar. Kurgular kullanma eğilimi daha NESNEL gibi görünen formülasyonların mental fenomenlerin öznel olduğunu açıkça kabul edenlere göre daha bilimsel olduğu varsayımından kaynak alır. Bkz. MODEL, REİFİKASYON.

KURT ADAM: Freud'un 'From the History of an Infantile Neurosis' (1918) adlı eserinde tanımlanan hastasına analitik literatürde takılan ad.

KUVANTUM: Kelime anlamı: bir nicelik. Ama gencl olarak 'Kuvantum Fiziği'nde olduğu gibi, belli bir nicelikteki enerjinin içine yerleşebileceği ayrı bir birim. Fiziğin kuvantum teorisi, radyasyonda elektronların enerjisinin sürekli bir şekilde değil, birbirinden ayrı kuvantalar şeklinde boşaldığını savunur. KLASİK TEORİ psişik ENERJİ kuvantalarının varlığını öne sürer. Bunlar İD de yaratılmış, etkinlik halinde boşalma olanağı olan ve EGOyu oluşturan mental yapılara bağlanabilen niceliklerdir. LİBİDO ve DUYGULANIM kuvantalarına atıflar da literatürde görülebilir. Psikanaliz psişik enerjiyi ölçmek için hiç bir araca sahip olmadığı için, bu enerjinin birbirinden ayrı kuvantalardan oluştuğu, salt spekülâtif bir anlayıştır. Zaten 'kuvantum' kelimesini kullanan analistler de her zaman böyle bir varsayımı ima etmek istemezler. Bkz. aynı zamanda Q.

KÖTÜMSERLİK: Bkz. İYİMSERLİK.

LAMARCKÇILIK: İlk olarak Lamarck (1744-1829) tarafından ortaya atılan, bireyin edindiği karakterlerin döllerine kalıtım yoluyla aktarılabilceğini savunan evrim teorisi. 'Edinilmiş karakterlerin kalıtım yoluyla aktarılabilceği' şeklindeki bu evrim teorisi evrimin doğal seçme yoluyla olduğunu savunan Darwinci evrim teorisi ile -yani rastlantısal varyasyonların yaşaması ve geçişi - bağdaşmaz olarak görülür. İzleyicilerini şaşırtmak pahasına da olsa, Freud Lamarckçi idi. 'Pek çok benzer kısıtlamaya karşın Freud en başından yaşamının

sonuna kadar kendi eleştirilecek Lamarckizmini inatçı bir bağlılıkla ortaya koydu.' diye yazıyordu Jones (1957). Bu bağlılık çağdaş insanın suçluluk duygusunun tarih öncesi dönemlerde oluşmuş olan BABA KATLİ ne bağlanması şeklindeki antropolojik teorisine açıklama getirir. Bütün Yahudi tarihini kaplayan SUÇLULUK bilincini de Musa'nın katillerinin yaşadığı suçluluk duygusunun kalıtsal, bilinçdışı bir anısı olarak açıkladığı tarihsel teori de aynı şekilde açıklanabilir. Jones (1957) Freud'un bu sapmasını açıklamak için büyük çaba sarfeder (Cilt III kesim 10). Bkz. Freud (1913, 1919), Bkz. ONTOGENEZVE FİLOGENEZ, TOTEM, TABU, ASAL.

LİBİDİNAL BEBEKLİK GELİŞİMİ: KLASİK TEORİ bireyin bebeklikten GİZİLLİK DÖNEMİne kadar içinden geçtiği bir dizi libidinal gelişim dönemi ortaya atar. Bu dönemlere paralel bir dizi EGO GELİŞİMİ dönemleri de senkronize bir şekilde gelişir. Çoğu formülasyonda bu dönemler ORAL, ANAL, FALLİK, ÖDİPAL olarak adlandırılır. İlk üç döneme bir arada PRE ÖDİPAL dönem denir. Oral, anal, fallik dönemlerin bu şekilde adlandırılmalarının nedeni sırayla ağız, anüs ve penis ana libidinal haz kaynağı olurlar. Bazı formülasyonlarda narsisistik dönemler (bkz. NARSİSİZM) de denir. Zira yalnız ödipal dönemde NESNE-SEVGİSİ yeteneği ortaya çıkar. Bazı formülasyonlarda oral dönem 'oral-emici' ve 'oral-ısırtıcı' alt dönemlere, anal dönem de 'anal-boşaltıcı' ve 'anal-tutucu' alt dönemlere ayrılır. NESNE TEORİSİ oral ve anal terimlerini ANNE-çocuk ilişkisinin çeşitli yönlerini tanımlamak için kullanır. Ama bebeğin narsisistik ve hazza yönelik olduğu şeklindeki klasik anlayışı ve libidinal gelişmenin olageldiği İD ile EGO GELİŞİMİNİN olageldiği bir EGO ayırımını reddeder. Bkz. aynı zamanda İÇGÜDÜ TEORİSİ VE NESNE TEORİSİ, LİBİDO.

LİBİDİNAL VE LİBİDİNÖZ: LİBİDO terimine tekabül eden sıfat için doğru terim bunlardan ilkidir.

LİBİDO: YAPILARın ve NESNE TEMSİLCİLERİNİN yüklendiği mental ENERJİNİN hipotetik formü. Libidonun bir kaynağının -beden yada İD- varolduğu düşünülür. Bu kaynağın, özgül EROTOJEN BÖLGELER (örn. ORAL ANAL GENİTAL libido) ile ilgili çeşitli tipleri vardır. Bu enerji 'libidinize' olmuş (yada 'libidinal

katexsis' (bkz. KATEKSİS) taşıyan) çeşitli yapı yada süreçler arasında dağılmıştır. Freud'un ilk formülasyonlarında libido özel olarak cinsel (bkz. CİNSİYET) içgüdülere bağlanmış enerji idi. Ama daha sonraları egonun da libidosu olduğu kabul edildi. Bu 'ego-libido'nun nesne-temsalcilerine (nesne-libidosu) bağlanmış libidodan kaynaklandığı kabul edildi. Bu oldukça garip formülasyon diğer iki formülasyondan kaynaklanır: a) egonun idden ayrışmasından; dolayısıyla ego enerjisi de ayrılmış id enerjisi olmalıdır, b) egonun gelişiminin ebeveyn nesnelerin KETLENME deneyimleri ile olmasından, onlarla ÖZDEŞLEŞME kurmasından ve onları İÇEATMA işlemine tutmasından, -dolayısıyla kökende onlara bağlı olan libidonun egoya bağlı hale gelmesi ve ebeveynlere bağıllık azaldıkça KENDİNİ SEVME ve KENDİNİN FARKINDA OLMA gidercek artar. Bu formülasyon egonun kendi nesnesi olduğunu kabul eder. Buradan hareketle Federn (1952) 'özne libidosu' -öznenin özlüğüne ayırdığı enerji- ve 'nesne libidosu' -nesnelere yatırıma elverişli enerji- ayırımını yapmıştır. Ego'ya yatırılmış nesne libidosu 'narsisistik libido'dur. YAŞAM İÇGÜDÜSÜ ve ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ ne inananlar yaşam içgüdüünün enerjisini, libidoyu, ölüm içgüdülerine özel diğer bir enerji şekli ile karşılaştırırlar. Bu boşluğu doldurmak için MORTIDO ve DESTRUDO kavramları geliştirilmişse de hiçbir oturmamıştır.

LİBİDO TEORİSİ: Bkz. LİBİDO, İÇGÜDÜ TEORİSİ.

LOHUSALIK LOHUSALIKLA İLGİLİ: Doğumu hemen izleyen haftalar. 'Lohusalık psikozu' 'lohusalık depresyonu' terimleri doğumu izleyen ve dolaylı olarak doğumun ortaya çıkardığı düşünülen PSİKOZ ve DEPRESYONDUR.

MANİ: COŞKU, PSİKOMOTOR İVMELENME ile yani hem mental hem de fizik etkinliğin belirgin ivmelenmesi ile niteli PSİKOZ. Bunun sonucunda kamçılanma, şiddetli uykusuzluk ve en sonunda da tükenme, düşüncelerin uçuşması ortaya çıkar. Düşünce uçuşması, bir düşünce ile onu izleyen düşünce arasındaki bağlantının yüzeysel olarak kurulduğu ve özleştirici ile düzene sokulmamış hızlı düşünceye verilen addır. Akut ve kronik şekilleri tanımlanmıştır. Hastalık MANİK DEPRESİF PSİKOZun bir dönemi olarak görülür.

Maninin tek tük psikanalitik incelemesi, PSİKOPATOLOJİsinin DEPRESYONun zıddı olduğunu ve coşkunun da SÜPEREGO (İÇREL NESNELER) ya galebe çalmanın yarattığı zafer duygusundan ortaya çıktığını göstermiştir. Süperegonun hayali saldırganlığı psikozun DEPRESYON dönemindeki depresyona neden olarak görülür. Bkz. Abraham (1927), Lewin (1951).

MANİK SAVUNMA: Kendilerini ANKSİYETE SUÇLULUK ve DEPRESYONa karşı a) bunların İNKARı b) OMNİPOTAN kontrol FANTAZİLERİ ile - bu şekilde kendilerini anksiyete yada yetersizlik duyguları yaratacak bütün durumları kontrol ediyor zannederler - c) güçlülük hissi alabilecekleri nesnelerle ÖZDEŞLEŞME yaparak ve d) Özlüğün KÖTÜ yönlerinin başkalarına YANSITMA yoluyla savunan kişilerin kullandığı savunma (bkz. SAVUNMA) davranışı şekli. Manik savunmalar karakter derinliğinden yoksunluk ve başkalarının dürtü ve duygularını anlayamama pahasına suçluluk duygusu ve anksiyeteden özgür olmayı sağlarlar.

Manik savunmalar MANİ yada MANİK DEPRESSİF PSİKOZa yatkın kişilere özgün değildir. Kavram NESNE TEORİSİne aittir. Faribairn'e göre depressif bir durumun ortaya çıkmasına karşı özgül - olmayan TEKNİKLER (PARANOID, OBSESSİF, HİSTERİK, FOBİK) EGOyu savunamadığı zaman ortaya çıkan acil bir savunmadır. (bkz. FAİRBİRNİN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ).

MANİK DEPRESSİF PSİKOZ: MANİK ve DEPRESSİF dönemlerin birbirleriyle değişmeli olarak oluştuğu PSİKOZ. Krapelin'e göre temel ruhsal hastalıklar DEMENTİA PREKOKS ve manik depresif psikoz olarak iki guruba ayrılabilir. İkincisi dairesel bir hastalıktır. Hasta ara dönemlerinde normal olduğu COŞKU ve depresyon ataklarından rahatsızdır. Bu betimsel ve prognostik (bkz. PROGNOZ) bir kavramdır psikopatolojik (bkz. PSİKOPATOLOJİ) hiçbir çıkarsaması yoktur. Çağdaş psikiyatri yapısal duygulanım siklusu kavramını reddeden DUYGULANIM PSİKOZU yada duygulanım bozukluğu kavramını yeğler.

MASTURBASYON: Kelime tam olarak cinsel uyarılma anlamına geliyorsa da yalnızca kendi kendine cinsel uyarıyı belirtmek

için kullanılır. Dolayısıyla:

'Masturbasyon fantazisi': masturbasyona eşlik eden hayal etkinlikli.

'Bebek masturbasyonu': çocuklukta olan masturbasyon.

'Masturbasyon eşdeğeri yada yerine geçeni': masturbasyon için eşdeğer olan yada masturbasyonun yerine geçtiği kabul edilen etkinlikler.

MATERYAL: Analistler çoğu zaman hastaların getirdiği materyalden söz ederler. Bu, hastaların sarfettikleri sözler anlamındadır. Bu kullanımın temeli, hastanın söylediklerinin, analist tarafından YORUMLAMALARINI temellendirmede kullanılacak kanıtlar olarak alınmasında yatar. Sonuçta bir hasta, analiste, yorumlayabileceği materyal üretmekte olarak düşünülebilir: ORAL materyal oral düzeyde yorumları olanaklı kılacak materyali sağlar vb. Hastaların söyledikleri sözler ve kanıtların bu tarz kullanımı doğalsa da analistlerin işlerinin, biri ile İLETİŞİMde bulunmaktan çok bir şeyin izlenmesi olduğunu düşünme eğilimlerini pekişirebilir.

MAZOKİZM: 1) Öznenin kendine acı verilmesinden erotik haz aldığı cinsel SAPKINLIK. 2) Kötü muamele aşağılanma ve acıyı üstlerine çeken kişilerin sergilediği kişilik tarzı 3) Moral mazokizm': Freud tarafından kişinin kendi sadistik (bkz. SADİZM) SÜPEREGOsuna boyuneğme eğilimini tanımlamak için kullanılan terim. Kavram süperegonun moral gücünü içgüdüsel saldırgan ENERJİden aldığı fikrinden doğar. (bkz. aynı zamanda İÇGÜDÜ ve SALDIRGANLIK) ve bu enerji egonun 'üstüne çekilerek' boşaltılır. Mazokizm HAZ İLKESİne gerçek ve açık bir istisnadır. Şu şekillerde açıklanır: a) Sadizmin KARŞITINA DÖNMESİ olarak, b) sadistik yaşam ortağı ile ÖZDEŞLEŞME ile, c) hazla aynı zamanda cezalandırma ve acı hissederek SUÇLULUKun hafifletilmesi d) Temelde otorite figürlerini hoşnut etmek için bir teknik olun boyuneğici rolün erotisize edilmesi olarak, ve e) ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ olarak.

KLASİK TEORİ mazokizm, edilginlik (bkz. EDİLGİNLİK) ve

KADINSILIK arasında içsel bir bağlantı olduğunu varsayar. Bu şekilde kendini başkasının İSTEKine bırakmakla acı hissetmeyi karıştırmaktadır.

MELANKOLİ: Şimdilerde DEPRESYON (özellikle İÇKAYNAKLI depresyon) DEPRESSİF hastalık, yada MANİK DEPRESSİF PSİKOZun depressif fazı denilen durumların eski adı. Depresyonu nitelendiği zaman 'melankolik', hastanın yalnızca karamsar olmadığı, aynı zamanda iyice yavaşlamış olduğu, intihar eğilimleri olduğu, kendine- yüklenici (kendini-suçlayıcı) olduğuda ima edilir. (Bkz. YAVAŞLAMA, İNTAHAR, KENDİNE-YÜKLENMELER).

MEME: Bu sözcük anatomik olarak organa veyahut da öznenin zihninde oluşan fikre (bkz. NESNE TEMSİLİ) işaret eder. "Meme" ORAL isteklerin DÜRTÜLERin, FANTAZİLERin ve ANKSİYETELERin nesnesidir ve KİSMİ NESNE olarak ANNE ile eşanlamıdır. Yani kavram yalnızca bir emme organı olarak memeye değil aynı zamanda bebeğin kişi olarak annenin farkında olmamasına da işaret eder. "Memenin bölünmesi" bebeğin bütün bir meme imgesini, bir kısmı mükemmel, sevimleye layık, bütünüyle tatmin edici olarak kavranan İYİ meme, diğer kısmı da nefret edilen ve reddedici KÖTÜ meme olarak ikiye bölen ruhsal sürecine işaret eder. Memenin BÖLÜNMEsi SEVGİ ve NEFRETin aynı nesneye yöneldiğinin farkedilmesi karşısında bir SAVUNMAdır. Zulüm görme anksiyetesi (Bkz. ZULÜM) sahibi olunarak AMBİVALANStan bağımsız olmayı sağlar. Bkz. PARANOİD-SKİZOİD KONUM, DEPRESSİF KONUM. Her ikisi de bütün PSİKOPATOLOJİnin anneye ilişkiden doğduğunu savunan Fairbairn ve Klein'in yazılarında, 'meme' çoğunlukla 'birincil nesne' anlamında kullanılır, bunun annenin bedeninin bir parçası olduğu ise yalnızca teorik bir ima olarak kalır.

MENARŞ: Buluşda adet görmenin başlaması.

METAPSİKOLOJİ: Freud tarafından bulunmuş, diğer bilimlerin 'genel teori' diye adlandırdıkları en üst soyutlama düzeyindeki tanımlamalarını açıklayan sözcük. Metapsikolojik formülasyonlar mental fenomenleri kurgusal bir PSİŞİK AYGIT (bkz. KURGU) ile açıklar. İdeal olarak sözkonusu fenomenin

TOPOGRAFİK, DİNAMİK, EKONOMİK yönlerine atıflar taşır. Topografik, psişik aygıtaki yerine- yani İD EGO veya SÜPEREGO da oluşuna-; dinamik, olaya katılan İÇGÜDÜLERE; ekonomik, aygıt içinde ENERJİNİN dağılımına işaret eder. Metapsikoloji KLASİK TEORİNİN bir kısmıdır. NESNE TEORİSİ tarafından kullanılmaz.

MİGREN: Doğru kullanımıyla: şiddetli, yarım başağrısı. Yanısıra 'fotofobi' (ışığa aşırı duyarlılık), 'ışık çakmaları' ve 'castellations' (mazgalı barbatalar) vardır.

MİZAÇ: Psikanaliz yalnızca iki mizaç tanır: COŞKU ve DEPRESYON. Mizaç bozuklukları DUYGULANIM BOZUKLUKLARINI karakterize eder. Bkz. MANİ, MANİK DEPRESSİF PSİKOZ.

MNEME: Bellek. Dolayısıyla 'mnemik imge'; belleğin psikolojik eşdeğeri kavramı türer.

MODEL: Analistler model inşa etmekten sözettikleri zaman, şekilsel olarak ifade edilebilen bir kavramlar sistemi formülasyonunu ima ederler. Freud'un PSİŞİK AYGIT'ı klasik bir psikanalitik modeldir. Bu sistemde İD, EGO, SÜPEREGO ve ÇEVRE arasındaki ilişkiler topografik olarak (bkz. TOPOGRAFİK) olarak alınmıştır. Modellerin tehlikeleri, çok ciddiye alınmaları olasılığında yatar. Mental etkinlik ve çatışmanın görsel bir şekil halinde kavranabileceği, kısımlarının id, ego veya süperego olarak adlandırılabilceği durumu, gerçekte de id, ego ve süperego denilen şeyler olduğu inancına kolaylıkla yolaçabilir. Bkz. REİFİKASYON.

MORTIDO: Federn (1936) tarafından ÖLÜM İÇGÜDÜSÜNE ait bir ENERJİİ şeklini tanımlamak için kullanılan terim. LIBİDONUN analogu. YAŞAM ve ÖLÜMÜ İÇGÜDÜLERİNE inanan analistler için böyle bir kavramın mutken gerekli olmasına rağmen Federn'in kendisi de dahil olmak üzere hiç kimse, iki zıt içgüdü'nün aynı anda çalıştığı ve iki farklı enerji çeşidinin dolaştığı bir PSİŞİK AYGIT kavramını kabullenmenin yolaçtığı sonuçları inceleme cesaretini bulamamıştır.

NARSİSİZM: 1) Öznenin yeğlediği nesnenin kendi bedeni

olduğu cinsel SAPKINLIK. Bu anlamda ilk olarak Havelock Ellis ve Nücke tarafından kullanılmıştır. 2) Buradan genelleyerek kendini-sevmenin herhangi bir şekli. KLASİK TEORİ, 'birincil narsisizm' - başkalarını sevmekten önce gelen kendini sevmek - ve 'ikincil narsisizm'i - bir NESNE'yi içeatma ve o nesneyle özdeşleşme (bkz. İÇEATMA ve ÖZDEŞLEŞME) sonucu oluşan kendini sevmek - birbirinden ayırır. İkincisi savunmaya yönelik bir tutum yada etkinliklerdir. (Bkz. SAVUNMA) Zira öznenin içeatıldığı bir nesneyi veya gelişimsel bir sürecin bir kısmını (bkz. GELİŞİM), kaybettiğinin inkarına olanak tanır '(bkz. İNKAR). Kavramın temel bir zorluğu, bir yanda 'narsisizm' kelimesinin küçük düşürücü renkleri taşımasında, diğer yanda da ÖZLÜK e ENERJİ (LIBİDO) yatırımının bütün şekillerini sınıflamada kullanılan teknik bir terim olmasıdır. Dolayısıyla 'kendine saygı'yı 'kendini egosunu abartılı değerlendirmekten' ayırmada 'sağlıklı narsisizm' kavramı kullanılır.

'Narsisistik nesne seçimi' nesnenin özneye benzerliği temelinde yapılır. 'Narsisistik yara' kendine-saygıya bir darbedir. 'Narsisistik Nevroz', hastanın AKTARIM geliştiremediği bir nevroz tipidir. 'Narsisistik yedekler' duygusallık, övgü, yüceltilme vb. gibi kendine saygıyı arttıran şeylerdir. Narsisizm bazen egosantrizm veya SOLİPSİZM anlamında da kullanılır. Yani, kendini, tüm deneyiminin etrafında örgütlendiği bir hareket noktası olarak görmek. Bu anlamda kendinin kumsaldaki tek kum tanesi olmadığının ve dünyanın da yalnızca kendi çıkarı için yaratılmadığını keşfetmek narsisizmin kaybı ile birarada yürür. Bkz. OTO EROTİK.

NARKOANALİZ: Hastanın bir hipnotik ilaç (bkz. HİPNOZ) etkisi altında iken YORUMLAMALARI aldığı PSİKOTERAPİ çeşidi.

NEDENSELLİK: Olayların daha önceki olayların kaçınılmaz sonucu olarak açıklanabileceği kavramı. Önceki olaylar neden, sonraki olaylarsa sonuç olarak kabul edilir. Psikanaliz, şimdiki olayları, belirütleri vb. öznenin daha önceki deneyimleri ile açıkladığından genellikle nedensel bir teori olarak kabul edilir. Haldeki BİLİNÇLİ mental olayları, haldeki BİLİNÇDİŞİ güçlerle, dürtülerle vb. açıklama eğilimi de nedensellik kavramına bir örnektir, zira, bilinçdışı 'neden'in daha önce orada olduğu ve geçmişin dinamiğinin taşıdığı varsayılır.

Freud'un psişik BELİRLENMECİLİK kavramı, bilinçdışı süreçlerin bilinçli süreçlerin nedeni olabileceği ama bunun tersinin doğru olmadığını kabulüne dayanır. Psikanalitik teorinin bazı yönleri, özellikle RÜYALARın YORUMu SİMGELERin kullanımı etrafında yoğunlaşanlar, nedensellik ile değil, bilinçdışı düşüncecinin ANLAM ve grameri ile uğraşır. Bkz. Rycroft (1966), Home (1966), Szasz (1961).

NEFRET: 1) Davranışı başlattığı düşünülen bir ilke, içrel bir güç. 2) Nefret edilen nesneyi yaralama yada yoketme yönünde sürekli bir istekle niteli DUYGULANIM. Analistler - ikincisi kalıcı olmayıp, geçici bir duygu olmasına karşın- çoğu zaman nefreti ÖFKE ile karıştırırlar. Mc Dougall'a göre (1908), nefret bir HİS olmasına karşın öfke basit, birincil bir DUYGUDUR der. Freud (1915)a göre, nefret EGOya yönelmiş tehdidlere bir tepkidir. Ama Freud'un sonraki spekülâtif yazılarında nefreti ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ'nün belirtisi olarak görme eğilimi çıkmıştır. Bu düşüncelerden analistler, SEVGİ ve nefreti birbirinin karşıtı ve psikeyi de bu iki zıt ilkenin savaş alanı olarak görme eğilimindedirler.

NEGASYON: Bir ALGILAMA yada düşüncecinin BİLİNÇLİLİK'e negatif şekilde alınması. Örneğin, başağrısı nöbetinin başlangıcı 'Bu kadar uzun bir süreç başağrısı çekmemekten dolayı ne kadar şanslıyım' düşüncesi olabilir. Rüyadaki bir figürün annenin yerine geçtiği, 'her halükarda annem değildi' cümlesinden anlaşılabilir. (Buradaki önemli nokta, inkar edilebilmesi için, o figürün annesi olabileceği düşüncesinin daha önce oluşmuş olması gerektiğidir). İNKAR, NEGATİVİZM, ile karıştırılmamalıdır.

NEGATİF: Çoğu zaman 'düşmanca' ile eşanlamlı olarak kullanılır. Ama bkz. aşağı.

NEGATİF TERAPÖTİK TEPKİ: Psikanalitik tedavinin -neyse ki- ender rastlanan bir kötülüğü. Yani hastanın belirtilerinin hafifletilmesi beklenen YORUMLAMALARın, belirtileri alevlendirmesi. Fenomen, birincil MAAZOKİZMin varlığına delil olarak kabul edilmişse de daha sıklıkla, başkasının zararına elde edilecek sağlık düşüncesinin doğurduğu SUÇLULUK ile açıklanır.

NEGATİVİZM: Telkine açık olmamak, terslik, yardım girişimlerini reddetmek. Kendi İSTEKlerini 'nispet olsun diye kendi burnunu kesmeye varıracak kadar' başkalarının isteklerinin karşısına koyma zoruntusu olan hastaların sergilediği tavır. Bu hastalar terapötik düzelme olasılığına bir yenilgi gibi yaklaşırlar. NEGATİF TERAPÖTİK TEPKİ ile eşanlamlı değildir.

NEGATİF ÖDİPUS KARMAŞASI: Öznenin, kendi cinsiyetinden olan ebeveyne sahip olmayı istediği ve karşı cinsten olanı da rakip olarak gördüğü ÖDİPUS KARMAŞASI çeşidi.

NEO FREUDCU: Freudcu teorinin toplumbilimsel kavramlarla yeniden kurulmasına ve biyoloji ile bağlarının kesilmesine çalışmış bir dizi Amerikan yazarını tanımlamada kullanılır. Karen Horney, Erich Fromm, Harry Stack Sullivan en iyi bilinen Neo-Freudculardır. Horney ve Fromm kişilik ve bireysel gelişimin toplumsal yapı ile ilişkileri konusunda ilgilenmişlerdir. Sullivan davranış ve kişiliği belirlemede KİŞİLERARASI ilişkilerin rolü ile ilgilenmiştir ve bir nesne tepisti olarak adlandırabilir (bkz. NESNE TEORİSİ) Bkz. Brown (1961).

NESNE: Eylem yada arzusun kendini yönlendirdiği kişi, ÖZNE'nin içgüdüsel DOYUM için gereksinim duyduğu kişi. Psikanalitik eserlerde nesneler hemen her zaman kişiler, kişilerin parçaları yada bu ikisinden birinin SİMGESidirler. Bu terminoloji 'şey' anlamında, yani kişi olmayan 'nesne' anlamında kullanıma alışkın kişilerin aklını karıştırır.

'Nesne, kötü': öznenin nefret ettiği veya korktuğu, kötü niyetli olarak algılanan bir nesne. KÖTÜ bir nesne içrel veya dışsal olabilir.

'Nesne kateksisi': ENERJİ'nin özlüğe değil (bkz. narsisistik KATEKSİS, NARSİSİZM) dış bir nesneye yatırılması.

'Nesne seçimi': 'Narsisistik nesne seçimi' özneye benzer bir nesne ile ÖZDEŞLEŞME üzerine olur. 'Anaklitik nesne seçimi' nesnenin öznenin farklılığı temelinde olur. (bkz. ANAKLİTİK).

'Nesne değişmezliği': özgül, tek bir nesne ile kalıcı bir ilişki

sürdürme yeteneği veya benzerlerinin tanıdık bir nesnenin yerini almasına direnç. Örneğin, nesne değişmezliği olan bir bebek kendi ANNESİ dışında herhangi bir kişinin anneliğini reddeder ve o yokken onu gözler.

'Nesne, içrel': Dış nesne önemini kazanmış NESNE TEMSİLİ. İçrel nesneler hayalidirler. Yani FANTAZİLER de oluşan ve GERÇEK gibi tepki verilen imgelerdir. Dış nesnelerden İÇEATMA yoluyla türetilirler ve içrel (psişik) gerçeklikte yerleşmiş olarak algılanırlar.

'Nesne, dışsal': Özne tarafından kendi dışında olarak algılanan nesne. İyi nesne İÇREL veya DIŞSAL olabilir.

'Nesne libidosu': Nesnelere yatırılmış LİBİDO. Bunun zıddı, özlüke yatırılmış 'narsisistik libido'dur.

'Nesne kaybı': Genel olarak, iyi bir dışsal nesnenin kaybı. İçeatma ve/veya YAS TUTMA öncesinde yeralan olay.

'Nesne sevgisi': Kendinden başka bir kişi olarak algılanan bir nesneye duyulan sevgi. Bunun karşıtı KENDİNİ SEVME ve ÖZDEŞLEŞMEDİR. 'Sevgi nesnesi' sevilen, nesne sevgisinin nesnesi olan nesne.

'Nesne, gereksinim gideren': Öznenin yalnızca gereksinimlerini doyurduğu için sevdiği ama kişi olarak kaale almadığı nesne. Bu terim yalnızca bebeğin annesine bağılılığının niteliği tartışılırken kullanılır.

'Nesne, kısmi': PENİS veya MEME gibi bir kişinin bir kısmı olan nesne. Bütün veya kısmi nesne arasındaki ayırım bazan ilk elde çok farklı gibi görünen bir ayırım yapmak için kullanılıyor olabilir. Yani nesneyi, duyguları ve gereksinimleri özneninki kadar önemli birii olarak görmekle nesneyi yalnızca öznenin gereksinimlerini doyurmak için varolmaktaymış gibi görmek arasındaki ayırım gibi. Bkz. bütün nesne ve gereksinim gideren nesne.

'Nesne ilişkileri/ilişkisi': 'Kişilerarası' bir ilişki olan özne ile nesne arasındaki ilişkiyi değil öznenin nesnesine olan ilişkisini anlatır. Bunun nedeni psikanalizin birey psikolojisi olmasından dolayı,

nesneleri ve ilişkileri yalnızca tek bir öznenin bakış açısından ele almasıdır. Bir nesne ilişkisi içrel yada dışsal nesne ile olabilir.

'Nesne ilişkileri teorisi': Öznenin nesnelere ilişki kurma gereksiniminin merkezi önemde olduğu psikanaliz teorisi. İÇGÜDÜ TEORİSİNDE ise öznenin içgüdüsel GERİLİMİ azaltma gereksiniminin merkezi önemi vardır.

'Nesne temsili': Nesnenin 'mental' temsili. Kelimenin kesin anlamıyla bütün EKONOMİK kavramlar - örn. nesne - KATEKSİSİ, nesne - LİBİDOSU - nesnelerin kendilerine değil mental temsillerine işaret ederler. Aksi takdirde mental 'enerji'nin PSİŞİK AYGIT dışındaki YAPILARA bağlanabilmesi ve hatta yapılar arasında dolaşabilmesini düşünmek gerekirdi. Bkz. İÇRELLEŞTİRME.

'Nesne, geçici': Öznenin kendi ve başka bir insan arasında bir yere koyduğu nesne. Tipik olarak çocuğun kendine sakladığı ve rahatlatıcı olarak kullandığı ama bir kişi gibi muamele etmek durumunda olmadığı bir oyuncak bebek yada kumaş parçası. Geçici nesneler, bunların BEBEKSİ narsisizmden nesne sevgisine ve BAĞIMLILIKtan kendine yeterli olmaya geçişte çocuklara yardımcı olduğunu savunan Winnicott'un (1957) bir kavramıdır.

'Nesne, bütün': Öznenin, kendisinininki gibi hakları, duyguları, gereksinimleri vb., olduğunu kabul ettiği bir kişi olarak gördüğü nesne.

NESNEL VE ÖZNEL: 'Dışsal nedenleri olan kavram ve algılamaları yalnızca zihinsel olanlardan ayıran felsefe ve fizyoloji terimleri'- Fowler (1965). Dolayısıyla fiziksel ağırlı nesnel bir fenomendir, rüyalar ve varsanılar ise öznel. Psikanaliz genel olarak nesnel ve öznel fenomenler arasındaki karşılıklı ilişkilerle ilgilidir. Her iki tip fenomeni de dikkate alması ve hem davranışın dıştan gözlemlenmesinden hem de içgözlemden -gözlemci, yani analist; yada özne, yani hastanın yaptığı- elde edilmiş kavramları kullandığından karmaşık bir psikoloji olarak adlandırılır. Bu açıdan davranışçılıktan kesin bir ayrılma gösterir. Davranışçılık, BİLİNÇLİLİKE dayanmaksızın bir psikoloji kurmayı dener. Öznenin kendini nasıl

yaşadığını ve dış dünyayla ilişkisini nasıl algıladığını araştıran FENOMENOLOJİ ile ayrılığı ise daha az kesindir. Psikanalizin öznel veriler kullandığı gerçeği, bilimsel olmadığı şeklindeki eleştiriler için bir çıkış noktası oluşturur. Bu eleştiri, eğer BİLİM için yalnızca doğa bilimlerini kapsayacak şekilde bir tanım kullanılırsa ve Lenguistik, SEMANTİK, sosyoloji, antropoloji gibi moral bilimler dışlanırsa doğrudur. Bkz. Eysenck (1965), Szasz (1961), Rycroft (1966), bkz. aynı zamanda NEDENSELLİK, ANLAM, DAVRANIŞ TERAPİSİ, ÖZNEL VE NESNEL.

NEVRALJİ: Çoğu zaman sinir iltihabına bağlı ağrı.

NEVRASTENİ: 1) Aşırı yorulabilirlik ve enerjisizlik için kullanılan eski tıbbi ve psikiyatrik deyim. Bu durumun, bir zamanlar, sinirlerin yorulmasına ve beslenememesine bağlı olduğu düşünülüyordu. 2) Freud'un yazılarında GÜNCEL NEVROZLARdan biri.

NEVRİT: Bir sinirin iltihabı.

NEVROTİK: 1) NEVROZun sıfat şekli. Kullanılma yerine göre sözkonusu fenomenin SAĞLIKLI (NORMAL) olmadığını, ORGANİK (fiziksel) olmadığını, PSİKOTİK olmadığını, psikolojik açıklamasının olası olduğunu, vurgulamak amacı taşır. 2) Popüler kullanımda 'sinirli', 'gergin', 'hırslı', 'anksiyeteli' anlamındadır. Burada da psikolojik bir izahı olan bir durum olduğu anlaşılır.

NEVROZ: 18. yüzyılın ikinci yarısından günümüze kalan bu terim aslında sinirlerin bir hastalığı anlamında kullanılıyordu. Daha sonraları, 19. yüzyılda 'işlevsel bozukluklar', yani beraberinde yapısal değişiklikler olmayan, sinir sisteminin işlevsel bozukluklarına ikincil olduğu düşünülen hastalıkları tanımlamada kullanıldı. Freud'un, nevrozlardan biri olan HİSTERİnin, sinirlerin değil kişiliğin bozukluğu olduğunu keşfetmesinden bu yana, sinir sisteminin hastalıkları olmayan ruhsal hastalıkları tanımlamak için kullanılmaktadır. KLASİK TEORİ şu nevrozları tanımlar:

'Psikonevroz': Geçmişte kalmış nedenlere bağlı ve ancak hastanın kişiliği ve yaşam öyküsü ile açıklanabilen hastalıklar. Üç tip

PSİKONEVROZ vardır- KONVERSİYON HİSTERİSİ, ANKSİYETE HİSTERİSİ (FOBİ), OBSESSİF NEVROZ.

'Güncel Nevroz': Şoka bağlı nevroz (bkz. aynı zamanda TRAVMATİK NEVROZ).

'Narsisistik Nevroz': Hastanın AKTARIM geliştirme yeteneğinin olmadığı nevroz. (bkz. aynı zamanda NARSİSİZM).

'Karakter Nevrozu': BELİRTİLERİN KİŞİLİK EĞİLİMLERİ şeklinde olduğu nevroz.

'Organ Nevrozu': PSİKOSOMATİK hastalık için ender kullanılan bir terim. (bkz. aynı zamanda ORGAN NEVROZU).

'Bebeklik Nevrozu': Çocuklukta görülen nevroz. (bkz. aynı zamanda BEBEKSİ) Klasik Teori erişkinlikte görülen bütün nevrozların öncesinde çocuklukta bir nevrozun yattığını kabul eder.

'Aktarım Nevrozu': Ya hastanın AKTARIM yeteneğinin olduğu bir nevroz, ya da psikanalitik tedavi sürecinde analiste karşı oluşan obsessif bir ilgi anlamında kullanılır.

'Anksiyete Nevrozu': ANKSİYETENİN temel belirti olduğu herhangi bir nevroz. Güncel nevrozlardan biri (bkz. aynı zamanda ANKSİYETE NEVROZU).

Q.NİCELİK: 1955'te yazılmış ama ancak ölümünden sonra, 1956'da basılan 'Project for a Scientific Psychology' adlı eserinde Freud 'Q'yu sinir sisteminde devinimi duraganlık durumundan ayıran ve ölçülebilecek olan şeyi belirlemede kullanmıştır. Q NÖRONlara bağlanmış ve bir nörondan diğerine geçme yeteneği olan bir şey olarak tasarlanır. Freud'un daha sonraki psişik ENERJİ kavramının öncülüdür. Bu kavramın kökeninde nörolojik açıdan ele alındığını göstermesi bakımından da ilginçtir. Bkz. ENERJİ, KATEKSİS.

NORMAL NORM ANORMAL: Norm: bir sınıfın, diğer üyelerinin kendine göre kıyaslanacak tanımlandığı bir üyesidir. Tıpta, psikanalizde, psikoloji ve toplumbilimde norm kelimesini sınıfın ideal bir üyesi olarak almak ve anormali de bu normdan açık olarak sapma gösteren üye olarak görme eğilimi vardır. Tıpta norm 'sağlık' tır ve

belirti ve bulgular anormaldir. Dolayısıyla A.B.B. (Anormal Bulgu Bulunamadı) kısaltması kullanılır. Psikologlar, psikanalistler ve toplumbilimciler, toplum tarafından yada bilim adamının bağlı olduğu teoriye göre normal kabul edilen davranıştan sapma gösterildiği zaman o davranışı anormal kabul ederler. Örneğin EŞCİNSEL davranış, ya toplum HETEROSEKSÜALİTEyi normal kabul ettiğinden veyahut da teori bunu bir GELİŞİMSEL SAPKINLIK olarak gördüğünden dolayı anormal addedilir. İlk anlamıyla anormal, 'sosyal olarak sapkın', ikinci anlamıyla da 'sağlıksız' anlamına gelir. Toplumun değerlerini kabul eden kişiler bu iki normallik kavramını karıştırmak ve bütün sapkın davranışları 'sağlıksız' görme ve 'sağlık' da topluma uyum ve konformizmle eşdeğer tutmaya eğilimlidirler. Psikanaliz ve biyolojinin bağları, psikanalistleri normallliği, herhangi bir topluma başarılı uyum ile değil SAĞLIK açısından tanımlamaya - örneğin BÜTÜNSELLİK ve ÇATIŞMADAN özgür olma - zorlar. Bkz. NEO FREUDCU.

NÖROLOJİ: Sinir sistemi bozuklukları ile uğraşan tıp dalı. Freud psikanalist olmadan önce nörologdu. Ve pek çok psikanalitik kavram nörolojiden gelir. Özellikle İTİ, ENGELLENME, BOŞALMA, KATEKSİS. Bunlardan sonuncusu sinirsel etkinliğin ENERJİ KUANTALARının bir NÖRONdan ötekine hareketi şeklinde olduğu fikrinin psikolojiye aktarılmasından doğmuştur. Bu şekilde 'düşünce', 'mental TEMSİLCİLER', 'imgeler' sinir sistemine analog bir PSİŞİK AYGITın birim yapıları olarak ele alınmaktadır. Freud'un enerjinin bir nörondan diğerine hareketi üzerine temellenmiş bir psikoloji oluşturma denemesi için bkz. 'Project For a Scientific Psychology' (1895). Bu eser Freud'un yaşamında hiç basılmamıştı. Zamanımızda ise psikanalizin ne derecede Nörolojiden türediğini anlamak bakımından ilginçtir.

NÖRON: Bir sinir hücresi. Merkezi Sinir Sisteminin temel yapısal birimi. Hücre gövdesi ve İTİLERin iletildiği uzantılardan oluşur.

NÖROPSİKİYATRİ: Sinirsel ve ruhsal bozukluklarla uğraşan tıp dalı. Bir Nöropsikiyatrist hem NÖROLOJİ hemde PSİKİYATRİyi iyi bilir ve temel olarak da iki disiplinin karşılıklı ilişkileri ile ilgilidir.

O: Freud'un İD ('das Es') kavramını aldığı Groddeck'in(1866-1934) İngiliz çevirmenleri bu yazarın özgün kavramına işaret etmek için, Freud'un hatırı sayılır derecede modifiye ettiği 'O' kavramını alırlar. 'İd' ve 'O' her ikisi de ortak olarak, içimizdeki, EGO'nun anlaşmak durumunda olduğu kişilik dışı bir gücün varlığını kabul ederler. Ama 'İd' psikolojik bir kavramdır. PSİŞİK AYGITın içinde, içgüdüsel ve yapısal olanın mental olanın mental olarak temsil edildiği içinden egonun çıktığı bir kısmını anlatır. Oysa 'O', psikosomatik bir kavramdır. "Beden ve akıl ortak bir şeydirler. Bir 'O'ları vardır. Bu, kendimiz yaşadığımızı zannettiğimiz halde bizim yerimize yaşayan bir süreçtir. O, Eros ile yada ne derseniz onunla, cinsellikle, gizemli bir ilişki içinde insanın ellerini olduğu kadar burnunu da, düşünce ve duygularını da şekillendirir. Ve aynen histeride ve nevrozda Onun belirtisel eyleminin psikanalitik tedavi gerektirmesi gibi kalp sorunu ve kanser de tedaviyi gerektirir." Bkz. Grossman (1965).

OBSESSİF DÜŞÜNME: Bu obsessif düşüncelere değil OBSESSİF KARAKTERLER de gördüğümüz ve bu durumlarda mental etkinliğin geçerli bir şekli olarak kabul edilen bir düşünce çeşidine işaret eder. İşlevi de ambivalan tutumları (bkz. AMBİVALANS) uzlaştırmaktır. Dolayısıyla da, çelişkileri uzlaştırmaya yönelik ileri derecede soyut formülasyonlardan yada 'ama'larla bağlanmış biri diğerini dışılayan cümlelerden oluşur. Bir diğer şekilde ise bütün iddialar, başka koşullara, istisnalara, başka ve daha iyi formülasyonlar olabileceği yönündeki delillere atıflar yapılarak ortaya atılır. Böylece de özne kendini onlara adamaktan alıkoyar.

OBSESYON: Teknik bir terim olarak kullanıldığı zaman hastanın kendisinin de anormalliğini farketmediği ve kendi İSTEKİ hilafına BİLİNÇLİLİKle kendini zorlayan bir düşünce yada bir grup düşünceye verilen ad. Obsesyonlar (obsessif veya KOMPULSİF düşünceler) OBSESSİF NEVROZun ana belirtisidirler.

OBSESSİF KARAKTER: Kişiliğinde OBSESSİF NEVROZla eşdeğer olarak yorumlanabilecek öğeler taşıyan bir kişi; OBSESSİF SAVUNMALAR kullanan ama obsessif belirtileri olmayan kişi. Vicdanlı olmak, titizlik, katılık, cimrilik, teferruatçılık, mantıksallık, insan duyguları hakkında algısız olma, kuralların özüne değil sözün

uyma, yaratıcı başarıdan çok etiketten hoşlanma -tümü de obsessif kişilik eğilimleri olarak adlandırılabilir. Bunların ortak özelliği, duyguları dışa vurma davranışından çok kontrolün değerli kabul edilmesidir. Obsessif olarak isimlendirilmelerinin manuşında, kontrolü yitirme ANKSİYETESinin hepsinin temelinde yattığı teorik kabulü vardır. Bkz. ANAL KARAKTER.

OBSESSİF SAVUNMALAR: Bu terim, ZİT TEPKİ OLUŞUMU, YALITMA, YAPBOZ savunmalarını içine alır. Bunlar tümü de EGOyu içgüdüsel (bkz. İÇGÜDÜ) güçlerin bulaşmasına karşı koruyan savunmalardır. Bkz. SAVUNMA.

OBSESSİF NEVROZ: Baskın belirtileri 'obsessif düşünceler' ve 'kompulsif davranışlar' (Obsessif ritüeller: bkz. aynı zamanda RİTÜEL) olan PSİKONEVROZ şeklidir. Obsessif düşünceler 'normal' düşüncelerden, bunların, hastanın kendisi için de spontan olmayan, dikkati dağıtıcı, tekrarlayıcı, geviş getirir tarzda, hastanın dışından geliyormuş gibi olmaları nitelikleri ile ayrılırlar. Konular tipik olarak saçma, garip, ilgisiz ve ayıp temalardır. Kompulsif davranış tekrarlayıcı, tekdüze, ritüalistik ve batıl inanca benzer öğeler içeren bir karakterdedir.

KLASİK TEORİye göre, obsessif nevrozun PSİKOPATOLOJİsi, ANAL SADİSTİK DÖNEME GERİLEME ve ebeveyn figürleri ve onların İÇEATIKLARına karşı AMBİVALANS etrafında döner. Daha çağdaş formülasyonlarda, yüksek derecede İÇRELLEŞTİRME ve bütün İTİLERi kontrol gereksinimi vurgulanmakta, belirtiler kontrol çabasında başarısızlık olarak yorumlanırlar. Yani bunlar 'baskılanmışın geri dönmesi'nin örnekleridir. (bkz. BASKILANMA). Kişilik gelişimi İÇGÜDÜ ve DUYGUDan YABANCILAŞMA sonucu oluşmuş kişilerde görülen bir bozukluk olarak da yorumlanabilir. Bu anlayışta obsessif EGO anti-libidinal, anti-itisel, anti-duygusaldır vb. Belirtiler ise ya özlükün yabancılaştırmış yönlerinden kaçıştırlar (obsessif düşünceler), yada bu çeşit kaçışlara karşı SAVUNMALAR olarak (obsessif ritüeller) kabul edilirler.

Freud'un, kişiliği ilk kez İD, EGO, SÜPEREGO olarak üç bölümlü bir yapı şeklinde tasarımıladığı "The Ego and the Id" (1923)

ve UYARI ANKSİYETESİ'ni ilk kez tanımladığı "Inhibitions Symptoms and Anxiety" (1926), her ikisi de obsessif nevroz düşünülerek yazılmıştır. O dönemden beri de obsessif nevrozun psikanaliz tarihinde önemli bir yeri olmuştur. Freud ikinci kitapta 'obsesif nevroz kuşkusuz psikanalitik araştırmamızın en ilginç ve ödüllendirici konusudur' diye yazmıştı.

OBSESSİF TEKNİK: Fairbairn'in 'A Revised Psychopathology of the Psychoses and Psychoneuroses' (bkz. FAIRBAIRN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ) adlı eserinde tanımladığı dört TEKNİKLERden biridir. Bu teknikler özne tarafından, BEBEK'ten erişkin BAĞIMLILIK'a geçişte kullanılır. Fairbairn'e göre bebek başlangıçta bağımlı olduğu ANNE (MEME)'nin iki ayrı imgesini oluşturur. Bunlardan biri onun İYİ, doyurucu bir NESNE olduğu şeklinde, diğeri ise KÖTÜ, ketleyici bir nesne olduğu şeklindedir. Dört teknik ise bu iki nesneyi öznenin 'nereye' koyduğuna, yerleştirdiğine göre farklanır. Obsessif teknikte her ikisini de içine yerleştirir -Fairbairn'in terminolojisi ile- hem kabul edilen hem de reddedilen nesneyi 'içelleştirir' (bkz. İÇRELLEŞTİRME), iyi nesne ile ÖZDEŞLEŞME kurar, diğeri ise içinde, kontrol etme durumunda olduğu 'yabancı' bir 'içerik' olarak algılar. Sonuçta, özne özdeşim kurma temelinde anneden SÖZDE-BAĞIMSIZLIK kazanır ama, ancak, onunla özdeşimin yerini, onunla ilişki -yada tercihan onun erişkin 'genital' bir eşdeğeri- alırsa 'erişkin bağımlılık' dönemine ulaşır. Bu teknik, diğer üçü gibi ancak AYRILMA ANKSİYETESİ'ne karşı bir SAVUNMA olarak kabul edilebileceğinden dolayı, 'obsessif savunma' olarak adlandırılır. Ama Fairbairn'in metninden kendisinin bu gelişimsel normal bir süreç olarak gördüğü anlaşılır (bkz. Fairbairn 1952). Bkz. GENİTALİTE, İÇGÜDÜ TEORİSİ VE NESNE TEORİSİ.

ODAKSAL TERAPİ: Hastanın özgül bir sorununun hedefi olarak seçildiği, psikanalitik terapi uyarlaması. Bkz. Malan (1963).

OĞLANCILIK: Sodomi Bkz. EŞCİNSELLİK.

OKYANUSSAL DUYGU: Romain Rolland tarafından Freud'a bir mektupta kullanılan terim. Rolland, dini duyguların gerçek kaynağı

olarak gördüğü mistik-kozmik duyguyu tanımlamak için kullanmışır bu kavramı (bkz. DİN). Freud bu duyguyu kendinde keşfedemediğini yazar. Bunun 'daha ilkel bir EGO-hissi'dönemine gerileme olarak ve bebeğin kendi egosunu dış dünyadan ayırmayı öğrenmeden önce MEMEyle yaşadığı deneyimini yansıttığı şeklindeki yorum için bkz. Freud (1930).

OLGUNLAŞMIŞ VE OLGUNLAŞMAMIŞ: Bunlar yüceltme yada aşağılama terimleri olarak kullanılmaktadır ama. biyolojide sınırları belli anlamları vardır. Olgunlaşmış bir birey (organizma) GELİŞİMİN tamamlanmış olduğu, olgunlaşmamış birey ise gelişimin tamamlanmamış olduğu varlıklardır. Bebek olgunlaşmamış, erişkin ise olgunlaşmıştır. Ruhsal süreçler ve davranışlara uygulandığı zaman kullanımları daima kökenleri belli olmayan bir NORM ile karşılaştırma eylemini ifade eder. Birisini olgunlaşmamış olarak damgalamak onun yaşına uygun olan davranışın ne olduğunu bildiğimizi ve, onun gerçekte daha genç birine uygun davrandığını düşündüğümüzü belirtir.

OMNİPOTANS: 'Omnipotan fantaziler' öznenin omnipotan olduğu FANTAZİLERdir. 'Düşüncenin Omnipotansı' bizzat düşüncelerin dış dünyayı değiştirebileceği inancıdır. Bazı düşüncelere göre bütün bebekler düşüncenin omnipotansına inanırlar, ve KETLENME deneyimi ile GERÇEKLİK İLKESİni öğrenirler. Başkalarına göre bu bir YABANCILAŞMA belirtisidir ve fantazinin dış dünya ile herhangi bir bağdan dissosiyé olması sonucudur. Freud'a göre düşüncenin omnipotansına inanma, animizm, BÜYÜ, dinsel etkinlikler (bkz. DİN) ve OBSESSİF NEVROZ fenomenlerinin altında yatar. Bu son ikisinin RİTÜELlerinin amacı, ilkinde Tanrı'nın, ikincisinde ise öznenin kendisinin -yani kendinin yabancılaşmış kısmının (Bkz. YABANCILAŞMA)- omnipotansını kontroldur. Düşüncenin omnipotansı, dileklerin de eylemler kadar suçluluk hisse doğurabileceğini açıklamada kullanılır.

ONARMA: Ambivalan olarak yatırım yapılmış bir nesneye (AMBİVALANS) yapıldığı hayal edilen zararın tamir edilmesi için yapılması düşünülen eylemler. FANTAZİde tahrib edilmiş bir içreel nesneyi yeniden yaratma süreci. SUÇLULUKu azaltma süreci

(SAVUNMA mekanizması). KLEINCI yazılarda bütün yaratıcı etkinliği (bkz. YARATICILIK) onarmaya yönelik olarak almak ve onarmayı da bireyin nesnelere karşı yapısal ambivalansın çözümlenmesinde kullandığı normal süreçlerden biri olarak görmek eğilimi vardır. Bkz. DEPRESSİF KONUM.

ONEİROMANSİ: RÜYALAR yoluyla geleceği tahmin etme. Rüya YORUMLAMaları ile karıştırılmamalıdır. Rüya yorumlaması kehanet ile ilgisi olmayan, rüyayı yalnız rüya gören kişinin ruhsal durumunu saptamada kullanan bir yöntemdir. 'Onciroloji' rüyaların bilimsel incelemesinde ender kullanılan bir deyimdir.

ONTOGENİ VE FİLOGENİ: İlki bireyin, ikincisi ise ırk yada türün gelişimine işaret eder. Biyolojideki 'ontogenez filogenezi yineler' formülasyonu, bireyin embriyolojik gelişiminin genel örüntüsünün ancak türlerin gelişimi ile açıklanabileceğini anlatır. Bu formülasyonun insanın ruhsal gelişimine de uygulanabileceği Freud'un antropolojiyle ilgilenmesi ve bebeksi FANTAZİ (bkz. aynı zamanda BEBEK) ve düşünce şekilleri ile ilkel insanın düşünce şekli ve fantazileri arasında paralellikler kurmasına neden olmuştur. Jones'un (1930)'da dediği gibi 'ilkel ırklardan, mitolojiden ve arkeolojiden elde edilmiş verilere psikanalitik yöntemler uygulandığı zaman küçük çocuklarımızın fantazileri ve gariplikleri ile ilkel çağlarda bir bütün olarak ırkın özellikleri olması gerektiği düşünülen şeyler arasında -yamyamlık düşünceleri, yasaksevi ve baba katli bunların başında gelir- ileri derecede bir benzerlik olduğu sonucunu reddetmek zorlaşır. Freud kendisi bu sonuçları, biraz da eleştirel olmayan bir tarzda, Lamarckçı bir şekilde ele almaktadır.' LAMARCKÇILIKa atıf Freud'un, edinilmiş karakteristiklerin kalıtımla aktarılabilmesi ve dolayısıyla çağdaş insanın SUÇLULUK duygusunun, tarih öncesi çağlarda işlenmiş atalara yönelik suçlara bağlanabileceği görüşünden dolayısıdır. Bkz. OMNİPOTANS, BABAKATLİ, YASAKSEVİ TOTEM, ASAL KABİLE.

ONTOLOJİ: Varoluşun bilimi yada incelenmesi. Amerikalı varoluşçu analist Rollo May (1967)'e göre (bkz. VAROLUŞÇULUK) insanın dört ontolojik karakteristiği vardır: a) 'insan bir merkezi

korumaya çalışır' b) 'insanın merkezilliği bunu kabullenme cesareti ile ilgilidir.' Yani bu, hayvan ve bitkilerde olduğu gibi kendi kendine oluşup devam etmez. c) 'bu merkeziliğinden başkaları ile birarada olmaya doğru değişme olanağı ve gereksinimi vardır.' d) 'Kendinin bilincinde olma'. Hayvanlarda da varolan 'farkında olma' yetisinin bu yöndeki gelişimi ile insan, kendinin bir merkezi olduğunu, başkalarını isteyen ve onlarla birarada olan bir varlık olduğunu farkedir. Gene bu sayede anlık durumları aşmasında yardımcı olan soyutlamalar ve SİMGELER kullanabilir. Varoluşçu felsefeciler ve analistler Freudcu psikanalizin ontolojiyi reddedip geçmişle ve BİLİNÇDİŞİ ile aşırı derecede ilgilenmesinin, BİLİNÇLİLİK ve 'Kendinin bilincinde olma' yetisi sahibi olmanın sorunlarını gözardı etmeye yolaçtığını söyleyerek eleştirirler. Bu eleştiriler tipik olarak İÇGÜDÜ TEORİSİ ve EGO PSİKOLOJİSİne yönelmişlerdir. NESNE-TEORİSİne yönelik değildirler. Bkz. May (1967), Sartre (1956), Laing (1967), İÇGÜDÜ TEORİSİ VE NESNE TEORİSİ, KİMLİK.

Buradan Laing (1960) tarafından (kendinin ve başka insanların gerçeklik ve kimliklerinin merkezi ve güçlü bir algılanması' şeklindeki varoluşçu durumu tanımlamak için 'birincil ontolojik güven' deyimini geliştirilmiştir. Laing'e göre psikotiğin temel eksikliği de budur. (bkz. PSİKOZ).

ORAL: Ağızla ilgili. Dolayısıyla:

'Oral karakter': Oral dönemde SAPLANMAYA uğramış kişiler tarafından sergilenen KARAKTER. TİPİK ORAL karakter eğilimleri İYİMSERLİK VE KÖTÜMSERLİK cömertlik, duygusallık, DEPRESYON, COŞKU, konuşkanlık, açgözlülük ve dilek doyurucu düşünceye eğilimdir.

'Oral Erotizm': Ağızdan alınan haz.

'Oral sadizm': İsararak acıtmaktan haz duyma. Isırma ve yıkıcı tarzda yemek (yamyamlık) FANTAZİlerinden haz alma. Abraham (1927)a göre BEBEKSİ LİBİDİNAL GELİŞİMİN, dış çıkarmayı izleyen oral-sadistik bir kısmı vardır.

'Oral dönem': KLASİK TEORİde hem LİBİDİNAL GELİŞİM hem

de EGO GELİŞİMİNİN ilk dönemi. Burada ağız ana haz kaynağıdır, dolayısıyla da deneyimin merkezi durumundadır. Abraham'a göre oral dönem iki alt döneme ayrılır: 'oral emici', 'oral ısırıcı'. Dönem doğumla başlar. Ama memeden kesme ile bitip bitmediği o kadar kesin değildir. Bebeği memeden kesmek için bebeğin memeden kesilmeyi istediği hangi yaştan doğal olduğu da tartışmalıdır. Oral düzeyde saplanmış kişiler yalnız ağızı birincil -çoğunlukla bilinçdışı- ERODOJEN BÖLGE olarak tutmak ve ANNEYE SAPLANMIŞ (MEMEYE saplanmış) olarak kalmak eğilimindedirler. Ama aynı zamanda manik ve depressif MİZAÇ dalgalanmalarına (Bkz. MANİK DEPRESSİF PSİKOZ ve DEPRESYON) ve başkalarına ayrı bir insan gibi davranmaktansa onlarla özdeşim kurmaya eğilimlidirler. Bunun nedeni memeye bilinçdışı BAĞIMLILIK'ın ona birincil ÖZDEŞLEŞME ile birarada olması, bunun sonunda da doyurucu deneyimlere de sanki bunlar anne ile kaynaşma FANTAZİSİNİN doğrulanması (manik durum), hayal kırıklıklarına da annenin kaybı imiş gibi tepki vermenin (depressif durum) ortaya çıkmasıdır. Oral dönem ve bunun mani ve depresyonun PSİKOPATOLOJİSİNDEKİ önemi konusunda kayda değer bir makale için bkz. Abraham (1927). Oral dönemin etkileri konusunda daha yeni bir yorum için bkz. Lewin (1951). Tarihsel nedenlerden dolayı NESNE TEORİSİ oral dönem deyimini, 'nesne' ve 'anne'nin bebeğin birincil nesnesi olduğu zamanlar için kullanır.

ORAL ÜÇLÜ: Lewin (1946) tarafından birlikte bulunan: MEME tarafından emzirilme, birarada UYKU olanağı bulma ve meme tarafından yutulma dilekleri. Bunlar onun görüşüne göre MANİNİN PSİKOPATOLOJİSİNİ oluştururlar. Bkz. COŞKU, RÜYA EKRANI.

OREKTİK: Arzu yada iştahın sıfatı. Bazan 'kognitif'in karşıtı olarak da kullanılır.

ORGANİK: Yaşayan dinamik bir yapıyla, bir organizmayla ilgili. Yada 'organik hastalık', 'organik belirti', 'organik köken' kullanımlarında olduğu gibi ruhsalın aksine bedensel. Bu ikinci kullanımı psikanalitik değil tabii bir kullanımdır. Organik psikozda işlevsel psikozdan ayırım vurgulanır, PSİKOZ durumunun beyin hastalığının sonucu olduğuna işaret eder.

ORGAN NEVROZU: KLASİK TEORİ tarafından, şimdilerde PSİKOSOMATİK hastalık denen durumu tanımlayan deyim.

ORGAZM: Cinsel ilişkide zirve noktası GERİLİM DUYGULANIMLARının yerlerini BOŞALIM DUYGULANIMLARına bıraktığı an Bkz. DUYGULANIM, ÖN-HAZ. Kelime bazan PREGENİTAL eşdeğeri durumlar için de kullanılır: ORAL içgüdünün doyumunda 'gastrointestinal orgazm' gibi. Gene bir adım daha genelleycerek, uyuşturucu ilaçlara yanıt olarak 'farmakotoksik orgazm' (Rado 1933).

ORTOPSİKİYATRİ: Sağlıklı gelişme ve bunun bozulması ile ilgilenen psikiyatri okulu.

OTANTİK VE OTANTİK OLMAYAN: İyi veya kötü niyetle yapılmış, ÖZLÜKE HAKİKİ VE SAHTE gelen davranışları ayırmada kullanılan varoluşçu terimler. (Bkz. VAROLUŞÇULUK). Psikanalitik pratik, büyük ölçüde, terapistin bu ayırımı yapabilmesine bağlı olmasına rağmen, psikanalitik teorinin ne bu ayırımları, ne de samimi-gayrisamimi ayırımını yapabilecek bir yöntemi yoktur. Ama otantik olmayan davranış çoğu zaman savunucu (Bkz. SAVUNMA) olarak görülür. Bundan amaçlanan, ya hastanın 'gerçek' motif ve duygularının kendi bildiklerinden farklı olduğu, yada durumun veya kendinin herhangi bir anksiyete çıkarıcı yönüyle karşılaşmaktan kaçınma amacıyla samimiyetsiz olduğudur. ÖZDEŞLEŞMElere dayalı davranışın otantik olup olmadığı karanlık bir konudur. Sevilen bir nesneye özdeşim sonucu olan davranışların, korkulan yada nefret edilen nesnelerle özdeşim sonucu olanlara göre daha otantik olması daha muhtemeldir.

OTİZM, OTİSTİK: Otistik düşünce, zaman ve mekan gibi gerçekçi (Bkz. GERÇEK) yaklaşımları veya ÇEVREyi kaale almadan yalnızca öznenin dilek ve FANTAZİlerince belirlenmiş düşüncedir. Bebeklik otizmi, hastanın herhangi bir kimse ile ilişki kurmadığı, kimseye güvenemediği, hiç konuşmadığı veya çeşitli konuşma bozuklukları gösterdiği. Cansız nesnelerle oynama tarzı görülmediği takdirde geri zekalı olarak değerlendirilebileceği bir çocukluk PSİKOZudur. Pek çok psikiyatr kalıtsal, organik bir hastalık

olduğuna inanır ama radikal psikanalitik bir yorum için bkz. Beutheim (1967).

OTO EROTİZM, EROTİK: Özlüğün nesne olarak kullanıldığı haz verici etkinlik (örn. MASTURBASYON parmak emme) yada LİBİDİNAL tavır, yönelim, döneme işaret eder. İlk durumda kelimeler, gözlenebilen bir davranışı tanımlama amacıyla kullanılmış, ikinci durumda ise hasta veya bebeğın dış nesnelere ilgisizliğini açıklayan bir hipotezi tanımlamak için çıkarımsal olarak kullanılmıştır. Klasik İÇGÜDÜ TEORİSİne göre bebekler oto-erotik eğilimlidirler. Annelerine olan tavırları yalnızca özlük-sevgisi temelindedir. Ona gereksinimleri de annenin onları tatmin edebilmesinde yatar. Bu anlamda kullanıldığı zaman oto-erotizm narsisizm ile eş anlamlıdır. (Bkz. NARSİSİZM). NESNE TEORİSİ bebekte bir oto erotik dönem olduğu görüşüne karşı çıkar ve en başından itibaren bebeğın anne ile ilişkide olduğunu savunur. Fairbairn'den alıntılırsak (1952): bebek "haz arayıcı değıl nesne arayıcıdır". Bu görüşe göre oto-erotik davranış 'yerine-geçmiş', vekil (substitute) davranıştır. Özne kendinin bir parçasını başkasının simgesel eşdeğeri olarak kullanır.

OTONOMİ VE HETERONOMİ: Piaget'nin bebeklerin heteronomisi ve erişkinlerin otonomisi ayırımı, psikanalizde BEBEKSİ bağımlılık ve erişkin bağımsızlığı olarak görülür. Nevrotik bağımlılık, otonom erişkinin kendini heteronom olarak tasavvur ettiğı durumdur. "Otonomi v. utanç ve kuşku" Erikson'un (1963) İNSANIN DÖNEMLERİnin ikincisidir. KLASİK TEORİdeki ANAL DÖNEMe muadildir, BÜZGEÇ kontrolü otonomi kazanılmasını sağlar.

OTOPLASTİK UYUM: Bkz. ALLOPLASTİK.

OYUN: Belli bir takım ciddi amaçlara yada sonuçlara bakılmaksızın salt kendi için yapılan etkinlik. Tipik olarak ÇALIŞMA yada diğeri sosyal ve biyolojik olarak gerekli etkinliklerle karşılaştırılır. Oyun çeşitli nedenlerden dolayı psikanaliz için ilginç bir konudur. Teorinin birbirinin karşısına yerleştirdiğı birkaç işlevi aynı anda sergileyen bir etkinliktir. Zira: a) Özne aynı anda hem FANTAZİlerini sergiler hem de DÜNYAya uyum yapar. (bkz. UYUM). ve b) öznenin

bireysel, özel İMGE (FANTAZİ)leri toplu etkinliğe katılır -yada, tek başına oynama durumunda, en azından başkalarınca gözlemlenebilir hale gelir-. Bazı anlamlarda 'önemsenmeyecek' ('gerçekmiş gibi' olduğundan), ve gerçek değil 'rol' tarzında eylemler sözkonusu olduğundan dolayı sansür, ENGELLENME ve SUÇLULUK kısmen etkisizdirler. Bunun sonucunda da oyun, başka şartlarda baskılanmış olan dilekler, ANKSİYETELER vb. hakkında kanıtlar verir (bkz. BASKILANMA). Dolayısıyla çocuk analistleri tarafından SERBEST ÇAĞRIŞIM yerine kullanılır. Analist tarafından verilen oyuncaklarla çocuğun oynadığı oyunlar, bilinçdışı fantazilerin doğası hakkında delil olarak kullanılır. Erişkinlerin psikanalizi dahi, klinik durumun yaşamın bütününden kopmuş olması, hastanın sözlerine analist tarafından yanıt verilmemesi ve serbst çağrışımın da imgelem için bir oyun alanı halini almış olması anlamında oyunla benzerlik gösterir. 'Oyun Terapisi' yorum yapılmayan çocuk terapisi için kullanılan isimdir. 'Cinsel oyun' ya sevişme için kullanılan bir terim yada çocukluk ve buluş öncesinin bir cinsel davranışını tanımlar.

ÖFKE: Tipik olarak KETLENME, tarafından çıkarılan primer DUYGU. Şaşırtıcı derecede sık olarak NEFRET ile karıştırılır. Oysa öfke, SEVGİ duyduğumuz kişilere karşı hissettiğimiz kısa süreli bir duygudur, nefretse sürekli bir HİSTir.

ÖDİPAL: Bkz. ÖDİPUS KARMAŞASI.

ÖDİPUS KARMAŞASI: Karşıt cinsten olan ebeveynle sahip olmak ve aynı cinsten olanı ortadan kaldırmak istekleri etrafında yoğunlaşan büyük ölçüde BİLİNÇDİŞİ düşünce ve duygular. KLASİK TEORİye göre karmaşa LİBİDİNALve EGO GELİŞİMİNİN ödipal döneminde ortaya çıkar. Oysa ÖDİPAL belirtiler daha erken de ortaya çıkabilir-hatta Melanie Klein'a göre (bkz. KLEİNCİ) yaşamın ilk yılında- ama karmaşa 3-5 yaşlar arasında belirginleşir. Karmaşa mitolojik kahraman Ödipus'tan adını almıştır (Ödipus, ebeveynleri olduklarını bilmeden babasını öldürüp annesiyle evlenir). Freud'a göre Ödipus karmaşası evrensel bir fenomendir ve filogenetik bir temeli vardır (bkz. FİLOGENETİK) ve BİLİNÇDİŞİ SUÇLULUKtan büyük ölçüde sorumludur. 'Ödipus Karmaşasının çözülmesi' tipik olarak aynı cinsten olan ebeveynle ÖZDEŞLEŞME ve karşı cinsten

ebeveynin de (kısmi) geçici reddi ile olur. Bu red, öznenin erişkinlikteki nesnesi olarak 'yeniden keşfi' durumuna dönüşür. Ödipal düzlemde saplanmış kişiler 'anneye-saplanmış' yada 'babaya-saplanmış' kişilerdir ve bunu da kendi ebeveynlerine açık benzerliği olan eşler seçerek belli ederler. Babayla Ödipal rekabet, İĞDİŞLİK ANKSİYETESİ'nin bir nedenidir.

Freud Ödipus Karmaşasından ilk olarak arkadaşı Fliess'e 1897'deki bir mektubunda sözeder. Fikir, babasının ölümünden sonra başladığı kendini- analizinin bir ürünüdür. İlk yayımlanması 'Rüyaların Yorumu'ndadır (1900). 1930'lara kadar Psikanalitik Teorinin bir temel taşı olmuştur. Ama o zamandan sonra Psikanaliz giderek daha anne-merkezli olmaya ve anneye preödipal ilişki üzerinde durmaya başlamıştır. Çağdaş eğilim, Ödipus Karmaşasını nevrozun tek kaynağı olarak görmekten ziyade kendisi de daha önceki çelişkilerle açıklanması gerekli bir yapı olarak görme yönündedir. Ama ANNE çevresinde yoğunlaşan psikopatolojik sistemlerin (bkz. PSİKOPATOLOJİ) en bağnaz savunucuları dahi, çocukların iki ebeveynleri olduğu ve hiç değilse bizim toplumumuzda çocuğun her ikisiyle de yakın ilişki içinde büyüdüğünü ve onların cinsel yaşamlarını yakından tanıma ve kendisinin de bunun dışında tutulma deneyimini yaşadığı gerçeğini gözönünde tutma durumundadırlar.

ÖĞRENME TEORİSİ: 1) Öğrenmeyi açıklamaya çalışan herhangi bir teori. 2) (ve çoğu zaman) Davranışı, çevresel uyarılara öğrenilmiş yanıtlar olarak açıklamaya çalışan psikolojik teori çeşidi. Bunun zıddı olan DİNAMİK teoriler ise -örn. psikanaliz- yapısal ve içgüdüsel gelişimsel süreçlerle öğrenmeyi açıklamaya çalışırlar. İkinci anlamda öğrenme teorisi Pavlov'un şartlı reflexler üzerine çalışmalarının ve Watson'un davranışçılığının ürünüdür. Watson'un davranışçılığına benzerliği içebakışsal verileri reddedip PSİKOLOJİye 'doğal BİLİMin saf NESNEL deneysel dalı' olarak kabul etmesindedir. Öğrenme teorisi, nevrotik davranışın, yanlış, uyumsuz öğrenmenin sonucu olduğunu, dolayısıyla da şartlanmayı bozucu ve yeniden öğrenmeyi sağlayan tekniklerle düzeltilebileceğini savunan DAVRANIŞ TEDAVİSİ'nin teorik temelini oluştururlar. Öğrenme teorisyenleri bu teorinin deneye ve gelişmiş istatistiki tekniklere

yaslanması sayesinde, klinik temelleri nedeniyle ne yazık ki psikanalizin sahip olamadığı bilimsel bir saygınlığı olduğunu savunurlar. Bkz. Eysenck (1965).

ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ: "Beyond the Pleasure Principle (Haz İlkesinin ötesinde)" adlı eserinde Freud (1920) bir ölüm içgüdüğü kavramı geliştirdi. "Biz... iki tip içgüdüğü birbirinden ayırmaya doğru itildik: canlıyı ölüme doğru yönelten içgüdüler ve devamlı olarak yaşamın yenilenmesini amaçlayan ve sağlayan, cinsel içgüdüler." Jones'un (1957) da işaret ettiği: "Tüm biyolojik ilkeleri yadsıyan ölüm içgüdüğü fikrini destekleyecek hiçbir biyolojik gözlem gösterilemez" gerçeğine rağmen bu fikrin hala savunucuları vardır. SALDIRGANLIK, bireyin içindeki kendi doğuştan gelen kendini-yıkıcı teorisinin de temel bir özelliğini oluşturur. LİBİDOyu andıracak bir ölüm-içgüdüğü ENERJİsi olduğunu varsayarak ölüm içgüdüğüne şekillendirme denemeleri, böyle bir enerjiye MORTİDO DESTRÜDO gibi isim koyma çabalarından öteye geçememiştir. Bu kavram, agresif veya destrüktif içgüdü kavramından titizlikle ayrı tutulmalıdır. Zira, ölüm-içgüdüğü kavramı, kendini yoketme, eritme isteğini varsayar. Oysa destrüktif içgüdü kavramı başkalarını öldürme dileğine tekabül eder.

ÖN HAZ: Bu terimler EROTİK etkinlik ile ilgili HAZ'ın a) birikim GERİLİM ile ilgili olan: 'ön-haz', b) gerilimin azalması ile ilgili olan: 'sonuç-haz' olarak ikiye ayrılmasını sağlar. İlki GERİLİM, ikincisi ise BOŞALIM. Freud'a göre (1905), karşıt cinsle birleşmenin ön hazzı yani öpüşme, sarılma, erişkin yaşama kalan BEBEKSİ CİNSELLİK şekillerinden estetik olarak kabul edilebilenleri temsil eder. Freud, aynı zamanda bebeksi EROTOJEN BÖLGELERden (bkz. aynı zamanda BEBEKSİ) alınan ön hazzın, genital DOYUMA ulaşabilmek için gerekli gerilimi yaratma yönünden 'yeni bir işlevi' de yerine getirdiğini savundu: 'Bu haz giderek gerilimde artmaya yolaçar, bu da cinsel eylemin tamamlanması için gerekli devinimsel enerjiden sorumludur. "Ön-haz, sonuç-hazza yönelik istekleri artıran etkinlikler için kullanılır, ondan uzaklaştıranlar için değil. Ön-haz, Freud'un HAZ İLKESİ ile uyuşturulması son derecede zor fenomenlere bir örnektir. Zira, a) oluşan gerilim acı verici değil haz vericidir. b) isteğin yalnızca

içrel baskıdan değil, dışsal uyaranlardan da olabileceğini gösterir. Yapısal davranış (İÇGÜDÜ), ve dışsal uyaranların karşılıklı ilişkilerinin ve içgüdüsel etkinliğin boşalma mekanizmaları ve tepkime zincirlerine olan bağımlılığının etolojik bir tartışması için bkz. Tinbergen (1951). Aynı zamanda bkz. ETOLOJİ.

ÖNCELİK: Analitik yazılarda belirginlik anlamında değil önemlilik anlamında yazılır. Bir kişinin Reteroseksüel (bkz. HETEROSEKSÜEL) NESNE İLİŞKİLERİ ve mental OTONOMİ yeteneği, varolabilecek herhangi bir gerileme (bkz. GERİLEME) yada BEBEKSİ eğilimleri göğüslemeye yeterli ise, PREGENİTAL, bebeksi kısmi İÇGÜDÜLERİ genital cinsel içgüdü'nün kontrolü altında ise, -yani ÖN-HAZ içine katılmış yada baskılanmış yada yüceltilmişse (bkz. YÜCELEŞTİRME)- o kişiye genital öncelik (bkz. GENİTAL) kazanmışır denir.

ÖRTÜ ANI: Bkz. YÜZEYEL ANI.

ÖZCÜLÜK: VAROLUŞÇULUĞUN zıddı. Freudcu psikanaliz, fenomenleri esasları ile yani altlarında yatan güçlerle açıklamaya çalıştığından ÖZCÜdür.

ÖZDEŞLEŞME: Kişinin a) KİMLİKİni başka bir kişiye genişletmesi, b) kimliğini başka birinden ödünç alması, yada c) kendi kimliğini başka biriyle karıştırması süreci. Analitik yazılarda kendi kimliğimizi bulma yada başkasının kimliğini bulması anlamında kullanılmaz.

Dört tip özdeşleşme vardır. Birincil, ikincil, yansıtıl, içeatımsal. 'Birincil özdeşleşme' bebeklikte varolduğu kabul edilen durumdur. Yani bireyin henüz kendini nesnelerinden ayırmak durumunda olduğu, 'Ben' ve 'Sen' ayırımının anlamsız olduğu durum. 'İkincil özdeşleşme' kişinin kimliğinin, ayrılmış bir kimliği olduğu keşfedilen başka bir nesne ile özdeşleşmesidir. Birincil özdeşleşmeden farklı olarak ikincil özdeşleşme bir savunmadır zira, özlük ile nesne arasındaki saldırganlığı azaltır ve bu durumdan doğan AYRILMA deneyimlerini inkara olanak tanır. Genede ebeveyn figürleri ile ikincil özdeşleşmenin normal, gelişimsel sürecin bir parçası olduğu kabul edilir. (bkz. GELİŞİM).

'Yansıtsal özdeşleşme kişinin kendini, kendi dışındaki bir nesnenin içinde imiş gibi hayal etmesi sürecidir. Zira, nesne üzerindeki kendi güçsüzlüğünü inkar etmesine ve onun eylemlerinden onun yerine bir doyum sağlamasına olanak tanır. 'İçeatımsal özdeşleşme' ya bir İÇEATIK ile özdeşleşme sürecidir yada kişinin başka birini içinde veya kendinin bir parçası gibi hayal etme sürecidir. Bazı kullanımlarda bu, ikincil özdeşleşme ve içeatımadan farksız hale gelir.

Özdeşleşme çoğunlukla İÇEATMA, İÇREL, İÇEALMA, ile karıştırılır. Terimi kesin olarak tanımlama denemesi için bkz. Koff (1966) ve Fuchs (1937). Bkz. aynı zamanda EGO, EGO GELİŞİMİ, EGO SINIRI.

ÖZLÜK: 1) Kendi başına kullanıldığı zaman, kendi KİMLİKİnin ve özne ve etmen olarak rolünün farkında olan bir ETMEN olarak kabul edilen ÖZNE. 2) Ayraçlı olarak kullanıldığı zaman, kendi etkinliğinin NESNESi olarak kabul edilen özne.

Özlük psikanalitik teorinin EGOSundan şu yönleriyle ayrılır: a) özlük, kendini yaşayan özneye, ego ise birey-dışı genellemeler yapılabilecek bir yapı olarak öznenin kişiliğine işaret eder. b) Freud tarafından tanımlandığı şekliyle ego, baskılanmış (bkz. BASKILANMA), BİLİNÇDİŞİ kısımlar taşır. Bunlar özlük tarafından kendinin bir parçası olarak tanınmaz. KLASİK ANALİTİK TEKNİKİ varoluşçu (bkz. VAROLUŞÇULUK) eleştirilerinin biri de teorisinin özellikle de METAPSİKOLOJİsinin 'özlük'e yer bırakmadığıdır. Bkz. ONTOLOJİ.

'Kendinin farkında olmak': kendinin, kendi deneyiminin nesnesi olarak farkında olmak.

'Kendinin bilincinde olma': kendinin farkında olma ama aynı zamanda başka birinin de kendi özlüğünün farkında olabileceğinin farkında olma. Utanma ile birarada olduğu zaman bu, özlüğünün farkında olmada bir eksiklik olduğu anlamına gelir. Kişi ya başka birinin kendini kendilik algısı ile uyumlu olmayan bir şekilde algılayacağından korkar, ya da bulunduğu duruma göre kendini sunuşunu yetersiz görebilir. Bkz. KİMLİK, UTANÇ.

'Kendine-saygı': kendine, kendince verilen değer. Bkz. NARSİZİZM.

'Kendini-sevme': kendini sevmeye. Bkz. NARSİZİZM.

"Kendini-gözlemleme": Freud tarafından başkalarının gözlenme deneyiminin İÇEATMAYA uğratılmasına ikincil olarak geliştiğinden ya ilk elde de ahlaki nitelikleri olduğundan dolayı, SÜPEREGO işlevi olarak kabul edilmiştir. Bkz. İÇGÖZLEM.

'Kendini-koruma': 1920lerden önce Freud'un içgüdü teorisi (bkz. İÇGÜDÜ TEORİSİ) içgüdü konusundaki çağdaş biyolojik görüşlere paralel yürümüştür: EGO İÇGÜDÜLERİ kendini koruyucu içgüdü ile ve cinsel içgüdüler de üremeye yönelik içgüdülere karşılıklılık göstermiştir.

'Kendini-cezalandırma': Bkz. MAZOKİZM.

'Kendini-kötüleme': kendini kınama ve suçlama, DEPRESYON da ve MANİK DEPRESSİF PSİKOZun DEPRESSİF döneminde, çoğunlukla sanrsal ve saçma şekiller olarak ortaya çıkar.

ÖZNE: Deneyimi ve davranışı sözkonusu edilen kişi. En soyut olanları da dahil olmak üzere bütün psikanalitik yazılar sonuçta bir kişi hakkındadır. Bu kişi öznedir, sözkonusu bütün diğer kişiler ise onun NESNELERidir. Teorik yazılarda bu kişi bir soyutlamadır. MEME ANNE 'ebeveynler' vb, gibi nesnelerle ilişkisi olan veya onlara yönelik itileri olan biri şeklinde tasarımılanan 'özne', 'birey', 'hasta', 'bebek' şeklindeki bir soyutlamadır. Burada gramerle paralellik tamdır: Özne, kelimenin, genellemenin yada teorisinin üzerine kurulduğu kişidir. Fiil (ve zarf) sözkonusu edilen İTİ (İÇGÜDÜ)nin yada ilişkinin doğasını tanımlar ve nesne de öznenin ilgisi olduğu (yada olmasını dilediği) kişidir.

ÖZNEL: ÖZNE ile ilgili. Bkz. aynı zamanda NESNEL ve ÖZNEL.

PARAMETRE: Matematikten ödünç alınmış bir terim. Psikanalitik tekniğin - tartışılacak bir şekilde- belli bir tip hastanın gereksinimlerini karşılamak için değiştirilmiş yönlerini tanımlamada

kullanılmıştır. Hastayı görme sıklığı, görüşmelerin uzunluğu, hastanın yaşamına karşma ve müdahale derecesi, divanın kullanımı konusu, tümü de yeniyetmeler, PSİKOTİKler, çocuklar yada ANALİTİK TEKNİKİn geliştirildiği kategorilere girmeyen hastalar için düzenlenebilecek parametrelerdir.

PARANOİD: 1) PARANOYA ile ilgili. 2) Yansıtma mekanizmaları kullanmaya eğilimli (bkz. YANSITMA). 3) Genel anlamda alingan, kuşkucu. Paranoid terimini yansıtmayı bir savunma olarak kullanan kişileri tanımlamak için kullanma yönündeki çağdaş eğilim, iki kaynaktan çıkar: a) Freud'un zulüm sanrılarını (bkz. SANRI) bilinçdışı EŞÇİNSEL dileklerin yansıtılması olarak YORUMLAMAYA tabi kıldığından b) Melanie Klein'ın PARANOİD-SKİZOID KONUM kavramından. Bu dönemde, Klein'a göre bebek yapısal yıkıcılığını MEMEYE yansıtarak, ona atfederek, ve ondan zulüm gördüğünü hissederek ele alır (bkz. aynı zamanda KLEİNCİ).

PARANOİD ANKSİYETE: 'KÖTÜ' NESNELER tarafından saldırıya uğramaktan korkma. Bu nesneler içsel, yansıtmaya uğramış içsel (bkz. YANSITMA) yada dışsal olabilirler. Kesin anlamıyla yani KLEİNCİ anlamıyla kullanıldığı zaman, hastanın nesnelere kendi inkar edilmiş kendini-yıkıcı itilerinin yansıtılması sonucu olduğu kabul edilir. Bkz. PARANOİD SKİZOID KONUM.

PARANOİD-SKİZOID KONUM: Melanie Klein tarafından ortaya atılmış psikik yapılanma. Klein'a göre birey bu dönemde yapısal yıkıcı itileri ile a) Hem kendi EGOsunu hemde NESNE TEMSİLCİLERİni İYİ ve KÖTÜ kısımlara BÖLÜNMEYE uğratarak, b) Yıkıcı itilerini kendine zulmettiğini hissettiği kötü nesneye yansıtarak (bkz. YANSITMA) ele alır. Klein'a göre paranoid-skizoid konum, bebeğin ÖLÜM İÇGÜDÜSÜne egemen olmak yolunda ilk denemesidir ve DEPRESSİF KONUMdan önce gelir. Paranoid-skizoid konumu terk etmede başarısızlık yalnızca çoğu SKİZOID ve PARANOİD bozukluklardan değil, aynı zamanda obsesyonel bozukluklardan da bkz. OBSESSİF NEVROZ) sorumludur. Obsessif durumlarda 'zulmeden kötü nesne' içe atılmış (bkz. İÇEATMA) ve SÜPEREGONun çekirdeğinin oluşturmuştur. Bkz. Segal (1964).

PARANOİD TEKNİK: Fairbairn tarafından 'A Revised Psychopathology of the Neuroses and Psychoses' adlı eserinde tanımlanmış dört TEKNİKlerden biri (bkz. FAİRBAİRNİN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ). Bu teknikler özne tarafından, BEBEKSİden erişkin BAĞIMLILIKa geçişte kullanılır. (bkz. aynı zamanda OLGUNLAŞMIŞ VE OLGUNLAŞMAMIŞ). Fairbairn'e göre bebek başlangıçta bağımlı olduğu ANNE (MEME)nin iki imgesini yaratmaktadır. Bunlardan biri İYİ doyurucu nesnedir, diğeri ise KÖTÜ, ketleyici nesnedir. Dört teknikte, öznenin bu iki nesneyi nereye yerleştirdiği farklı durumdadır. Paranoid teknikte iyi nesneyi kendi içinde, kötüyü de dışında tutar. Fairbairn'in terminolojisine göre kabul edilmiş nesneyi içreleştirir, reddedilmiş olanı ise dışsallaştırır (bkz. İÇRELLEŞTİRME ve DIŞSALLAŞTIRMA). İyi nesne ile özdeşim kurmakta (bkz. ÖZDEŞLEŞME), onun, kendi dışındaki nesneler tarafından ZULÜMe maruz bırakıldığını hissetmektedir. Bu manevranın kullanımı ile özne anneden, paranoid anksiyeteye maruz kalma pahasına SÖZDE-BAĞIMLILIK kazanmaktadır. Bu teknik, diğer üçü gibi AYRILMA ANKSİYETESİne karşı bir SAVUNMA olarak düşünülebilir. Bu nedenle 'paranoid savunma' olarak tanımlanmaktadır. Ama Fairbairn'in kendi metninden de onun bunu normal gelişimsel bir süreç olarak gördüğü açıktır. Bkz. Fairbairn (1952) Bkz. İÇGÜDÜ TEORİSİ VE NESNE TEORİSİ.

PARANOSİK: Bu yalnız -birincil kazanç ile eşanlamlı olan- 'paranosik kazanç' deyiminde karşılaşılan bir terimdir. Bkz. KAZANÇ, BİRİNCİL ve İKİNCİL.

PARANOYA: Büyüklük ve zulüm görme SANRıları ile niteli, ama entellektüel yıkım göstermeyen klasik paranoya vakalarında sanrılar, uyumlu içsel olarak tutarlı bir sistem halindedir. Hasta bu sisteme uygun olarak eyleme geçmeye hazırdır. Bu tutarlılık durumu, tabloyu paranoid skizofreniden ayırır. Bkz. SKİZOFRENİ.

PATLAMA: Laing (1960) tarafından, gerçeklik tarafından yokedilme korkusunu tanımlamak için kullanılan deyim. Bu, birincil ontolojik güvenliği olmayan (bkz. ONTOLOJİ) kişilerde görülür. Bu tarz kişiler kendilerini, doldurulmak isteyen, ama içlerini dolduracak

herhangibir şeyin de KİMLİKlerini yıkacağı endişesi taşıyan, boşluklar gibi hissederek.

PATOBİYOĞRAFI: Doğrudan klinik gözleme dayanmaksızın, elde olan biyografik delillerle tarihi bir kişiliğin psikanalitik incelemesi. Freud'un 'Leonardo da Vinci'si bunun güzel bir örneğidir. Gene Freud'un, Bullitt ile birlikte yazdığı Wilson üzerine inceleme ise kötü bir örnek teşkil eder. Bu tarzın önemli bir eksiği, doğru YORUMLAMANIN klinik ölçütlerinden olan, hastanın yorumla son çözümlemede anlaşması durumunun sözkonusu olamamasıdır.

PATOLOJİ: Bkz. PSİKOPATOLOJİ, ETİYOLOJİ VE PATOLOJİ.

PATONEVROZ: Belirtileri daha önce ORGANİK bir hastalık tarafından etkilenmiş olan bir neden parçasından yoğunlaşan NEVROZ.

PEDOFİLİ: Kelime anlamı olarak çocuk sevgisi. Ama pratikte, çocuklara cinsel saldırıda bulunma eğilimi. Pedofili üzerine psikanalitik çalışma yoktur. Ancak sosyolojik veriler şunları telkin eder: a) Ancak cender durumlarda kurbanı karşı şiddet kullanımı vardır. b) Öznenin yeğlediği cinsel davranış olma anlamında bir SAPKINLIK değildir. c) 'Kurban' cender olmayarak bunu arzulayan biridir. Bkz. Mohr et al (1965).

PENİS VE FALLUS: Tam olarak 'penis' erkek üreme organına verilen anatomik isim; 'Fallus' ise erkek üreme organı düşüncesi yada imgesine verilen antropolojik ve teolojik ad. Yani penis biyolojik işlevleri olan bir organdır fallus ise çeşitli dinler tarafından doğanın gücünün SİMGESİ olarak saygı duyulan bir düşüncedir. Dolayısıyla Jung'un penisi yalnızca fallik bir simge olarak almak şeklindeki -muhtemelen apokrifal- vurgulaması buradan çıkar. Psikanalitik literatürde hem 'Penis' hemde 'Fallus'u penis düşüncesine (mental TEMSİL) atıf için kullanma eğilimi vardır ama 'fallik' sıfatı 'penisle ilgili' sıfatına tercih edilir. Örneğin oğlan çocukların yalnızca penisleri ile değil genel olarak güçlülük, erkeklik, etkililik düşünceleri ile yoğun şekilde uğraştıkları bir FALLİK DÖNEMden geçtikleri söylenir.

PENİS HUŞUSU: Penisin görüntüsü karşısında bazı hastalarda uyanan duygular için -Bazen organ bir hale ile sarılmış olarak algılanır- Phyllis Greenacre tarafından kullanım terim. Bkz. Greenacre (1953).

PENİS HASEDİ: Kadınlarda genel olarak erkeklere karşı, yada oğlan çocuklarında erişkin erkeklere karşı oluşan penis HASETİ. Freud'a göre bu, kadınlarda evrenseldir, onların İĞDİŞLİK KARMAŞALARIndan sorumludur ve kadın psikolojisinde merkezi bir rol oynar. Freud'un kadın psikolojisini negatif olarak -penis sahibi olmadıklarının keşfine tepki olarak- yorumlaması yani kadınları 'hommes manques' olarak ele alması, Jones tarafından 'FALLO-SENTRİK' bir görüş olarak damgalanmıştır. Jones kendisi kızların penis sahibi olma dileklerini BABA'ya karşı 'kadınsı' arzularından doğan ANKSİYETEye karşı bir SAVUNMA olarak yorumlamıştı. Bkz. ETKİN VE EDİLGİN.

PERDE ANI: Kendisi önemsiz olan bir çocukluk anısı. Ancak bu anı, AÇIK içeriği YORUMLAMA ile önemli bir GİZLİ içerik ortaya çıkaran, aynen rüya gibi yorumlanabilecek bir anıdır. Anımsanıyor olması ve hastanın SERBEST ÇAĞRIŞIMlarında dikkat çekecek derecede sık tekrarlanması muhtemelen kişinin çocukluk durumunu simgelemedeki uygunluğu nedeniyledir.

PERSONA: 'Kişinin günlük yaşamının gereksinimlerine karşılık olan hali, durumunu tanımlamada kullanılan Jung'cu terim. Bkz. Bennett (1966). Kelime anlamı maskedir.

POZİTİF VE NEGATİF: Çoğu zaman sevme ve nefret etme için kullanılır. Ama pozitif Ödipus Karmaşası dendiği zaman karşıt cinsten olan ebeveyne sevgi ve aynı cinsten olana da rekabet kastedilir. Negatif Ödipus Karmaşası ile de aynı cinsten olan ebeveyne sevgi, karşıt cinsten olanla da rekabet kastedilir. Bkz. aynı zamanda ÖDİPUS KARMAŞASI, NEGATİF TERAPÖTİK TEPKİ NEGATİVİZİM.

PREGENİTAL: Bebek LİBİDİNAL GELİŞİMİNİN (bkz. BEBEKSİ) GENİTAL dönemden önceki dönemleri ve bunların İTİLER ve FANTAZİlerine işaret eden sıfat.

PREÖDİPAL: Sıfat. ÖDİPALden önceki LİBİDİNAL GELİŞİM

dönemlerine ve bu dönemlerde ANNE ile olan ilişkiye işaret eder.

PROGNOZ: Prognosükasyon: Bir hastalığın gelişimi konusunda tahminde bulunma. Prognozlar, bir hastalığın tedavi ile ve tedavisiz olarak ne şekillerde gelişebileceğini tahmin etmek olarak iki şekildedir. Psikanaliz NEVROZLARın kötü prognozlu olduğunu, yani kendiliğinden düzelme eğilimi olmayan hastalıklar olduğunu kabul eder. Nevrozların kökenlerinin çocuklukta olması bu kabule bir teorik neden olarak öne sürülür. Ama bu kabulü destekleyen veriler çok net değildirler ve konu, psikiyatrik (bkz. PSİKİYATRİK) izlemelerin belirtilerin gelişimini dikkate alması, oysa psikanalistlerin hastanın bütün kişiliği açısından düşünmeleri nedeniyle daha da karışır. Psikiyatrik istatistiklerin düzelme kabul ettiği belirtilerin kaybolması durumu, psikanaliz tarafından hastanın psikopatolojisinde önemsiz bir yerdeğiştirme olarak değerlendirilebilir. Bkz. Eysenck (1965), Malan (1963).

PSİKANALİST: Kabul edilmiş bir psikanalitik enstitüde PSİKANALİZ eğitimi görmüş ve psikanalitik tedavi uygulayan kimse.

PSİKANALİZ: 1) Freud tarafından 1890'larda bulunan ve giderek, kendisi, arkadaşları ve ardılarının geliştirdiği NEVROZları tedavi yöntemi. Temel tanımlayıcı kavramları a) HİPNOZun yerini alan SERBEST ÇAĞRIŞIM b) telkinin yerini alan YORUMLAMA ve c) AKTARIMdır. 'Psikanalitik teknik' esas olarak hastaya serbest çağrışımı öğretmek ve serbest çağrışımında yardımcı olmaktır. Ayrıca, hem çağrışımlarını hemde çağrışım yapmada karşısına çıkan zorlukları yorumlamak ve analiste karşı duygu ve tutumlarını yorumlamaktır. Freudcu teoriyi diğer tekniklerle birarada kullanan PSİKOTERAPİ teknikleri tam anlamıyla psikanaliz değil 'psikanalitik yönelimli psikoterapilerdir.

2) Nevrozların kökeninin psikolojik teorisi ve daha sonra da Freud, arkadaşları ve izleyicileri tarafından, psikanalitik tedavinin bulunması ve geliştirilmesi ile birarada gelişen genel mental GELİŞME teorisi. Temel tanımlayıcı kavramları a) BİLİNÇDİŞİ: Öznenin farkında

olmadığı ama genede davranışına dinamik etkileri olan bir mental etkinliğin varlığı b) DİRENÇ; BİLİNÇLİLİK, BİLİNÇDİŞİ eğilimlerin bilince çıkmasına direndiği ve bunu da SAVUNMaları kullanarak yaptığı fikri c) AKTARIM: Öznenin o andaki nesnesi olan ilişkisinin geçmiş nesnelerle ilişkisi tarafından bilinçdışı olarak etkilendiği. Özellikle de hastanın analistine olan ilişkisinin ebeveynleri ile olan çocukluk ilişkilerini yinlediği.

3) (1) ve (2), psikanalizi (ümededilirki) bütün okullardan Freudcu analistler için kabul edilecek tekniklerle açıklamaktaysa da, kamuoyu terimi çok daha geniş bir anlamda; Freud, Jung ve Adler'i izleyen bütün PSİKOTERAPİSTler için kullanılmaktadır. Oysa JUNGCUlar kendilerine 'analitik psikolog', teorilerine de 'analitik psikoloji' derler, ADLERCİler ise kendilerini 'bireysel psikolog', teorilerini de 'bireysel psikoloji' olarak adlandırırılar. Varoluşçu psikanaliz için bkz. VAROLUŞÇULUK.

PSİKE: Psikanalitik literatür, Freud'u izleyerek AKIL (Seele) ve psikeyi eşanlamlı olarak kullanır. İki sıfat şekli, 'psişik' ve 'psişik olan' da 'akısal' ile eşanlamlıdır. İkisinin de paranormal görüngüler ve duyum-dışı algılama gibi konularda araştırma yapan 'PİŞİŞİK ARAŞTIRMALAR'la ilişkisi yoktur. Ama, 'akıl' 'beden'in karşıtı olarak alınmaktadır oysa 'psike' genel olarak 'soma' ile karşılaştırılır.

PSİKESOMA: Psikanalitik yazılar da bireyin beden (SOMA) ve akıl (PSİKE) olmak üzere iki kısımdan oluştuğunu şeklindeki kullanıma uyduklarından, bazan organizmanın birliğini vurgulamak gerektiği zaman 'psikesoma' terimi kullanılır. Bkz. PSİKOSOMATİK.

PSİKİYATRİ: Belirtilerin fiziksel yada ruhsal kökenli olduklarına bakılmaksızın temel belirtilerin mental (Bkz. MENTAL) olduğu hastalarla ilgilenen tıp dalı. Psikiyatriyi psikanaliz ile eşleştirme yönündeki yaygın eğilim şu nedenlerden dolayı geçersizdir: a) psikiyatri pratiği, fizik kökenleri olduğu bilinen bir dizi hastalığın tedavisini de içerir. Örn. frengi (genel paralizi), yaşlılık DEMANSı organik PSİKOZ, zeka geriliği. b) Tedavi araçları arasında psikanalitik yada psikoterapötik olmayan elektrokonvülsif terapi, trankilizan ilaçlar, antidepresan ilaçlar, sedatif ilaçlar gibi yöntemler de vardır. c)

Pek çok psikiyatrist psikanalize etkin olarak karşıttır ve hatta psikanalistlerin kendi yöntemlerinin geçerli ve uygun olduğunu söyledikleri hastalar için dahi psikanaliz önermezler d) özellikle SKİZOFRENİ ve MANİK DEPRESSİF PSİKOZ gibi akıl hastanelerine başvuruların ečas ağırlığını oluşturan hastalıklar da arasında olmak üzere işlevsel psikozların doğası henüz tartışmalı bir konudur. 'Organik okul' henüz keşfedilmemiş fiziksel nedenlere inanmakta, dinamik eğilimli okul ise PSİKOJEN kökenli olduğunu savunmaktadırlar. Dinamik eğilimli okul, bu görüşüne rağmen bu hastalıkları çoğu zaman eldeki psikanaliz ve psikoterapi çeşitleri ile tedavi edilebilir olarak görmez. e) en azından bu ülkede (İngiltere'de) psikiyatristlerin ancak çok küçük bir kısmı herhangi bir psikanalitik eğitimden geçmiştir.

PSİKIYATRİST: PSİKIYATRİde uzmanlaşmış bir tıp adamı. Bir PSİKANALİST tıp adamı olabilir veya almayabilir. HALK ANALİSTLERİ psikiyatrist değildirler zira tıp mensubu değildirler. Tıp mensubu bir analist, psikanalizin geçerli olmadığı RUHSAL HASTALIK çeşitlerinin tedavisinde de, yani genel psikiyatride de deneyim sahibi değilse psikiyatrist olduğunu iddia edemez.

PSİKOBİYOLOJİK: 1) Biyolojideki psikolojik sorunlarla ilgili olan ya da hem biyolojik hem de psikolojik açıdan ele alınması gerekli sorunlar. 2) Özel olarak: ABD ve Adolf Meyer tarafından kurulan psikobiyolojik psikiyatri okulu ile ilgili.

PSİKODİNAMİKLER: 1) Mental süreçlerin DİNAMİK bir bakış açısından incelenmesi yada, 2) Belli bir kişinin aklının işleyişinin (dinamiklerinin) bu süreçlerin anormal olduğunu belirtmeden teorik formülasyonu.

PSİKODRAMA: Hastanın kendi belirtilerine yada sorunlarına göre geliştirilmiş bir drama da rol olması gerektiği bir çeşit PSİKOTERAPİ çeşididir. Bu drama da diğer roller terapi ekibinin üyeleri tarafından paylaşılır.

PSİKOGENEZ: Mental süreçlerin kökeni ve gelişmesi.

PSİKOJEN: Mental kökenli olduğu kabul edilen hastalıkları ve

belirtileri niteler.

PSİKOLOG: Herhangi bir PSİKOLOJİ çeşidinde eğitim görmüş yada bunu uygulayan kişi.

PSİKOLOJİ: Geleneksel olarak 'akıl bilimi' olarak tanımlanır. Ama son yıllarda 'davranışın bilimi' olarak tanımlanma eğilimi yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu ikinci tanım aklına doğası konusundaki felsefi sorunları dikkate almaz. DÜŞÜNMEYİ de bir davranış çeşidi olarak görmeyi temel alır. Psikolojinin niteleyicileri, ya konunun özelleşmiş dalları ile ilgilidir: 'anormal', 'normal', 'insan', 'hayvan', 'Çocuk', 'genetik (gelişimsel)', 'endüstriyel', 'sosyal', 'klinik', 'akademik', 'eğitim'; yada değişik düşünce sistemleri ile ilgilidir: 'davranışçı', 'Gestalt', 'psikanalitik', 'Freudcu', 'Jungcu', 'Adlerci'. Freudcu psikoloji psikanalizdir. Adlerci ise 'bireysel psikoloji'. Bkz. DERİNLİK PSİKOLOJİSİ, EGO PSİKOLOJİSİ.

PSİKOMOTOR İVMELENME: MANİde görülen, düşünce ve etkinliğin hızlanması için kullanılan terim.

PSİKOMOTOR YAVAŞLAMA: Ağır DEPRESYONda oluşan, hem mental etkinliğin hem de fiziksel süreçlerin belirgin yavaşlaması için kullanılan psikiyatrik terim. Çoğu zaman depresyonun psikojen değil İÇKAYNAKLI olduğunun delili olarak kabul edilir.

PSİKONEVROZ: Bir grup NEVROZ için kullanılan psikanalitik teknik terim. Bu nevrozlarda belirtiler EGO ve İD arasındaki ÇATIŞMANIN bir belirtisi olarak yorumlanabilir. Psikonevrozlar PSİKOZdan GERÇEKLİK DEĞERLENDİRMESİNİN bozulmamış olması ile yani hastanın hasta olduğuna ve belirtilerinin gerçek karşısında geçersiz olduğun İÇGÖRÜSÜ olması ile ayrılırlar. SAPKINLIKLARDAN belirtilerin sıkıntı verici olmaları, egonun sağlam olması ile, KARAKTER nevrozlarından çatışmanın karakter eğilimlerini değil belirtiler ortaya çıkarması ile ayrılırlar. GÜNCEL NEVROZdan farkları ise çatışmanın geçmişten kaynaklanması özelliğidir. Psikonevrozların üç alt gurubu, 'konversiyon histerisi', 'anksiyete histerisi' (FOBİ) ve 'obsessif nevroz'dur. Bunların ortak

noktaları yalnızca yukarıda sözedilen özellikler olmayıp, aynı zamanda psikanalitik tedaviye de yatkın olmalarıdır. (Bkz. ANKSİYETE HİSTERİSİ, KONVERSİYON HİSTERİSİ, OBSESSİF NEVROZ).

PSİKOSEKSÜEL: CİNSEL fenomenlerin mental yönleri ile ilgili olan.Literatürde psikoseksüel amaçlandığı zaman sıklıkla 'cinsel' kullanılır.

PSİKOSOMATİK: Hastalıklar ve belirtiler: a) belirtilerin yanısıra gösterilebilen bir fizyolojik işlev bozukluğu varsa b) belirtiler ve hastalık bir bütün olarak hastanın kişiliği, yaşam öyküsü ve çatışmalarının belirtisi olarak yorumlanabilirse 'psikosomatik' olarak adlandırılırlar. (a) maddesi NEVROZ, özellikle KONVERSİYON HİSTERİSİ'nden ayırır. (b) maddesi ise saf ve basit haliyle ORGANİK hastalıklardan ayırır. Psikosomatik hastalıkların alanının sınırlarının çizilmesi iki nedenle karışır: iyimser bir spekülasyonla (b) maddesinin kolaylıkla doldurulabilmesi ve yapısal etkenlerin hemfizik hem de ruhsal hastalıkların çeşitli tiplerinde yatkınlık yaratıcı bir rol oynayabilmesi. Psikosomatik hastalıklar üstüne olan literatürün büyük bir kısmı belli bir hastalıktan rahatsız hastaların ortak kişilik öğeleri taşıması bulgusuna dayanır. Bronşiyal Asum, peptik ülser ve ülseratif kolit muhtemelen en iyi şekilde ele alınmış psikosomatik hastalıklardır.

PSİKOPAT: Davranışı kendini PSİKOPATİ psikiyatrik tanı grubuna sokan kişi.

PSİKOPATOLOJİ: 1) Anormal mental işlevin incelenmesi 2) Belli bir kişinin aklının anormal işleyişinin incelenmesi. Çoğu zaman PSİKODİNAMİKLERİ de kapsayacak şekilde, geniş anlamıyla kullanılır.

PSİKOPATİ: Moral geri zekalılık denen durum için kullanılan psikiyatrik ve tıbbiadli terim. (Mental Health Act 1959) tarafından 'Aklın sürekli bir bozukluk yada sakatlığıdır, zeka geriliği ile bir arada bulunabilir veya bulunmayabilir. Hastanın anormal derecede saldırgan yada ciddi derecede sorumsuz davranışlarına yolaçar ve tıbbi tedavi gerektirir' şeklinde tanımlanmıştır. 'Cinsel kışkırtıcılık ve diğer

ahlak-dışı davranışları' bu hastalara tanı koymada kullanılan davranış şekilleri dışında tutmak gerekir. Kavram bir mantık-melezidir. Zira, tıbbi ve adli terimleri birleştirir. Ancak, sözkonusu suçluların özel hastanelerde tedavisine olanak yaratma şeklinde bir toplumsal yararlılığı vardır. İskoç kanunları bu kavramı kabul etmez. Psikiyatride DAVRANIŞ BOZUKLUKLARından biri olarak görülür.

PSİKOTERAPİ: Herhangibir 'konuşma tedavisi' yöntemidir. Bütün psikoterapi çeşitlerinden taraflardan biri yada öbürü, çoğunlukla da ikisi konuşur. Psikoterapi 'bireysel' yada GRUP, yüzeysel veya derin (bkz. YÜZEYEL VE DERİN) yorumlayıcı (bkz. YORUMLAMA) destekleyici, telkine yönelik olabilir. Bu son üçünde terapistin sözlerinin altında yatan amaçta farklılıklar sözkonusudur. 'Yoğun' hastanın geldiği saatlerin sıklığını yada terapistin gayretinin derecesini niteler. Deyim fiziksel tedavilerden her zaman bir ayırım yapar ama konuma göre -psikanaliz doğru bir şekilde, uzun süreli, yoğun, yorumlayıcı bir psikoterapi olarak tanımlansada- PSİKANİLİZİ de içine alır yada dışlar (bkz. PSİKOTERAPİST). Bkz. aynı zamanda ODAKSAL TERAPİ.

PSİKOTERAPİST: 1) Hangi okuldan olursa olsun, halk yada tıp adamı olduğuna bakılmaksızın herhangi bir çeşit PSİKOTERAPİ uygulayan kimse. Yada psikoterapi uygulayan ama PSİKANALİST olmayan kimse. İkinci mantık-dışı kullanımın iki nedeni vardır: a) psikoterapi uygulayan ama çeşitli nedenlerle psikanalist olmadıklarını vurgulamak isteyen kişilerin varlığı, b) PSİKANALİZİN diğer terapi çeşitlerine göre daha derin, yoğun ve bütünlüklü bir terapi olduğu (yaygın kabul de gören) iddiası. 'Psikanalitik yönelimli psikoterapist' bir psikanalitik enstitüde eğitim gördüğü savında bulunmadan psikanalitik teori ve teknikleri kullanan kişi.

PSİKOTİK ANKSİYETE: Çoğunlukla KLEİNCİ analistler tarafından DEPRESSİF ve PARANOİD (zulüm görme) ANKSİYETE için kullanılan terim. Bu iki tip, iki nedenle 'psikotik' olarak nitelenir: a) PSİKOZLARIN köken aldığı GELİŞİM dönemleri ve kişilik katmanlarından kaynaklandıkları düşünülür (yani DEPRESSİF KONUM ve PARANOİD SKİZOİD KONUM) ve b) korkulan şey

bütünöyle yok olmaktadır. Kleinci olmayanlar deyimi kullandıkları zaman muhtemelen KİMLİKİn kaybı korkusuna işaret etmektedirler.

PSİKOZ: Hem psikiyatri hem de psikanaliz bu terimi, kurbanlarını 'non compos mentis' durumuna sokan ruhsal hastalıklar için kullanır. Buna karşılık NEVROZda hastanın akıl dengesi hiçbir zaman zan altında değildir. Psikiyatrik tahımlar çoğu zaman hastanın, hasta olduğuna İÇGÖRÜSÜ olmadığı açısından hareket ederler. Psikanalitik tanımlar ise GERÇEKLİĞİ DEĞERLENDİRMEsinde bir bozukluk olgusuna işaret eder. Psikiyatri, çoğunlukla beynin, gösterilebilen bir organik hastalığına ikincil olan 'organik psikozlar' ile organik lezyonların gösterilemediğı 'işlevsel psikozlar'ı birbirinden ayırır. İşlevsel psikozların henüz bulunamamış organik veya yapısal nedenlere mi bağılı olduğu, yoksa nevrozlardan yalnız ağırlık dereceleri ile ayrılan PSİKOJEN hastalıklar mı olduğu konusu tartışmalıdır. Bu, ORGANİK ve PSİKODİNAMİK psikiyatri okullarını ayıran noktalardan biridir. Hem psikiyatri hem de psikanaliz iki işlevsel psikoz tanıır: SKİZOFRENİ MANİK DEPRESSİF PSİKOZ ve PARANOYA. Çoğu zaman bu sonuncusu ilkinin bir çeşidi olarak görülür.

KLASİK TEORİye göre psikozlar psikojen kökenli de olsalar, psikanalitik tedaviye yatkın değildirler. Burada ortaya sürölen neden, hastaların AKTARIM geliştirme olanağı olmayan narsisisük (bkz. NARSİSİZM) bozukluklar olmaları yolundadır. Ancak, psikotikleri analiz etmeyi deneyen ufak ama cesur bir analist gurubu, aktarım oluşturdıklarını ama bununnevrotikaktarımdan niteliksel olarak farklı olduğunu, analisti bir NESNE (ve bir ölçüde de İYİ nesne) olarak görönek yerine psikotiğın onu kendisinin bir parçası olarak yada bir düşman olarak (özdeşimsel ve zulüm fikirleri olan bir aktarım) gördüğünü savunurlar (bkz. ÖZDEŞLEŞME ve ZULÜM). Son yıllarda nevrozların PSİKOPATOLOJİsinin bir kısmını psikotik süreçlerin oluşturduğu ve hatta normal bebeğın psikotik gelişim dönemlerinden geçtiğı görüşleri ile nevrozlar ve psikozlar arasındaki ayırım biraz muğlaklaşmıştır. KLEİNCİ düşünce sisteminin temel bir kısmını oluşturan bu düşünce, ilk elde Abraham'ın çalışmalarından kaynaklanır. Abraham hem SKİZOFRENİyi hem de MANİK DEPRESSİF psikozu

LİBİDİNAL ve EGO GELİŞİMİNİN ORAL DÖNEMİNE GERİLEME OLARAK GÖRÜR. Bkz. aynı zamanda PARANOİD SKİZOİD KONUM ve DEPRESSİF KONUM.

PSİŞİK, PSİŞİK OLAN: Bkz. PSİKE, AKIL.

PSİŞİK ARAŞTIRMALAR: Parapsikoloji. Paranormal fenomenlerin -duyum- dışı algılama, psikokinezi incelenmesi. Freud'un psişik araştırmalar ve gizli güçlere olan ilgisi yaşamı boyunca sürmüştür. Bu ilgi ve AMBİVALANS için bkz. Jones'un biyografisi, cilt III (1957). 'İnanma dileği inanmama uyarısı ile çok çatıştı.'

PSİŞİK AYGIT: Bu Freud'cu METAPSİKOLOJİNİN temel kavramıdır. 'Mental yaşamın çeşitli kısımlardan yapılmış olma -İD EGO ve SÜPEREGO- ve uzayda yer tutma gibi nitelikler verdiğimiz bir aygıtın işlevi olduğunu varsayıyoruz' Freud (1940). Mental etkinliği aygıtın herhangi bir yerine yerleştiren formülasyonlar TOPOGRAFİK olarak, kısımları arasındaki etkileşimler yada şeklindeki değişimler kavramları ile tanımlayan formülasyonlar YAPISAL olarak, ENERJİNİN aygıtın içindeki devinimi açısından yapılan formülasyonlar ise EKONOMİK olarak tanımlanırlar. Psikanalistler psişik aygıt konusunda takındıkları tutum açısından belirgin farklar gösterirler. Bazıları bu kavramdan hoşlanırlar, bazıları ise bir gereksizlik olarak görürler. İlk yeğlemeyi yapanlar psikanalizin daha eski ve daha köklü bilimlerde olduğu gibi formülasyonlarında daha kesin ve net olan, nesnel birey dışı bir BİLİM olduğuna bir kanıt olduğunu düşünürler. İkinci gruptakiler ise kişiyi gözardı ettiğini dolayısıyla da konusunu dikkate almama pahasına bir nesnellığe ulaştığını belirtirler. KLASİK TEORİ ve EGO PSİKOLOJİSİ bu kavramı kullanırlar ama NESNE TEORİSİ klasik olarak bu kavramın terimleri ile formüle edilmiş pek çok fikri korumaya çalışırken fikri reddeder. VAROLUŞÇULUK ise psikanaliz eleştirilerinin bir başlangıç noktası olarak kullanır. Freud'un kendi formülasyonları için bkz. Freud (1900, 1917, 1940). Gelişkin bir ele alış için bkz. Rapaport (1951). İyi niyetli bir eleştiri için bkz. Brierley (1951). Tam bir reddiye için bkz. Guntrip (1961). Freud'un, kavramın bir KURGU olduğu konusunda her zaman net olduğunu eklemek gerekir. Bkz. İÇGÜDÜ TEORİSİ VE NESNE TEORİSİ, ONTOLOJİ, KİŞİLİK-BİLİM,

SÜREÇ TEORİSİ, FENOMENOLOJİ.

PSİŞİK BELİRLENMECİLİK: Bkz. BELİRLENMECİLİK, PSİŞİK.

RAHİM: 'Rahim fantazisi': rahim içinde nasıl yaşandığı hakkında FANTAZİ. UYKU, ender olmayarak rahimsel GERİLEME şeklinde tanımlanır. 'İçine istemeden geldiğimiz dünya ile olan ilişkilerimiz, onu kesintisiz olarak kaldıramamamız gerçeğine katkıda bulunuyor gibidir. Dolayısıyla zaman zaman günlük yaşamdan rahim için varoluşa geri çekiliriz' Freud (1916).

REFERANS DÜŞÜNCELERİ: Değişik görüngüleri kendiyile ilgiliymiş gibi algılama ve yorumlama belirtisi. Çoğu zaman PSİKOTİK bir belirtidir.

REİFİKASYON: KAVRAM'ları 'şey'mişcesine ele almak. Soyut isimleri somut isimler kullanmak. Metapsikolojik YAPISAL kavramlar (bkz. METAPSIKOLOJİ) konuyu bilmeyenler tarafından kolayca reifiye edilirler. Zira, SÜPEREGO EGO ve İDin belli süreçleri açıklamak için geliştirilmiş kavramlar olduklarını unutmak ve fiziksel özelliklerini, mekan içindeki ilişkilerini tartışmak çok kolaydır. Benzer şekilde NESNE TEORİSİNDE 'iyi ANNE' (bkz. aynı zamanda KÖTÜ) gibi kavramlar nesne imişler yada özne içinde bulunan kişilermişcesine ele alınabilirler. Bkz. KURGU. AKIL, KİŞİLİK-BİLİM SÜREÇ TEORİSİ, FENOMENOLOJİ.

RİTÜEL: Temelde dinsel yada büyüsel seremoni veya işlem. Hem psikanaliz hem de psikiyatri tarafından OBSESSİF NEVROZdan rahatsız hastalardaki bir davranış tarzını tanımlamak amacıyla ödünç alınmıştır. Bu davranış tarzında hasta az yada çok karmaşık ve tekdüze bir etkinlik dizisini tekrarlayarak ANKSİYETESİNİ azaltmaya çalışır. Obsessif ritüeller, hastanın fantastik korkuları aynı derecede fantastik eylemlerle gidermeye çalıştığı kişisel karşı-BÜYÜ olarak kabul edilebilir. Her ikisinin de manuşu animistiktir ve BİRİNCİL SÜREÇ düşüncesine bağlıdır. 'Yıkanmaritüellerinde' hastalar kendilerini katı bir şekilde belirlenmiş ve karmaşık rutinlerle yıkanmaya zorunlu hissedirler. Bu şekilde mikrop kapma yada başkalarına mikrop

bulaştırma korkusundan kurtalmaya çalışırlar. Bu mikrop kapma korkusunu hastanın kendi aklı onaylamamaktadır. Bu açıdan obsessif ritüeller dindar, batıl-itikat sahibi veya cahil olan kişilerin ritüellerinden çok farklıdır. Gene dinsel ritüellerden 'özel ve kendine mahsus' olmalarıyla ayrılırlar. Bkz. DİN.

ROL DAĞILMASI: Bkz. KİMLİK v. ROL DAĞILMASI.

RORSCHACH TESTİ: Muhtemelen en gelişmiş ve karmaşık YANSITSAL TEST. Bu testte hastaya bazıları renkli olan bir dizi simetrik mürekkep lekesinden ne algıladığı sorulur. Yanıtları fantazi yaşamı, kişilik yapısı, psikiyatrik tanısı ve hatta zekası hakkında ipuçları verir. 1920'lerde Rorschach -İsviçre'li bir psikanalist-tarafından geliştirilip düzenlenmiştir.

RUHSAL HASTALIK: Bu terim birbirinden farklı üç klinik antiteyi; PSIKOZ, PSİKONEVROZ ve DAVRANIŞ BOZUKLUKLARINI kapsar. Psikozların en azından bazıları fizik hastalıklarla benzerlik gösterir. Hastanın kişiliğine yada hasta olma yönünden sahip olabileceği güdülerine dayanmaksızın BELİRTİlerini açıklayan, gösterilebilen fizik NEDENleri vardır. Nevrozlar, hastanın yakındığı fizik belirtileri olması bakımından fizik hastalıklara benzerler. Ama bunlar hastanın kişiliğine yada güdülerine bakılmaksızın açıklanamazlar. Yani hastanın yaratıdır, yalnızca ve basit olarak onun üzerine etki eden nedenlerin sonucu, değildirler. Davranış bozuklukları 'hasta'nın kendisinin yakındığı görüngülerin bulunması anlamında, belirtilerin bulunmadığı durumlardır. Bu durumda bozuk davranışa itiraz eden hasta değil toplumdur. Nevrozların -ve a fortiori olarak- davranış bozukluklarının hastalık olduğu düşüncesi faydalı bir toplumsal kurgudur. Zira, nevrotik fenomenlerin terapötik olarak ele alınmasını sağlar. Ama bir düşünce karmaşasından -bilinçdışı güdüleri nedenlerle karıştırmaktan- doğar. Bkz. Szasz (1961), Home (1966), Rycroft (1966).

RÜYA, RÜYA GÖRME: UYKUda oluşan mental etkinlik. Uykuda hayal edilen bir dizi resimler yada olaylar. Psikanaliz, rüyaların YORUMLAMA ile ulaşılabilir psikolojik ANLAMları olduğunu kabul eder. Freud'un orijinal formülasyonlarına göre rüyaları iki içeriği

vardır: a) 'açık içerik'- bu, yaşandığı, anlatıldığı, yada anımsandığı şekliyle rüyadır. (bkz. aynı zamanda AÇIK). b) 'gizil içerik'- bu yorumla keşfedilir (bkz. aynı zamanda GİZİL). Freud aynı zamanda, rüya gören kişinin, gizil içeriği açık içeriğe çevirerek, bir iş yapığını ('rüya-işi') kabul eder. Dolayısıyla rüya yorumu, rüya-işinin tersidir. Rüyaların bu DİLEK-DOYURUMU teorisine göre gizli içerik, rüyada varsanısal bir şekilde doyurulan bir dilektir. (bkz. VARSANI). Açık içeriğe çevirme olayı iki nedenden dolayı gereklidir: a) Rüyanın temelde sözel değil görsel bir süreç olmasını belirleyen, uykunun fizyolojik şartları. b) dileğin, uyanık EGO için kabul edilemez bir şey olması, dolayısıyla SANSÜRü geçmek için çarpıtılmak durumunda olması. KABUSlar ve anksiyete rüyaları, rüya-işinde başarısızlığa ikincildirler. Travmatik rüyalar (bkz. TRAVMA), ki burada rüya travmatik deneyimi sadece tekrar eder, teorinin istisnalarıdır.

Freud'un rüyalara ilgisi, bunların herkesin yakından bildiği, normal süreçler olmalarının yanısıra, genede, nevrotik belirtilerin oluşumundaki süreçlere örnek teşkil etmelerinden gelir. Bu süreçlere -YOĞUNLAŞTIRMA, YERDEĞİŞTİRME, SİMGELEŞTİRME, ZAMAN ve mekân kategorilerine ilgisizlik, çelişkilere katlanma-Freud, uyanıklık halindeki düşüncenin "ikincil süreçleri"ne kıyasla "birincil süreçler" adını verdi. Dolayısıyla rüya yorumu, esas olarak, birincil süreç düşüncesini ikincil süreç düşüncesine çevirme sorunudur. Yani rüyanın, yoğunlaşmış, mantıksız, ana olarak görsel hayallerini, dilin mantıklı simgeleştirmesine genişletmekten başka birşey değildir. Bkz. BİRİNCİL, İKİNCİL SÜREÇLER.

Freud'a göre (1900, 1902), rüyaların işlevi, rüya gören kişiyi uyandırabilecek olan dilekleri doyurulmuş göstererek uykuyu korumaktır. Ama son zamanlardaki fizyolojik araştırmalar uykunun 'rüyasız' ve 'rüyalı' uyku olmak üzere (uykunun paradoksik dönemi) iki çeşidi olduğunu, rüyalı dönemlerin uyku boyunca tekrar tekrar ortaya çıktığını, rüyalı uykunun işlevinin uyanıklık döneminin duyuşal girdilerini işlemek olduğunu ortaya koymuştur.

RÜYA EKRANI: Rüyanın görsel hayallerinin üzerine yansıtıldığı tasavvur edilen ekran. (Bkz. YANSITMA). Lewin'in özgün varsayımına göre tüm rüyalar, ancak arasıra görülebilen bir ekrana

yansıtılmışlardır. Lewin bu ekranı hem UYKUnun hemde MEMEnin (bununla rüya bilinçdışı olarak eşitlenmiştir) simgesi olarak yorumlanmıştır. Yani ekran uyuma dileğini, görsel hayaller ise uykuyu bozan dilekleri temsil etmektedirler. (bkz. RÜYA). Rycroft ve başkalarına göre rüya ekranı tüm rüyaların bir bileşeni değil, yalnızca MANİK bir döneme giren kişilerin rüyalarında oluşan bir fenomendir. Meme (ANNE) ile ekstazik kaynaşma ve ona karşı saldırganlığı inkar şeklindeki manik hissi simgeleştirir. Bkz. Lewin (1946), Rycroft (1951), Boyer (1960).

Daha sonraki makalelerinde Lewin, ekran rüyalar ve 'boş rüyalar'ı ayırdı. İkincide rüya gören kişi, a) rüya gördüğünü, b) ama bunun görsel içeriği olmadığını farkeder.

SABİTLİK İLKESİ: Freud tarafından Fechner'den alınan, organizmaların sabit bir gerilim düzeyi tutturma eğilimini tarif için kullanılan sözcük. Cannon'un HOMEOSTAZ fizyolojik prensibine tekabül eder. Freud tarafından zaman zaman organizmaların bütün içrel GERİLİMİ ortadan kaldırma eğilimini ima amacıyla kullanılmışsa da, (yani ÖLÜM İÇGÜDÜSÜNE sahip oldukları) optimal bir gerilim düzeyi tutturma anlamında kullanılması daha doğrudur. Bkz. Freud (1920). Bkz. HAZ İLKESİ.

SABOTAJCI-İÇREL: Fairbairn tarafından (bkz. FAIRBAIRN'İN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ) anti-libidinal EGO da dediği şeyi tanımlamak için kullanılan terim. Bu, özgün üniter egonun bölündüğü (bkz. BÖLÜNME) üç kısmi-egoden biridir. Diğer ikisi ise merkezi ego (özlük) ve LIBİDİNAL egodur. Fairbairn'e göre bebeğin ANNEye kökende bütünüyle libidinal karakterde olan tutumunun kaçınılmaz olarak bozulması, önce ona karşı AMBİVALANSA ve giderek egosunun -biri İYİ yada 'kabul edici' MEME imgesine bağlanan libidinal, diğeri ise memenin KÖTÜ yada reddedici imgesine bağlanan saldırgan, antilibidinal (bkz. aynı zamanda SALDIRGANLIK) -iki kısma bölünmesine yolaçar. Fairbairn'in libidinal egosu Freud'un İDine tekabül eder. İçrel sabotör ise SÜPEREGONun oluşumuna katılır. Bkz. PARANOİD-SKİZOİD KONUM, SKİZOİD KONUM.

SADİZM: 1) Öznenin nesnesine acı vererek cinsel haz aldığı cinsel SAPKINLIK 2) Zulümden haz alma 3) 'Oral sadizm': ısırmaktan haz alma (bkz. ORAL). 4) 'Anal sadizm': teorik olarak LİBİDİNAL GELİŞİMİN ANAL dönemi ile bağlantılı bir eziyet çeşidinden haz alma durumu. Sadizmin saf ve basit anlamıyla bir bebeklik KİSMİ İÇGÜDÜ sümü, yoksa libidinal ve saldırgan (bkz. SALDIRGANLIK) itilerin bir kaynaşmasını olduğu pek açık değildir. Keza, eğer ikinci durum geçerliyse, içindeki saldırgan ögenin, yapısal saldırgan ve yıkıcı eğilimleri mi yoksa KETLENME ve/veya aşağılanmaya bir tepki mi olduğu da açık değildir. Gene, sadistik etkinliklerden alınan hazzın acı çeken kişinin görüntüsünden mi yoksa acı yaratabilme gücünün kanıtlanmasından mı kaynaklandığı da belirsiz sorulardır.

1920'den önceki dönemde Freud, sadizmin MAZOKİZME doğru KARŞITINA DÖNMEye uğrayabileceğini öne sürüyordu. Ama daha sonraları, mazokizmi temel eğilim olarak alıp, bunun sadizme dönüştüğünü savunmuş, mázokizmi ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ'nün bir kanıtı olarak görmüştür. Bkz. ETKİN ve EDİLGİN.

SADOMAZOKİZM: Bkz. SADİZM, MAZOKİZM.

SAĞLIĞA KAÇIŞ: Bazan, psikanalitik incelemeden kaçınmak amacıyla hastanın gösterdiği ani, belirtisel düzelmeyi tanımlayan terim. Muhtemelen bir MANİK SAVUNMA.

SAĞLIK: Sağlıklılık ve normallik (bkz. NORM), çoğu zaman karıştırılır. Ama kelimenin kesin anlamıyla sağlıklılık bütünlük ve BÜTÜNSELLİKE işaret ederken, normallik ise kişinin kendi seçtiği kıyaslama kıstası ne ise ona göre değişir. Ancak yazar norm olarak ideal akıl sağlığını alırsa iki terim eşanlamlı olur. 'Ruh Sağlığı Hareketi' gibi deyimlerde sağlık, saptanabilecek bir RUHSAL HASTALIKtan azade olmak demektir. Sağlık hem tıbbi hemde dinsel bir deyimdir. 'Book of Common Prayers' kitabına bakınız: 'yapmamız gereken şeyleri yapmadık, yapmamamız gereken şeyleri yaptık, ve bizde hiçbir sağlıklılık yoktur.'

SALDIRGANLIK: Bir dizi davranış ve duyguyu yarattığı düşünülen hipotetik kuvvet, İÇGÜDÜ, Çoğu kere CİNSİYET yada

LİBİDOnun antitezi olarak tasarlanır, ve bu durumda yıkıcı dürtüler için kullanılır. Yıkıcılık için bir eşdeğer olarak kullanıldığında dahi, birincil bir dürtü mü olduğu (yani saldırgan, yıkıcı bir dürtü olup olmadığı) yoksa KETLENMEye tepki mi olduğu tartışmalıdır. Gene, kendi amaçları olan bir içgüdü mü olduğu yoksa dürtülerin doyurumu yolunda ortaya çıkan engelleri aşmada EGO ya gerekli ENERJİyi ne sağladığı konusu da tartışmalıdır. Analistler arasında evrensel olarak varolan saldırganlık ile NEFRETİ yıkıcılığı v. SADİZMi özdeşleştirme eğilimi hem etimolojik olarak (ad-grior: üstüne yürüyorum) hem de geleneksel olarak anlaşılan dinamizm, kendine güven, fikrinde ısrarlılık, coşkunculuk, zorlayıcılık anlamları ile zıt düşmektedir. Psikanalitik kullanım Freud'un sonraki çalışmalarından kaynaklanır. Freud bunlarda saldırganlığı ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ'nün bir türevi olarak görmüştür. EGO PSİKOLOJİSİ "agressifikasyon" ve "degressifikasyon"u, "libidinizasyon" ve "debidinizasyon" ile türdeş olarak kullanır. Saldırgan davranışın biyolojisi için bkz. Lorenz (1966).

'SANKİ' KİŞİLİK: Durumlar karşısında normal duygusal tepkisi varmış gibi davranan SKİZOLD karakter şekli.

SANRI: Psikiyatride hastanın hem doğru olmayan hemde mantık veya kanıtlarla etkilenemeyen fikirlerini tanımlamak için kullanılan terim: sabit fikir. Şu sorular sorulduğu zaman kavramın beklenmedik zorlukları ortaya çıkar: a) psikiyatrist bu konuda kendi inancının doğru olduğunu nasıl bilmektedir b) hasta sanrısına ne anlamda inanmaktadır. (a) sorusu inançların, hastanın ve psikiyatristin mental ekonomisi içindeki rolleri açıklanabildiği zaman yanıtlanabilir. (b) sorusu, sanrının bir düşünce bozukluğunun belirtisi olduğu- yani düşünce kategorileri arasında) sonucuna yolaçar. Eğer doğru modalite bulunabilirse sanrısız fikirlerin çoğunlukla anlamlı oldukları gösterilebilir.

'Büyüklik Sanrıları' 'Zulüm sanrıları', SKİZOFRENİ ve PARANOYAda gözlenir. Paranoayı kendi içinde tutarlı sanrı sistemleri karakterize eder. 'Değersizlik sanrıları' örneğin bir suç işlediği şeklindeki sanrılar, MELANKOLİde gözlenir. Bkz. İKİLİ ÇIKMAZ.

SANSÜR: Freud'un ilk formölasyonlarında RÜYA çarpıtılması ve BASKILANMAdan sorumlu mental yapıya sansür denmiştir. Sansür SÜPER-EGOnun teorik atasıdır.

SAPIK, SAPIKLIK: 'Cinsel sapıklık' erkek EŞCİNSELLİK için modası geçmiş bir terimdir. Dolayısıyla sapık denince erkek eşcinsel anlaşılır.

SAPKINLIK, CİNSEL: Karşı cinsle birleşmenin arzulan amaç olmadığı bütün erişkin cinsel davranışları. Psikanalitik literatür 'sapkınlık' 'yoldan çıkma' yada 'anomali' terimlerin tercih eder. Zira bu tarz davranışların hem LİBİDİNAL hem de EGO GELİŞİMİNİN sapma ve çarpıtılması sonucu olduğunu savunur. Yani bunların GELİŞİM insapkınlıkları olduğunu öne sürer. Sonuçta psikanaliz cinsel sapkınlıkların savunma amaçlı olduğunu (bkz. SAVUNMA) ve özneyi ANKSİYETEden koruduklarını ve onu yenebilmesini sağladıklarını ve anksiyete kaynağının sapkınlıklar arasında fark gösterdiğini savunur. Freud'a (1916) göre sapkınlıklar NEVROZların negatifidirler. Sapkın kişi dürtülerini olduğu gibi ortaya koyar nevrotik ise baskılar (bkz. BASKILAMA). Bir diğer formölasyon ise sapkın kişinin BEBEKSİ CİNSELLİK gerilediği (bkz. GERİLEME) oysa nevrotiğin gerileme yerine yada gerilemeden sonra başka savunmalar kullandığını savunur. Her iki formölasyon da erişkin yaşamda görülen sapkın davranışı bebek cinselliğini oluşturan ve içinden erişkin heteroseksüel içgüdünün geliştiği bir dizi KİSMİ İÇGÜDÜden birinin canlanması olarak görür. Bunu ortaya başka bir şekilde koyarsak, şöyle bir formölasyon yapılabilir: Bebek çok yönlü olarak sapkındır. (bkz. ÇOKYÖNLÜ SAPKINLIK). Sapkınlıklar da bebek cinselliğinin sapkınlıklarından birine yada öbürüne gerilemeyi temsil eder. Bkz. Freud (1905,1916). Nevroz ve sapkınlıklar arasındaki farklar konusunda bu ve başka formölasyonlara rağmen neden kimi bireylerin sapkın, kimilerinin ise nevrotik olduğu konusunda doyurucu bir açıklama yoktur. Yada Fairbairn'in deyişi ile, neden bazıların şiddetle bastırmaya çalıştıkları bazı eğilimleri başka bazıların büyütürken ortaya koyduğu sorulabilir (1952). Erkek eşcinselliği, yapısal etkenlerin de ciddi bir şekilde ortaya atıldığı tek sapkınlık şeklidir.

Çağdaş psikiyatri, belirtilerin acı veren sakatlıklar olmaktan ziyade,

hastanın zevk aldığı davranışlar olduğu gerçeğinden yola çıkarak, sapkınlıkları DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI olarak sınıflar. PSİKOPATOLOJİNİN savunmasal olarak gördüğü davranışlardan haz duyulduğu iddiası sapkın davranış ve ilişkilerin özgünlüğü konusunda kuşkular uyandırır. (bkz. OTANTİK VE OTANTİK OLMAYAN). Özgül sapkınlıklar için bkz. EŞCİNSELLİK, SERGİLEMECİLİK, DİKİZCİLİK, NARSİSİZM, SADİZM, MAZOKİZM, PEDOFİLİ.

SAPLANMA: Bir kişinin bir NESNEye ambivalan (bkz. AMBİVALANS), olarak bağlandığı yada bağlı kaldığı süreci anlatır. Bu GELİŞİMİN daha önceki dönemine uygun bir nesnedir. Dolayısıyla saplanma, LİBİDİNAL GELİŞİM dönemlerinde yeterli olarak ilerleyememeye bir kanıttır. Kavram, saplanmış bir kişinin a) BEBEKSİ çağdışı davranış örüntülerine gerileme. (bkz. GERİLEME) eğilimini, b) saplandığı nesneye benzerliklerince bakarak kompulsif tarzda nesne seçmesini (bkz. KOMPULSİF) ve, c) geçmişte kalan nesneye yatırımdan dolayı eldeki ENERJİde fakirleşmeden muzdarip oluşunu anlatır. Aşırı ENGELLENME ve DOYUM aşırı SEVGİ ve NEFRET tümü de saplanma nedeni olarak öne sürülmektedir. Dolayısıyla, 'oral saplanma', 'anal saplanma', 'baba saplanması' vb.

SAPLANMA NOKTASI: Bir kişinin saplandığı, tamamen geçemediği ve dolayısıyla gerileme (bkz. GERİLEME) (bkz. SAPLANMA), eğiliminde olduğu bebeğin GELİŞİM dönemi, safhası yada noktası.

SAVUNMA: "EGOnun nevroza yolaçabilecek çatışmalarda kullandığı bütün tekniklere verilen genel ad" Freud 1922. savunmanın gayesi EGOyu korumaktır. Savunmalar a) içgüdüsel GERİLİMdeki artmaya ikincil ortaya çıkar ANKSİYETE b) kötü bir VİCDANA (SÜPEREGO tehditleri) bağlı anksiyete c) gerçekçi tehlikeler karşısında ortaya çıkar. Savunma kavramı çoğu zaman insan egosunun idden, süperegodan ve dış dünyadan gelen, varlığını tehlikeye düşürücü tehditlerle kuşatılmış, dolayısıyla devamlı savunma durumunda olması halini ima eder. Ama kavramın daha az olumsuz kabul edilmesi ve "NEVROZa yolaçabilecek" kuvvetleri kullanabilme, kontrol edebilme, yönltebilme ve üstesinden gelebilme amacıyla kullandığı bütün teknikleri kapsayacak şekilde kullanılması daha yerinde olur. Kavram

aynı zamanda nevrozun savunmada bir yetersizliğe bağlı olduğunu da ima eder. Bu görüşe göre başarılı BASKILANMAlardan doğan ENGELLENMELER nevrotik semptomlar değildirler. Anna Freud (1937) dokuz savunma sıralar: GERİLEME, baskılanma, ZIT-TEPKİ KURMA, YALITIM, YAP-BOZ, YANSITMA, İÇEATMA, KENDİNE KARŞI DÖNME, KARŞITINA DÖNME ve ilaveten onuncu olarak YÜCELEŞTİRME: "bu nevrozdan ziyade normalin incelenmesi ile bağıntılıdır." BÖLÜNME ve İNKARda savunma olarak kabul edilir. Psikanaliz, anksiyetenin GELİŞMENin mahmuzu olduğunu kabul ettiğinden, savunmaların bazıları belki de hepsi, normal gelişmede bir rol oynarlar. Bazı savunmaların gelişimin özel safhaları için tipik olduğu kabul edilir (örn. introjeksiyon, projeksiyon, inkar, bölünme ORAL/ORAL döneme, zıt-tepki kurma, izolasyon ve yap-boz ANAL döneme). Aynı zamanda bkz. TEKNİK.

SEMANTİK: Köken olarak, filolojinin sözcüklerin anlamı ile ilgilenen dalı. Şimdilerde, genel olarak ANLAM araştırmalarına verilen ad. Szasz (1961) Home (1966) ve Rycroft'a göre psikanaliz yada hiç değilse bazı yönleri, RÜYALAR ve nevrotik BELİRTİLERin anlamı olduğunu gösterdiğinden dolayı semantik bir teoridir.

SEMBİYOZ: Biyolojide: 'Varolmak için karşılıklı olarak birbirlerine gereksinim duyan organizmalar arasındaki sürekli birlik durumu' COD. Mahler'in 'sembiyotik psikoz'u çocuklarda görülür ve ANNEye ileri derecede bağımlılık ile karakterizedir. Buradaki vurgu, annenin de bu bağımlılığa çocuk kadar ihtiyacı olduğudur. Özellikle ilk haftalarda, anne-bebek ilişkisi annenin de bebeğin onu istediği kadar istiyor olması gerçeğine dayanarak, bazan sembiyotik olarak tanımlanır. Yalancı-karşılıklılık (bkz. YALANCI) gösteren ilişkiler bazan sembiyotik olarak tanımlanırlarsada gerçekte çapraz-parazitik ilişkilerdir.

SENDROM: Bir arada oluştukları bilenen bir dizi BULGU ve BELİRTİ. Ancak bunlar kendi içlerinde bir hastalık oluşturmazlar zira sendromu oluşturan birimler arasındaki ilişkiler bilinemez veya bir dizi değişik hastalığın belirtisi olabilirler. 'Efor sendromu' hastanın egzersizi takiben halsizlik ve nefes darlığından yakındığı, ama kalp hastası olduğu inancını destekleyecek hiç bir fizik bulgusunun

olmadığı bir çeşit NEVROZ için artık kullanılmayan terim.

SENTETİK: 'Suni' değil 'Sentezleme' kastedilir. Hartmann (1958) tarafından tanımlanan 'egonun sentetik işlevleri'nin tümü de BÜTÜNSELLEŞMEyle ilişkilidir.

SERBEST ÇAĞRIŞIM: Bu, Brill'in, Freud'un 'freier Einfall' terimini yanlış çevirmesinden doğmuş bir terim olmasına rağmen, İngilizce'de kabul görmüştür. 'Freier Einfall', 'aniden ortaya çıkma', 'ani fikir' anlamındadır 'çağrışım' anlamında değildir. Ve kavram da kendiliğinden, zorlamaksızın oluşan fikirlere işaret eder. Teknik bir terim olarak kullanıldığı zaman, analistin, hastanın TEMEL KURALLa uyması şartını getirdiği zaman -yani düşüncelerini hiçbir kayıt koymaksızın bildirecek, bunu yaparken de dikkatini yoğunlaştırmayacak- hastada oluşan düşünce modalitesine verilen addır. Serbest çağrışım tekniği üç varsayıma temellenir: a) Bütün düşünce akışları önemli olana yönelir, b) hastanın terapötik gereksinimleri ve tedavide olduğunu bilmesi, DİRENÇ işlemediği sürece, çağrışımlarını önemli olan şeylere yönleltecektir. c) Direnç gevşeme ile asgariye iner, dikkatini yoğunlaştırma ile azamiye çıkar. Freud'un HİPNOZu bırakmasını sağlayan serbest çağrışımı benimsemesi olmuştur. Bazı görüşler analitik tekniği tamamen serbest çağrışıma ve sonuçta patojen MATERYALin ortaya çıkmasına indirger ama bu bir aşırı basitleştirme, zira, a) analist YORUMLAMAlarda bulunur, dolayısıyla hastanın bunu izleyen düşünceleri serbest değil, bir müdahaleye çağrışımlardır. b) analistin müdahaleleri, hastayı terapis ile ÖZDEŞLEŞME yönünde çağrışımlarını yönlendirmeye zorlar. Yani hasta iki şeyi bir anda yada hızlı dönüşümlerle ardarda yapar: serbest çağrışım ve düşünme. Buna alternatif bir formülasyon da hastanın deneyimin ÖZNESi ve NESNESi olma arasında yer değiştirmesi şeklindedir. Yani bir anda düşüncelerin gelmesine izin vermekte ardından onları gözlemlemektedir. Bkz. aynı zamanda BÖLÜNME.

SERGİLEMECİLİK: 1) Erkeğin Genitallerini bir kişiye sergilemesi eyleminden oluşan bir SAPKINLIK 2) Erkek çocukların benzeri davranışları 3) Buradan kalkarak bakılma, sergileme, gösteri vb. den haz almaya dayanan davranışların tümü. Freud sergilemeciliği bileşen-içgüdü ve BEBEK CİNSELLİĞinin normal bir bileşeni olarak

almasına rağmen 1. ve 3. anlamda sergilemecilik her zaman NEVROTİK ve savunmasal (bkz. SAVUNMA) olarak kabul edilir. İşlevi de başka birini, ona tepki göstermeye zorlama yoluyla, kişinin bir şeyi olduğunu kanıtlama çabasıdır. Toplumun belli sınırlar içinde normal kabul ettiği kadınların normal teşhirciliği çoğu zaman PENİS HASETİ'nin bir türevi olarak kabul edilir. Yani penisi olmamasına karşı kişinin bir şeyi olduğunu kanıtlama isteğinde temellenir. Daha sonraki analistler ise bu durumu DEPRESYON, CİNSEL SOĞUKLUK yada KİMLİK kaybı korkusuna (bakıldığım için gerçek olmalıyım) karşı MANİK bir SAVUNMA olarak alırlar. Genitallerin gerçek sergilemeciliği kadınlarda hemen hemen bilinmeyen bir konudur.

Sergilemecilik üzere ADLİ ve sosyolojik veriler için bkz. Mohr et al (1965).

SEVGİ: Böyle çok yönlü bir kavramı tanımlamada psikanalistler de herkes gibi zorlanırlar. Literatürde şu şekillerde görülür: a) EROS olarak kişileştirilmiş bir güç yada ilke olarak-, b) Kendini koruyucu (bkz. KENDİNİ KORUMA) yada yıkıcı içgüdülerle ÇATIŞMA ya girebilen bir yada bir grup İÇGÜDÜ olarak, c) KORKUdan ziyade NEFRET ile karşılaştırılan bir DUYGULANIM ve, d) ENGELLENME, SAPKINLIK, YÜCELEŞTİRMEye uğrayabilen bir yetenek veya işlev olarak. İÇGÜDÜ TEORİSİ bütün sevgi çeşitlerinin son çözümlemede içgüdünün türevleri olduğunu ve işlevlerinin de içgüdüsel DOYUM olduğunu savunur. NESNE TEORİSİ ise bütün bunların nesnelerle ilişkide olma gereksiniminin bir belirtisi olduğunu savunur. Başka birinin ihtiyaçlarını ve gerçekliğini farkedene sevgi ile bunu farkedemeyen sevgi arasındaki fark, NESNE SEVGİSİ ve BEBEKSİ yada bağımlı sevgi (bkz. BAĞIMLILIK) karşılaştırılması ile yapılır. Sevgi nesnesi, öznenin, a) Nefret ettiği yada tepkisiz kaldığı bir nesne, veya b) gereksinim giden nesnenin aksine olarak, sevdiği bir nesnedir. 'Ödipal sevgi' bir ebeveyn yada ebeveyn yerini tutan bir kişiye duyulan sevgidir. 'Genital sevgi' cinsel arzu ile eşanlamlı değil GENİTAL DÜZEY'e ulaşmış bir kişinin yaşama yeteneğine ulaştığı sevgi çeşididir.

SIÇAN ADAM: Freud'un 'Notes on a Case of Obsessional

Neurosis' (1900) adlı eserinde tanımladığı hastaya analitik literatürde verilen takma ad.

SINIR: Bir sınır vaka PSİKOZ ve NEVROZ arasındaki sınırdaki bir hastadır. Yani ya PSİKOPATOLOJİsi kategorize edilemeyen, yada mekanizmaları psikotik olup davranışları psikoz aleyhine olan bir hastadır. Bu kullanım, klinik gözlem aksini gösterse de tanısal sistemlerin (bkz. TANI), nevroz ve psikozun birbirlerini bütünüyle dışladığını varsaymasından doğmaktadır.

SİMGE, SİMGE OLUŞUMU, SİMGELEŞTİRME, SİMGEÇİLİK: Genel olarak bir simge, başka bir şeyi temsil eden yada başka bir şeye işaret eden bir şeydir. Oysa BULGU ise birşeyin varlığına işaret eder. Bu anlamda sözcükler, amblemler, nişanlar, başka bir şeye atıfta bulundukları için simge sayılırlar. Atıfta bulundukları şey ve kendileri arasındaki bağ, çoğunlukla geleneksel, düşünsel bir bağlantı sonucudur. Bütün bu durumlarda simge ile ima edilen şey arasındaki bağ BİLİNÇLİdir. Oysa psikanalitik simge teorisi ise bir imge, düşünce yada etkinliğin başka biriyle BİLİNÇDİŞİ yerdeğiştirme durumu ile ilgilidir. Jones (1916) 'En genel anlamıyla simgeleştirme' ile 'gerçek' simgeleştirmeyi ayırmış ve "Simgelendirme kelimesi en genel anlamıyla alınırsa konu uygarlığın bütün gelişimini kapsar. Zira uygarlık, sonsuz bir evrimsel yerdeğiştirmeler, bir düşünce, ilgi, yetenek yada eğilimin bir başkasıyla sürekli yerdeğiştirme sürecinden başka nedir ki" diye yazmıştır. Beri yanda gerçek simgeleştirme "Baskılayıcı eğilimler ile baskılananlar (bkz. BASKILANMA) arasındaki intrapsişik bir ÇATIŞMA (bkz. İNTRAPSIŞİK) nedeniyle doğar... yalnızca baskılanan simgeleştirilir, yalnızca baskılanmış olanın simgeleştirilmesi gerekir... Bu, dar anlamıyla simgeleştirmenin iki niteliği şunlardır: 1) Süreç bütünüyle bilinçdışıdır ve 2) simgeleştirilmiş düşünceyi yükleyen duygulanım da -simgeleştirme sözkonusu olduğu zaman, YÜCELEŞTİRME teriminin belirttiği niteliksel değişim olanağından yoksundur." Simgelendirmenin bu tanımına göre RÜYA imgeleri ve BELİRTİlerin oluşumunda kullanılan yerine-geçirmeler simge oluşumu örnekleridir. Oysa yüceleştirmede kullanılanlar değildir. 'Gerçek' yada psikanalitik simgeleştirme, gerçektende, anlamları sözlüklere bakarak yada

geleneksel olarak değil ancak öznenin bireysel deneyimi ile anlaşılabilir özel oluşumlar olmaları açısından rüya görme ve belirti oluşumuna benzerlik gösterirler.

Bunun belirgin istisnası 'evrensel simgeler' denen, rüyalarda, mitolojide ve folklorda gözlenen durumlardır. Bunlar, 'insanoğlunun temel ve tarihi ilgilerinin bir-örnekliği' gerçeğine gönderme yapılarak açıklanırlar.

Simgeleştirme, çoğunlukla, rüyalarda ve belirti-oluşumunda örneklenen bilinçdışı DÜŞÜNMEYi yönlendiren BİRİNCİL SÜREÇLERden biri olarak görülür. Ancak bu konuda Freud'un düşüncesi farklıdır. (Bkz. Freud 1900, 1917, 1940). Bu fark muhtemelen, simge oluşumundaki YERDEĞİŞTİRME ve YOĞUNLAŞTIRMA süreçlerinin işliyor olması gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Freud'un sözcüklerin 'gerçek' simgeler olduğu görüşü ile de uyuşmadığı olasıdır. Son eserinde şöyle yazmıştır: "Rüyalar, anlamları rüya gören için kısmen belirsiz olan linguistik simgeleri sonsuz sıklıkta kullanır. Ama bizim deneyimimiz bize onların anlamlarını ortaya çıkarma olanağı verir. Bunlar, muhtemelen konuşmanın gelişimindeki erken dönemlerden kaynaklanmaktadır" (1940). "Introductory Lectures" adlı eserinde (1916) simgeleştirmeyi 'eski ama modası geçmiş bir ifade tarzı' diye nitelmiştir. Her iki ifadenin de altında yatan teorik kabuller için bkz. ONTOGENİ VE FİLOGENİ: Ama Jones'un 'klasik' analitik simgecilik teorisidir (bkz. KLASİK TEORİ). Birincil ve ikincil süreç simgeleştirmesi temelinde analitik ve analitik olmayan kullanımları birleştirme yolunda bir deneme için bkz. Rycroft (1958). İçgüdüsel süreçleri temsil eden simgelerle içgüdüsel süreçlerin yerine geçen simgelerin ayırımı için bkz. Segal (1957).

Psikanalitik teori simgeleştirilen nesne yada eylemin her zaman temel içgüdüsel veya biyolojik bir niteliği olduğunu, yerine geçme veya yer değiştirme daima bedenden dışarıya doğru olduğunu örneğin bıçaklar, uçaklar ve silahların 'fallik simgeler' olarak yorumlanabileceğini ama penisin hiçbir zaman bir bıçak simgesi olamayacağını- savunmuştur. Tam zıt yönde, merkez doğru yer değiştirmeler GERİLEMElerdir. Bunun bir istisnası Silbercr'in

'işlevsel simgeleştirme'sidir: Yorgun ve uykulu kişilerin soyutlamalar üzerinde düşünmeye çalışıp, akıllarına görsel imgelerin gelmesi ile karşılaşmaları durumu.

SKİZÖİD: Sıfat. 1) Özgün olarak, duygusal ve entellektüel işlevleri arasında ayrılma olan kişilere verilen ad. Bu kullanım, bu ayırımın SKİZOFRENİ ve skizoid kişilik tiplerinin temel bozukluğu olduğunu savunan Bleulerden gelmektedir. 2) Buradan hareketle, karakteri skizofreni ile benzerlik gösteren yada (PSİKOTİK olduğu takdirde) MANİK DEPRESSİF PSİKOZdan çok skizofreni geliştirme olasılığı ağır basan kişi. 3) Dolayısıyla, daha da geliştirerek, içkapanık, kuşkucu, canlı bir FANTAZİ yaşamı olmaya eğilimli bir kişi. 4) PSİKOPATOLOJİleri BÖLÜNME, İÇEATMA, İNKAR ve YANSITMA gibi SAVUNMALAR kullanarak SUÇLULUK ve DEPRESYONU yadsıyan kişiler. 5) Bu savunmaları ve bu savunmaların kaynaklandığı bebeklik durumunu tanımlamak için kullanılan deyim.

4 ve 5. kullanımlar herkesin skizoid veya DEPRESSİF olduğunu savunan NESNE TEORİSİnin bir kabulünden kaynaklanır. Aradaki ayırım PARANOİD SKİZÖİD (Klein, bkz. KLEİNİ) veya SKİZÖİD (Fairbairn, bkz. FAİRBİRNİN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ) ve DEPRESSİF KONUMLardaki gelişme evreleri ile ilgilidir.

'Skizoid karakter': 1) İnsanlardan uzak, içe kapanık yada entellektüel ve duygusal işlevleri birbirinden ayrılmış gibi görünen kişi, 2) İYİ nesne içeatımları ve KÖTÜ nesne yansıtımları (bkz. aynı zamanda NESNE) ve özlükünün çeşitli kısımları -başkalarına güvensizlik ve kendini fazla önemseme pahasına- kendini başkalarından nisbeten bağımsız ve suçluluk duygusundan özgür kılmasını sağlayan kişi.

'Skizoid savunmalar': Bu terim iyi nesnelerin içeatımı, özlükünün kötü yönlerinin inkarı, bölünmesi ve yansıtılması ile kendini suçluluk, anksiyete ve depresyona karşı savunmaya verilen isim.

'Skizoid konum': Fairbairn tarafından tanımlanan süreç: erken bebeklikten oluşan, bebeğin reddedilme ve KETLENME deneyimlerini, sevgisinin yıkıcı bir niteliği olduğuna kanıt olarak yorumlaması ve buna tepki olarak EGOsunu üçe bölmesi merkezi ego (özlük), MEMEnin iyi, 'kabul edici' imgesine bağlanmış libidinal ego, memenin kötü, reddedici bir imgesine bağlanmış anti-libidinal ego (İÇREL SABOTAJCI). Kavram Klein'in paranoidskizoid konumunu andırır ama ÖLÜM-İÇGÜDÜSÜ fikrini kullanmaz.

'Skizoid' kavramını çevreleyen zorluklar iki kaynaktan gelir: a) kavram hem betimleyici hem de psikopatolojik anlamlarda kullanılmaktadır. b) psikopatolojik kullanım nesne teorisinin iki farklı yorumundan -Klein ve Fairbairn'in yorumları- kaynaklandığı için, karmaşa yaratır. Her iki yorum da BEBEKLİK gelişim dönemleri ile (bkz. LİBİDİNAL GELİŞİM) psikotik süreçlerin korrelasyonunu kurmada hemfikirdirler. Ama İÇGÜDÜNÜN doğası konusundaki görüşlere ayrılır. Klein Freud'un YAŞAM İÇGÜDÜSÜ ve ölüm içgüdüğü fikirlerini kullanır. Fairbairn ise SALDIRGANLIKı engellenme ve ketlenmeye tepki olarak alır.

SKİZOFRENİ: Eugen Bleuler tarafından daha önceleri Dementia Praecox olarak bilinen mental hastalığı tanımlamak için bulunan terim. Şimdilerde PSİKİYATRİde, belirtileri içekapanma, duygulanım fakirliği (sağlıklı kişiler ve NEVROTİKlerde gözlenen DUYGU-UYUMU yeteneği ve MANİKDEPRESSİFin DEPRESYON yada COŞKUSunun zıddına), SANRILAR, VARSANILAR, düşünce bulanıklığı, OTİZM ve skizofrenik DÜŞÜNME (senktaksın bozulduğu) ve ÖZDEŞLEŞME duygusunda bozukluklar olan işlevsel psikozları tanımlamada kullanılır. Bleuler'e göre skizofreninin temeli duygusal ve entellektüel işlevler arasındaki ayrılmadır. Bunun klasik örneği, düşüncelere eşlik eden duygunun birbirleriyle paralellik göstermediği 'duygulanım-uygunsuzluğu' belirtisidir. Betimleyici psikiyatri üç çeşit skizofreni ayırdeder: HEBEFRENİK, KATATONİK ve PARANOİD.

Skizofreni konusunda hem KLASİK TEORİ hem de NESNE TEORİSİNİN tutumları konusunda bkz. PSİKOZ. Skizofreninin aile içindeki bozuk KİŞİLERARASI ilişkilerin sonucu olduğu şeklindeki

teori için bkz. İKİLİ ÇIKMAZ. Skizofreninin psikanalizi konusunda detaylı bilgiler için bkz. Searles (1965). (Burada geniş bir bibliyografi de vardır).

SKİZOFRENOJENİK: Tipik olarak ANNE olmak üzere, bir ebeveyne verilen sıfat. Bu ebeveynin kişiliği ve davranışlarının çocukta skizofreni yaratma yönünde etkileri olduğu ileri sürülür. Aynı zamanda ailelere ve durumlara da uygulanır. Bkz. İKİLİ ÇIKMAZ.

SKOPOFİLİ: Bakmaktan haz alma. Klasik teori tarafından bebeksi KISMİ-İÇGÜDÜlerden biri olarak kabul edilir. Skoptofili terimi Freud'un ilk çevirmenlerinin bir hatasından kaynaklanır. Bkz. DİKİZCİLİK.

SKOTOMATİZASYON: (Skotoma: görme alanında karanlık bir nokta). Öznenin bilinçli olarak, kendi çevresinin yada kendinin belli yönlerini algılamada (bkz. ALGILAMA) zorluklarla karşılaştığı savunma süreci (bkz. SAVUNMA).

SOLİPSİZM: Asıl tanımı: yalnız özlüğün bilinebileceğini, yada görünen dış dünyanın düşüncelerimizden oluştuğunu söyleyen felsefe akımı. Ama bazan da, (özellikle Suttie tarafından (1935) KLASİK TEORİNİN bebeğin NARSİSİZMİ diye adlandırılan şeyin karşılığı olarak kullanılır. Bu, bebeğin dış dünyayı yalnızca onun dileklerini doyurması için varolduğunu düşünmesi, ve nesnelerin 'kendi' dilek ve gereksinimleri olan kişiler olduğunu farkedememesi durumudur.

SOMA, SOMATİK: Beden, bedensel. Çoğu zaman PSİKE, psikolojik terimlerinin karşıtı olarak kullanılır. Ender olarak da üreme hücrelerinin dışında kalan bedenin bütün hücreleri, yani türün devamını sağlayan kısmı dışında, ölümlü bireyi oluşturan beden kısmını tanımlamak için kullanılır. 'Somatik uyumluluk' bir nevrotik belirtinin yerini belirleyen fizik faktöre işaret eder. Örneğin. KONVERSİYON SEMPTOMU, daha önce fizik bir hastalıktan etkilenmiş bir organda yerleştiği zaman.

SONUÇ-HAZ: Bkz. ÖN-HAZ VE SONUÇ-HAZ.

SOSYAL PSİKİYATRİ: Ruhsal hastalıkların sosyal yönleri ile

ve akıl hastanelerinin bireylerin ayrı ayrı tedavi gördükleri yerler olmak yerine terapötik topluluklara dönmesi ile ilgilenen psikiyatri dalı.

SÖZCÜK-TEMSİLİ: Sözcüğün mental imgesi. Freud'a göre, (1915, 1923), BİLİNÇDİŞİ mental süreçlerle BİLİNÇÖNCESİ ve BİLİNÇLİ olanlar arasındaki fark, ikinci gruptakilerin sözcük-temsilleri ile bağlantılı hale getirildikleridir. Bilinçdışı bir düşünce ise nesnenin kendisinin temsilcisidir, bir 'şey-temsildir'. Oysa bilinçli düşünceye bir sözcük eklenmiştir. Bu sözel imge başkalarından alınmıştır (öğrenilmiştir). Bu kavram, Freud'un, insan psiksesinin şekilsiz bir İD olarak başladığı, ÇEVRENİN etkisi ile idin bir kısmının EGO olarak geliştiği şeklindeki inancı gözönünde tutulursa anlaşılır hale gelir. 'Ego, idin, dış dünyanın doğrudan etkisi ile değişime uğramış parçasıdır.' Sözcük-temsillerinin mental süreçlere bağlanması dış dünyanın etkisi ile değişmiş olduklarının bir delilidir. Bilinçli olduğumuz zaman daima sözcüklerle düşündüğümüz, yada rüyalar, gündüz rüyaları, hayallerde oluşan sözel-olmayan düşüncenin bilinçdışının bilince doluşması olduğu şeklindeki iki alternatif açıklamadan hangisini Freud'un kabul ettiği açık değildir.

Sözcük-temsilleri skizofrenik DÜŞÜNME konusundaki Freud'un görüşlerinde belli bir yer alır. Freud, skizofrenide hastanın şey-temsillerinden KATEKSİS çektiğini (yani onları önemsiz kıldığını), ve dahasonra da sözcük-temsillerini şeylermiş gibi ele aldığını, bu şekilde nesneler temelinde değil sözcükler temelinde oluşan SANRİsal bir dünya kurduğunu belirtir. Skizofrenik düşünmede sözcükler birincil SÜREÇ düşünmeye tabidir, yani normal insanların rüyalarındaki görsel imgelere davrandıkları şekilde davranış görürler.

SÖZDE-BAĞIMSIZLIK: Fairbairn'in üç gelişim döneminden (bkz. FAIRBAIRNİN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ) ikincisi. Bebeğin gerçek MEMEYE BEBEKSİ BAĞIMLILIK içinde olduğu döneminin sonrasındadır, OLGUNLAŞMIŞ erişkinin bir bireye genital ilişkide olduğu dönemden (bkz. GENİTAL KARAKTER, NESNE), olgunlaşmış bağımlılık döneminden ise önce gelir. Sözde-bağımsızlık döneminde çocuk geçiş dönemi TEKNİKLERİNDEN biri yoluyla memeden kısmi bağımsızlık kazanır. Bu tekniklerle ya kendi içinde (PARANOİD TEKNİK ve OBSESSİF TEKNİK) yada

kendi dışında (HİSTERİK TEKNİK, FOBİK TEKNİK) bulunan bir meme düşüncesiyle ilişkilerini düzenler. Bu gelişim şeması KLASİK TEORİden şu nedenlerle ayrılır: a) gelişim dönemleri EROTOJEN BÖLGELER deyimiyle değil bir nesneyle ilişki temelinde tanımlanmıştır, b) çeşitli NEVROZLAR LİBİDİNAL GELİŞİMİN değişik düzeylerine GERİLEME olarak değil, memeden bağımsızlık kazanma sorununa değişik çözümler getirme olarak görülürler.

SÖZELLEŞTİRME: Sözlere dökme süreci. Konuşma yada formülasyon için kullanılan anlamsız söz. Ancak bazen de görsel imgelerin sözcüklere dökülmesi veya birincil süreç 'RÜYA' düşünmesinin (Bkz. SÜREÇLER, BİRİNCİL VE İKİNCİL) BİLİNÇLİLİKİN sözel düşünmesine dönüşmesi. Psikanaliz, sözelleştirilemeyecek olanın sözelleştirilme denemesidir, zira konusu, yani BİLİNÇDİŞİ mental etkinlik, içsel olarak sözel olmayan niteliktedir, dolayısıyla da sözel formülasyonlarla çarpıtılmaya uğrar. Bkz. SÖZCÜK-TEMSİLİ.

STEREOTİP: Belli bir tip insanı nasıl davrandığı, görüldüğü vb. hakkındaki yaygın veya gelenekselleşmiş düşüncelere verilen sosyolojik isim. Bütün Yahudilerin kanca burunlu ve hırslı olduğu, delilerin saldırgan olduğu, aşık stereotiplerdir. Erkek ve kadın, genç ve yaşlı vb., kişilere uygun davranışlar olduğu ve sözkonusu kişilerin bunlardan sapma gösterdiği zaman gayri-tabii oldukları gibi önyargılar daha gizli stereotiplerdir. Bkz. ETKİN VE EDİLGİN ERKEKSİ, KADINSI.

SUÇLULUK: Psikanaliz suçluluk olayıyla değil suçluluk hissi ile ilgilidir. Yani ahlaki bir yasağın çiğnenmesinden sonra ortaya çıkan DUYGU ile. Daha özgül olarak, NEVROTİK suçluluk hissi ile ilgilidir. Yani hastanın bilincinde olduğu değerlerinin çiğnenmesi ile açıklanamayan suçluluk hissi deneyimleri ile. KLASİK TEORİYE göre nevrotik suçluluk hissi SÜPEREGO ile BEBEKSİ cinsel ve saldırgan istekler (bkz. CİNSİYET) ve SALDIRGANLIK arasındaki çatışmadan doğar. Bu çatışma, çocuk ve ebeveynleri arasındaki çatışmaların kalıcı hale gelmiş, içreleştirilmiş bir TEMSİLDİR. (bkz. İÇRELLEŞTİRME). Ama süperegonun, enerjisini, çocuğun kendi SALDIRGANLIKından aldığı kabul edildiği zaman durum daha da

karışır. Dolayısıyla suçluluk hissi, kişinin saldırgan hislerini ahlaki suçlama şeklinde kendi kendi üstüne almasının derecesinden doğrudan etkilenir.

Suçluluk ANKSİYETEden şu nedenlerle ayrılır: a) anksiyete, gelecekte korkuyla beklenen bir olaya ilişkin olarak yaşanır, suçluluk ise halihazırda yapılmış bir eylemden dolayı yaşanır. b) suçluluğu yaşama, nesneleri içelleştirme yeteneğine bağlıdır, oysa anksiyeteyi yaşama yeteneği buna bağlı değildir. Hayvanlar ve bebekler anksiyeteli olabilir ama ancak zamanın ve başkalarının kısmen de olsa farkında olan insanlar suçluluk hissedebilir. Ama nevrotik suçluluk ve anksiyete, nevrotik suçluluk hissinin; cezalanma ve yaptığığın karşılığını görme korkusu ile ilişkili olmasından dolayı birbirlerinden ayırdedilemeyecek durumda olabilirler.

Yapısal bir yıkıcı içgüdüye inanan analistler kaçınılmaz olarak, sevilen bir şeyin yokolmasını istemekten, boyun eğmiş durumda olduğumuz bir şeyi inkar ettiğimizin farkında olmaktan doğan bir suçluluk duygusuna da inanırlar.

Anksiyeteyi azaltmak için kullanılan bütün SAVUNMALAR suçluluk hissini azaltmada da kullanılabilirler. Ama bir savunma ONARMA, yapıldığı hayal edilen hasarın düzeltilmesi, özel olarak suçluluk hissini azaltma amacıyla kullanılır.

SÜPEREGO: KENDİNİ GÖZLEMLEME, kendini eleştirme ve diğer 'üstünde düşünme' ile karakterize (reflective) etkinliklerin geliştiği EGO kısmı. Ebeveynsel içeatıkların (bkz. İÇEATMA) yerleştiği ego kısmı. Freud kendini gözlemlenme yetisinin ebeveynlerin İÇRELLEŞTİRMEye uğraması sürecine bağlı olduğunu savunduğundan dolayı bu iki tanım birbirine uyum gösterir. Süperego VİCDANDan şu nedenlerle farklıdır: a) İki tanım farklı hareket noktalarından çıkar: Süperego ahlaki değil METAPSİKOLOJİK bir kavramdır. b) BİLİNÇDİŞİ öğeler içerir c) süperegodan çıkan emir ve yasaklar öznenin geçmişinden kaynaklanır ve şimdiki değerleri ile çatışma içinde olabilir. Süperegonun içeatılmış ebeveyn figürlerinin tam bir kopyası olduğu düşünülemez zira, sözkonusu içelleştirmelerin, bebeğin nesnelere kendi bireysel özelliklerini

verdiği çocukluk döneminde olduğu bir gerçektir. Sonuç olarak süperegonun şiddeti ve tahammülsüzlüğü, hiç değilse kısmen, öznenin bebeklikteki duygularının şiddetinden kaynaklanır. Süperegonun, enerjisinin İDden kaynaklandığı, yani, süperegonun kendine saldırma eğiliminin, öznenin kendi saldırgan (bkz. SALDIRGANLIK) itilerine de bir çıkış olanağı tanıdığı da savunulur. Bu, KENDİNE KARŞI DÖNMEye de bir örnektir. Daha önceki formülasyonlar, süperego oluşumunda BABAY'a merkezi bir rol vermişlerse de çağdaş yorumların çoğunda, süperegonun öncüllerinin GELİŞİMİN PREÖDİPAL döneminde olduğu, bu öncüllerin NESNE TEORİSİNİN İÇREL NESNELERİ olduğu savunulur. Kavram ilk olarak Freud'un 'The Ego and the Id' (1923) adlı eserinde ortaya atılmış ve çoğu tanımlarını da sözkonusu kitabın ağırlık merkezini oluşturan ve ona rengini veren OBSESSİF NEVROZ'a Freud'un yoğun ilgisi çerçevesinde almıştır.

Psikanalitik tedavinin kimi yorumları, bu tedavinin amaçlarından biri olarak, süperegonun daha hoşgörülü ve gerçekçi olma yönünde değiştirilmesini öne sürerler. Başka bazı yorumlar ise süperego işlevlerinin egoya devredilmesinden sözederler. Bu belirsizlik, kavramın birbirinden ayrı nitelikli ögeler -BEBEKSİ içeaklar gibi 'ilkel' bir ögenin yanı sıra 'üstünde düşünme' ile niteli KENDİNİN FARKINDA OLMA gibi gelişkin bir öge içermesinden dolayıdır. Başka bir deyimle içinde hem geçmişi taşır hem de daha üst düzey ego işlevlerini.

'Süperegonun yozlaşması' kendi süperegosu ile özdeşleştirilmiş (bkz. ÖZDEŞLEŞME) bir figürü yozlaştırma yoluyla SUÇLULUK hissini azaltma denemesidir. Yani kendi değersizlik hissimizi bir süperego figürünü kendi düzeyimize indirgeyerek azaltmak denemesi. 'Süperego boşlukları' hastanın ahlak duygusundaki boşluklardır.

SÜRÇME: Bilinçdışı bir dilek, çatışma yada düşünce zincirinin etkisiyle oluşmuş yanlış bir eylem. Dil ve kalem sürçmeleri klasik sürçmelerdir. Sağlıklı insanda da bilinçdışının varlığını gösterme denemesinde sürçmelerin kullanım için bkz. Freud'un 'The Psychopathology of Everyday Life' (1901).

SÜREÇLER, BİRİNCİL VE İKİNCİL: İki tip mental

işleyiş tarzı. İki BİLİNÇDİŞİ mental etkinliğin, ikincisi ise BİLİNÇLİ mental düşüncenin özelliğidir. Birincil süreç düşünce YOĞUNLAŞTIRMA ve YERDEĞİŞTİRME özellikleri gösterir. Yani imgeler kolayca kaynaşma, birbirinin yerine geçme ve birbirini simgeleme (bkz. SİMGE) eğilimindedir. Oynak ENERJİ kullanır, mekan ve ZAMAN kavramlarını gözardı eder ve HAZ-İLKEŞİ tarafından yönlendirilir: yani içgüdüsel gerilimin (bkz. GERİLİM) 'haz-dışı' durumunu varsanısal DİLEK-DOYURUMU (bkz. VARSANI) ile giderir. TOPOGRAFİK formülasyonlarda İDde işleyen DÜŞÜNME çeşididir. 'İkincil süreç düşünme' gramer ve mantık kurallarına uyar, bağlı enerji kullanır. GERÇEKLİK-İLKEŞİ tarafından yönlendirilir, yani içgüdüsel gerilimin HAZ-DİŞİLLİĞİNİ, uyumsal davranış (bkz. UYUM) ile azaltır. Freud birincil süreçlerin ontogenetik (bkz. ONTOGENİ) ve filogenetik olarak ikincil süreçlerden önce olduğuna - terminoloji de buradan türemiştir- inanıyordu. Birincil süreçlerin yapısal olarak uyum bozucu ve bütün EGO GELİŞİMİNİN bunların BASKILANMASINA ikincil olduğunu öne sürüyordu. Onun görüşüne göre ikincil süreçler 'pari passu' EGO ile birlikte ve dış DÜNYAYA uyumla geliyordu ve sözel düşünce ile yakın bağlantıları vardı. Birincil süreçlere örnek rüyalar (bkz. RÜYALAR), ikincil süreç ve düşüncelere örnek olarak gündüz-rüyası, hayali ve yaratıcı etkinlik (bkz. İMGELEM ve YARATICILIK) verilebilir. Her ikisinin izlerini taşıyan duygusal düşünce etkinliğidir. Sözkonusu iki süreç, Suzanne (1951) tarafından tanımlanan diskursif ve non-diskursif simgeciliğe benzerlik gösterir.

Birincil ve ikincil süreçlerin birbirlerine temelde karşıt ve birincil süreçlerin de uyum-bozucu olduğu görüşüne karşı itirazların bir özeti için bkz. Rycroft (1962).

Bu iki süreç hakkında Freud'un kendi görüşleri için bkz. Freud (1900, 1911, 1917). Bkz. aynı zamanda SÖZELLEŞTİRME, SÖZCÜK-TEMSİLİ.

SÜREÇ TEORİSİ: Psikanalizin bir süreç teorisi olduğu yada bir süreç teorisi olarak görülmesi gerektiği şeklindeki ifadeler çoğu zaman aklın, kısımları olan bir şey -yani İD,EGO, SÜPEREGO gibi üç parçadan oluşan bir PSİŞİK AYGIT olduğunu ve psikanalizin

mental süreçler ve bunların örgütlenmesi terimleri ile formüle edilmesi gerektiğini öne süren TOPOGRAFİK ve YAPISAL formülasyonlara bir tepkidir. Bkz. KİŞİLİK BİLİM.

ŞARAPNEL ŞOKU: TRAVMATİK NEVROZ için modası geçmiş terim.

ŞOK: 1) Fizyolojik şok: Yaralanma, berelenme, cerrahi müdahale gibi bedensel örselenmeye (ani) yanıt olarak oluşan kollaps, solgunluk, kan basıncında düşme vb. ile karakterize durum. 2) 'Psikolojik şok': Bütünüyle beklenmeyen bir deneyime yanıt. Kişi bu deneyime UYANIKLIK ve ANKSİYETE ile hazırlanmamış durumdadır ve olay kişiyi kendini toparlanmaya iter. Belirti oluşturacak şiddetli tatsız şoklar yada çocukluk döneminde olmuşsa, GELİŞİMİ bozucu şoklar, TRAVMALAR olarak bilinirler.

ŞEHEVİ VE TENSEL: Analitik olmayan yazılarda şchevi, 'şchevi', duyumlardan ileri derecede zevk alma durumuna işaret eder, 'tensel' de ise ahlaki renkler yoktur. Bütün hazların, bir anlamda CİNSEL olduğunu savunan psikanalitik bakış açısı bu ayrımı bulandırır; YÜCELEŞTİRME teorisinin, yüceleştirilmiş ve yüceleştirilmemiş etkinliklerden gelen hazların birbirlerinden nitelik olarak farklı olduğunu savunmasına rağmen.

TABU: 1) Bir kişi yada nesnenin diğerlerinden ayrı tutulması yada kültürün bütün düşünce sisteminin (DÜNYA GÖRÜŞÜ) çiğnenmesini engellemek amacıyla belli bir dizi eylemin kesin yasaklanması için kullanılan antropolojik terim. Örneğin bir nesne dokunulmaz addediliyorsa tabudur. Bir eylem, kültürün yapısı söz konusu olduğunda 'düşünilemeyecek' kabul ediliyorsa tabudur. 2) Buradan genellemeyle otorite yada sosyal baskı nedeniyle yasaklanmış her eylem 'tabu' olarak tanımlanabilir. Psikanalitik literatürde sıklıkla söz konusu edilen tabular YASAKSEVİ ve törensel durumlar dışında TOTEM hayvanın öldürülmesi üstüne olanlardır. Bkz. Freud'un 'Totem and Taboo' adlı eseri (1913). Burada Freud yasaksevi tabusunun, ASAL KABİLEnin erkeklerinin, kabilenin bütün kadınlarını kendine ayırmış olan ASAL BABAYı katlettikten sonra aralarında çıkabilecek kavgaları engellemek için ortaya çıktığı spekülasyonunu yapar. Teori, tabunun, babanın

katline neden olan kadınlara, babayı katleden erkeklerin sahip olamamalarına yolaçtığını öne sürer. Freud'u böyle spekülâtif teorilerin geçerliliğine inanmaya götüren genel biyolojik teori için bkz. ONTOGENİ VE FİLOGENİ, ÖDİPUS KARMAŞASI.

TANATOS: Freud tarafından ÖLÜM İÇGÜDÜSÜnü kişileştirmek için kullanılan Grek Ölüm Tanrısı Bkz. EROS ve YAŞAM İÇGÜDÜSÜ.

TANI: Rahatsızlıklara etiket yapıştırma sanatı. Hastanın gösterdiği BELİRTİ ve BULGULARdan rahatsızlığın niteliğini çıkarsama sanatı. 'Ayrıcı Tanı' herhangi bir tanı sürecinde kaale alınması gereken tanımlar listesini içerir. 'Tanısal formülasyon', psikiyatrik hastanın PSİKOPATOLOJİSİNİN az çok karşılığıdır. Tanı kavramı, rahatsızlıkların özel hastalık kategorileri şeklinde ele alındığı tıbbi bir kavramdır. Bu PSİKONEVROZLARa uygulandığında geçerliliği kesin olmayan bir varsayımdır. Bkz. RUHSAL HASTALIK.

TAŞLAŞMA: Laing tarafından (1960), BİRİNCİL ONTOLOJİK GÜVEN duygusu olmayan kişilerin KİMLİKlerine yönelik tehditlere karşı kendilerini savunma süreçlerine verilen isim. Terimi hem başka biri tarafından altedilmekten korunmak için kendini depersonalize etmek-kendini taşla çevirmek-, hem de diğer kişiyi etkisizleştirmek için depersonalize etmeyi kapsar. Terim DEPERSONALİZASYON ve DEREALİZASYON psikiyatrik terimleri ile ilişkisi vardır.

TEKNİK: Bu terim Fairbairn tarafından oldukça özgül bir anlamda kullanılmıştır. Fairbairn 'teknik'i, SAVUNMALARa benzer süreçleri -ancak bunlar Fairbairn'in gelişim şemasında ikinci dönemde (SÖZDE-BAĞIMSIZLIK yada geçiş) kullanılan normal uyumsal süreçler olarak ele alınır (1952). Bkz. HİSTERİ, OBSESSİF TEKNİK, PARANOİD TEKNİK, FAIRBAIRNİN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ PSİKOPATOLOJİSİ.

TELEPATİ: Bilinen bütün duyu yollarının dışında, uzaktan iletişim kurma durumu. Bkz. PSİŞİK ARAŞTIRMALAR.

TEMEL GÜVEN VE GÜVENSİZLİK: Erikson, Winnicott,

Balint tarafından, annelikle ilgili iyi-kötü deneyimlerin etkilerini tanımlamak amacıyla kullanılan terim. Erikson'un İNSANIN DÖNEMLERİ ilki olan temel güven, KLASİK TEORİNİN ORAL DÖNEMİNE, varoluşçuların BİRİNCİL ONTOLOJİK GÜVENİNE tekabül eder. Temel Güvensizlik bazan PARANOİD ANKSİYETENİN muadili olarak kullanılır.

TEMEL KURAL: Psikanalizin temel kuralı analistle değil hastayla ilgilidir ve, hiç saklamadan aklına ne gelirse analiste söylemeyi kapsar. Bu, bir mükemmelleşme önerisidir ve DİRENÇ ve SAVUNMA bu kuralın uygulanmasında başarısızlıklar olarak görülürler. Bkz. a.z. SERBEST ÇAĞRIŞIM.

TEMEL YANLIŞ: Balint (1952) tarafından bütün gelişimi yanlışı ve sahte olan bir hasta çeşidinin patolojisini anlatmak amacıyla kullanılan terim. Balint'e göre hasta, ancak analiste oral BAĞIMLI bir döneme gerileyip (bkz GERİLEME), (Bkz. ORAL) ardından bir YENİ BAŞLANGIÇ yaşayabilirse bu durumdan kurtulabilir. Ahlaki değil jeolojik bir metafor olarak kabul edilir.

TEPKİ ÇEŞİDİ: RUHSAL HASTALIKLARIN strese karşı karakteristik tepkiler olarak alındığı psikiyatrik sınıflandırma sistemlerinde kullanılan terim. International Classification of Diseases (1955) de HİSTERİ 'anksiyete tepkisi söz konusu olmaksızın bir histerik tepki' olarak tanımlanır.

TERAPİ: Hastayı tedavi etme süreci. Terapötük'ten -tedavinin teorisi ile çeşitli etmen ve tedavide kullanılan yöntemlerin işleyiş tarzları ile ilgilenen tıp dalı. Dolayısıyla PSİKOTERAPİ, fizyoterapi, radyoterapi, uğraşı terapisi vb.

TOPOGRAFIK: Sıfat. Mekan içinde yer tutan bir PSİŞİK AYGIT KURGUSUNU kullanan yani mental süreçlerin içine yerleştirilebileceği bir şema ile tanımlanabilen kavram ve formülasyonlar için kullanılır. Bkz. METAPSIKOLOJİ

TOTEM: Bir kabile yada cemaat tarafından ululanmış, kendi simgesi yada koruyucusu olarak kabul edilmiş bir hayvan, bitki yada

başka bir nesne için kullanılan antropolojik terim. Freud'un, totemin, ASAL BABANIN AŞAL KABİLEdeki tahakkümüne karşı oğulların isyani sırasında katledilmiş asal babayı simgelediği şeklindeki spekülâtif teorisi için bkz. 'Totem and Taboo' (1911). Bkz. aynı zamanda ÖDİPUS KARMAŞASI.

TRANS: HİPNOZ alındaki hastalarda ve ruhlar alemi ile ilişkide olduklarını iddia ettikleri anda medyumlarda gözlemlenen DİSSOSİYASYON durumu. Trans benzeri durumlar HİSTERİ de oluşabilir -bu durumda rüya- benzeri durumlar, tutarıklar vb. diye de adlandırılırlar - ve uykuda - yürüme şeklinde çocukluk döneminde oluşabilirler. Bunların tümünün ortak yönü, EGO (yada ÖZLÜK) nun bir kısmı etkinlik alanı dışında kalmıştır, böylece özne ya kendi İSTEKİni başkalarının boyunduruğuna bırakır, veyahut da BASKILANMAYA uğramış durumda bulunan dilek ve FANTAZİLERinin etkisi altında hareket eder.

TRANSVESTİZM: Öznenin karşı cinsin kıyafetlerini giymekten cinsel haz aldığını belirttiği cinsel SAPKINLIK. Bu tanımdaki temel sözcük 'cinsel'dir. Yalnızca karşı cinsin kıyafetlerini giymek yada bunu yeğlemek tanım içinde yoktur. Hemen tamamen erkeklere mahsus bir sapkınlıktır, kendi başına EŞCİNSELLİK lamını taşımaz, HETEROSEKSÜEL etkinlik ile bir arada bulunabilir. Fenichel (1954)'e göre transvestit (bilinçdışı olarak), kadın kıyafetleri giymekle erkek, FALLİK KADIN ile özdeşim yapmakta, bu şekilde de edildiğini güçlendirmektedir.

TRAVMA, TRAVMALAR: 1) Genel upta: bir nesne yada şeyin etkisi ile bedende yapısal hasar oluşması durumu. Deyim, yaralar, kırıklar, yanıklar vb. yi kapsar. 2) PSİKİYATRİ ve PSİKANALİZde, öznenin özümseyemediği herhangi bir beklenmedik deneyim. Psikolojik travmaya ani tepki ŞOKtur, daha sonraki etkileri ya kendiliğinden düzelme (bu, fizik travmaların kendiliğinden iyileşmesi ile analogudur) veya TRAVMATİK NEVROZ gelişmesidir. 3) Psikanalizde, yukarıdakilerden yola çıkarak, SAVUNMALARın kullanımı ile başedilen herhangi bir deneyim. Bu anlamda travma, ANKSİYETE yaratır. Bunu ya kendiliğinden iyileşme, yada

PSİKONEVROZ izler. Nevrozun kökeni üzerine travmatik teoriler çoğunlukla ikinci değil üçüncü travma kullanımını kastederler. 4) Genel anlamıyla, yanlış olarak ama sıklıkla kullanıldığı şekliyle: kalıcı etkileri olup olmadığına bakılmaksızın herhangi bir sıkıntı verici yada hayal kırıklığına uğratanı deneyim.

'Bebeklik travması, bebeklik yada çocuklukta olmuş ve sözkonusu NEVROZun oluşumunda nedensel bir etkisi olduğu düşünülen bir travmadır. Bebeklik travması (2) veya (3). tiplerden olabilir. Terim, sadece tek ve izole deneyimleri değil -cinsel saldırıya uğramak, psikolojik hazırlık olmaksızın cerrahi müdahale görmek, bir ebeveynin ani ölümü yada terki gibi- uzun süreli durumları -ORAL YOKSUN KALMA, ebeveynlerden AYRILMA, ağır terbiye şartları, ve hatta çocuklukta anormal aile ilişkileri gibi- de kapsar. Travma kavramı açık olarak nedensel bir kavramdır (bkz. NEDENSELLİK). Bir olayı travmatik olarak etiketlemek, olayın özneye etkideğini, bu etkimde öznenin hiçbir İSTEKİ yada payı olmadığını, ve etkilerinin de nedensel olarak ortaya çıktığını kabul etmek anlamını taşır. Sonuç olarak, nevrozların travmaların sonucu olduğunun kanıtlanması, Freud'un psişik BELİRLENMECİLİK ilkesinin desteklenmesine yolaçar.

Freud'a göre (1940), bütün nevrotik hastalıklar bebeklik travmalarının sonuçlarıdır: 'Her vakada, ortaya çıkan nevrotik hastalık, başlangıç noktasını çocuklukta taşır.. Çocukluğun bu ilk döneminin neden yeğlendiğini kolayca anlayabiliriz. Bildiğimiz gibi nevrozlar EGONun bozukluklarıdır. Egonun da daha sonra büyük bir kolaylıkla üstesinden gelebileceği sorunlar karşısında, güçsüz, olgunlaşmamış ve direnme gücünden yoksun olduğu bir dönemde yenilgiye uğrayacağı aşikar bir şeydir.. 'Ama, şöyle devam eder: 'Hiçbir insan bireyi bu tip travmalardan kurtulamaz, hiçbiri de bunların oluşumuna neden oldukları BASKILANMALARdan da kurtulamaz'. Aynı yerde, içeriden gelen içgüdüsel isteklere de 'travmalar' olarak atıfta bulunur. Özellikle de bunların, 'belli yatkinlıklar' ile yetersiz ele alındıkları durumlarda. Başka bir ifadeyle, Freud'un nevrozun travmatik kökeni teorisi ancak şunlar kabul edildiği zaman doğrulanabilir: a) herkes nevrotik ise, b) travmatize olabilme bazı 'yatkinlıklar' tarafından etkileniyorsa. 'Görebileceğimiz gibi, bir barbarın sağlıklı olması kolaydır: Uygur

insan için bu güç bir durumdur' Freud (1940). Bkz. ANLAM, ETMEN.

TRAVMATİK NEVROZ: Psikiyatrik hastalık. Belirtileri: a) beklenmeyen, şoke edici bir deneyimden hemen sonra başlar (bkz. ŞOK) b) beyinde veya bedeninin herhangi bir parçasında zedelenmenin oluşturduğu fizik hasar ile açıklanamaz, c) travmatik deneyimin bazı kısımlarının yinelenildiği ve/veya deneyimi yincleyen stereotipik rüyaların görüldüğü stereotipik davranışlar veya 'tutulmalar' tabloya hakimdir. Travmatik nevroz, belirtilerinin (travmatik RÜYALAR da dahil olmak üzere) YORUMLAMAlara yanıtı olmaması nedeniyle diğer nevrozlardan ayrılır. Başka bir deyişle, travmatik nevrozun bilinçdışı ANLAMı yoktur (bkz. BİLİNÇDİŞİ). Ama bir işlevi vardır: Hastanın adeta beklenmedik olayı göğüsleyerek onu ÇÖZÜM İşlevi olarak, beklenmedik deneyimi geriye dönük bir tarzda çözmeye çalışmasına olanak tanır. Travmatik nevrozlar kendiliğinden düzelebilirler, kronikleşebilirler yada PSİKONEVROZLARa dönüşebilirler. Sonuncusu, ancak belirtilerin bir avantajı olduğu durumda; yani hastayı bir malulen emeklilik, askerse geri hizmete alınma yada çürüğe çıkarılma gibi olanaklarla karşılaşıyorsa sözkonusudur.

TRAVMATOFİL: Travmatik deneyimleri adeta kendi üzerine toplayan hastaları tanımlamada kullanılan terim. (bkz. TRAVMA).

TEMSİL: Akıla, o anda varolmayan bir şeyi kendine temsil ettirme olanağı tanıyan şey, işlev. 'Mental temsil' daha önce algılanmış herhangi bir şeyin nisbeten kalıcı bir imgesidir. (Bkz. ALGILAMA). Yada diğer bir tanımla, bu imgelerin oluşma ve edinilme sürecidir. 'Mental imge', 'Bellek imgesi', 'Mnemik imge' ve 'İÇREL'in bazı kullanımları eşanlamlıdır. 'Nesne temsili' ise, ÖZNE için NESNEL olan, yani onun psikolojik olarak ilişkide olduğu herhangi bir kişinin mental temsidir. Tam anlamıyla bütün 'nesneler' 'nesne temsilleri'dirler. 'Simgesel temsil' bir nesnenin mental imgesinin başka bir mental imge yerine geçmesi ve ilkinin ikincisinin SİMGEsi olması durumudur.

ULAŞILABİLİR VE ULAŞILAMAZ: Psikanalist yada psikiyatrist bir hastayla DUYGU-UYUMU sağlayabilirse, o hastaya, ulaşılabilir denir. Sağlayamazsa da ulaşılabilir denir. Muayene eden her hekimde uyum yeteneğinin sabit ve aynı derecede olduğunu varsaydığından, bu kavram sözde-nesneldir. Genel olarak NEVROTİKLER ulaşılabilir, PSİKOTİKLER ulaşılabilir olarak görülür.

UNUTMA: Çoğu zaman AMNEZİ ve SÜRÇMELER başlıkları altında taruşılr. Tam sağlıklılık durumunda, ne denli önemsiz de olsa, yaşamımız boyunca oluşan bütün deneyimleri anımsayabileceğimiz, a priori olanaksız görünmekle birlikte, bütün unutmaların BASKILANMAYA ikincil olduğunu kabul etme yönünde bir eğilim vardır. Biyolojik teorinin öne sürdüğü gibi, hatırlamanın işlevi karar vermemizde yardımcı olmak üzere, geçmişteki deneyimlerimizi el altında bulundurmakta, yalnızca şimdiki zamandaki olaylarla ilgili gerçekleri unutma durumunda patolojik unutkanlıktan sözedilebilir.

USSALLAŞTIRMA: Belli bir etkinliğe 'ex post facto' nedenler atfedilmesi. Bu nedenler yalnızca o etkinliği haklı göstermekle kalmaz, aynı zamanda gerçek güdüsünü de gizler.

UTANÇ: Utanç, sıkıntı verici duyguların Külkedisidir. ANKSİYETE SUÇLULUK ve DEPRESYONDAN çok daha az ilgilenilmiş bir konudur. Freud (1896) bu duyguyu, alay edilme korkusu ile, Piers (1953) ise kişinin EGO İDEALİne uygun yaşamadaki başarısızlığına tepki olarak yorumlamıştır. (Yani suçluluk kendimizin dışından gelen ama SÜPEREGOMUZDA temsil edilen bir yasaklamayı çiğnediğimiz zaman ortaya çıkar, oysa utanç, kendi kendimize amaç olarak ortaya koyduğumuz bir ideal davranışa ulaşamadığımız zaman ortaya çıkar). Kendisi psikanalist olmayan Lynd (1958) utancın KİMLİK duygusu ve İÇGÖRÜ ile yakın ilişkisi olduğunu öne sürmüştür. Utanç, kendi üzerimize yargılarımızı sarsan deneyimler sonucu olarak ortaya çıkar ve kendimizi başkalarının gözünden görmeye zorlar. Onların bizi algılamaları ile kendimizin kendimizi egoist, fazlaca basitleştirilmiş algılayışımız arasındaki zıtlığı farketmeye bizi zorlar. Eğer yüzlenebilirse, utanç verici

deneyimler içgörümüzü ve KENDİNİN FARKINDA OLMA yeteneğimizi artırır. Eğer reddedilirse savunmaya yönelik bir kabuk oluşmasına yolaçarlar. Utanç durumunun, kendilerine hem aşırı ve abartılı değer veren ve aynı zamanda da bu yargının başkaları tarafından paylaşılmadığının farkında olan SKİZÖİD bireylerde oluşan süregen nevrotik bir belirti olduğu görüşü için bkz. Rycroft (1968).

Sosyologlar suçluluk ve utanç kültürleri ayırımı yaparlar. Yahudi-Hristiyan Batı uygarlığı ilkinde, geleneksel Japon ve Avrupa aristokratikmilitar sınıflarının ki ise ikincisine örnek teşkil eder.

Utanç suçluluktan, ilkinde bedensel duyumlarla (örn. kızarma) daha yakın ilişkinin söz konusu olması ve Lynd'in dediği gibi yazılı olmayan kurallara uymama durumunda daha kolayca ortaya çıkabilmesi ile ayrılır. Ahlaki değerlerin ve yasaların çiğnenmesi suçluluk, kaba ve uygunsuz davranışlar ise utanç doğurur.

UYANIKLIK: Organizmanın ÇEVREdeki değişiklikleri ayırtetmesini sağlayan sürekli dikkat durumu için fizyolojik ve nörolojik (bkz. NÖROLOJİ) terim. Organizmayı tehlike yada fırsatların varlığı konusunda uyanık tutan ve gerekli eyleme hazırlıklı olmasını sağlayan nöbetçi bir 'tarama' işlevi. Uyanıklığın şiddetinde değişme olabilir ama hiçbir zaman ortadan kalkmaz, uykuda dahi. UYARI-ANKSİYETESİ içe dönük bir uyanıklık şekli olarak kabul edilebilir. Bu şekilde özne iç durumundaki değişimlere dikkat etmektedir. FOBİK anksiyete uyanıklığın sapkınlığı olarak görülebilir. Zira hasta, fobik nesneye adeta tehlikeli imişçesine tepki göstermekte ve ondan sonra da kaçınma davranışı göstermektedir ki, eğer nesne gerçekten tehlikeli olsaydı bu davranış mazur görülebilirdi. Beklenti durumu, kaygı ve kaygınlık deyimlerinin uyanıklık ile karşılaşılmalrı için bkz. Rycroft (1968).

UYARI ANKSİYETESİ: Freud (1926) tarafından üçüncü ve sonuncu anksiyete teorisinde tanımlanan iki ANKSİYETE çeşidinden birisi. Diğerİ BİRİNCİL (yada otomatik) anksiyetedir. Freud'un formülasyonuna göre EGOnun iç tehlikeye yanıtıdır ve SAVUNMA mekanizmalarının oluşumu ve kullanılmasına bir uyarı teşkil eder.

Günlük kullanımda kişiyi, sükunetini bozabilecek iç değişmelere karşı uyanık tutan ve örneğin RÜYA KABUS haline dönmekten kişiyi uyandıran beklenti çeşididir. Çevredeki değişmeler sonucu bir sürprizle karşılaşmamızı engelleyen etrafı tarayıcı bir uyanıklık hali olan UYANIKLIKın içe dönük bir şekli olarak kabul edilebilir.

UYKU: Freud'un kendi yazıları uykuyu tartışmaksızın ele alır, uykuya fizyolojik bir gereksinim olduğunu ve RÜYAların işlevinin de BİLİNÇDİŞİ, baskılanmış eğilimlerin (bkz. BASKILANMA) uykuyu bozmasını engellemek olarak görür. Ama Lewin ve başkalarının çalışmalarına göre uykunun kendisinin de bir PSİKOPATOLOJİsinin olabileceği, bunun uykuyu bilinçdışı olarak MEME ile kaynaşmaya eşitlemek anlamına geldiği (ANNE ile birincil ÖZDEŞLEŞME) öne sürülür. Bu denklemin bir sonucu olarak aşırı uyuma ORAL döneme GERİLEMENin bir belirtisi ve uykusuzluk da içreel anneye AMBİVALANS ve onunla kaynaşmaktan duyulan korkuya bağlanır yada MANİ de olduğu gibi, anne ile kaynaşmış durumda olma FANTAZİsinin sonucu olarak uykunun patolojik bir sığılması şeklinde yorumlamalar vardır.

Son yıllardaki fizyolojik araştırmalar iki çeşit uyku olduğunu göstermiştir. Normal yada ortodoks, ve rüya görülen yada paradoks.

Rüyanın yalnızca ikinci dönemde olduğu ve bu dönemin, inter alia, gözlerin, göz kapakları açılmaksızın hareket ettiği ve elektroensefalografide de hızlı, küçük voltajlı dalgalar ile karakterize olduğu saptanmıştır. Rüya uykusunun işlevinin de beynin, bir önceki günün girdilerini işlemesine olanak tanımak olduğu düşünülmektedir. Burada beynin günboyu programlandığı düşünülerek bilgisayarlarla analogi yapılmaktadır. Eğer bu doğruysa, Freud'un, uykuyu korumak için rüya gördüğümüz şeklindeki düşüncesini zıddına döndürmek gerekir: rüya görmek için uyuruz. Baskılanmış üneklerin, fantazilerin vb. işlenmeyi isteyen bir veri deposu olduğunu kabul edersek, BEBEKSİ eğilimlerin kendilerini rüyalarda ortaya koyduğu şeklindeki teorisi de bu fizyolojik fikirlere uyartılabilir. Bu, Freud'un TRAVMANın rolü konusundaki görüşleri ile de uyumludur: Freud, travmatik deneyimleri, oluştukları anda öznenin üstesinden gelemediği

dencyimler olarak görmüştür. Bkz. Oswald (1966).

UYARIM: Canlı dokuda bir tepki yada yanıt ortaya çıkaran şey. Freudcu METAPSIKOLOJİye göre uyarımlar İÇREL yada dışsaldırlar. İçrel uyarımlar organizmanın içinden gelen ama PSİŞİK aygıtı etkileyen içgüdüsel İTİLERdir. Dışsal uyarımlar ise ÇEVREden alınmış duyuusal izlerdir. Uyarımlar GERİLİMİ artırır, HAZ-DİŞİ (ACİ) durum yarattır, bu da HAZ İLKESİ yada GERÇEKLİK İLKESİne göre BOŞALMA yoluyla ortadan kalkar. 'Uyarım engeli' EGOyu aynı uyarılmadan koruyan psişik aygıt kısmıdır, hem iç hemde dış uyarımlara yöneliktir. Bazı yorumlara göre travmatik deneyimler uyarım engelini bozarlar (bkz. TRAVMA). 'Uyarım açlığı' ise uyarım peşinde koşma durumudur. Bu düşüncenin altında yatan kabul, organizmanın optimal düzeyde uyarım aradığı ve buna gereksinim içinde olduğudur. 'İşaret uyarım' etolojik bir deyimdir. (Bkz. ETOLOJİ). Aynı türün başka bir üyesinde tamamlayıcı davranışa yolaçan davranışlara işaret eder. Gülümseme ve ağlama işaret uyarımlardır.

UYUM: Bu, hemen her zaman ÇEVREye bütün olarak uyumu kapsar. Yani öznel hayaller (FANTAZİ) ve dışsal algılama (Bkz. ALGILAMA) arasında ayırım yapabilme ve çevre ile uyumlu etkili bir şekilde müdahalede bulunabilme yeteneği. KLASİK TEORİ insan yavrusunun arzularını varsanısal DİLEK-DOYURUMU yoluyla tatmin ettiğini, EGOSu veya mental yapısı olmadığını varsaydığından, uyum olayının, gelişen birey üzerinc, KETLENME deneyimi sayesinde empoze edildiği kabul edilir. Bebeğin yaşama çevreye uyum sağlamış durumda başladığı, olgunlaştıkça ve deneyim kazandıkça uyumunun daha karmaşıklaştığı şeklindeki diğer görüş için bkz. Fairbairn (1952), Winnicott (1958), Hartmann (1958). Bkz. ÇEVRE BEKLENEBİLECEK ORTALAMA, ANNE, ORTALAMA ADANMIŞ, ALLOPLASTİK VE OTOPLASTİK UYUM.

UZLAŞMA OLUŞUMU: ÇATIŞMANIN ürün olan ve çatışmanın her iki yanını da kısmen ifade eden herhangi bir mental fenomen. Tipik olarak baskılayıcı etken ile baskılanmış dürtü arasında bir uzlaşmaya yolaçan belirti (Bkz. BASKILANMA).

ÜMİTSİZLİK: Ümidin olmaması. Patolojik görüngü olarak SKİZOID ve skizofrenik bozukluklarda (bkz. SKİZOFRENİ) ortaya çıkabilir. Bu durumda üstesinden gelinemeyen YABANCILAŞMA ve AMBİVALANS duygularının eseridir. NEVROZLARda gözlemlendiği zaman ise ANKSİYETeyi azaltmaya yönelik bir tutumu ifade eder. 'Korkusuz ümit, ümitsiz korku yoktur' Spinoza.

ÜRETKENLİK v. DURAGANLAŞMA: Erikson'un İNSANIN DÖNEMLERİnden (toplam sekiz dönemdir) yedincisi. Orta yaşa tekabül eder. "Yaratıcılık temel olarak gelecek nesli yaratma ve yönlendirme duyguları ile ilgilidir. Yada, herhangi bir durumda, ebeveynce sorumluluğun ilgi odağı olmuş bir nesneye, benzeri ilgileri duyumsamayı kapsar. Bu zenginleşme, başarısız kaldığı zaman, yaratıcılıktan, obsessif bir sözde-yakınlık isteğine -arada iki taraflı birbirini iime dönemleri ile karakterize- yerini bırakır. Bunun yanı sıra, çoğu zaman giderek yayılan bir bireysel duraganlaşma ve kişilerarası ilişkilerde fakirleşme duygusu -ve bunun nesnel belirtileri- eşlik eder" Erikson (1963).

ÜRETRA: Mesaneden idrarın dışarı boşaltıldığı yolun adı. 'Üretral erotizm': işmeden duyulan haz ve buradan çıkan FANTAZİLER.

ÜST-BELİRLENME: Bir belirti, rüya imgesi yada herhangi bir davranış ögesi, birden fazla ANLAM içeriyorsa; yada kişiliğin birden fazla düzeyinden, yönünden türemiş çatışma ve dürtüleri ifade ediyorsa; yada tercihan bir dizi konverjan eğilime 'ortak son yol' sağlıyorsa, üst-belirlenmiş demektir. Psikanaliz geçmişten gelen dileklerin kalıntılarının varolduğunu, ve çeşitli GELİŞİM dönemlerinin birbirlerinin üstüne tabakalar halinde süperpoze olduğunu kabul ettiğinden, bütün davranışlar üst-belirlenmiş olarak kabul edilir- çeşitli düzeyde, eş zamanlı oluşan eylemlerin sonucu olarak yorumlamak mümkün olduğundan-.

ÜZÜNTÜ: KEDER ve YASı andırandurgun bir duygulanım. Bir kaybın sözkonusu olduğunun kabulü veya bütün haz kaynaklarının yitirildiğinin farkına varma ile ortaya çıkar. DEPRESYONDan, çatışma

durumunun söz konusu olmaması ile ayrılır.

VAJİNA: (kelime anlamı: kın). Kadın cinsel organı. FALLUS'un PENİS ile olan ilişkisini vajina ile kuracak hiçbir kelime yoktur. Dolayısıyla 'vajina' hem anatomik organa hem de bu fikre tekabül eder. dolayısıyla 'vajinismus': vajinal adalelerin spazmı. Çoğunlukla nevrotik bir belirti.

VAROLUŞÇULUK: NEDENSELLİK yerine **FENOMENOLOJİ** ve **ONTONOLOJİ**ye öncelik tanıyan felsefi teori. Fenomenlerin kendilerini incelemeyi yeğleme yerine davranışın içsel uyarılarına olduğuna inanılan esas nedenlerle açıklamayı reddeder. Varoluşçu ve Freudcu analizin ilişkisinin genel bir tartışması için bkz. Hartmann (1964), Lomas (1967), May (1967), ve R.D. Laing'in yazıları. Bkz. aynı zamanda **ÖZCÜLÜK**.

VARSANI: 'Gerçekte varolmayan bir nesnenin açıkça ALGILANMASI' - OED. Hastanın dışsal bir fenomen olarak yaşadığı öznel bir imge. Varsanıda, **GERÇEKLİĞİ DEĞERLENDİRME**'deki bozulma nedeniyle bu durum **PSİKOTİK** olarak değerlendirilir ama bu her zaman doğru değildir. Varsanılar psikozdan dolayı olabileceği gibi, ateş, beyin hastalığı, ilaçlar ve duyumsal yoksunluk nedeniyle de olabilir. Bütün duyular için varsanı olabilir. Dokunma modalitesinde olanlara **HAPTİK** denir. **RÜYALAR** normallerin varsanılarıdır.

VİCDAN: Bir kişinin ahlaki değerler sistemi, veya, kişinin ahlaki değerleri ifade eden kısmı olarak gördüğü parçası. Sözcük yalnızca **BİLİNÇLİ** değerlere ve bilinçli 'ama genede zayıf' seslere tekabül eder. Kısmen **BİLİNÇDİŞİ** olan ve bireyin farkında olmaksızın uyduğu yapıtımlar taşıyan **SÜPEREGO** ile karıştırılmamalıdır. Her halükarda, iki kavram da değişik bakış açılarına dayanmaktadır.

YABANCILAŞMA: a) Kendinden yada kendinin kısımlarında, b) başkalarından, yabancılaşıma durumu yada süreci. Freudcu psikanaliz kendini (a) ile, **VAROLUŞÇULUK** ve Marksizm (b) ile ilgili sayar. Ancak, kendine yabancılaşıma, başkalarıyla ilişki yeteneğini ve başkalarına yabancılaşıma da kendini tanıma yeteneğini kısıtladığından,

(a) ve (b) birbirine bağımlıdır.

YABANCILAŞMACI: PSİKİYATRİST için kullanılan eskimiş terim.

YAKINLIK v. YALITLANMA: Erikson'un İNSANIN DÖNEMLERİnden aluncısı. Sağlıklı bireyin, klasik psikanalitik (bkz. KLASİK TEORİ) GENİTAL DÜZEYine eriştiği ve yakın sevgi ve yaratıcı çalışmaya muktedir olduğu dönem budur. Erken yirmilerden erken orta yaşa kadar sürer. Bu dönemin sakıncası 'kendini bırakmayı gerektiren durumlarda EGO kaybı korkusudur' ve bundan doğan yalıtlanma hissidir. Erikson'un bu dönemi tanımlaması konusunda daha geniş bir atf için bkz. GENİTALİTE. Bkz. Erikson (1953).

YALANCI: Sahte yada aldatıcı.

'Yalancı gebelik': Hastanın kendini gebe zannettiği, gebelik belirtilerinin bazılarını gösterdiği (tipik olarak adetten kesilme ve karının büyümesi) ama gerçekte gebe olmadığı durum.

'Pseudologia fantastica': Öznenin alışkanlık halinde kendi önemini ve başkalarının kendi üzerindeki ilgisini arttıracak şekilde detaylı yalanlar uydurması durumu.

'Yalancı karşılıklık': bireylerin, birbirlerinin nevrotik gereksinimlerini giderme temelinde biraraya geldiği evli çiftler ve ailelerde gözlenen fenomen. Bz Wynne (1958).

YALITIM: Öznenin, bir olayın, kendi deneyiminin devamlılığın bir parçası olmasını engellemesini sağlayan SAVUNMA mekanizması. 'Özneye tatsız birşey olduğu zaman yada özne nevrozu için anlamı olan birşey yapığında bundan öte hiçbirşey olmaması gereken bir dönem tasarlar: Bu süreçte hiçbirşey yapmamalı, hiçbir şey tasarlamamalıdır. Deneyim unutulmamışır ama DUYGULANIMından yoksun bırakılmış ve çağrışımsal bağlantıları baskılanmış yada bozulmuştur. Öyle ki yalıtılmış gibi kalır ve normal düşünce süreçleri ile çağrıştırılamaz' Freud (1926). Yalıtım tipik olarak obsessif nevrotikler tarafından kullanılır. (bkz. OBSESSİF NEVROZ). Burada, histeride BASKILANMANın yaptığı işin aynısını görür. BÖLÜNME

ve DISSOSİYASYON ile bağlantısı vardır.

YANILSAMA: Bir algının 'nesnel içeriğinin öznel bir sapması'. VARSANIdan gerçek bir deneyimin yanlış yorumu olması nedeniyle, SANRIdan ise ortada bir inanç durumunun olmaması ile ayırdedilir. Yanılsamalar patolojik görüngüler değildir. Psikiyatrist ve psikanalistlerden çok psikologlar, özellikle de algılamamanın öğrencileri için ilginçtirler. Ama sözcük Winnicott tarafından daha değişik bir anlamda; bebeğin, beklentilerini ANNEnin farketmediği mutlu anlardaki duygusal deneyimini anlatmak amacıyla kullanılır. Yani bebeğin dilek-doyurucu varsanılanı (bkz. DİLEK DOYURUMU), gerçek annelik ile karşılandığı zaman ortaya çıkar. Winnicott'a göre sağlıklı gelişim böyle yanılsamalı deneyimlere dayanır. Winnicott (1958). İDEALİZASYON savunmasının kullanıldığı hastalarda da yanılsamalı durumun olduğu söylenebilir.

YANSITMA: Kelime anlamı olarak kendi önüne atma. Dolayısıyla psikanaliz ve psikiyatrideki kullanımı: 'ruhsal bir imgeyi GERÇEK olarak görmek'. Psikanalizde iki alt anlam ayırdedilebilir: a) ruhsal etkinliğin, RÜYALAR ve VARSANILAR da olduğu gibi, kişinin başına gelen eylemler olarak genel bir yanlış yorumu. b) belli İTİlerin, dileklerin ve ÖZLÜKün bazı yönlerinin yada İÇREL nesnelerin, öznenin dışında bir NESNE olarak düşünülmesi. Kendimizin çeşitli yönlerinin yansıtılması öncesinde İNKAR vardır. Yani kişi böyle bir duygusu, böyle bir dileği olduğunu reddeder. Ama bunların başkasında olduğunu belirtir. Bazan yansıtılmış dilek yada duygu özgün nesnesine yönelik olabilir. "X'e ben sevgi (nefret) duymuyorum, Y duyuyor". Ancak çoğu zaman KARŞITINA DÖNME ile birarada olur "Ben X'e sevgi (nefret) duymuyorum X bana duyuyor". İçrel nesnelerin yansıtılması, kendi çevremizdeki birine içeattığımızı (bkz. İÇEATMA) geçmişteki bir nesneye yönelik duygularımızı yansıtımız ile olur. Yani Xin, geçmişte Y'nin yaptığını düşündüğümüz şekilde biri sevmesi yada nefret etmesi ile. İçeattık nesneler de yansıtma sonucu olabileceklerinden, içrel nesnelerin yansıtılması, yansıtıma maruz kalan kişinin, yalnızca geçmişteki nesnelerin değil, aynı zamanda kendi özlükümüzün bazı nitelikleri ile de donanmasına yolaçabilir.

Yansıtma ilk olarak, Freud'un (1911) inkar, yansıtma ve karşıtına döndürme sonucu olarak yorumladığı ZULÜM SANRILARI bağlamında tanımlanmıştır. Bu konuda Freud'un hipotezi, PARANOİD hastanın EŞCİNSEL duyularını inkar ettiği, başka birine yansıttığı ve ardından da iki kere karşıtına döndürdüğü ve eşcinsel itiyi nefret edildiği şeklinde değiştirip bozduğu şeklindeydi. Yani X adlı erkeği sevdiğini inkar edip, X'in kendinden nefret ettiğini öne sürüyordu hasta. Son yıllarda, özellikle Melanie Klein'in etkisi ile (bkz. KLEINCI) yansıtma normal gelişimsel (bkz. GELİŞİM) bir süreç olarak kabul edilmiştir. BEBEK gelişimi konusunda çoğu görüşler bebeğin nesnelere aslında kendine ait iüleri atfettiği ve daha sonra da bu yansıtma ile çarpıtılmış nesneleri içettiği, bu şekilde kendi niteliklerini haiz içreel nesnelere sahibolduğunu savunmaktadır. Gerçekte Klein'a göre bebekteki bütün ANNE korkusu ve daha sonraki yaşamdaki paranoid fikirler gerçek bir nefret edilme, reddedilme, kötülük görme deneyiminden değil ama bebeğin kendini-yıkıcı ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ'nün MEME'ye yansıtılmasından dolayı olur. Bkz. PARANOİD SKİZOİD KONUM.

YANSITSAL TESTLER, YANSITMA TESTLERİ:

Özneyi resimler yada mürcekkep lekeleri gibi belirsiz şekilleri kendi imgelemi ışığında yorumlamaya iterek kişilik eğilimlerini saptamayı deneyen psikolojik testler.

YANSIZLAŞTIRMA: Bebeksi cinsel ve saldırgan İTİLER (bkz. CİNSELLİK ve SALDIRGANLIK) ve ENERJİLER deşeksüalizasyon ve deagressifiye (bkz. DESEKSÜALİZASYON, DEAGRESSİFİKASYON) olup BEBEKSI niteliklerini kaybetme süreci. Yücelülmüş etkinlikler (bkz. YÜCELEŞTİRME) ve EGONUN OTONOM İŞLEVLERİ 'yansızlaştırılmış enerji' kullanırlar. Kavram EGO PSİKOLOJİSİ'ne aittir. Bkz. Hartmann (1958).

YAP-BOZ: (Almanca: ungeschehenmachen: bir şeyin 'olmamasını' sağlamak). Öznenin, daha önceki bir düşünce yada etkinliğin olmamış olduğunu sağlamaya yönelik SAVUNMA mekanizması. 'Bir çeşit negatif-büyük gibi, ve... yalnızca olayın (deneyimin, izlenimin) sonuçlarını değil, kendisini de ortadan kaldırmaya yönelik çabalar... Obsessif nevrozda bu teknik ilk olarak 'difazik' belirtilerle ortaya çıkar. burada, bir eylem diğeri ile iptal

edilmeye çalışılır, öyle ki her iki eylem de olmamış gibi gösterilir, oysa gerçekte her ikisi de oluşmuştur' Freud (1926). Yap-boz tipik olarak obsessif ritüellerde oluşur. Bkz. OBSESSİF NEVROZ, OMNİPOTANS, RİTÜEL.

YAPISAL: Yapısal formülasyonlar, mental etkinliklerin EGO SÜPEREGO ve İD gibi psişik yapıların karşılıklı etkinlikleri olarak açıklanmasıdır. İÇREL NESNELER de aklın nisbeten kalıcı, yerleşik kısımları olarak algılandıkları için yapı olarak kabul edilirler. Geçmiş ve şimdiki deneyimleri birbirine bağlayan ve ÇATIŞMAYı dikkate alan psikolojik teorilerde yapısal kavramların kullanılması kaçınılmaz gibi görünmektedir.

YARARSIZLIK HİSSİ: Özellikle Fairbairn tarafından, SKİZOID bozukluklardaki baskın duyguyu tanımlamada kullanılan sözcük.

YARATICILIK: Sorunlara yeni ama geçerli çözümler getirebilme yeteneği. Çekici, ikna edici, önemli vb. özellikleri olan hayali ürünler (Bkz. İMGELEM) yaratma yeteneği. İlk günlerinden itibaren psikanaliz bazı nevrotik süreçlerle yaratıcı etkinlik arasında her zaman bazı paralellikler göstererek, yaratıcı etkinliği açıklayıcı öneriler getirmiştir. Bunun en basit şekli, romanların ve resimlerin içeriklerinin ÖDİPAL bir fantazi olarak yorumlanabileceğini gösterip, buradan hareketle, yaratıcı etkinliğin bir çeşit nevrotik hayal kurma olduğunu öne sürmektir (Freud 1908). Bu varsayımın zorluğu, bütün hayal kurmaların neden yaratıcı olamadığını açıklayamamasıdır. Dolayısıyla nevrotik 'yaratı'ların toplumca kabul edilebilir ve anlaşılabilir sanat eserleri haline dönüşmesi konusunda ikincil varsayımlara gereksinim duymasıdır. Yaşamının sonunda Freud, psikanalizin estetiğe herhangi bir katkısı olabileceği görüşünü reddetmiştir. Ancak buna karşıt bir görüş için bkz. Ehrenzweig (1967). Son zamanlarda ve çoğunlukla KLEINCI fikirlerin etkisi altında, yaratıcılığın DEPRESİF veya SKİZOID olduğunu -yani ya yıkıcı-FANTAZİLERe bir ONARIM yapma çabasıyla olduğunu veya bazı SKİZOFRENİKlerde görülen sanrısız sistem oluşumuna benzediğini (bkz. Klein (1948), Sharpe (1950), Levey (1939)- kanıtlama denemeleri yapılmıştır.

Klasik psikanaliz yaratıcı etkinliği ilkel, BEBEKSİ ve İDin işlevi olarak gördüğü içni, Hartmann ve Kris gibi yazarlar yaratıcı ve ilerletici gördükleri etkinlikleri GERİLEME ile açıklamaya çalışmak durumunda kaldılar. Bu, "EGOnun hizmetinde gerileme" gibi terimlere yolaçtı (Keats'in 'yaratıcının negatif yeteneği'ni açıklamak amacıyla). Tanımsal olarak yaratıcı etkinliğin sonuçları özgün, beklenmeyen ve dolayısıyla önceden kestirilemez olduğundan, yaratıcılık Nedensel-determinist bir çerçeveye oturtulması çok zor bir kavramdır. Kavram aynı zamanda yaratıcılığın genel bir yetenek mi (yani ENGELLENMEler kaldırıldığı zaman herkesin yaratıcı olup olamayacağı) yoksa özel bir yetenek mi (bu durumda psikanaliz, kategorilerinin istisnaları olduğunu kabul etmek zorunda olduğunu kabul etmek zorunda kalacaktır) olduğu sorusuna yolaçar. İlk görüş için bkz. 'Distortion of Creative Process' (Kubie 1958), ikincisi için bkz. 'The Childhood of the Artist' (Phylis Greenacre 1957). Bu ikinci eserde yazar, yetenekli insanların yaşıamın başından itibaren farklı olduğunu ve farklılık ve yeteneklerini farkedecek nesneleri etkin olarak aradıklarını ve analiz edildiklerinde de başkalarından değişik bir tekniğe gereksinim olduğunu savunur. Bkz. a.z. ANLAM.

YAS: KEDER, YASTUTMAya eşlik eden duygu.

YAS TUTMA: 'Sevilen bir nesnenin kaybı sonucu ortaya çıkan ve genel olarak ondan vazgeçme ile sonuçlanan psikolojik süreçler' Bowlby (1961). Bir nesneden mahrum kalmayı takiben ortaya çıkar. Yanısıra YAS eşlik eder. Ve yeni bir nesneye bağlanma ile sonuçlanabilir veya sonuçlanmaz. Tipik olarak kaybedilen nesne ile (belli bir derecede) ÖZDEŞLEŞME ile birarada yürür. Kullanılan terminolojiler farklılık gösterse de yastutma üç döneme ayrılabilir: a) Protesto veya İNKAR: burada özne kaybın oluştuğu fikrini reddeder, kuşkucudur, öfkeli, kendini, ölmüş kişiyi veya tıbbi personeli, kaybın oluşmasına izin verdikleri için kınar. Darwin bu döneme 'çılğınca yas' adını vermişti. b) Teslimiyet, kabul veya ümitsizlik dönemi: Burada kaybın gerçekliği kabul edilmiş ve HÜZÜN hakim olmaya başlamıştır. c) Uzaklaşma dönemi: özne nesneyi terkedir, onu bırakır, ve onsuz bir yaşama uyum sağlar. Eğer yastutma 'normal' olarak gelişirse nesne kaybın 'üstesinden gelir' ve yeni bir nesneye

yeniden bağlanabilecek duruma gelir.

Bütün psikanaliz okulları yastutmayı DEPRESYONun normal bir analogu olarak görür. Depresyondaki kayıp gerçek bir kişinin kaybı değildir. Ambivalan olarak bağlanılmış bir İÇREL NESNE (bkz. aynı zamanda AMBİVALANS) kaybıdır. Bkz. Freud (1917), Abraham (1927). Bowlby'e göre (1951, 1961) bebekler ve çocuklar anneden ayrılmaya daha sonraki yaşamlarında kendilerini psikiyatrik hastalığa yatkın kılabacak yastutma süreçleri ile yanıt verirler.

YASAKSEVİ: Kan akrabaları ile cinsel ilişkiler. İlişkinin yasaklanma derecesi hukuki yada dini yasalar tarafından belirlenir. **YASAKSEVİ TABUSU** kökenleri hakkında Freud'un görüşleri için bkz. "Totem and Taboo" (1913). **ÖDİPUS KARMAŞASI** bireyin yasaksevisel fantazileri olduğunu varsayar. Konuşma dilinde, psikanalitik çevreler ile yakın ilişki içindeki kişiler ve analistler, 'doğuştan' yerine 'yasaksevisel' deyimini kullanırlar. Örneğin her bireyin ve eşinin herkesle analitik deneyim içinde olduğu gerçeğinden doğan sosyal atmosferi tanımlamak için.

YAŞAM İÇGÜDÜSÜ: Sonraki yıllardaki spekülatif yazılarında Freud, iki grup İÇGÜDÜ'nün biyolojinin çoğalmaya ve kendini korumaya yönelik içgüdülerine tekabül eden içgüdüleri (bkz. **KENDİNİ KORUMA**); cinsel (bkz. **CİNSİYET**) ve **EGO-İÇGÜDÜLERİ**, şeklindeki ilk görüşünü terketti. Bunun yerine **YAŞAM İÇGÜDÜSÜ** ve **ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ** kavramlarını getirdi. Yaşam içgüdüleri hem cinsel hemde kendini koruyucu içgüdüleri, ölüm içgüdüleri ise ölüm duruma geri dönme güdüsünü kapsıyordu.

YAVAŞLAMA: Hastanın düşünce süreçlerinin ve fizik devinimlerinin büyük ölçüde yavaşladığı **DEPRESYON** belirtisi. Bazan **İÇKAYNAKLI** ve **DIŞKAYNAKLI** depresyonu ayırmada kullanılır. Yavaşlamanın depresyonun fizyolojik kökenine bir kanıt teşkil ettiği söylenir. Bkz. **MANİ**, **MANİK-DEPRESSİF PSİKOZ**, **PSİKOMOTOR İVMELENME**.

YAVIS SENDROMU: Schofield'e göre (1964), genç erkek Amerikalılar psikiyatristler psikoterapi için 'YAVIS' sendromunu

gösteren kadın hastaları alma eğilimindedirler. (Young, Attractive, Verbally fluent, Intelligent and Successful: Genç, Çekici, Sözel olarak akıcı, Zeki, Başarılı) Ayrıca kendileri ile aynı sosyal kökenleri ve beklentileri vardır bu kadınların. Amerikan psikanalitik ve psikiyatrik sahnesi üzerine bu alaylı vurgu, profesyonel zamanın ve yeteneklerin gerçekte hasta olmayan (klinik anlamda) hastalara harcanması ve ana psikiyatrik hastalıkların ihmal edilmesi eğilimine yönelik genel eleştirinin bir parçasıdır.

YERDEĞİŞTİRME: ENERJİ (KATEKSİS)in bir mental imgeden diğerine geçmesi süreci. Yerdeğiştirme, BİRİNCİL SÜREÇlerden biridir ve örneğin RÜYALARda bir imgenin başka bir imgeyi simgeleyebileceği gerçeğinden sorumludur. (Bkz. SİMGE) Daha genel anlamda, kişinin, ikincinin birinciye eşdeğer veya yerine geçen olacağı şekilde, ilgisini bir nesneden diğerine kaydırması hali. Simgeleştirme ve YÜCELEŞTİRME bir dizi yerdeğiştirmeye dayanır.

YETENEKLENME v. AŞAĞILIK DUYGUSU: Eriksonun İNSANIN DÖNEMLERİnden dördüncüsü. KLASİK TEORİdeki GİZİLLİK DÖNEMİne tekabül eder. "Yeteneklenme", dönemin özelliği olan fizik yeteneklerini kazanma çabasında yoğunlaşmadır. (8-13 yaşlar). 'Aşağılık duygusu' ise, erişkinlerle karşılaştırıldığı zaman bir aşağılık duygusu ile cesaretinin kırılması tehlikesine işaret eder. Bkz. Erikson (1953).

YENİ BAŞLANGIÇ: M. Balint tarafından iyileşmeleri için, analiste, ağır derecede BAĞIMLILIK düzeyine GERİLEMELERİ gereken hastaların iyileşme süreçlerinin başlangıcını tanımlamak için kullanılan terim. Winnicott'un (1958) gerçek özlükün ortaya çıkması (bkz. GERÇEK VE SAHTE) diye adlandırdığı olaya tekabül eder. Bkz. TEMEL YANLIŞ.

YİNELEME ZORUNTUSU: Freud tarafından daha önceki durumlara yeniden dönme şeklindeki yapısal eğilimi tanımlamada kullanılan deyim, Freud bunu ÖLÜM İÇGÜDÜSÜ kavramını desteklemek için kullanmıştır. Canlı, cansızdan geliştiği için, yeniden

cansıza dönme yönünde yapısal bir eğilim, ölüm içgüdüğü olduğuna inanıyordu Freud. Kavram aynı zamanda sık rastlanan terapötik değişime DİRENÇ fenomenini de açıklamada kullanılmıştır. Freud'a göre yinleme zoruntusu belli bir 'ÇÖZÜM İŞLEMİ' dönemi gerektiren bir 'bilinçdışının direnci' olarak çalışmaktadır. Bu, hasta, SAVUNMANIN doğası ve işlevleri konusunda içgörü sahibi olduktan ve onları bırakmaya karar verdikten sonra da devam eder. Bu bağlamda kavramın mental tembellikten öte bir anlamı yoktur. Şimdilerde bütün değişim süreçleri ebeveyn figürleri gibi nesnelere bağılılıkları ve alışılmış davranış örüntülerini terk etmeyi kapsadığından dolayı ÇÖZÜM-İŞİ, YASTUTMAYA analog olarak kabul edilmektedir.

YOĞUNLAŞTIRMA: İki veya daha fazla imgenin birleşip (veya birleşebilip) her ikisinden de kaynaklanan ANLAM ve ENERJİ ile donanmış birleşik imge oluşması süreci. BİLİNÇDİŞİ düşüncenin özelliklerinden olan BİRİNCİL SÜREÇlerden biridir. RÜYALAR ve BELİRTİ OLUŞUMunda örnekleri görülür.

YOKSUN KALMA: Gerekli bir metal yetersiz elde etme deneyimi. Psikanaliz iki tip yoksunlukla ilgilenmiştir: 'annesel' ve 'cinsel'. Her ikisi de, ama son yıllarda özellikle ilki NEVROZun nedene olarak gösterilmiştir. (Özellikle İngiltere'de Bowlby tarafından (1951). Nevrozun annesel yoksunluk teorisi yetersiz metanın ne şekilde tanımlandığına göre çeşitli karmaşıklık derecelerinde geliştirilmiştir. Anne yoksunluğunun istatistiksel teorileri tabii ki yoksunluğu annenin fiziki yokluğunun derecesine göre tanımlamaktadır. Pediatrik gözlem ve analitik YAPIMLARla temellenmiş Winnicott'un ki gibi teoriler, yoksunluğu yaşanmış veya yaşanmamış sevgiye göre tanımlayabilmekte ve hatta anneliği alt kategorilere daha ayırabilmektedir: besleme tarzı, ele alma tarzı, kucaklama, gülümseme, sıcaklık gibi. bunun sonucunda bir anne diğerlerinde başarılı olsa dahi bir alt kategoride 'yeteri derecede iyi' veya OLAĞAN ADANMIŞ ANNE olmayabilir. Nevrozun yoksunluk teorileri belli bir EŞİK'in ötesinde yoksunluğun, GELİŞMEyi gerileterek veya SAVUNMALARa yolaçarak geri dönmesi nisbeten zor sonuçlara neden olduğunu belirtirler. Olayların şemasını şöylece çizmek mümkündür: yoksunluk, SALDIRGANLIK, ANKSİYETE,

SAVUNMA baskılanmışın geri dönmesi **BELİRTİ OLUŞUMU**. Diğer bir şema: yoksunluk **SAPLANMA** engellenmiş gelişme gerilemiş (bkz. **GERİLEME**) davranış ve **BEBEKSİ** anne gereksiniminin devam etmesi. Ağır anne yoksunluğunun etkileri için bkz. **AYRILMA, ANNE-ÇOCUK**.

YOKSUNLUK: Psikanalitik tekniğin kurallarından biri de "yoksunluk kuralı"dır (hastanın neyden yoksun kalması gerektiği açık olmasa da). Freud'un (1915) "Tedavi yoksunluk içinde yürütülmelidir." ibaresi, özellikle, "analitik teknik, hekimin, kendinden sevgi bekleyen hastasının bu dileğini doyurmamasını öngörür" gerçeğine işaret eder. Freud (1919)daki hemen hemen aynı tarzda bir ibare, hastanın ızdırabının çok çabuk dindirilmemesi gereğine değinir. "Eğer semptomların elinden alınması ve değerlerini kaybetmesi nedeniyle ızdarabı azalır, bunu başka bir noktadan, yoksunluk yaratarak ortaya çıkarmalıyız. Aksi takdirde oldukça önemsiz ve geçici başarılar sağlamadan öte hiçbir ilerleme sağlayamama tehlikesiyle karşılarız." Cinsel yoksunluğun kendisinin **ANKSİYETE** ve **NEVROZ**a yolaçtığı fikri Freud'un yalnızca ilk yazılarında yer alır.

YORUMLAMA: Belirsiz muğlak vb., bir şeyin **ANLAMINI** aydınlatma ve açıklama süreci. Psikanalitik yorumlamalar analist tarafından hastaya yapılan, bir **RÜYA** bir **BELİRTİ** yada **SERBEST ÇAĞRIŞIM** zincirine hasta tarafından atfedilen anlamın üstünde ve ötesinde (altında ve gerisinde) bir anlam veren yorumlardır. Yorumlamanın paradigması 'rüya-yorumudur'; rüyanın **AÇIK** içeriğinin analizi yoluyla **GİZİL** içeriğinin ortaya çıkarılması. Bu etkinliğin altında yatan kabuller şunlardır: a) rüyanın bir anlamı olduğu, b) bunun simgeleştirme (bkz. **SİMGE**) ve **BİRİNCİL SÜREÇLER** -**BİLİNÇDİŞİ** ruhsal etkinliği yönünden kuralları ile; rüya gören kişinin koşulları ile ve rüyaya yaptığı serbest çağrışımlarla aşına olan biri tarafından ortaya çıkarılabileceği, c) rüya gören kişinin yorumun doğruluğunu ona vereceği yanıttan kanıtlayacağına (en basit olarak yorumcu tarafından tahmin edilenlere tekabül eden bir olayı anımsayarak). Rüya yorumunu dogmatik ve sıradan bir süreç olmaktan alıkoyan (c) kabulüdür.

'Aktarım yorumları' hastanın davranışını ve çağrışımlarını analistle olan ilişkisine bağlar. 'İçerik yorumları' onları bilinçdışı tutan

savunmasal süreçlere eğilmeksizin bilinçdışı İTİler ve FANTAZİlere işaret eder. 'Doğrudan yorumlar' hastanın çağrışımlarına dikkat etmeden salt analistin simge bilgisine temellenir. 'Doğru yorumlar' hem a) yorumlanan MATERİYALi yeterli olarak izah eden hem de b) Hasta için anlamı olabilecek bir şekilde ve zamanda formüle edilip söylenmiş yorumlardır. 'Prematür yorumlar' hastaya bir anlamı olabileceği zamandan önce söylenmiş 'doğru' iletişim örnekleridir. 'Değiştirici yorumlar' hastayı değiştirir. Yorumların neden terapötik etkisi olduğu ve bir yorumun etkili olabilmesi için gerekli ön koşulları konusunda bkz. Strachey (1934) Yorumun işlevi KENDİNİN FARKINDA OLMAYI arttırmak, bu şekilde hastanın kendi içindeki süreçleri yada daha önceleri bilinçdışı olan süreçleri BİLİNÇLİ hale getirmek ve bu yolla BÜTÜNSELLEŞMEYi arttırmaktır.

Analistler alışkanlık olarak sanki bütün sözleri yorummuş gibi konuşurlar ama kelimenin tam anlamıyla durum böyle değildir. Zira, bazıları YÜZLEŞTİRME'dir, yani hastanın dikkatini, açıklama yapmaksızın bir şeye çeken mülâhazalardır. Beri yanda diğerleri ise hastanın ne dediğini yansıtır ve analistin hala hastayla 'beraber' olduğunu gösterir.

Psikanalitik rüya-yorumu için bkz. Freud (1900-1902). İşbaşında bir analistin canlı görüntüleri için bkz. Sharpe (1937-1950). Yorumlamanın duygusal öneminin bir tartışması için bkz. Rycroft (1958).

YUTULMA: Laing (1960) tarafından, birincil ontolojik güven duygusu olmayan kişilerce yaşanan bir ANKSİYETEYi tanımlamak için kullanılan terim. Bu durumda başkaları ile ilişkiler, kendi KİMLİKlerine ağır tehditler olarak algılanır. (bkz. ONTOLOJİ).

YÜCELEŞTİRME: İÇGÜDÜSEL ENERJİNİN içgüdüsel olmayan davranış şekilleri ile boşalmasına olanak tanıyan gelişimsel (bkz. GELİŞME) süreç. Bu süreç şunları içerir: a) enerjinin birincil (biyolojik) ilgi odağı olan etkinlik ve nesnelerden daha zayıf içgüdüsel ilgi olan etkinlik ve nesnelere kaydırılması b) etkinliğe eşlik eden DUYGU niteliğinin değişime uğrattırılıp deşeksüalizasyon ve deşesififiye

(bkz. DESEKSÜALİZASYON ve DEAGRESSİFİKASYON) olması ve c) etkinliğin içgüdüsel GERİLİMin baskısından kurtulması vardır. Bazı tanımlar sosyal düzey kategorisini de içerir - yani gerçek yüceleştirmeler toplumsal olarak kabul edilebilir olanlardır. Entellektüel teccessüs şu nedenlerle DİKİZCİLİK in bir yüceleştirilmesi olarak görülür: a) cinsel olmayan konulara yönelir b) eşlik eden haz cinsel değildir. c) yoğunluğundaki değişmeler içgüdüsel gerilimden bağımsızdır. Kavram 'yüksek işlevler'in daha aşağı işlevlerden gelişimini açıklamaya çalışır. Üzerine temellendiği kanıtlar iki çeşittir. İlk olarak, psikanalitik tedavi süresinde yeni ilgi ve yeteneklerin ortaya çıkması (dikizcilik sorunu olanlarda ÇN). İkinci olarak, nevrotik çöküntüye uğrayanlarda gözlenen 'gerilemeci' (bkz. GERİLEME) belirtilerin ortaya çıkma eğilimi. Entellektüel teccessüs örneğinde, cinsel teccessüsün çocuklukta uğradığı engellenmelerin analizini takiben entellektüel teccessüste artma durumu ve daha önce araştırmacı bir akıla sahip kişinin, çöküntü ile birlikte dikizcilik ve oburluk eğilimlerinin nüksetmesi durumu bu görüşe örnek teşkil eder.

Bütün yüceleştirmeler SİMGELEŞTİRME ve bütün EGO GELİŞİMİ de yüceleştirmeye dayanır. Kavramın çoğu yorumları yüceleştirmeye yatkın içgüdülerin erişkin cinsel içgüdülerden daha çok pregenital KİSMİ İÇGÜDÜLER olduğunu savunur. (bkz. aynı zamanda PREGENİTAL). Başka bir deyişle, bu, gelişimsel ve evrimsel bir kavramdır. Anna Freud (1937) başka şekilde NEVROZ a yol açabilecek bebeksi ÇATIŞMALARA (bkz. BEBEKSİ) gelişme olanağı tanıyan bir çözüm bulması nedeniyle yüceleştirmeyi bir SAVUNMA olarak- ama nevrozdan çok normalin incelenmesi ile ilgili bir savunma- görür.

YÜZLEŞTİRME: Analistin, hiçbir açıklama veya YORUM da bulunmaksızın hastanın dikkatini yaptığı bir davranışına çekmesi.

ZAMAN: Zaman ve eşlik eden felsefi bilmeceler üç noktada psikanalitik teori ile çakışır: a) BİRİNCİL ve İKİNCİL süreçler arasındaki ayırım noktalarından biri, birincinin zaman kategorisini dikkate almamasına karşılık ikincisinin almasıdır. Bazı teorilere göre zaman hissi, dilek ve DOYUM arasındaki bekleme döneminden

kaynaklandığı için, birincil süreçlerin dilek doyurucu (bkz. DİLEK-DOYURUMU) eğilimleri zamanı inkar eder. Oysa ikincil süreçlerin uyumsal eğilimleri (bkz. UYUM) zamanı tanır. b) Freud'un BELLEK teorisi bütün geçmiş deneyimlerin şimdiki zamanda temsil edildiğini ve şimdiki zamana etkime gücüne sahip olduğunu savunur. c) ÖZLÜK ve KİMLİK'in bütün tanımları kaçınılmaz olarak zaman kategorisine atıfta bulunurlar. Zaman felsefesi için bkz. Whitrow (1961).

ZIT TEPKİ OLUŞUMU: Kabul edilemeyecek bir İTİNİN bunun tam zıddı olan bir eğilimin abartılması ile üstesinden gelinmesini sağlayan savunma süreci (SAVUNMA mekanizması). Merhamet gaddarlığa karşı, temizlik KOPROFİLİye karşı, vb., zıt tepki oluşturma olabilir. KLASİK TEORİDE zıt tepki oluşturma, OBSESSİF SAVUNMA olarak görülür ve çoğunlukla BİLİNÇDİŞİ, reddedilmiş durumdaki itinin özgün, BEBEKSİ durumuyla süregittiği savunulur. Ama bazan zıt tepki oluşturma'nın YÜCELEŞTİRME'nin temeli olduğundan da sözedilir. bu durumda bebeksi itilerin baskılanması sözkonusu değildir (bkz. BASKILANMA), ortada bir değişim durumu vardır.

ZOOFİLİ: Hayvanların aşırı sevilmesi.

ZULÜM: Zulüm görme sanrıları PARANOYA ve paranoid SKİZOFRENİ de oluşur. 'Zulüm fikirleri' sabit fikir haline dönüşmeyen zulüm görme kuşkularıdır. 'Zulüm anksiyetesi' PARANOID ANKSİYETE ile eşanlamlıdır. 'Zulüm manisi' paranoyanın eski adıdır.

KAVRAMLARIN KULLANILAN VE ÖNERİLEN KARŞILIKLARI

Abreaction	Abreaksiyon (Boşaltım)
Abstinence	Yoksunluk
Abstinence, rule of	Yoksunluk kuralı
Accessible and inaccessible	Ulaşılabilir ve ulaşılamaz
Active and passive	Etkin ve edilgin
Actual neurosis	Güncel nevroz
Adaptation	Uyum
Adlerian	Adlerci
Adultomorphic	Erişkinbiçimcil
Actiology and pathology	Etiyoloji ve patoloji
Affect	Duygulanım
Discharge affects	Boşalma-duygulanımları
Tension affects	Gerilim-duygulanımları
Affective disorder	Duygulanım bozukluğu
Affective Psychosis	Duygulanım psikozu
Afferent	Getirgen
Agape	Agape
Agent	Etmek
Aggression	Saldırganlık
Aggressification	Agressifikasyon
Deaggressification	Deagressifikasyon
Libidination	Libidinasyon
Delibidination	Delibidinasyon
Agitated	Kışkırmış
Agoraphobia	Agorafobi (Alan-ürküsü)
Aim-inhibition	Erek-engellenmesi
Algolagnia	Algolagni
Alienation	Yabancılaşma
Alienist	Yabancılaşmacı
Alloplastic and Autoplastic adaptation	Alloplastik ve otoplastik uyum
Ambivalence	Ambivalans (Zıddeğerlilik)
Amnesia	Amnezi (Bellek yitimi)

Infantile amnesia	Bebeklik amnezi
Hysterical amnesia	Histerik amnezi
Anaclitic	Anaklitik
Anal	Anal
Anal character	Anal karakter
anal erotic	Anal erotik
Anal erotism	Anal erotizm
Anal sadistic, sadism	Anal sadistik, sadizm
Anal stage, phase	Anal dönem, evre
Analizand	Analizand
Anamnesis	Anamnez
Anger	Öfke
Anhedonia	Anhedoni (Hazzsızlık)
Anima, animus	Anima, animus
Anorexia	Anoreksi
Anorexia Nervosa	Anoreksia Nervoza
Anxiety	Anksiyete (Bunaltı)
Phobic anxiety	Fobik anksiyete
Agoraphobic anxiety	Agorafobik anksiyete
Claustrophobic anxiety	Klostrofobik anksiyete
Primary anxiety	Birincil anksiyete
Signal anxiety	Uyarı anksiyetesi
Castration anxiety	İğdişlik anksiyetesi
Separation anxiety	Ayrılma anksiyetesi
Depressive anxiety	Depressif anksiyete
Paranoid (persecutory) anxiety	Paranoid (zulüm) anksiyetesi
Objective anxiety	Nesnel anksiyete
Neurotic anxiety	Nevrotik anksiyete
Psychotic anxiety	Psikotik anksiyete
Anxiety Hysteria	Anksiyete Histerisi
Anxiety Neurosis	Anksiyete Nevrozu
Apathy	Donukluk
Aphanisis	Afanizi
Aphonia	Afoni
Apparatus, Psychic (al), Mental :	Aygıt, Psişik, mental

Archetype	: Arketip
'As if' personality	: 'Sanki' kişilik
Authentic and inauthentic	: Otantik ve otantik olmayan
Autism, autistic	: Otizm, otistik (İçedönüklük, içedönük)
Austistic thinking	: Otistik düşünme
Infantile autism	: Bebeklik otizmi
Auto-erotism, erotic	: Oto-erotizm, erotik
Autonomous functions of the Ego	: Ego'nun otonom işlevleri
Autonomy and heteronomy	: Otonomi ve heteronomi (Özerklik ve dışerklik)
Autoplastic adaptation	: Otoplastik uyum
Average expectable environment	: Beklenebilecek ortalama çevre

B

Bad	Kötü
Basic fault	Temel yanlış
Basic rule	Temel kural
Basic trust and distrust	Temel güven ve güvensizlik
Behavior disorder	Davranış bozukluğu
Behavior therapy	Davranış tedavisi
Belle indifference	Güzel kayıtsızlık
Birth-trauma	Doğum travması
Bisexual, bisexuality	Biseksüel, biseksüalite
Body ego	Beden egosu
Body image	Beden imgesi
Body schema	Beden şeması
Borderline	Sınır
Boredom	Can sıkıntısı
Breast	Meme

C

Castrating	İğdiş edici
------------	-------------

Castration	İğdişlik
Castration anxiety	İğdişlik anksiyetesi
Castration complex	İğdişlik karmaşası
Castration threats	İğdişlik tehditleri
Catatonia	Katatoni
Catharsis	Katarsis (Boşalım)
Cathexis	Kateksis (Yatırım)
Cathect	Katekte etmek
Decathect	Dekatekte etmek
Hypercathect	Hiperkatekte etmek
Withdrawal of cathexis	: Kateksisin geri çekilmesi
Object cathexis	: Nesne kateksisi
Ego cathexis	: Ego kateksisi
Id cathexis	: İd kateksisi
Counter-Cathexis	: Kontr kateksis
Anti-Cathexis	: Anti kateksis
Causality	: Nedensellik
Censor	: Sansür
Censorship	: Sansürcülük
Character	: Karakter
Character traits	: Karakter eğilimleri
Oral character	: Oral karakter
Anal character	: Anal karakter
Phallic character	: Fallik karakter
Genital character	: Genital karakter
Hysterical character	: Histerik karakter
Phobic character	: Fobik karakter
Schizoid character	: Skizoid karakter
Obsessional character	: Obsessif karakter
Character neurosis	: Karakter nevrozu
Character disorder	: Karakter bozukluğu
Character analysis	: Karakter analizi
Character assassination	: Karakter katli
Child analysis	: Çocuk analizi
Classical analytical technique	: Klasik analitik teknik
Classical (analytical) theory	: Klasik (analitik) teori

Claustrophobia	Klostrofobi (Kapalı yer ürküsü)
Coitus	Koitus (Cinsel birleşme)
Coitus interruptus	Koitus interruptus
Coitus prolongatus	Koitus prolongatus
Collective unconscious	Kollektif bilinçdışı
Communication	İletişim
Complex	Karmaşa
Compromise formation	Uzlaşma oluşumu
Compulsive	Kompulsif (Zoruntulu)
Concept	Kavram
Principle concepts	İlke kavramlar
Structural concepts	Yapısal kavramlar
Topographical concepts	Topografik kavramlar
Economic concepts	Ekonomik kavramlar
Dynamic concepts	Dinamik kavramlar
Faculty concepts	Meleke kavramlar
Conceptualization	Kavramlaştırma
Condensation	Yoğunlaştırma
Conflict	Çatışma
Conflict-free area of the Ego	Egonun çatışma-dışı alanı
Confrontation	Yüzleştirme
Conscience	Vicdan
Conscious	Bilinçli
Consciousness	Bilinçlilik
Constancy principle	Sabitlik ilkesi
Constructions in Analysis	Analizde yapımlar
Conversion Hysteria	Konversiyon Histerisi
Conversion	Konversiyon (Dönüştürüm)
Conversion symptoms	Konversiyon belirtileri
Copro	Kopro
Coprophagia	Koprofaji
Coprophilia	Koprofilii
Counter-cathexis	Kontr kateksis
Counter-will	Karşıt istek
Counter-phobic	Kontr-fobik
Counter-Transference	Karşıt-Aktarım

Cover memory
Creativity

Örtü anı
Yaratıcılık

D

Deaggressification	Deagressifikasyon
Death instinct	Ölüm içgüdüsü
Deep and superficial	Derin ve yüzeysel
Defence	Savunma
Deja vu	Deja vü
Delusion	Sanrı
Delusions of grandeur	Büyüklik sanrıları
Delusions of persecution	Zulüm görme sanrıları
Delusions of unworthiness	Değersizlik sanrıları
Demantia paranoides	Dementia paranoides
Dementia Praecox	Dementia Prekoks
Dementia, senile and presenile	Demans, senil ve presenil
Denial	İnkâr (Yadsıma)
Denial of psychical reality	Psişik gerçekliğin inkarı
Dependence, infantile and adult :	Bağımlılık, bebeksi ve erişkin
Dependency	Bağımlılık
Depersonalization	Depersonalizasyon
Depression	Depresyon (Çöküntü)
Endogenous depression	İçkaynaklı depresyon
Exogenous depression	Dışkaynaklı depresyon
Involutional depression	Yaşadönümü depresyonu
Neurotic depression	Nevrotik depresyon
Depressive	Depressif
Depressive illness	Depressif hastalık
Depression, anaclitic	Depresyon, anaklitik
Depressive position	Depressif konum
Deprivation	Yoksun kalma
Maternal deprivation	Annesel yoksun kalma
Sexual deprivation	Cinsel yoksun kalma
Depth psychology	Derinlik psikolojisi
Derealization	Derealizasyon

Desexualization
Despair
Destrudo
Determinism, psychic
Development
Diagnosis
Diagnostic formulation
Differential diagnosis
Direct analysis
Discharge
Displacement
Dissociation
Double bind
Dream, dreaming
Dream screen
Drive
Dual instinct theory
Dynamic

Deseksüalizasyon
Ümitsizlik
Destrudo
Belirlenmecilik, psişik
Gelişim
Tanı
Tanısal formülasyon
Ayrıncı tanı
Direkt analiz
Boşalma
Yerdeğiştirme
Dissosiyasyon (Çözüşüm)
İkili çıkmaz
Rüya, rüya görme (Düş,düş görme)
Rüya ekranı
Dürtü
İkili içgüdü teorisi
Dinamik

E

Economic
Efferent
Ego
Central ego
Libidinal ego
Antilibidinal ego
Ego, body
Ego boundary
Ego defect
Ego development
Ego dystonic
Ego function
Ego ideal
Ego instinct
Ego integrity
Ego libido

Ekonomik
Götürgen
Ego
Merkezi ego
Libidinal ego
Antilibidinal ego
Ego, beden
Ego sınırı
Ego kusuru
Ego gelişimi
Ego ile uyumsuz
Ego işlevi
Ego ideali
Ego içgüdü
Ego bütünselliği
Ego libidosu

Ego psychology	Ego psikolojisi
Ego syntonic	Ego ile uyumlu
Egotization	Egolaştırma
Elation	Coşku
Electra Complex	Elektra Karmaşası
Elusion	Elüzyon
Embodied and unembodied	Cisimleşmiş ve cisimleşmemiş
Emotion	Duygu
Empathy	Eşduyum
Endogamy	İçevlilik
Endogenous	İçkaynaklı
End-pleasure	Sonuç-haz
Energy	Enerji
Bound energy	Bağlı enerji
Mobile energy	Oynak enerji
Engulfment	Yutulma
Enuresis	Enürezis
Environment	: Çevre
Environment, average expectable	: Çevre, ortalama beklenebilecek
Envy	: Haset
Epinosic	: Epinosik
Epistemophilia	Epistemofili
Eros	Eros
Erotic	Erotik
Eroticize	Erotisize etmek
Erotogetic zone	Erotojenik bölge
Essentialism	Özcülük
Ethology	Etoloji
Exhibitionism	Sergilemecilik
Existentialism	Varoluşçuluk
Exogamy	Dışevlilik
Exogenous	Dışkaynaklı
Externalization	Dışsallaştırma
Extraversion and introversion	Dışadönüklük ve içedönüklük

F

Fairbairn's Revised
Psychopathology
Faeces
Family
 Nuclear family
 Extended family
 Family therapy
 Family Romance
Fantasy and Phantasy
Father
 Father Complex
Fear
Feminine,femininity
Fetish
Fiction
Fixation
 Oral fixation
 Mother fixation
 Father fixation
 Anal fixation
Fixation point
Flight
Flight into health
Flight into illness
Focal therapy
Forensic
Fore-pleasure and end-pleasure
Forgetting
Free Association
Frigidity
Frustration
Fugue
Fundamental rule
Furor therapeutics

Fairbairn'in Gözden Geçirilmiş
Psikopatolojisi
Feçes
Aile
Çekirdek aile
Geniş aile
Aile terapisi
Aile romanı
Fantezi ve Fantazi (Düşlem)
Baba
Baba Karmaşası
Korku
Kadınsı, kadınsılık
Fetiş
Kurgu
Saplanma
Oral saplanma
Anneye saplanma
Babaya saplanma
Anal Saplanma
Saplanma noktası
Kaçma
Sağlığa kaçma
Hastalığa kaçma
Odaksal terapi
Adli
Ön-haz ve sonuç-haz
Unutma
Serbest Çağrışım
Cinsel soğukluk
Ketlenme
Füg
Ana kural
Furor terapötikus

Fusion and defusion
Futility, sense of

Kaynaşma ve ayrışma
Yararsızlık hissi

G

Gain, primary and secondary
Generativity v. stagnation
Genetic
Genital character
Genitality
Genital level
Globus Hystericus
Good
Grief
Group
 Group psychology
 Group psychotherapy
 Group analysis
Guilt

Kazanç, birincil ve ikincil
Üretkenlik v. duraganlaşma
Genetik.
Genital Karakter
Genitalite
Genital düzey
Globus Histerikus
İyi
Yas
Grup (Küme)
Grup psikolojisi
Grup psikoterapisi
Grup analizi
Suçluluk

H

Hallucination
'Hans, Little'
Haptic
Hate
Health
Hebephrenia
Heteronomy
Heterosexual, heterosexuality
Homeostasis
Homosexual
 Latent homosexuality
Hypnagogic
Hypnoanalysis
Hypnoid

Varsanı
'Hans, Küçük'
Dokunsal
Nefret
Sağlık
Hebefreni
Heteronomi
Heteroseksüel, heteroseksüellik
Homeostaz
Eşcinsel
Gizil eşcinsellik
Hipnagojik
Hipnoanaliz
Hipnoid

Hypnopompic
Hypnosis
Hypnotism
 Hypnotic suggestion
Hypochondriacal
 Hypochondriasis
Hypomania
Hysteria
Hysterical

Hipnopompik
Hipnoz
Hipnotizm
 Hipnotik eğindirim
Hipokondriak
Hipokondriyazis
Hipomani
Histeri
Histerik

I

I
I-Thou relation
Id
Idealization
Ideas of Reference
Identification
 Primary identification
 Secondary identification
 Projective identification
 Introjective identification
Identity
 Identity crisis
 Search for identity
Identity v. Role diffusion
Illusion
Imagination
 Imaginary
 Imaginative
Imago
Implosion
Impotence
Impulse
Inaccessible
Incest
 Incestuous phantasies

Ben
Ben-Siz ilişkisi
Id
İdealizasyon (Ülküselleştirme)
Referans fikirleri
Özdeşleşme
Birincil özdeşleşme
İkincil özdeşleşme
Yansıtıl özdeşleşme
İçeatımsal özdeşleşme
Kimlik
Kimlik krizi
Kimlik arayışı
Kimlik v. Rol dağılıması
Yanılsama
İmgelem
Hayali
Yaratıcı
İmago
Patlama
Empotans (Cinsel güçsüzlük)
İti
Ulaşılamaz
Yasaksevi
Yasaksevisel fantaziler

Incorporation	İçealma
Individuation	Bireyleşme
Industry vb. Inferiority	Yeteneklenme v. aşağılık duygusu
Infantile	Bebeksi
Infantile sexuality	Bebek cinselliği
Inferiority Complex	Aşağılık Karmaşası
Organ inferiority	Organ aşağılık duygusu
Inhibition	Engellenme
Initiative v. Guilt	İnisiyatif vb. Suçluluk
Insanity	Akıl Hastalığı
Insight	İçgörü
Intellectual insight	Entellektüel içgörü
Emotional insight	Duygusal içgörü
Instinct	İçgüdü
Instinctual satisfaction	İçgüdüsel doyum
Instinctual frustration	İçgüdüsel ketlenme
Sexual instinct	: Cinsel içgüdü
Instinct, component	: İçgüdü, bileşen
Instinct theory and object theory:	İçgüdü teorisi ve nesne teorisi
Integration	: Bütünselleşme
Internal	: İçerel
Internal reality	: İçerel gerçeklik
Internal conflict	İçerel çatışma
Internal object	İçerel nesne
Internalization	İçerelleştirme
Internal Saboteur	İçerel Sabotajcı
Interpersonal	Kişilerarası
Interpersonal theories	Kişilerarası teoriler
Interpersonal relationships	Kişilerarası ilişkiler
Interpretation	Yorumlama
Dream interpretation	Rüya yorumlaması
Transference interpretation	Aktarım yorumlaması
Content interpretation	İçerik yorumlaması
Direct interpretation	Doğrudan Yorumlama
Correct interpretation	Doğru yorumlama
Mutative interpretation	Değiştirici yorumlama

Intimacy v. Isolation
Intrapsychic
Intrapsychic conflict
Introjection
 Introject
 Introjected object
Introspection
Introversion, introvert
Invert, inversion
 Sexual inversion
Isakower Phenomenon
Isolation
'It, The'

Yakınlık v. Yalıtılma
İntrapsişik
İntrapsişik çatışma
İçe atma
İçeatık
İçeatılmış nesne
İçgözlem
İçedönüklük, içedönük
Sapık, sapıklık
Cinsel sapıklık
İsakower Fenomeni
Yalıtım
'O'

J

Jealousy
Pathological jealousy
Jungian

Kıskançlık
Patolojik kıskançlık
Jungcu

K

Katatonie
Kleinian

Katatoni
Kleinci

L

Lamarckianism
Latency period
Latent
Lay Analyst
Learning theory
Libidinal Infantile Development:
 Oral sucking
 Oral biting
 Anal expressive

Lamarckçılık
Gizlilik dönemi
Gizil
Halk analisti
Öğrenme teorisi
Libidinal Bebeklik Gelişimi
Oral emici
Oral ısırtıcı
Anal boşaltıcı

Anal retentive
Libidinal and libidinous
Libido
Libidinized
Libidinal cathexis
Ego libido
Subject libido
Object libido
Narcissistic libido
Libido Theory
Life instinct
Limen, liminal
Love
Love object
Oedipal love
Genital love

Anal tutucu
Libidinal ve libidinöz
Libido
Libidinize olmuş
Libidinal Kateksis
Ego libidosu
Özne libidosu
Nesne libidosu
Narsisistik libido.
Libido Teorisi
Yaşam içgüdüğü
Eşik, eşiksel
Sevgi
Sevgi nesnesi
Ödipal sevgi
Genital sevgi

M

Magic
Sympathetic magic
Malignant
Malignant Hysteria
Mania
Manic Defence
Manic Depressive Psychosis
Manifest and Latent
Manifest homosexuality
Masculine, masculinity
Masculine protest
Masochism
Masturbation
Masturbation phantasy
Infantile masturbation
Masturbation equivalent or
substitute

Büyü
Sempatik büyü
Kötü huylu
Kötü huylu histeri
Mani
Manik Savunma
Manik Depressif Psikoz
Açık ve Gizil
Açık eşcinsellik
Erkeksi, erkeksilik
Erkeksi protesto
Mazokizm
Masturbasyon
Masturbasyon fantazisi
Bebeklik masturbasyonu
Masturbasyon eşdeğeri

Material	Materyal
Mature and Immature	Olgunlaşmış ve Olgunlaşmamış
Meaning	Anlam
Melancholia	Melankoli
Memory	Bellek
Menarche	Menarş
Mental Illness	Ruhsal Hastalık
Metapsychology	Metapsikoloji
Migraine	Migren
Mind	: Akıl
Mneme	Mneme
Mnemonic Image	Mnemonic imge
Model	Model
Mood	Mizaç
Mortido	Mortido
Mother	Anne
The good mother	İyi anne
The bad mother	Kötü anne
The ideal mother	İdeal anne
The persecutory mother	Zulmedici anne
Phallic mother	Fallic anne
The rejecting mother	Reddedici anne
Over protective mother	Aşırı kollayıcı anne
Schizophrenogenic mother	Skizofrenojenik anne
Ordinary devoted mother	Olağan adanmış anne
Primary maternal preoccupation :	Birincil annelik ilgisi
Motive	Güdü
Wourning	Yas tutma
Muscle erotism	Kas erotizmi
Nacissism	Narsisizm
Primary narcissism	Birincil narsisizm
Secondary narcissism	İkincil narsisizm
Narcissistic object choice	Narsisistik nesne seçimi
Narcissistic wound	Narsisistik yara
Narcissistic neurosis	Narsisistik nevroz
Narcissistic supplies	Narsisistik yedekler
Narvo-analysis	Narkoanaliz

Need Satisfying object	Gereksinim giderici nesne
Negation	Negasyon
Negative	Negatif
Negative Oedipus Complex	Negatif Ödipus Karmaşası
Negative Therapeutic Reaction	Negatif Terapötik Tepki
Negativism	Negativizm
Neo-Freudian	Neo-Freüdcü
Neuralgia	Nevralji
Neurasthenia	Nevrasteni
Neuritis	Nevrit
Neurology	Nöroloji
Neurone	Nöron
Neuropsychiatry	Nöropsikiyatri
Neurosis	Nevroz
Infantile neurosis	Bebeklik nevrozu
Neurotic	Nevrotik
Neutralization	Yansızlaştırma
Neutralized energy	Yansızlaştırılmış enerji
New beginning	Yeni başlangıç
Nightmare	Kabus
Norm, Normal and Abnormal	Norm, Normal ve Anormal
Nucleus	Çekirdek
Nuclear Complex	Çekirdek
Object	Nesne
Object choice	Nesne seçimi
Object constancy	Nesne sabitliği
External object	Dışsal nesne
Bad object	Kötü Nesne
Good object	İyi nesne
Object relation (ship)	Nesne ilişkileri
Object relations theory	Nesne ilişkileri teorisi
Objective and Subjective	Nesne ilişkileri teorisi
Objective and Subjective	Nesnel ve Öznel
Obsession	Obsesyon (Saplantı).
Obsessional character	Obsessif karakter
Obsessional defences	Obsessif savunmalar

Obsessional neurosis	Obsessif nevroz
Obsessional technique	Obsessif teknik
Obsessional thinking	Obsessif düşünme
Oceanic feeling	Okyanussal duygu
Oedipal	Ödipal
Oedipal phase	Ödipal evre
Oedipal level	Ödipal düzey
Oedipus Complex	Ödipus Karmaşası
Resolution of the Oedipus Complex	Ödipus Karmaşasının çözülmesi
Omnipotence	Omnipotans
Omnipotent phantasies	Omnipotent fantaziler
Omnipotence of thought	Düşüncenin omnipotansı
Onciromancy	Oneiromansi
Oncirology	Onciroloji
Ontogeny and philogeny	Ontogeni ve Filogeni
Optimism and pessimism	İyimserlik ve kötümserlik
Oral	Oral
Oral erotism	Oral erotizm
Oral sadism	Oral sadizm
Oral stage	Oral dönem
Oral triad	Oral üçlü
Orectic	Orektik
Organic	Organik
Organic illness	Organik hastalık
Organic symptom	Organik belirti
Organic origin	Organik köken
Organ neurosis	Organ nevrozu
Orgasm	Orgazm
Gastrointestinal orgasm	Gastrointestinal orgazm
Pharmacotoxic orgasm	Farmakotoksik orgazm
Orthopsychiatry	Ortopsikiyatri
Over	Aşırı
Over-conscientiousness	Aşırı vicdanlılık
Over-protectiveness	Aşırı koruyuculuk
Over-determination	Üst-belirlenme

Paederasty	Oğlancılık
Paedophilia	Pedofili
Pain	Acı
Parameter	Parametre
Paranoia	Paranoya
Paranoid	Paranoid
Paranoid defence	Paranoid savunma
Paranoid anxiety	Paranoid anksiyete
Paranoid-Schizoid Position	Paranoid-Skizoid Konum
Paranoid technique	Paranoid teknik
Paranosic	Paranosik
Parapraxis	Sürçme
Parricide	Baba katli
Part instinct	Kısmi içgüdü
Part object	Kısmi nesne
Passive	Edilgin
Passive receptive	Edilgin alıcı
Passive dependant	Edilgin bağımlı
Pathobiography	Patobiyografi
Pathology	Patoloji
Pathoneurosis	Patonevroz
Penis and phallus	Penis ve Fallus
Penis awe	Penis huşusu
Penis envy	Penis hasedi
Perception	Algılama
External perception	Dışsal algılama
Internal perception	İçsel algılama
Apperception	Tamalgi
Persecution	Zulüm
Persecution anxiety	Zulüm anksiyetesi
Persecution ideas	Zulüm görme fikirleri
Persecution mania	Zulüm manisi
Persona	Persona
Personality disorders	Kişilik bozuklukları
Personality types	Kişilik tipleri
Personology	Kişilikbilim

Perversion, sexual	Sapkınlık, cinsel
Pessimism	Kötümserlik
Petrification	Taşlaşma
Phallic	Fallik
Phallic phase	Fallik evre
Phallic woman	Fallik kadın
Phallo-centric	Fallo-sentrik
Phantasy	Fantazi
Phenomenology	Fenomenoloji (Görüngübilim)
Phobia	Fobi (Ürkü)
Phobic defences	Fobik savunmalar
Counter-phobic attitude	Kontr-fobik tutum
Phobic technique	Fobik teknik
Phylogenetic	Filogenetik
Play	Oyun
Play therapy	Oyun terapisi
Sexual play	Cinsel oyun
Pleasure principle	Haz ilkesi
Polymorphous perversity	Çok yönlü sapkınlık
Position	Konum
Positive and negative	Pozitif ve negatif
Positive Oedipus Complex	Pozitif Ödipus Karmaşası
Posturology	Beden-duruş bilimi
Pre-conscious	Bilinç öncesi
Pre-genital	Pregenital
Pre-Oedipal	Preödipal
Primacy	Öncelik
Primal	Asal
Primal scene	Asal sahne
Primal father	Asal Baba
Primal Horde	Asal kabile
Primary	Birincil
Primary object	Birincil nesne
Primary object-love	Birincil nesne-sevgisi
Processes, primary and secondary	Süreçler, birincil ve ikincil
Process theory	Süreç teorisi

Prognosis	Prognoz
Projection	Yansıtma
Projective tests	Yansıtma testleri
Projection Tests	Yansıtma testleri
Pseudo	Yalancı
Pseudocyesis	Yalancı gebelik
Pseudologica fantastica	Psödologika fantastika
Pseudo-mutuality	Yalancı karşılıklık
Psyche	Psike (Tin)
Psychesoma	Psikesoma
Psychiatrist	Psikiyatrist
Psychiatry	Psikiyatri
Psychic, psychical	Psşik
Psychic(al) apparatus	Psşik Aygıt
Psychic(al) Determinism	Psşik Belirlenmecilik
Psychical research	Psşik Araştırmalar
Psychoanalysis	Psikanaliz
Psychoanalytical technique :	Psikanalitik teknik
Psychoanalytically oriented :	Psikanalitik yönelimli psikoterapi
psychotherapy	
Psychoanalyst	Psikanalist
Psychobiological	Psikobiyolojik
Psychodrama	Psikodrama
Psychodynamics	Psikodinamikler
Psychogenesis	Psikogenez
Psychogenic	Psikojen
Psychologist	Psikolog
Psychology	Psikolojî
Abnormal psychology	Anormal psikoloji
Normal psychology	Normal psikoloji
Animal psychology	Hayvan psikolojisi
Human psychology	İnsan psikolojisi
Child psychology	Çocuk psikolojisi
Genetic psychology	Genetik psikoloji
Industrial psychology	Endüstri psikolojisi
Clinical psychology	Klinik psikoloji

Academic psychology
 Educational psychology
 Behavioristic psychology
 Gestalt psychology
 Psychoanalytical psychology
 Freudian psychology
 Adlerian psychology
 Jungian psychology
 Psychomotor acceleration
 Psychomotor retardation
 Psychoneurosis
 Psychopath
 Psychopathology
 Psychopathy
 Psychosexual
 Psychosis
 Functional psychosis
 Organic psychosis
 Psychosomatic
 Psychotherapist
 Psychotherapy
 Individual psychotherapy
 Intensive psychotherapy
 Puerperium, puerperal
 Puerperal psychosis
 Puerperal depression
 Psychotic anxiety
 Purpose

Akademik psikoloji
 Eğitim psikolojisi
 Davranışçı psikoloji
 Gestalt psikolojisi
 Psikanalitik psikoloji
 Freudcu psikoloji
 Adlerci psikoloji
 Jungcu psikoloji
 Psikomotor ivmelenme
 Psikomotor yavaşlama
 Psikonevroz
 Psikopat
 Psikopatoloji
 Psikopati
 Psikoseksüel
 Psikoz
 İşlevsel psikoz
 Organik psikoz
 Psikosomatik
 Psikoterapist
 Psikoterapi
 Bireysel psikoterapi
 Yoğun psikoterapi
 Lohusa dönemi, lohusalık
 Lohusalık psikozu
 Lohusalık depresyonu
 Psikotik anksiyete
 Amaç

Q

'Q' Quantity
 Quantum
 Quasi-Independence

'Q', Nicelik
 Kuantum
 Sözde-bağımsızlık

R

Rapport	Duygu-uyumu
Rationalization	Ussallaştırma
'Rat Man'	'Sıçan Adam'
Reaction formation	Zıt tepki oluşumu
Reaction type	Tepki çeşidi
Real, reality	Gerçek, gerçeklik
External reality	Dışsal gerçeklik
Objective reality	Nesnel gerçeklik
Internal reality	İçsel gerçeklik
Psychical reality	Psişik gerçeklik
Reality adaptation	Gerçeklik uyumu
Reality principle	Gerçeklik ilkesi
Reality testing	Gerçeklik değerlendirmesi
Reference, ideas of	Referans fikirleri
Regression	Gerileme
Therapeutic regression	Terapötik gerileme
Reification	Reifikasyon
Relation	İlişki
Religion	Din
Reparation	Onarma
Repetition compulsion	Yineleme zoruntusu
Representation	Temsil
Mental representation	Mental temsil
Object representation	Nesne temsili
Symbolic representation	Simgesel temsil
Repression	Baskılanma
Primary repression	Birincil baskılanma
Secondary repression	İkincil baskılanma
The return of the repressed	Baskılanmışın geri dönüşü
Resistance	Direnç
Restitution	Eski haline getirme
Reversal	Karşıtına dönme
Ritual	Ritüel
Role diffusion	Rol dağılması

S

Saboteur, internal	İçsel sabotajcı
Sadism	Sadizm
Oral sadism	Oral sadizm
Anal sadism	Anal sadizm
Sadness	Üzüntü
Sado-masochism	Sado-mazokizm
Sanity and Insanity	Akıl sağlığı ve Akıl Hastalığı
Satisfaction	Doyum
Instinctual satisfaction	İçgüdüsel doyum
Schizoid	Skizoid
Schizoid defences	Skizoid savunmalar
Schizoid position	Skizoid konum
Schizophrenia	Skizofreni
Schizophrenogenic	Skizofrenojenik
Science	Bilim
Scopophilia	Skopofili
Scotomization	Skotomizasyon
Screen Memory	Perde Anı
Search for Identity	Kimlik arayışı
Secondary elaboration	İkincil geliştirme
Secondary gain	İkincil kazanç
Secondary processes	İkincil süreçler
Self	Özlük
Self-awareness	Kendinin farkında olma
Self-consciousness	Kendinin bilincinde olma
Self-esteem	Kendine-saygı
Self-love	Kendini-sevme
Self-observation	Kendini-gözlemleme
Self-preservation	Kendini-koruma
Self-punishment	Kendini-cezalandırma
Self-reproaches	Kendini-kötüleme
Semantic(s)	Semantik

Sensation	Duyum
Sensual and sensuous	Şehve ve tensel
Sentiment	His
Separation anxiety	Ayrılma anksiyetesi
Separation, mother-child	Ayrılma, anne-çocuk
Sex, sexual	Cinsiyet, cinsel
Sexuality	Cinsellik
Sexual reproduction	Cinsel üreme
Sexual intercourse	Cinsel birleşme
Sexual organs	Cinsel organlar
Sexual characteristics	Cinsel karakteristikler
Primary sexual characteristics	Birincil cinsel karakteristikler
Secondary sexual characteristics :	İkincil cinsel karakteristikler
Sexuality, Infantile :	Cinselliği, Bebek.
Shame	Utanç
Shell shock	Şarapnel şoku
Shock	Şok
Physiological shock	Fizyolojik şok
Psychological shock	Psikolojik şok
Sib, sibling	Kardeş
Sibling rivalry	Kardeş rekabeti
Sibship	Kardeşlik
Sign, symptom and symbol	Bulgu, belirti ve simge
Signal anxiety	Uyarı-anksiyetesi
Sleep	Uyku
Slips of tongue	Dil sürçmeleri
Social psychiatry	Sosyal psikiyatri
Solipsism	Solipsizm
Soma, somatic	Soma, somatik
Sorrow	Hüzün
Sphincter	Büzgeç
Splitting	Bölünme
Stages of Man	İnsanın Dönemleri
Stereotype	Stereotip
Stimulus	Uyarım
Stimulus barrier	Uyarım engeli

Stimulus hunger	Uyarım açlığı
Sign-stimulus	Bulgu-uyarımı
Strata	Katman
Structural	Yapısal
Subconscious	Bilinçaltı
Subject	Özne
Subjective	Öznel
Sublimation	Yüceleştirme
Submission, submissiveness	Boyuneğme, boyuneğicilik
Suicide	İntihar
Attempted suicide	İntihar girişimi
Super-ego	Süperego
Corruption of Super-ego	Süperegonun yoldan çıkması
Super-ego	Süperego boşlukları
Suppression	Bastırma
Symbiosis	Sembiyoz
Symbiotic psychosis	Sembiyotik psikoz
Symbol, symbol formation, symbolism, sympolization	Simge, simge oluşumu simgecilik, simgeleştirme
Phallic symbols	Fallik simgeler
Functional symbolism	İşlevsel simgecilik
Symptom	Belirti
Symptom Formation	Belirü oluşumu
Syndrome	Sendrom
Effort syndrome	Efor sendromu
Synthetic	Sentetik

T

Taboo	Tabu
Technique	Teknik
Telepathy	Telepati
Tension	Gerilim
Tension affects	Gerilim duygulanımları
Tension State	Gerilim durumu
Instinctual tension	İçgüdüsel gerilim

Territoriality	Çevrelilik
Thanatos	Tanatos
The	Karşılığı Türkçede yoktur.
Therapy	Terapi (Sağıtım)
Thinking	Düşünme
Schizophrenic thinking	Skizofrenik düşünme
Threshold (limen)	Eşik
Subliminal	Eşikaltı
Supraliminal	Eşiküstü
Time	Zaman
Topographical	Topografik
Totem	Totem
Training Analysis	Eğitim Analizi
Trance	Trans
Transitional object	Geçici nesne
Transference	Aktarım
Transference relationships	Aktarım ilişkileri
Analytical transference	Analitik aktarım
Transference-resistance	Aktarım-direnci
Transvest(it)ism	Transvestizm
Trauma, traumata	Travma, travmalar (Örselenme, örselenmeler)
Infantile Trauma	Bebeklik travması
Traumatic neurosis	Travmatik nevroz
Traumatophilic	Travmatofil
True and False	Hakiki ve Sahte
Trust v. Basic distrust	Güven v. Temel güvensizlik
Turning against the self	Kendine karşı dönme

U

Unconscious	Bilinçdışı
Descriptively unconscious	Betimsel olarak bilinçdışı
Dynamically unconscious	Dinamik olarak bilinçdışı
System unconscious	Bilinçdışı sistem
Unconscious, collective	Bilinçdışı, kollektif

Undoing
Unpleasure
Unreality, feelings of
Urethra
 Urethral Erotism
Uterus
 Uterine phantasy

Yap-boz
Haz-dışı
Gerçekdışılık duyguları
Üretra
Üretral erotizm
Rahim
Rahim fantazisi

V

Vagina
Vaginismus
Verbalization
Vigilance
Voyeurism

Vajina
Vajinismus
Sözcükleştirme
Uyanıklık
Dikizcilik

W

Weltanschauung
Whole and Part objects
Will
Wish-fulfillment
'Wolf Man'
Word-presentation
Work
Working, through
World
 Internal world
 External world
 World-catastrophe

Dünya görüşü
Bütün ve Kısmi nesneler
İstek
Dilek-doyurumu
'Kurt Adam'
Sözcük-temsili
İş
Çözüm işi
Dünya
İçtel dünya
Dışsal dünya
Dünya-katastrofu

Y

Yavis Syndrome

Yavis sendromu

Z

Zoophilia

Zoofili

BIBLIYOGRAFYA

- ABRAHAM, K. *Selected Papers*, Hogarth Press, London, 1927.
- ALEXANDER, F., 'The Neurotic Character', *Int. J. Psycho-Anal.* (1930), II, pp. 292-311
- BALINT, M., *Primary Love and Psycho-Analytic Technique*, Hogarth Press, London, 1952
- BATESON, G., et al., 'Towards a Theory of Schizophrenia', *Behavioral Science* (1956), I, pp. 251-64.
- BENNETT, E.A., *What Jung Really Said*, Macdonald, London, 1966.
- BERES, D., 'Communication in Psychoanalysis and in the Creative Process: a Parallel', *J. Amer. Psychoanal. Ass.* (1957), 5, pp. 408-423.
- BETTELHEIM, B., *The Empty Fortress*, Free Press of Glencoe, New York, 1967.
- BOWLBY, J., *Maternal Care and Mental Health*, and edition, World Health Organization, Geneva, 1952.
- BOWLBY, J., 'Processes of Mourning', *Int. J. Psycho-Anal.* (1961), 42, pp. 317-40.
- BOYER, L.B., 'A Hypothesis regarding the Time of Appearance of the Dream Screen', *Int. J. Psycho-Anal.* (1960), 41, pp. 114-122.
- BRANDT, L.W., 'Some Notes on English Freudian Terminology', *J. Amer. Psychoanal. Ass.* (1961), 9, pp. 331-9.
- BRIERLEY, MARJORIE, *Trends in Psycho-Analysis*, Hogarth Press, London, 1951.
- BROWN, J.A.C., *Freud and the Post-Freudians*, Penguin Books, Harmondsworth, 1961.
- CANNON, W. B., *The Wisdom of the Body*, W.W. Norton, New York, 1932.
- CARSTAIRS, G.M., *This Island Now*, Hogarth Press, London, 1963. *Concise Oxford Dictionary*, 4th edition, Clarendon Press, Oxford, 1951
- CRISP, A. J., ' "Transference", "Symptom Emergence" and "Social Repercussion" in Behaviour Therapy', *Brit. J. Med. Psychol.* (1966), 30, pp. 179-96.
- DEUTSCH, F., 'Analysis of Postural Behaviour', *Psychoanal. Quart.* (1947), 16, pp. 195-213.
- DEUTSCH, HELENE, *The Psychology of Women*, 2 vols., Research Books, London, 1946.
- EHRENZWEIG, A., *The Hidden Order of Art*, Weidenfeld & Nicolson, London, 1967.
- ERIKSON, E., *Childhood and Society*, 2nd edition, W.W. Norton, New York,

1963.

- EVANS, W.N., 'The Passing of the Gentleman', *Psychoanal. Quart.*(1949), 18, pp. 19-43.
- EYSENCK, H.J., *Fact and Fiction in Psychology*, Penguin Books, Harmondsworth, 1965.
- EYSENCK, H.J., and RACHMAN, S., *The Causes and Cures of Neurosis*, Routledge & Kegan Paul, London, 1965.
- FAIRBAIRN, W.R.D., 'A Revised Psychopathology of the Psychoses and Psychoneuroses' (1941), bkz. Fairbairn (1952).
- FAIRBAIRN, W.R.D., *Psychoanalytic Studies of the Personality*, Tavistock Publications, London, 1952.
- FARBER, L.I., *The Ways of the Will*, Constable, London, 1966.
- FEDERN, P., *Ego Psychology and the Psychoses*, Basic Books, New York, 1952.
- FENICHEL, O., *Problems of Psychoanalytic Technique*, Psychoanalytic Quarterly Inc., New York, 1941.
- FENICHEL, O., *Collected Papers* (First Series), Routledge & Kegan Paul, London, 1954.
- FERENCZI, S., 'Introjection and Transference' (1909), reprinted in *First Contributions to Psycho-Analysis*, Hogarth Press, London, 1952.
- FOULKES, S.I., and ANTHONY, E.J., *Group Psychotherapy*, Penguin Books, Harmondsworth, 1957.
- FOWLER, H.W., *A Dictionary of Modern English Usage*, 2nd edition, Clarendon Press, Oxford, 1965.
- FREUD, ANNA, *The Ego and the Mechanisms of Defence*, Hogarth Press, London, 1937.
- FREUD, ANNA, *The Psychoanalytical Treatment of Children*, Hogarth Press, London, 1959.
- FREUD, S., *On the Grounds for Detaching a Particular Syndrome from Neurasthenia under the Description 'Anxiety Neurosis'* (1894): Standard Edition, Vol. 3, Hogarth Press, London, 1962.
- FREUD, S., *The Neuro-Psychoses of Defence* (1894). Standard Edition Vol. 3, 1962.
- FREUD, S., *Project for a Scientific Psychology* (1895): Standard Edition, Vol. 1, Hogarth Press, London, 1966
- FREUD, S., *Further Remarks on the Defence Neuro-Psychoses* (1896): Standard edition, Vol. 3, Hogarth Press, London, 1962.

- FREUD, S., *The Interpretation of Dreams* (1900): Standard edition, Vols, 4 and 5, Hogarth Press, London, 1953).
- FREUD, S., *The Psychopathology of Everyday Life* (1901): Standard Edition, Vol. 6, Hogarth Press, London, 1960.
- FREUD, S. *On Dreams* (1902): Standard Edition, Vol. 5, Hogarth Press, London, 1953.
- FREUD, S., *Three Essays on the Theory of Sexuality* (1905): Standard Edition, Vol. 7, Hogarth Press, London, 1953).
- FREUD, S., *Obsessive Actions and Religious Practices* (1907): Standard Edition, Vol. 9, Hogarth Press, London, 1959.
- FREUD, S., *Creative Writers and Day- Dreaming* (1908): Standard Edition, Vol. 9, Hogarth Press, London, 1959.
- FREUD, S., *Notes Upon a Case of Obsessional Neurosis* (1909): Standard Edition, Vol. 10, Hogarth Press, London, 1955.
- FREUD, S., *Leonardo da Vinci and a Memory of his Childhood* (1910): Standard Edition, Vol. 11, Hogarth Press, London, 1957.
- FREUD, S., *Formulations on the Two Principles of Mental Functioning* (1911): Standard Edition, Vol. 12, Hogarth Press, London, 1958.
- FREUD, S., *Psycho-Analytic Notes on an Autobiographical Account of a Case of Paranoia (Dementia Paranoides)* 1911): Standard Edition, Vol. 12, Hogarth Press, London, 1958.
- FREUD, S., *Fausse Reconnaissance (Deja Raconte) in Psycho-Analytic Treatment* (1914): Standard Edition, Vol. 12, Hogarth Press, London, 1958.
- FREUD, S., *Totem and Taboo* (1913): Standard Edition, Vol. 13, Hogarth Press, London, 1955.
- FREUD, S., *On Narcissism* (1914): Standard Edition, Vol. 14, Hogarth Press, London, 1957.
- FREUD, S., *Observations on Transference Love* (1915): Standard Edition, Vol. 12, Hogarth Press, London, 1958.
- FREUD, S., *Instincts and Their Vicissitudes* (1915): Standard Edition, Vol. 14, Hogarth Press, London, 1957.
- FREUD, S., *Papers on Metapsychology* (1915): Standard edition, Vol. 14, Hogarth Press, London, 1957.
- FREUD, S., *Introductory Lectures on Psycho-Analysis* (1916): Standard Edition, Vols. 15 and 16, Hogarth Press, London, 1963.
- FREUD, S., *Mourning and Melancholia* (1917): Standard Edition, Vol. 14, Hogarth Press, London, 1957.
- FREUD, S., *Lines of Advance in*

- Psycho-analytic Therapy (1919): Standard Edition, Vbl. 17, Hogarth Press, London, 1955.
- FREUD, S., Beyond the Pleasure Principle (1920): Standard Edition, Vol. 18, Hogarth Press, London, 1955.
- FREUD, S., The Ego and the Id (1923): Standad Edition, Vol. 19, Hogarth Press, London, 1961.
- FREUD, S., Inhibitions, Symptoms and Anxiety (1926): Standard Edition, Vol. 20, Hogarth Press, london, 1959.
- FREUD, S., Fetishism (1927): Standard Edition, Vol. 21, Hlogarth Press, London, 1961.
- FREUD, S., Civilization and Its Discontents (1930): Standard Edition, Vol. 21, Hlogarth Press, London, 1961.
- FREUD, S., New Introductory Lectures on Psycho-analysis (1933): Standard Edition, Vol. 22, Hogarth Press, London, 1964.
- FREUD, S., Analysis Terminable and Interminable (1937): Standard Edition, Vol. 23, Hogarth Press, London, 1964.
- FREUD, S., Splitting of the Ego in the Defensive Process (1938): Standard edition, Vol. 23, Hogarth Press, London, 1964.
- FREUD, S., Moses and Monotheism (1939): Standard Edition, Vol. 23, Hlogarth Press, London, 1964.
- FREUD, S., An Outline of Psycho-Analysis (1940): Standard Edition, Vol. 23, Hlogarth Press, London, 1964.
- FREUD, S., and BREUER, J., Studies on Hysteria (1893-5): Standard Edition, Vol. 2, Hlogarth Press, London, 1955.
- FREUD, S., and BULLITT, W.C., Thomas Woodrow Wilson, Weidenfeld & Nicolson, London, 1967.
- FREUD, S., and PFISTER, O., Psycho-Analysis and Faith, Hogarth Press, London, 1963.
- FUCIIS, S.H., 'On Introjection', Int. J. Psycho-Anal. (1937), 18, pp. 269-93.
- GITELSON, M., 'The Emotional Position of the Analyst in the Psycho-Analytic Situation', Int. Z. Psycho-Anal. (1952), 33, pp. 1-10.
- GLOVER, c., Psycho-Analysis, Staples Press, London, 1939.
- GLOVER, E., 'The Psycho-analysis of Affects', Int. J. Psycho-Anal. (1939), 20, pp. 299-307.
- GLOVER, E., 'Examination of the Klein System of Child Psychology', Psychoanal. Study of the Child (1945), 1, pp. 75-118.

- GORER, G., 'Cultural Community and Cultural Diversity', in *The Danger of Equality*, Cresset Press, London, 1966.
- GORER, G., 'Psychoanalysis in the World', in Rycroft (1966).
- GREENACRE, PHYLLIS, 'Penis Awe and its Relation to Penis Envy', in R.M. Loewenstein (ed.), *Drives, Affects and Behavior*, International Universities Press, New York, 1953.
- GREENACRE, PHYLLIS, 'The Childhood of the Artist', *Psychoanal. Study of the Child* (1957), 12, pp. 47-72.
- GREENSON, R.R., 'The Psychology of Apathy', *Psychoanal. Quart.* (1949), 18, pp. 290-302.
- GROSSMAN, C.M. and S., *The Wild Analyst*, Barrie & Rockliff, London, 1965.b
- GUNTRIP, H., *Personality Structure and Human Interaction*, Hogarth Press, London, 1961.
- HARTLAND, J., *Medical and Dental Hypnosis and its Clinical Applications*, Bailliere, Tindall & Cassell, London, 1966.
- HARTMANN, H., *Ego Psychology and the Problem of Adaptation*, Imago, London, 1958.
- HARTMANN, H., *Essays on Ego Psychology*, Hogarth Press, London, 1964.
- HEIMANN, P., 'On Counter-Transference', *Int. Z. Psycho-Anal.* (1950), 41, pp. 81-4.
- HERMANN, I., 'The Use of the Term "Active" in the Definition of Masculinity', *Int. J. Psycho-Anal.* (1935), 16, pp. 219-22.
- HOCH, P., and ZUBIN, J. (eds.), *Anxiety*, Grunc & Strauton, New York, 1950.
- HOME, H.J., 'The Concept of Mind', *Int. J. Psycho-Anal.* (1966), 47, pp. 43-9.
- HORNEY, KAREN, 'The Flight from Womanhood', *Int. J. Psycho-Anal.* (1926), 7, pp. 324-39.
- ISAKOWER, O., 'A Contribution to the Patho-Psychology of Phenomena Associated with Falling Asleep', *Int. J. Psycho-Anal.* (1938), 19, pp. 331-45.
- JONES, E., 'The Theory of Symbolism' (1916), in Jones (1948).
- JONES, E., *The Nightmare*, Hogarth Press, London, 1931.
- JONES, E., *Papers on Psycho-Analysis*, Bailiere, Tindall & Cox, London, 1948.
- JONES, E., *Sigmund Freud, Life and Work*, Vol. 1: *The Young Freud, 1756-1900*, Hogarth Press, London, 1953; Vol. 2: *Years of Maturity, 1901-1919*, Hogarth Press, London, 1955; Vol. 3: *The Last Phase, 1919-1939*, Hogarth Press, London, 1957.

- JUNG, C.G., *Psychological Types*, Kegan Paul, Trench, Trubner, London, 1923.
- KLEIN, MELANIE, *The Psycho-Analysis of Children*, Hogarth Press, London, 1932.
- KLEIN, MELANIE, *Contributions to Psycho-Analysis*, Hogarth Press, London, 1948.
- KOFF, R.H., 'A Definition of Identification', *Int. J. Psycho-Anal.* (1961), 42, pp. 372-70.
- KUBIE, L.S., *Neurotic Distortion of the Creative Process*, University of Kansas Press, 1958.
- LAING, R.D., *The Divided Self*, Tavistock Publications, London, 1960.
- LAING, R.D., *The Self and Others*, Tavistock Publications, London, 1961.
- LAING R.D., *The Politics of Experience*, Penguin Books, Harmondsworth, 1967.
- LANGER, SUSANNE K., *Philosophy in a New Key*, Harvard University Press, 1951.
- LAPLANCHE, J., and PONTALIS, J.-B., *Vocabulaire de la Psychanalyse*, Presses Universitaires des Paris, 1967.
- LAROUSSE *Encyclopedia of Mythology*, Batchworth, London, 1959.
- LEVEY, H.B., 'A Critique of the Theory of Sublimation', *Psychiatry* (1939), 2, pp. 249-70.
- LEWIN, B.D., 'Sleep, the Mouth and the Dream Screen', *Psychoanal. Quart.* (1946), 15, pp. 419-34.
- LEWIN, B.D., *The Psychoanalysis of Elation*, Hogarth Press, London, 1951.
- LITTLE, MARGARET, 'Counter-Transference and the Patient's Response to It', *Int. J. Psycho-Anal.* (1951), 32, pp. 32-40.
- LOMAS, P., 'Psychoanalysis - Freudian or Existential', in Rycroft (1966), pp. 119 - 48.
- LORENZ, K., *On Aggression*, Methuen, London, 1966.
- LORENZ, MARIA, 'Language as Expressive Behaviour', *Arch. Neurol. Psychiat.* (1953), 70, pp. 277-85.
- LORENZ, MARIA, and COBB, S., 'Language Behaviour in Psychoneurotic Patients', *Arch. Neurol. Psychiat.* (1953), 69, pp. 684-694.
- LYND, HELLEN MERRELL, *On Shame and the Search for Identity* Routledge & Kegan Paul, London, 1958.
- MCDUGALL, W., *An Introduction to Social Psychology* (1908), 22nd edition, Methuen, London, 1931.

- MALAN, D.H., *A Study of Brief Psychotherapy*, Tavistock Publications, London, 1963.
- MARTIN, D.V., *Adventure in Psychiatry*, Cassirer, Oxford, 1962.
- MAY, R., *Psychology and the Human Dilemma*, Van Nostrand, Princeton, N.J., 1967.
- MEAD, MARGARET, *Male and Female*, Gollancz, London, 1950.
- MEAD, MARGARET, *Sex and Temperament in Three Primitive Societies*, Routledge & Kegan Paul, London, 1935.
- 'MEDICA' (JOAN MALLESON), *Any Wife or Any Husband*, 2nd edition, Heinemann, London, 1955.
- MOHR, J.W., TURNER, R.E., and JERRY, M.R., 'Pedophilia and Exhibitionism', Toronto University Press, 1964.
- OSWALD, I., *Sleep*, Penguin Books, Harmondsworth, 1966.
- Oxford English Dictionary*, Clarendon Press, Oxford, 1933.
- PAYNE, SYLVIA, 'A Conception of Femininity', *Brit. Z. Med. Psych.* (1935/15, pp. 18-33).
- PIERS, G., and SINGER, M., *Shame and Guilt*, C.C. Thomas, Springfield, 111., 1953.
- RADO, S., 'The Psychoanalysis of Pharmacothymia', *Psychoanal. Quart.* (1933), 2, pp. 1-23.
- RANK, O., *The Trauma of Birth* (1924), English translation, Kegan Paul, London, 1929.
- RAPAPORT, D., *Organization and Pathology of Thought*, Columbia University Press, 1951.
- RAPAPORT, D., 'On the Psycho-Analytic Theory of Affects', *Int. J. Psycho-Anal.* (1953), 34, pp. 177-98.
- ROSEN, J., *Direct Analysis*, Grune & Stratton, New York, 1953.
- ROSENBERG, ELIZABETH, 'Anxiety and the Capacity to Bear It', *Int. J. Psycho-Anal.* (1949), 30, pp. 1-12.
- RYCROFT, C., 'A Contribution to the Study of the Dream Screen' (1951), in *Imagination and Reality*, Hogarth Press, London, 1968.
- RYCROFT, C., 'On Idealization, Illusion and Catastrophic Disillusion' (1955), in *Imagination and Reality*, Hogarth Press, London, 1968.
- RYCROFT, C., 'Symbolism and Its Relation to the Primary and Secondary Processes' (1956), in *Imagination and Reality*, Hogarth Press, London, 1968.
- RYCROFT, C., 'The Function of Words in the Psychoanalytical Situation' (1958),

- in *Imagination and Reality*, Hogarth Press, London, 1968.
- RYCROFT, C., 'Beyond the Reality Principle' (1962), in *Imagination and Reality*, Hogarth Press, London, 1968.
- RYCROFT, C. (ed.), *Psychoanalysis Observed*, Constable, London, 1966.
- RYCROFT, C., *Anxiety and Neurosis*, Allen Lane, the Penguin Press, London, 1968.
- SARTRE, J.-P., *Being and Nothingness*, Philosophical Library, New York, 1956.
- SCHOFIELD, W., *Psychotherapy: The Purchase of Friendship*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, N.J., 1964.
- SEARLES, H., *The Non-Human Environment in Schizophrenia*, International Universities Press, New York, 1960.
- SEARLES, H., *Collected Papers on Schizophrenia*, Hogarth Press, London, 1965.
- SEGAL, HANNA, 'Notes on Symbol Formation', *Int. J. Psycho-Anal.* (1957), 38, pp. 391-7.
- SEGAL, HANNA, *Introduction to the Work of Melanie Klein*, Heinemann Medical Books, London, 1964.
- SHARPE, ELLA, *Dream analysis*, Hogarth Press, London, 1937.
- SHARPE, ELLA, *Collected Papers on Psycho-Analysis*, Hogarth Press, London, 1950.
- SPITZ, R., 'Anaclitic Depression', *Psychoanal. Study of the Child* (1946), 2, pp. 313-42.
- SPITZ, R., *A Genetic Field Theory of Ego Formation*, International Universities Press, New York, 1959.
- STENGEL, E., *Suicide and Attempted Suicide*, Penguin Books, Harmondsworth, 1964.
- STERBA, R., 'The Fate of the Ego in Analytic Therapy', *Int. J. Psycho-Anal.* (1934), 15, pp. 117-26.
- STORR, A., *The Integrity of the Personality*, Heinemann, London, 1960.
- STRACHEY, J., 'The Nature of the Therapeutic Action of Psycho-Analysis', *Int. J. Psycho-Anal.* (1934), 15, pp. 127-59.
- SUTTIE, I.D., *The Origins of Love and Hate* (1935), Penguin Books, Harmondsworth, 1960.
- SZASZ, T., *The Myth of Mental Illness*, Secker & Warburg, London, 1962.
- TINBERGEN, N., *The Study of Instinct*, Clarendon Press, Oxford, 1951.

- VEITH, ILZA, *Hysteria: The History of a Disease*, University of Chicago Press, 1965.
- WHEELIS, A., *The Quest for Identity*, Gollancz, London, 1959; W.W. Norton, New York, 1958.
- WHITROW, G.J., *The Natural Philosophy of Time*, Nelson, London, 1961.
- WINNICOTT, D.W., *Collected Papers*, Tavistock Publications, London, 1958.
- WISDOM, J.O., 'A Methodological Approach to the Problem of Hysteria', *Int. J. Psycho-Anal.* (1961), 43, pp. 224-37.
- WYNNE, L.C., et al., 'Pseudo-Mutuality in the Family Relations of Schizophrenics', *Psychiatry* (1958), 21, pp. 205-20.

Tanınmış İngiliz analisti Rycroft'un klasikleşmiş bu eseri. psikanalizin "eleştirel" bir sözlüğü. Uzun "giriş" ise bir deneme olarak başlıbaşına bir katkı.

"Kitabın amacı, ne nedenle olursa olsun psikanalizi ortadan kaldırmak isteyenlere cephane sağlamak değil, ama konu hakkında bilgi edinmeyi isteyen veya bu gereksinimi duyan kişilere bunu eleştirel ve akılcıca bir yaklaşımla yapmaları için yardımcı olmaktır."

PSİKANALİZ SÖZLÜĞÜ

CHARLES RYCROFT